

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 443

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

65. évfolyam

2022. november 22.

Tartalom

I Állásfoglalások, ajánlások és vélemények

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 571. plenáris ülésének – teljes mértékben személyes részvétellel tartott ülés, 2022.7.13.–2022.7.14.

2022/C 443/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Az EGSZB hozzájárulása az Európai Bizottság 2023. évi munkaprogramjához	1
---------------	--	---

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 571. plenáris ülésének – teljes mértékben személyes részvétellel tartott ülés, 2022.7.13.–2022.7.14.

2022/C 443/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A határokon átnyúló tevékenységet végző távmunkások és alkalmazottaik adóztatása (saját kezdeményezésű vélemény)	15
2022/C 443/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Digitális identitás, adatszuverenitás és az igazságos digitális átálláshoz vezető út az információs társadalomban élő polgárok számára (saját kezdeményezésű vélemény)	22
2022/C 443/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szervezett civil társadalom szerepének elemzése az Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni Államok Szervezete (AKCSÁSZ) és az EU közötti új megállapodásban, kitérve a gazdasági partnerségi megállapodások (GPM) helyzetére is ebben a keretben (saját kezdeményezésű vélemény)	29
2022/C 443/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Akcióban az új EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács: a vállalkozások, a munkavállalók és a fogyasztók prioritásai és a szükséges biztosítékok (saját kezdeményezésű vélemény)	37

HU

2022/C 443/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Ifjúságpolitika a Nyugat-Balkánon a nyugat-balkáni innovációs program részeként (saját kezdeményezésű vélemény)	44
2022/C 443/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai cselekvés hiányából fakadó költségek – az egységes piac előnyei (feltáró vélemény)	51
2022/C 443/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A digitális gazdaság adóztatása (feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére)	58
2022/C 443/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Nemek közötti egyenlőség (feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére)	63

III Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 571. plenáris ülésszaka – teljes mértékben személyes részvétellel tartott ülés, 2022.7.13.–2022.7.14.

2022/C 443/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a 2005/29/EK és a 2011/83/EU irányelv módosításáról, a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának a tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni hatékonyabb védelem és a hatékonyabb tájékoztatás révén történő növelése tekintetében (COM(2022) 143 final – 2022/0092 (COD))	75
2022/C 443/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról (COM(2022) 71 final)	81
2022/C 443/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 909/2014/EU rendeletnek a kiegyenlítési fegyelem, a határokon átnyúló szolgáltatás-nyújtás, a felügyeleti együttműködés, a banki jellegű kiegészítő szolgáltatások nyújtása és a harmadik országbeli központi értéktárakra vonatkozó követelmények tekintetében történő módosításáról (COM(2022) 120 final – 2022/0074 (COD))	87
2022/C 443/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről (COM(2022) 105 final) . .	93
2022/C 443/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Covid19 – Az uniós felkészültség és reagálás fenntartása: előretekintés (COM(2022) 190 final)	101
2022/C 443/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia (COM(2022) 141 final)	106
2022/C 443/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A biztonsági és védelmi technológiákra vonatkozó ütemterv (COM(2022) 61 final)	112

2022/C 443/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a borokra, a szeszes italokra és a mezőgazdasági termékekre vonatkozó európai uniós földrajzi árujelzőkről és a mezőgazdasági termékek minőségrendszereiről, az 1308/2013/EU, az (EU) 2017/1001 és az (EU) 2019/787 rendelet módosításáról, valamint az 1151/2012/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (COM(2022) 134 <i>final</i> – 2022/0089 (COD))	116
2022/C 443/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a fenntartható termékek normává tételéről (COM(2022) 140 <i>final</i>) – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapításának kerete létrehozásáról és a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2022) 142 <i>final</i> – 2022/0095 (COD))	123
2022/C 443/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése) szőlő, 2010. november 24-i, 2010/75/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv és a hulladéklerakókról szőlő, 1999. április 26-i, 1999/31/EK tanácsi irányelv módosításáról (COM(2022) 156 <i>final</i> – 2022/0104 (COD)) – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az ipari létesítmények környezeti adatainak bejelentéséről és az ipari kibocsátások portáljának létrehozásáról (COM(2022) 157 <i>final</i> – 2022/0105 (COD))	130
2022/C 443/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Ellátásbiztonság és megfizethető energia: Az azonnali intézkedések és a télre való felkészülés opciói (COM(2022) 138 <i>final</i>)	140
2022/C 443/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendelete az Ukrajna elleni orosz invázióra tekintettel az Ukrajna által saját jogszabályaival összhangban kiállított járművezetői okmányokra vonatkozó egyedi és átmeneti intézkedések megállapításáról (COM(2022) 313 <i>final</i> – 2022/0204 (COD))	144
2022/C 443/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról szőlő (EU) 2018/2001 irányelv, az épületek energiahatékonyságáról szőlő 2010/31/EU irányelv és az energia-hatékonyságról szőlő 2012/27/EU irányelv módosításáról (COM(2022) 222 <i>final</i>)	145

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

**AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 571. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA – TELJES
MÉRTÉKBEN SZEMÉLYES RÉSZVÉTELEL TARTOTT ÜLÉS, 2022.7.13.–2022.7.14.****Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Az EGSZB hozzájárulása az Európai
Bizottság 2023. évi munkaprogramjához**

(2022/C 443/01)

Előadók: **Mariya MINCHEVA****Stefano PALMIERI****JOÓ Kinga**

Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (4) bekezdése
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	196/0/0

1. Bevezetés

1.1. Mind a világjárvány, mind az ukrajnai háború megmutatta, hogy az EU számára létfontosságú, hogy jól legyen készülve a váratlan fejleményekre. Ez rávilágít arra, hogy az előrejelzési tevékenységek fontos szerepet játszanak a nehezen észrevehető jelek azonosításában és a különböző forgatókönyvek felvázolásában, megteremtve ezzel az alapot az uniós politikai döntéshozók, a szociális partnerek és más civil társadalmi szereplők számára, hogy növeljék a rezilienciát, kezeljék a kockázatokat és megragadják a lehetőségeket. Az EGSZB sürgeti, hogy a stratégiai előrejelzési tevékenységek fektessenek sokkal nagyobb hangsúlyt a geopolitikai fejleményekre, nemcsak Európa viszonylatában, hanem azon túl is ⁽¹⁾, beleértve ezek hatását a biztonságra, a kereskedelemre, a menekültekre és azok integrálására a befogadó társadalmakba.

1.2. A világjárvány és a háború ismét rávilágított arra is, hogy milyen erős jelentenek és milyen fontosak a civil társadalom és annak intézményei a válságok következményeinek leküzdésében és az emberek megsegítésében. Az EGSZB ezért sürgeti az Európai Bizottságot, hogy jobban ismerje el a civil társadalom és intézményei jelentőségét azáltal, hogy kiemelt helyet biztosít számukra az uniós politikában.

⁽¹⁾ HL C 290., 2022.7.29., 35. o.

1.3. Az EU globális ereje a demokrácián, a jogállamiságon és a társadalmi-gazdasági modellen alapuló közös értékekből fakad. Az egymást követő sokkhatások rámutatnak arra, hogy mennyire fontos egy reziliensebb európai gazdaság kiépítése és a különböző válságok másodlagos hatásainak (infláció, energia- és nyersanyagár-emelkedés és ellátási hiányok, az ellátási lánc zavarai) tompítása. Európának csökkentenie kell függőségét és a megbízhatatlan beszállítókkal szembeni kitettségét, ugyanakkor koalíciókat kell kötnie a hasonlóan gondolkodó partnerekkel, és diverzifikálnia kell ellátási forrásait.

1.4. Az energia mellett Oroszország és Ukrajna jelentős részt képvisel az EU fémimportjában is, amely kritikus fontosságú számos stratégiai iparág számára ⁽²⁾. Mindkét ország számos mezőgazdasági termék, például a gabona és az olajos magvak jelentős exportőre. A két országból származó export terén bekövetkezett fennakadások máris a mezőgazdasági termékek árának jelentős, globális emelkedéséhez vezettek. A következmények elsősorban a világ legszegényebb országait sújtják, és a legszegényebb emberek azok, akik ezt leginkább megsínylik. Ennek kapcsán az EGSZB megismétli felhívását, hogy fel kell gyorsítani Európa stratégiai és technológiai autonómiájának kialakítását, és korlátozni kell függőségünket az energia, a kritikus nyersanyagok és az élelmiszerek terén ⁽³⁾.

1.5. A drasztikus gazdasági és társadalmi következmények elkerülése érdekében az uniós energiapolitikának realitásnak kell lennie, úgy kell segítenie az energetikai unió felépülését és az éghajlat-politikai célok elérését, hogy az ne rójon többletterhet a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztókra és munkavállalókra, és ne ássa alá az európai vállalkozások versenyképességét. Az EU-nak úgy kell törekednie az ambiciózus éghajlat-politikai célkitűzések megvalósítására, hogy közben a vállalkozások és a polgárok számára megfizethető áron biztosítja az energiaellátás stabilitását és biztonságát.

1.6. Az európai társadalmakat már eddig is súlyosan érintette a világjárvány, ez a válság pedig egy újabb hatalmas sokkhatás, amelyet leginkább társadalmaink legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő tagjai éreznek meg. Az elkövetkező uniós politikákban a szolidaritást és a társadalmi konvergenciát is irányadó elvnek kell tekinteni: az ukrajnai háborúra adott válaszlépéseknek mindenki megfizeti az árát, és gondoskodnunk kell arról, hogy ezek a terhek igazságosan legyenek elosztva. Az Európai Bizottság további megbeszéléseket folytathatna a tagállamokkal a lehetséges hosszú távú eszközökről, pl. egy munkanélküliségi viszontbiztosítási rendszerről, a rendszerszintű problémák kezelése érdekében, amelyeket a jelenlegi válság csak súlyosbított. A SURE-mechanizmus hatásait és lehetséges további felhasználási lehetőségeit is meg kellene vizsgálni, és megvitatni a szociális partnerekkel.

1.7. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy továbbra is prioritásként kezelje a minőségi jogalkotást, és arra kéri az Európai Bizottságot és az uniós jogalkotókat, hogy minden szempontból, következetesen mélyítsék el és mozgósítsák elő az EU minőségi jogalkotási rendszerét, és munkájuk során módszeresen alkalmazzák a minőségi jogalkotás eszközeit és iránymutatásait. Ennek érdekében az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy valamennyi szolgálatánál továbbra is támogassa a minőségi jogalkotás elveit és eszközeit.

1.8. Minden politika, program és intézkedés átfogó és szerves céljaként kell alkalmazni a fenntartható fejlődés megközelítését. A válság utáni helyreállítás előmozdítása érdekében az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak olyan szakpolitikákat és kezdeményezéseket kell kijelölniük – illetve törekedniük kell ezek megvalósítására –, amelyek egyszerre teremtenek gazdasági, társadalmi és környezeti előnyöket, azaz erősítik az üzleti környezetet, javítják a munka- és életkörülményeket, és elősegítik a klímasemleges és körforgásos gazdaságra való áttérést.

1.9. Az EU helyreállítása és válságokkal szembeni rezilienciája alapvetően a fenntartható növekedéstől, a társadalmi konvergenciától, a kedvező üzleti környezettől, valamint a foglalkoztatás és a foglalkoztatási feltételek kedvező alakulásától függ, az európai zöld megállapodással, a szociális jogok európai pillérével és az arra vonatkozó cselekvési tervvel, valamint a fenntartható fejlődési célokkal összhangban. Minden meghozott szakpolitikai intézkedéssel a fenntartható vállalkozások, a vállalkozói szellem és a munkahelyteremtés, valamint a jobb munka- és életkörülmények előmozdítására kell törekedni.

1.10. A sürgető problémák ellenére létfontosságú, hogy a polgárok és a vállalkozások sikeres jövőjének biztosítása érdekében ne tévesszük szem elől az EU olyan alapvető kérdéseit, mint az egységes piac hatékony megvalósítása, illetve a hosszú távú szükségleteket, mint a 2050-ig megvalósítandó klímasemlegesség, illetve a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem. Az Európai Bizottságnak ezért továbbra is elő kell segítenie és ösztönöznie kell a kutatásba és innovációba történő beruházásokat, kellően figyelembe véve a geoökonómiai, társadalmi, egészségügyi és környezeti kockázatokra adott megoldások és az ilyen kockázatokkal szembeni reziliencia javítása iránti növekvő igényt.

⁽²⁾ Az EGSZB állásfoglalása: „Az ukrajnai háború és annak gazdasági, társadalmi és környezeti hatása” (HL C 290., 2022.7.29., 1. o.).

⁽³⁾ Az EGSZB állásfoglalása: „Az ukrajnai háború és annak gazdasági, társadalmi és környezeti hatása” (HL C 290., 2022.7.29., 1. o.).

1.11. A belső piac megerősítésén és a kritikus függőségek csökkentésén túlmenően a világban elfoglalt erősebb pozíció eléréséhez sikeres exportra is szükség van. Az Európai Bizottságnak meg kell vizsgálnia, hogy általában véve hogyan lehetne növelni az európai vállalkozások versenyképességét, konkrétan pedig hogy miként lehetne elősegíteni az uniós vállalatok erősebb pozícióját a globális megatrendekre és kihívásokra – például az éghajlatváltozásra – reagáló technológiák, termékek és megoldások globális piacain. Emellett meg kell erősítenie egészségügyi ágazatának kapacitását, méghozzá abból a szempontból, hogy az ellátás iránti növekvő igények, valamint az esetleges jövőbeli világjárványok kezelése érdekében javuljon a kutatás és jobb módszerek álljanak rendelkezésre. Ennek magában kell foglalnia az európai vállalkozások és innovátorok által kidolgozásra kerülő szabványok létrehozásának és nemzetközi népszerűsítésének a támogatását, mivel a szabványok piacokat teremtenek.

1.12. Az EU erősebb globális szerepének eléréséhez a tagállamok szilárd egységére és közös erőfeszítéseire van szükség. Az Európai Bizottságnak építenie kell a válságok során összekovácsolt egységre, és meg kell találnia annak a módját, hogy az EU helyreállítását és hosszú távú versenyképességét, valamint a polgárok jóllétét az állami támogatások, illetve a kereskedelmet és az együttműködést akadályozó rendelkezések helyett egyre inkább az innovációra és a készségekre támaszkodva mozdítsa elő. A világ többi részéhez fűződő kapcsolataiban az Uniónak továbbra is hozzá kell járulnia a szegénység felszámolásához és az emberi jogok védelméhez.

2. Az európai zöld megállapodás

2.1. Az EGSZB támogatta az európai zöld megállapodás végrehajtását, és rámutatott arra, hogy annak társadalmilag méltányos módon, az európai élelmiszerbiztonság, valamint a megfizethető energiaellátás biztonságának garantálása mellett kell végbe mennie. Ez érvényes többek között az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagra is, amely egyenlőtlen mértékben fogja érinteni az ágazatokat, a vállalkozásokat, a régiókat, a közösségeket és az egyéneket Európában. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális partnerek és az érintett civil társadalmi szervezetek aktív bevonása mind a tervezés, mind a végrehajtás szakaszában fontos. Életbevágó, hogy a polgárokat és érdekelt csoportokat támogassák az arra irányuló fellépésükben, hogy tevőlegesen részt vegyenek az alacsony szén-dioxid-kibocsátású társadalomra való áttérésben.

2.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy az európai zöld megállapodással kapcsolatos kezdeményezéseknek ki kell egészíteniük és kölcsönösen erősíteniük kell egymást az éghajlat, az energia, a közlekedés, az épületek, az ipar, az erdészet és az élelmiszerrendszerek területén, hogy egy versenyképes, méltányos, klímasemleges és körforgásos uniós gazdaság jöjjön létre. Az EGSZB szorgalmazza azt is, hogy a zöld és a digitális átállás jobban egészítse ki egymást.

2.3. Az európai zöld megállapodással összhangban lévő, gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból fenntartható növekedésre való áttérés előrehaladásának nyomon követése érdekében az EGSZB a GDP-n túlmutatató megfelelő mutatók kidolgozását kéri. Egy egyértelmű, „a GDP-n túlmutatató” eredménytáblát kell kidolgozni és beépíteni az európai zöld megállapodás eredménytáblájába és az európai gazdaságirányítási folyamatba. Ennek információkat kell szolgáltatnia a szakpolitikák fejlesztéséhez is, továbbá javítania kell a kommunikációt, és segítenie kell a célok meghatározásában.

2.4. Az EGSZB támogatja a fenntartható tevékenységek európai taxonómiájának („uniós taxonómia”) arra irányuló célkitűzését, hogy a beruházásokat a fenntartható projektek és tevékenységek felé irányítsák. E célból az Európai Bizottság szabályokat dolgozott ki annak meghatározására, hogy mi nevezhető környezetbarát (zöld) beruházásnak. Az EGSZB kéri, hogy a taxonómia kidolgozása során vegyék figyelembe az olyan társadalmi igényeket is, mint az energiaellátás, valamint az alapvető nyersanyagok és áruk ellátásának biztonsága, és fektessenek nagyobb hangsúlyt a társadalmi fenntarthatóság szempontjaira, például a munkajogra és az emberi jogokra, tiszteletben tartva ugyanakkor a tagállamok hatásköreit és az ipari kapcsolatok különböző rendszereit, valamint a finanszírozáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos objektív értékelés megvalósíthatóságát. Az EGSZB a kezdetektől fogva úgy érvelt, hogy a zöld megállapodás csak akkor lehet és csak akkor lesz sikeres, ha egy társadalmi megállapodás szerepét is betölti. Az EGSZB jelenleg egy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a taxonómia szociális kérdéseit illetően: „Szociális taxonómia – Kihívások és lehetőségek” címmel. A taxonómiát az európai zöldkönyvstandarddal összefüggésben is használni kell. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a fenntartható finanszírozással foglalkozó nemzetközi platform keretében nemzetközi szinten összehangolják a taxonómiákat.

2.5. Az európai zöld megállapodással kapcsolatos szociális és munkaügyi aggályok kezelése érdekében az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy javasoljon további politikai intézkedéseket az európai zöld megállapodás szociális és munkaügyi dimenziójának megerősítése érdekében, ambiciózus szociális célkitűzésekkel párosítva azt, összhangban a portói nyilatkozattal, a szociális jogok európai pillérével és az ILO igazságos átmenetre vonatkozó iránymutatásaival. Az EGSZB arra kéri mindenekelőtt az uniós intézményeket, hogy térképezzék fel és elemezzék, milyen hatást gyakorol majd a zöld átállás a foglalkoztatásra és a készségekre a különböző országokban, régiókban és ágazatokban, ideértve az alvállalkozókat és a downstream értékláncokat érő hatásokat is. Az EGSZB kéri annak biztosítását is, hogy a nemzeti energia- és klímatervek tartalmazzák az igazságos átmenetet szolgáló stratégiákat is. Fontos továbbá a munka világában

bekövetkező változások előrejelzése és kezelése, többek között célzott támogatással, például a szükséges készségek fejlesztésével, a szociális védelem biztosításával és azzal, hogy az érintett társadalom egészét bevonják az átmenet alakításába, valamint további javaslatokat tesznek az átmenet támogatására irányuló nagymértékű köz- és magánberuházások mozgósítására, és jelentősen növelik az Igazságos Átmenet Alap volumenét és alkalmazási körét, hogy az megfeleljen a kihívásoknak.

2.6. Az EGSZB kéri annak biztosítását, hogy az uniós szabályozási keret tegye lehetővé az uniós vállalkozások, köztük a kkv-k számára, hogy a környezettudatos vállalatok élvonalába kerüljenek, ezzel egyidejűleg pedig megelőzze a termelésáthelyezés kockázatát, és védelmet nyújtson a nagyobb negatív környezeti hatású importtal szemben. Ez különösen az energiaigényes iparágakra vonatkozik. Az EGSZB kéri továbbá a kkv-k abban való támogatását, hogy jobban megértsék és kezeljék a velük szemben közvetlenül és közvetve támasztott egyre szigorúbb éghajlat- és környezetvédelmi követelményeket.

2.7. Az EGSZB kéri a különböző iparágakban zajló innováció erőteljes támogatását a környezetbarát technológiák, anyagok, termékek, termelési folyamatok és üzleti modellek kifejlesztése és alkalmazása érdekében, például a hidrogénnel, akkumulátorokkal, félvezetőkkel, szén-dioxid-leválasztással és -hasznosítással kapcsolatos programoknak, valamint a körforgásos gazdaság gyakorlatainak különböző területeken – például a csomagolás terén – történő előmozdításán keresztül.

2.8. Az EU globális hatásának fokozása érdekében az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése terén az Uniónak versenyképes feltételeket kell teremtenie az európai iparágak számára, hogy azok megragadhassák az éghajlatvédelmi technológiák és megoldások iránti globális kereslet által kínált exportlehetőségeket, és ezáltal növeljék az EU éghajlati „szénkéznyomát”.

2.9. Az ipari szövetségek sikeres módszernek bizonyulnak a nagyszabású és határokon átnyúló ipari projektek fejlesztéséhez a stratégiai területeken. Ezek az ipari szövetségek a közös európai érdeket szolgáló fontos projektekkel együtt alapvetően fontosak a helyreállításához, valamint az európai szabványok és kulcstechnológiák előmozdításához, különösen azokon a területeken, ahol a piac erre önmagában nem képes vagy torzul.

2.10. A megfizethető, biztonságos, versenyképes és fenntartható energiarendszerre való áttérés biztosítása érdekében meg kell erősíteni a valódi energiaunió irányába tett lépéseket. Az orosz-ukrán háború okozta jelenlegi kihívások fényében az Európai Bizottságnak azokra az intézkedésekre kell összpontosítania, amelyek a célok összessége szempontjából a legnagyobb előnyökkel járnak, és egyszerre járulnak hozzá a sürgős kihívások kezeléséhez és a hosszabb távú célok eléréséhez.

2.11. Az ukrajnai helyzet vezetett a REPowerEU közleményhez ⁽⁴⁾, amelyet az Európai Tanács kérésére a REPowerEU terv követett, olyan javaslatokkal ⁽⁵⁾, amelyek – megfelelő végrehajtás esetén – jelentősen előmozdíthatják az Európai Unió energiafüggetlenségét és fenntarthatóságát. Az orosz gáztól és egyéb fosszilis tüzelőanyagoktól való függetlenedés céljának eléréséhez a beszállítók és az energiaforrások sürgős diverzifikálására, a szolidaritás erősítésére és a karbonsemlegességre való áttérést előmozdító, hosszabb távú intézkedésekre van szükség, figyelembe véve a különböző tagállamok és régiók sajátosságait és a rendelkezésre álló alternatív forrásokat is. A folyamat sikerének biztosítása érdekében azonban elegendő magán- és közberuházást kell mozgósítani, többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a kohéziós politikai alapok teljes körű felhasználásával. Amint arra már rámutattunk ⁽⁶⁾, az orosz gáz iránti kereslet 2022 végére elérendő kétharmados csökkentése kihívást jelentő feladat, és diverzifikációval járna, egyrészt rövid távon főként az LNG és biometán révén, másrészt pedig az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások bővítésén keresztül. El kell kerülni az olyan infrastrukturális kötöttségeket, amelyek a jövőben korlátoznák a valós alternatívákat, és a beruházásokat a lehető legnagyobb mértékben a megújuló energiaforrásokra és a támogató infrastruktúrákra kell összpontosítani. A szociális partnereket és a civil társadalmat szorosan be kell vonni ezekbe a szakpolitikai javaslatokba, hogy biztosítva legyen azok társadalmi elfogadottsága, fenntarthatósága és sikere. Továbbá, a külső válságokra adott erőteljesebb válaszok érdekében állandó koordinációs struktúrára lenne szükség az Európai Unió Tanácsában.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_22_1511

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/key-documents-repowereu_en

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye: REPowerEU: Közös európai fellépés a megfizethetőbb, biztonságosabb és fenntarthatóbb energiáért HL C 323., 2022.8.26., 123. o.).

2.12. Az uniós energiapiac további integrációja fontos szerepet fog játszani az energiaellátás megfizethetőségének és biztonságának javításában. Ehhez elegendő rendszerösszekötő kapacitásra ⁽⁷⁾ van szükség, valamint ki kell építeni a megfelelő infrastruktúrát, különösen az olyan „energiaszigeteken”, mint az Ibériai-félsziget ⁽⁸⁾. Az EU megújuló energiával kapcsolatos versenyelőnyének előmozdítása és annak biztosítása érdekében, hogy a megújuló energiaforrások használatának elterjedése ne veszélyeztesse az ellátás biztonságát, reális ütemtervet kell kidolgozni egy hatékony megújulóenergia-infrastruktúra fejlesztésére és kiépítésére, beleértve a tárolási kapacitásokat és a megfelelő átvitelhez szükséges összeköttetéseket, amelyek lehetővé teszik a többletermelés más tagállamokba történő exportálását. A tiszta energia infrastruktúrájának gyors kiépítése érdekében a tagállamoknak fel kell gyorsítaniuk az engedélyezési eljárásokat.

2.13. Az egyenlő versenyfeltételek javítása érdekében az EU-nak elő kell mozdítania a globális szén-dioxid-árazást. A szén-dioxid-kibocsátás adóztatását úgy kell kialakítani és érszerezni, hogy szimmetrikusan tükrözze az éghajlatra gyakorolt hatást, és figyelembe vegye a légkörből történő szénmegkötésre irányuló intézkedéseket. Az EGSZB-nek továbbá törekednie kell arra, hogy fokozatosan kivezesse az éghajlatra és a környezetre káros energiaforrások támogatását, miközben biztosítja, hogy a klímasemleges gazdaságra való átállás igazságos módon történjen.

2.14. Az energiaárak jelenlegi emelkedése nagy veszélyt jelent mind az energiaszegénység növekedése, mind az energiafelhasználó vállalatok versenyképességének csökkenése szempontjából. Az EGSZB olyan intézkedéseket szorgalmaz, amelyek sikeresen enyhítik a megemelkedett energiaárak hatását, és megelőzik az energiaszegénység kialakulását, többek között az uniós háztartásokban is. Az energiaárak megugrásának hatását korlátozó átmeneti és célzott intézkedésekre is szükség van ahhoz, hogy a kkv-k és az energiaigényes iparágak túlélhessék a válságot.

2.15. Annak a hosszú távú vizsgálódásnak a részeként, hogy az energiapiac hogyan reagál a sokkhatásokra, fontos, hogy foglalkozzunk az energiaárak (jelenleg a gázár) emelkedésének kiváltó okaival, ahogy azt az Energiaszabályozók Együttműködési Ügynöksége (ACER) a jelenlegi villamosenergia-piac kialakításáról és árképzési rendszeréről nemrégiben készített értékelése ⁽⁹⁾ alapján javasolta. Ezen túlmenően fontolóra lehetne venni egy felülvizsgálatot azon piacok tekintetében, ahol magas az energiaellátás koncentrációja, és így torzulhat a normál működés.

2.16. Az energetikai átmenet középpontjában a polgároknak és a fogyasztóknak kell állniuk, mégpedig úgy, hogy támogatjuk a közösségi energiát és a helyi felelősségvállalást, az energiafogyasztókat pedig termelő-fogyasztókká alakítjuk át. Az EGSZB átlátható tájékoztatási, konzultációs és oktatási kampányokat sürget, hogy ösztönözze a polgárok energetikai átmenet melletti elkötelezettségét.

2.17. Az EGSZB kéri emellett, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet a karbonsemleges társadalom felé vezető folyamat során jelentkező átmeneti problémákra, különösen azon iparágak tekintetében, amelyeknek különböző technikai és/vagy pénzügyi okokból időre van szükségük az alkalmazkodáshoz, hogy megőrizzék versenyképességüket a piacon.

2.18. Az EGSZB üdvözölte a TEN-T rendelet abból a célból történő aktualizálását, hogy az jobb választ adjon az aktuális célkitűzésekre és igényekre. Különös figyelmet kell fordítani a prioritások azonosítására és egy, a tagállamok összes fővárosát, nagyvárosát, kikötőjét, repülőtérét és terminálját összekötő, európai folyosókon alapuló hálózat meghatározására. A folyosóknak adott esetben „tengeri hidakat” vagy a folyosókikötők közötti, nagy sűrűségű, rendszeres ro-ro tengeri összeköttetéseket kell magukban foglalniuk. A területi kohéziót illetően az EGSZB úgy véli, hogy a törzshálózati folyosókat jobban össze kell kapcsolni a regionális, városi és helyi dimenziókkal. A közlekedési infrastruktúra kettős felhasználásának megvalósításához a TEN-T műszaki követelményei és a katonai mobilitási követelmények közötti eltéréseket is azonosítani kell.

2.19. Tekintettel a TEN-T-projektek meglehetősen hosszú átfutási idejére, az EGSZB támogatja egy olyan európai szabályozási és finanszírozási keret létrehozását, amely közép- és hosszú távú stabilitást biztosít a folyosók és projektek tekintetében az európai hálózat befejezéséig. Az EGSZB emellett sürgős nemzeti tervek kidolgozását is szorgalmazza a TEN-T infrastruktúra karbantartásának rendes és rendkívüli finanszírozására, és európai szinten egy törzshálózat-nyomonkövetési tervet tart szükségesnek.

2.20. Mivel a légi közlekedés alapvető szerepet tölt be az EU számára, az EGSZB átfogó és hatékony megközelítést sürget a fenntartható légi közlekedés helyreállításának és növekedésének előmozdítása érdekében.

⁽⁷⁾ A rendszerek összekapcsolása már most is az EU egyik célkitűzése (2030-ig legalább 15 %, de egyes országok ettől messze elmaradnak): https://energy.ec.europa.eu/topics/infrastructure/electricity-interconnection-targets_en

⁽⁸⁾ Az „energiaszigetéről” szóló európai bizottsági dokumentum: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_18_4622

⁽⁹⁾ Az ACER végleges értékelése az EU nagykereskedelmi villamosenergia-piacának kialakításáról.

2.21. A közúti közlekedésből származó kibocsátások csökkentésére irányuló erőfeszítésekhez nyújtott hozzájárulás érdekében az EGSZB kedvező szabályozási feltételeket kér a nagyobb és nehezebb áruszállító járművek és járműszerelvényeknek az érintett tagállamokon belüli és azok közötti használatára. Az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie az árufuvarozás jövőbeli és sajátos kihívásait, és a következő években várható teherautósofőr-hiányt is, amelyet a nemzedékváltás hiánya és a nehéz munkakörülmények idéznek elő. Ebben az összefüggésben fejleszteni kell a multimodális teherszállítást, növelve a vasúti árufuvarozás vonzerejét a teljes logisztikai láncban, amivel párhuzamosan javítani kell a közlekedési dolgozók munkakörülményeit is.

2.22. Az EGSZB üdvözlí az uniós városi mobilitási keret fejlesztését, és kéri, hogy a városi közlekedést, különösen a tömegközlekedést tegyék inkluzívabbá, és ezáltal mozdítsák elő a polgárok közötti esélyegyenlőséget.

2.23. A fenntartható és intelligens mobilitás előmozdítása érdekében az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság nyújtson be erős kezdeményezést nagyszabású digitális projektek közlekedés területén való elindítására. Ezeknek kulcsszerepe lenne például a hatékony multimodalitás és a kapacitáskihasználás optimalizálása szempontjából.

2.24. Ahogy az energia-, közlekedési és digitális rendszerek egyre inkább összekapcsolódnak, integrált közlekedési, digitális és energiahálózatokra van szükség. A szinergiák javítása és a teljes infrastruktúra rezilienciájának növelése érdekében az EGSZB kéri, hogy vizsgálják felül az e rendszerek összekapcsolását érintő főbb szűk keresztmetszeteket és sebezhetőségeket – mind a jelenlegi, mind a hosszabb távú perspektívából.

2.25. Az EGSZB szorgalmazza az energia-, közlekedési és digitális hálózat éghajlatváltozással, természeti veszélyekkel és ember okozta katasztrófákkal szembeni rezilienciájának növelését is, hogy az infrastruktúra tartós érték legyen és az is maradjon. Összességében az EGSZB intézkedéseket sürget az éghajlatváltozáshoz és annak hatásaihoz való alkalmazkodás fokozására.

2.26. Az élelmiszerrendszerek fenntarthatóságának és az európai termelők versenyképességének megőrzése érdekében az EGSZB a nyitott stratégiai autonómia előmozdítását szorgalmazza, beleértve a fehérje-önellátás javítását, a kereskedelmi (gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi) előírások viszonyosságának biztosítását, a kutatás előmozdítását, a digitalizáció erősítését, innovatív technológiák és vetőmagok kifejlesztését, valamint a magasabb termelési költségeket és a fenntarthatóság javításának költségeit is tartalmazó tisztességes árak előmozdítását.

2.27. A közös agrárpolitikának és a közös halászati politikának jelentős mértékben hozzá kell járulnia a fenntarthatóbb és reziliensebb élelmiszerrendszerekhez. Biztosítani kell a civil társadalom strukturált és széles körű részvételét „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia végrehajtásában. A fenntartható élelmiszerrendszerekkel kapcsolatos jogalkotási keretre vonatkozó javaslatnak egyértelmű célokat, mutatókat, valamint megbízható ellenőrzési mechanizmust és eredménytáblát is tartalmaznia kell.

3. A digitális korra felkészült Európa

3.1. A világiárvány és az ukrajnai háború rávilágított a digitális technológiák kritikus jelentőségére és arra, hogy az EU-nak növelnie kell digitális szuverenitását. Az EGSZB üdvözlölte a digitális iránytűt és „A digitális évtizedhez vezető út” programot, és szorgalmazza az irányítási mechanizmus hatékony bevezetését és a célok gyors végrehajtásának elősegítését. A világiárvány rávilágított arra is, hogy a digitális átállás milyen kihívásokat jelenthet, az EGSZB pedig sürgeti a szociális párbeszéd megerősítését európai, nemzeti és ágazati szinten annak érdekében, hogy ez az átállás igazságos is legyen.

3.2. Az EGSZB szerint az Európai Bizottság és a tagállamok közötti együttműködésnek döntő szerepe van az előrehaladás értékelésében és a célok eléréséhez szükséges intézkedések felmérésében, beleértve a több országot érintő projekteket is. Az EGSZB azt is kéri, hogy a digitális évtized helyzetéről szóló jelentés járuljon hozzá a tudás és a bevált gyakorlatok tagállamok közötti megosztásához.

3.3. Az EGSZB hangsúlyozta, hogy a digitális átalakulásnak fenntartható, emberközpontú és inkluzív módon kell megvalósulnia, amely mindenki számára működőképes, anélkül hogy tovább mélyítené a meglévő digitális szakadékot vagy új egyenlőtlenségeket hozna létre, biztosítva a megfelelő munkafeltételeket, a munka és a magánélet közötti egyensúlyt, valamint a munkavállalók egészségvédelmét és biztonságát. E célból fontos a munka világában bekövetkező változások előrejelzése és kezelése is, felhasználva a különböző szinteken folyó szociális párbeszédet, valamint javítva a szükséges készségeket és a megfelelő munkafeltételeket, többek közt a távmunka és a platformalapú munkavégzés terén is, és elvégezve az úgynevezett „lecsatlakozáshoz való jog” uniós szintű értékelését.

3.4. A jobb hozzáférés biztosító digitális infrastruktúrába való beruházás és az egységes adatpiac fejlesztése az EU valamennyi régiójában a megfelelő digitális fejlődés alapvető és szükséges tényezője. Az EGSZB sürgeti az adatok szabad áramlását elősegítő intézkedések hatékony végrehajtását, az adatok, a magánélet és a szellemi tulajdon megfelelő védelmének biztosítása mellett.

3.5. Az EU-nak tovább kell haladnia egy garantált és reziliens műholdas kommunikációs szolgáltatásokat nyújtó, biztonságos és autonóm úralapú konnektivitást biztosító rendszer létrehozása felé, amely növeli a nagy sebességű, széles sávú és zökkenőmentes összeköttetés elérhetőségét egész Európában.

3.6. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az intelligens közlekedési rendszereket továbbfejlesszék egy közös európai mobilitási adattérre, ami nagyobb hatékonyságot jelent, és megteremti a jobb munkakörülmények, valamint a zökkenőmentes multimodalitás előfeltételeit.

3.7. Az EGSZB észszerűnek tartja, hogy a digitális pénzügyi szolgáltatások bevezetése erős európai piaci szereplőkre támaszkodjon. Az EGSZB úgy véli, hogy sürgősen lépni kell a kriptoeszközök ágazatának átláthatóvá tétele, valamint a digitális pénzügyi szolgáltatások végfelhasználóinak védelme, a pénzügyi stabilitás megőrzése, az uniós pénzügyi szektor integritásának védelme és a gazdasági és pénzügyi rendszer különböző szereplői közötti egyenlő feltételek biztosítása, valamint a kriptoeszközök ágazatának a fenntarthatóbb és kevésbé energiaigényes működési mechanizmusok felé terelése érdekében.

3.8. Mivel a készségek és a kompetenciák a digitális átalakulás alapvető előmozdító tényezői, az EGSZB kéri, hogy folyamatosan fejlesszék a kiemelkedő tehetségek kibontakoztatását, valamint a polgárok és a munkavállalók készségeinek és kompetenciáinak erősítését annak érdekében, hogy jobban ki tudják használni a digitalizáció nyújtotta lehetőségeket, és kezelni tudják a digitalizációval kapcsolatos kockázatokat.

3.9. Az EU digitalizációval kapcsolatos kiválóságának előmozdítása érdekében az európai vállalatoknak a külföldi versenytársakhoz képest kedvezőbb feltételekre van szükségük az innovációhoz, a beruházásokhoz és a működéshez. Mivel a szövetkezetek különösen alkalmasak a digitális platformok irányításában való inkluzív részvétel támogatására, az EGSZB sürgeti a digitális szövetkezeti platformok fejlesztését ösztönző kezdeményezések kidolgozását.

3.10. Az innovatív vállalkozások ösztönzése mellett biztosítani kell, hogy minden vállalkozás – köztük a mikro-, kis- és középvállalkozások és a szociális gazdaságban működő vállalkozások is – részt tudjon venni a fejlődésben, és hasznot tudjon húzni belőle. Az EGSZB szerint fontos a mesterséges intelligencia és más fejlett technológiák még szélesebb körű elterjesztése, de azt is látni kell, hogy a kkv-k nagy részének még az alapvető digitális technológiák átvétele is kihívást jelent.

3.11. Az értékláncok minden szereplője számára egyre fontosabb, hogy kellő figyelmet fordítsunk a kiberbiztonságra, és a válságok egyre inkább rávilágítanak arra, hogy mennyire lényeges ez a gazdaság és a társadalom megfelelő működésének biztosítása, valamint a nemzetközi kapcsolatok fenntartása szempontjából. Ez a tagállamok fokozottabb fellépését követeli meg, beleértve az Európai Bizottság által elősegített együttműködést is. Egyre fontosabb a dezinformáció elleni küzdelem is, miközben biztosítani kell azt is, hogy e küzdelmet ne használják fel ürügyként a polgári szabadságjogok, különösen a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására.

3.12. Az EGSZB kéri, hogy a kutatásba és innovációba, az oktatásba és képzésbe, valamint a műszaki infrastruktúrába történő beruházások elősegítése érdekében mozgósítsanak állami és magánfinanszírozást. A szabályozási keret egy másik általános tényező, amely a digitális fejlődést alakítja. Az EGSZB fontosnak tartja annak biztosítását, hogy a fejlődő szabályozás ösztönözze az innovációt, a beruházásokat és az egyenlő versenyfeltételeket, összhangban az emberi jogokkal, valamint a környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzésekkel.

3.13. Mivel a digitalizáció továbbra is a globális gazdasági növekedés fontos hajtóereje, az EGSZB úgy véli, hogy a digitalizált gazdaság adóztatásához kapcsolódó szakpolitikáknak a gazdasági növekedés, valamint a határokon átnyúló kereskedelem és beruházás előmozdítására kell törekedniük, ahelyett, hogy hátráltatnák azt.

3.14. A digitális tevékenységek szabályokon és egyenlő versenyfeltételeken alapuló környezete nemzetközi szinten is fontos, és az egységes piac egy lépcsőfok ahhoz, hogy az EU befolyásos és erős globális szereplővé váljon. Az EGSZB kéri, hogy az emberközpontú megközelítés és a digitális technológiák megbízhatóságának előmozdítása érdekében a diplomáciai fellépéstől kezdve az innovációs együttműködésen át a kereskedelmi megállapodásokig az eszközök széles körét használják fel. Az EU globális normaalkotó szerepéhez globális versenyképesség is szükséges, amely a tagállamok közötti szilárd együttműködésre támaszkodik.

4. Emberközpontú gazdaság

4.1. A jelenlegi társadalmi-gazdasági fejlődést a még mindig tartó Covid19-világjárvánnyal összefüggő nagyfokú bizonytalanság kíséri, amelyet tovább súlyosbít az ukrajnai háború és az Oroszországgal szemben fennálló, növekvő geopolitikai feszültség. Alapvető fontosságú, hogy a tagállamok hatékonyan megerősítsék és összehangolják gazdaságpolitikájukat, egészségügyi és szociálpolitikájukat, eredményesen kezeljék a makrogazdasági egyensúlyhiányt és rendezett államháztartást biztosítsanak. Ugyanakkor javítaniuk kell közberuházásaik minőségét és összetételét is, többek között a magánbefektetések ösztönzésével, hogy rendelkezésre álljanak a gazdaság olyan jellegű társadalmi-ökológiai átalakításának támogatásához szükséges pénzügyi források, amelynek célja a magas szintű foglalkoztatás, a jó minőségű munkahelyek, a jólét, valamint a megfelelő jövedelem előmozdítása, biztosítva, hogy mindez ne csökkentse az embereknek az aktív munkaerőpiaci részvétel iránti motivációját.

4.2. Az Uniónak a helyreállítás során – a prosperitás kulcskérdéseiként – az uniós ipar versenyelőnyére és a munkahelyteremtésre, valamint az egyenlőtlenség és a szegénység elleni küzdelemre kell összpontosítania. A szociális jogok európai pillérének, mint az uniós szociálpolitika irányadó eszközének szintén a helyreállítási stratégia középpontjába kell kerülnie, hogy a gazdasági és társadalmi fellendülés egymással párhuzamosan menjen végbe. Az EU-nak különös figyelmet kell fordítania a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok támogatására olyan aktív és inkluzív politikák révén, amelyeket alapvető és támogató szociális szolgáltatások kísérnek.

4.2.1 Konjunkturális sikerük alapján mind a Next Generation EU eszközt, mind a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt úgy kell értékelni, mint a háború által kiváltott, és az európai gazdaságra várhatóan drámai következményekkel járó válságra adott hatékony válasz eszközeit. Ezek az eszközök kiegészítik a strukturális mechanizmusokat a gazdasági növekedés és a felzárkózás előmozdításában, az életkörülmények védelmében, valamint az Unión belüli társadalmi béke és stabilitás biztosításában.

4.3. Az EU-nak és a nemzeti kormányoknak intézkedéseket kell hozniuk az ukrajnai háború hatásainak enyhítésére, hogy minimálisra csökkentsék az árak és az energiaköltségek családokat és vállalkozásokat érintő emelkedését, valamint hogy az érvényben lévő veszélyhelyzeti intézkedések átalakításával támogassák a gazdaságot és a foglalkoztatást. Annak érdekében, hogy a vállalkozások könnyebben megbirkózzanak a válsággal, és képesek legyenek munkahelyeket létrehozni, illetve megtartani a meglévő munkahelyeket, az Európai Bizottságnak folyamatosan nyomon kell követnie a világjárvány és a háború által az uniós vállalkozásokra gyakorolt hatásokat, a vállalkozások méretétől függetlenül, és fel kell készülnie a szükséges átmeneti támogatási intézkedésekre, miközben tisztességes versenyfeltételeket biztosít.

4.4. Az EGSZB határozottan támogatja a beruházások olyan módon való átirányítására vonatkozó célkitűzést, hogy azok hozzájáruljanak az EU fenntartható gazdaságra való áttéréséhez. Ennek során figyelmeztetni kell a félrevezető „zöldre-vagy fenntarthatóra festésre”. Az EGSZB azt kéri, hogy az Európai Bizottság aktívan vonja be a szociális partnereket és a civil társadalmat a fenntartható finanszírozás kialakításába és megvalósításába.

4.5. Az uniós tagállamoknak megfelelő költségvetési mozgástérrel kell rendelkezniük az ukrajnai háború negatív gazdasági és társadalmi hatásainak ellensúlyozására. Emiatt még inkább szükséges az uniós gazdasági kormányzási keret felülvizsgálata. A tagállamoknak azonban a jó növekedési időszakokban konszolidálniuk kell államháztartásukat, ami lehetővé teszi a recesszió idején történő reagálást. Az EGSZB ennek kapcsán is megismétli, hogy óva int az általános mentesítési rendelkezés idő előtti deaktiválásától.

4.5.1 Az EGSZB egy felülvizsgált, kiegyensúlyozott és jólétorientált gazdaságirányítási keretrendszer szorgalmaz, amelyben azonos súllyal esik latba számos kulcsfontosságú szakpolitikai célkitűzés, például a fenntartható és inkluzív növekedés, a teljes foglalkoztatás és a tisztességes munka, a versenyképes szociális piacgazdaság és a stabil államháztartás. A versenyképes és társadalmi és környezeti szempontból is fenntartható európai gazdaság előfeltétele az európai jólét növelésének.

4.5.2 Továbbá azok a gazdaságok, amelyekben a nemzeti fiskális politikák felismerik, hogy növekedés idején bevételi tartalékokat kell képezni, ugyanakkor továbbra is biztosítják a jövőbeli jóléthez szükséges beruházásokat, ellenállóbbak lesznek a gazdasági visszaesés kedvezőtlen hatásai elleni küzdelemben.

4.5.3 A folyamatban lévő felülvizsgálat lezárását követően átdolgozott Stabilitási és Növekedési Paktum megfelelő végrehajtása – lehetőleg egyszerűsített szabályokkal és csökkentett prociklikussággal, valamint a pandémiát követő kontextust tükrözve – nélkülözhetetlen lesz ahhoz, hogy a tagállamok fenntartható alapokra helyezzék államháztartásukat és megerősítsék a beruházási bizalmat. Bármely jövőbeli költségvetési keretnek a) olyan fenntartható államháztartást kell előmozdítania, amely lehetővé teszi az állami beruházások növelését, b) lehetővé kell tennie az anticiklikusabb politikát, és c) nagyobb rugalmasságot és országspecifikus differenciálást kell lehetővé tennie az adósságállomány-rendeziési pályák

tekintetében, ugyanakkor garantálnia kell a költségvetés fenntarthatóságát. Konkrétabban, az EGSZB egyik fő javaslata a költségvetési keret felülvizsgálatára egy arany szabály bevezetése az állami beruházásokra vonatkozóan, a középtávú fiskális és pénzügyi stabilitás és az euró értékének veszélyeztetése nélkül, ötvözve azt egy kiadási szabállyal.

4.5.4 Az Unió demokratikus elszámoltathatóságának megerősítése érdekében mind a nemzeti parlamenteknek, mind az Európai Parlamentnek fenn kell tartaniuk hangsúlyos szerepüket a jövőbeni uniós gazdasági kormányzási keretben. Az EGSZB tudomásul vette a munkanélküliségi rendszer létrehozásának ötletét, amely eredetileg az Európai Bizottság politikai célkitűzései között szerepelt. A Covid-válságok és a jelenlegi ukrajnai háború hatásainak tükrében az Európai Bizottság a rendszerszintű problémák kezelése érdekében további tárgyalásokat folytathatna a tagállamokkal és a szociális partnerekkel a lehetséges hosszú távú eszközökről, pl. munkanélküliségi viszontbiztosítási rendszerekről.

4.6. A SURE⁽¹⁰⁾ mechanizmus alapvető szerepet játszott a világjárvány okozta csapás enyhítésében, és hatékony eszköznek bizonyult. Ebből kiindulva az EGSZB azt kéri, hogy vizsgálják meg e mechanizmus további alkalmazásának lehetőségét.

4.7. A gazdasági és monetáris unió elmélyítése együtt jár a gazdasági kormányzás megerősítésével, beleértve a bank- és tőkepiaci unió kiteljesítését, valamint az európai szemeszter szerepének megerősítését a növekedés, a kohézió, az inkluzivitás, a versenyképesség és a konvergencia fokozásában.

4.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a háború okozta kihívások, és különösen a védelmi és energiaügyi kiadások növelésének szükségessége miatt az Európai Unió új sajátforrás-mechanizmusokat hozhatna létre.

4.9. A tőkepiacok tagállamok közötti széttagoltsága nem teremt elegendő teret ahhoz, hogy a vállalkozások könnyebben hozzáférjenek az egységes tőkepiacon elérhető pénzügyi forrásokhoz. Ezért további előrelépésre van szükség a tőkepiaci unió kiteljesítése terén. A tőkepiaci unió és a bankunió elmélyítése során a finanszírozási csatornák megerősítésére, illetve arra kell összpontosítani, hogy elősegítsük, hogy a magánszektor is hozzájáruljon a beruházási erőfeszítésekhez. Az EGSZB sürgeti, hogy ennek során teremtsenek megfelelő egyensúlyt a kockázatmegosztás és a kockázatsökkentés között, és különösen üdvözlí az éghajlati válságból eredő rendszerszintű kockázatok nyomon követésének megerősítésére irányuló törekvéseket. Emellett fontos odafigyelni a társadalmi fenntarthatósági kockázatokra is, amelyek az elosztási különbségek növekedése révén veszélyeztetik a társadalmi kohéziót. A pénzügyi szabályozásnak emellett előnyben kell részesítenie a hatékonyságot az összetettség szemben, és magas szintű fogyasztóvédelmet kell biztosítania.

4.10. Minden érdekelt felet be kell vonni a pénzügyi műveltséget, a védelmi szabályok hatékonyságát, valamint a pénzügyi szolgáltatók és a polgárok közötti információk aszimmetriák csökkentését célzó intézkedések kidolgozásába és végrehajtásába.

4.11. Az európai egységes piacnak teljes mértékben ki kell aknáznia a benne rejlő lehetőségeket. A gazdasági előnyöket a meglévő jogszabályok jobb és hatékonyabb alkalmazásával és végrehajtásával, valamint az egységes piac elmélyítésével lehetne biztosítani. Az áruk és szolgáltatások szabad mozgása előtt álló akadályok további lebontása előnyös mindenki – az ügyfelek, a munkavállalók és a vállalkozások – számára. Az egységes piac megfelelő működése az áruk és szolgáltatások biztonságosságától és minőségétől is függ.

4.12. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki az Unión belüli tisztességtelen adóverseny miatt, amely elősegíti az adókikerülést. Az EGSZB úgy véli, hogy egy hatékony monetáris unió koherens fiskális politikát igényel, és következetességet követel meg a tagjai által alkalmazott fiskális szabályok között. Az EGSZB az adócsalással, az adókijátszással, az adókikerüléssel és a pénzmosással szembeni eredményes küzdelem céljából egy európai paktum kidolgozását is javasolta.

4.13. A túlzott bürokrácia szükségtelen költségeket okoz a gazdaság és a társadalom számára. A jövő EU-jának nem a mikromenedzselésre kellene összpontosítania, hanem a minőségi jogalkotás elvét kellene követnie. Ez azonban nem mehet a szociális piacgazdasághoz elengedhetetlenül szükséges magas szintű fogyasztóvédelmi, szociális, munkaügyi és környezetvédelmi normák rovására. Európai szinten növelni lehetne a szociális partnerek problémamegoldó képességét, például a különböző érdekek kiegyensúlyozása tekintetében.

⁽¹⁰⁾ A szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE).

4.14. A vállalkozói készség a versenyképesség, az innováció és a jólét javításához, valamint a szociális és környezetbarát gazdaság kialakításához szükséges egyik kulcskompetencia, ami a járvány utáni helyreállítással összefüggésben még inkább igaz. A vállalkozói készségek fejlesztését célzó vállalkozói oktatás ösztönzése a munkanélküliség csökkentésének egyik módja lehet, különösen a fiatalok körében. A gazdasági növekedés, az innováció, a foglalkoztatás és a társadalmi befogadás szempontjából nagyon fontos a vállalkozói tevékenység – annak minden formájában és minden ágazatban (beleértve az idegenforgalmat, az ipart, a platformgazdaságot, a szociális gazdaságot és a szabadfoglalkozásúakat is). Fontos azoknak a nehézségeknek az azonosítása és kezelése, amelyekkel a kkv-k (különösen a nagyon kis méretű, gyakran családi jellegű vállalkozások) szembesülnek az egységes piacra való belépés során, különösen a zöld és a digitális átállással összefüggésben. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hajtsa végre a munkaprogramjában szereplő konkrét intézkedéseket az egységes piac előtt álló, már azonosított akadályok felszámolása érdekében ⁽¹¹⁾.

4.15. Az EGSZB olyan gazdaságpolitikák kombinációjának az elfogadását támogatja, amelyek hatékonyan használják fel a rendelkezésre álló hazai – állami és magán – forrásokat, beleértve a Next Generation EU és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében létrehozott pénzügyi forrásokat is. Az EGSZB aggódott és most is aggódik amiatt, hogy kimutatták a civil társadalmi szervezetek részvételének hiányát. A szervezett civil társadalom olyan formálisabb eljárásokat kér, amelyek megkönnyítik a valódi eszmecserét a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtása és értékelése során. A civil társadalom részvételét lehetővé tevő hatékony mechanizmus tekintetében a partnerség elvét kellene követni.

4.16. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság jogalkotási javaslatait a társasági adó területén, és üdvözlí, hogy egyeztetették azokat az OECD/inkluzív keret szintjén folytatott globális vitákkal, hogy globális konszenzust lehessen elérni.

4.17. Az EGSZB támogat minden olyan erőfeszítést, amely az új adórendszer kialakításakor az európai vállalatok és az adóhatóságok megfeleléssel kapcsolatos költségeinek csökkentésére irányul. Az európai vállalkozások nem hozhatók versenyhátrányba. A globális adóegyezmény 2. pillérének teljes körű végrehajtása összetett feladat lesz, és hosszú időt, valamint jelentős erőfeszítéseket igényel majd mind a vállalatok, mind az adóhatóságok részéről. Az Uniónak és a tagállamainak legfőbb érdeke a nemzetközileg elfogadott szabályok egységes elfogadása és egyidejű végrehajtása az EU-ban és más kereskedelmi blokkokban.

4.18. A szociális vállalkozás különös figyelmet érdemel, tekintettel arra, hogy ez a vállalkozási forma milyen szerepet játszhat a válság leküzdésében. A szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv végrehajtása kulcsszerepet játszik majd ezen ágazat megerősítésében. Az új iparpolitikai stratégiában a szociális gazdaság sajátos ökoszisztémájának meghatározása konkrét intézkedésekhez kell, hogy vezessen, amelyek a szociális gazdaság zöld és digitális átállását és rezilienciájának növelését célozzák.

4.19. A vilá járvány után egyre nagyobb szükség van a jó minőségű tanulási mobilitás mindenki számára történő előmozdítására és a tanulási eredmények elismerésére, ezért az EGSZB támogatja, hogy 2025-ig egy valódi európai oktatási térséget hozzanak létre a tanuló Európa érdekében. Ez a finanszírozás és mindenekelőtt az oktatás területén folytatott ágazatközi együttműködés révén valósul meg.

4.20. A korszerű fogyasztóvédelmi politikának biztosítania kell, hogy a fogyasztók élvezhessék a szükséges jogokat és védelmet. Az egységes piac egyszerűbbé teszi az uniós fogyasztók és vállalkozások számára, hogy határokon átvélően árukat és szolgáltatásokat vásároljanak és értékesítsenek, akár online, akár hagyományos módon. Ehhez nélkülözhetetlen, hogy bízzunk a piacban, célirányos szabályozás legyen érvényben, és ezt hatékonyan érvényesítsék. A fogyasztók tájékoztatásának és képzésének is segítenie kell őket abban, hogy felelősségteljesebb döntéseket hozzanak.

4.21. Javítani kell az önkéntes részvételhez való hozzáférést, és növelni kell annak hatókörét és minőségét. A különböző korú és háttérű emberek önkéntes szerepvállalásának lehetőségeit innovatív és rugalmas keretek között kell feltárni és megvalósítani, új lehetőségeket szabadítva fel. 2025-öt az EU-nak az önkéntesek európai évének kellene nyilvánítania. Ez méltó tisztelegés lenne az önkéntesek által a Covid-válság és az ukrajnai háború idején tett erőfeszítések és azok hatása előtt. Rámutatna jelentőségükre az európai egészség és jólét szempontjából, valamint kiemelné az Európa gazdasági helyreállításában és jövőjében betöltött szerepüket.

4.22. A szabadfoglalkozásúak minden tagállamban kulcsfontosságú társadalmi és gazdasági tényezőnek számítanak, és fontos közszolgáltatásokért felelősek olyan területeken, mint az egészségügy, az igazságszolgáltatás, a biztonság, a nyelv és a művészetek. Ezért az európai jogszabályok elfogadása előtt és után külön hatásvizsgálatot kell végezni a jogalkotási javaslatok szabadfoglalkozásúakra gyakorolt hatásairól. E tekintetben az európai jogalkotónak figyelembe kell vennie különösen a bürokratikus terhek által a szabadfoglalkozásúakra gyakorolt negatív hatásokat.

⁽¹¹⁾ Lásd például „Business Journey on the Single Market: Practical Obstacles and Barriers”, SWD(2020) 54 final, Brüsszel, 2020.3.10.

5. Európa globális szerepének erősítése

5.1. Az EGSZB nyitott, tisztességes, inkluzív és kiszámítható nemzetközi kereskedelmi környezetet szorgalmaz, amely a demokrácia és a jogállamiság, a béke és a stabilitás, a társadalmi és környezeti fenntarthatóság, valamint a nyitott, tisztességes és szabályokon alapuló világkereskedelmi rend mögé áll. Európának védelmeznie kell a globális kereskedelmi szabályokat, egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítania és egyensúlyt kell teremtenie a stratégiai autonómia és a nemzetközi kereskedelem iránti nyitottság között, méghozzá az erős ipari bázis és a reziliens nemzetközi ellátási láncok előmozdítása révén.

5.2. Az elmúlt évek kínai fejleményei és az orosz agresszió azonban világossá teszik, hogy a nemzetközi kereskedelem növekedése nem feltétlenül segíti a demokratikus folyamatok megerősödését. Az EU-nak ezért kereskedelempolitikájában az alapvető értékeit kell támogatnia, például az emberi jogok, a jogállamiság és a média szabadságának tiszteletben tartását.

5.3. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy továbbra is foglalkozzunk az EU harmadik országoktól való kritikus függőségeivel. Ez különösen az energiára, a nyersanyagokra, az élelmiszerekre, az egészségügyi termékekre, az infrastruktúrára és a technológiákra vonatkozik. Érvényes emellett a biztonság-, védelem- és úrpolitika ipari dimenziójára is. Az EU-nak különösen ipari kapacitásának hiányát és a megbízhatatlan partnerektől való függőségét kell felülvizsgálnia.

5.4. Ugyanakkor az EU nyitott stratégiai autonómiájának megerősítéséhez és erősebb globális szerepéhez arra van szükség, hogy együttműködjön a partnerekkel a különböző területeken, többek között a kereskedelemben is. Az EGSZB a kétoldalú kereskedelmi megállapodásokról szóló tárgyalások lezárását és a WTO keretében folyó többoldalú együttműködés fejlesztését szorgalmazza. A latin-amerikai partnerekhez fűződő kapcsolatok korszerűsített megállapodásokon alapuló fellendítése is egy időszerű lehetőség lenne az EU számára, hogy megerősítse pozícióit.

5.5. Az EGSZB kiemeli, hogy a civil társadalomnak kulcsfontosságú szerepe van a kereskedelemben, és hangsúlyozza, hogy fokozni kell a civil társadalommal folytatott együttműködést – a kereskedelmi eszközök és megállapodások (szabadkereskedelmi megállapodások, gazdasági partnerségi megállapodások és beruházási megállapodások) kidolgozásától a nyomon követésig. Mindez elősegítené az új uniós kereskedelmi stratégia célkitűzéseinek elérését, biztosítva, hogy olyan megállapodások szülessenek, amelyek hozzájárulnak az EU és partnerországai gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi fenntartható fejlődéséhez.

5.6. Együttműködésre van szükség a közlekedés, a digitalizáció és az energia területén is, ami új lehetőségeket nyitott meg például az EU–USA együttműködés előtt. A törzshálózati folyosókat jobban össze kell kapcsolni a világ többi részével az áru- és utasforgalom terén. Az EGSZB egy olyan fórum létrehozását szorgalmazza, amely megkönnyíti a TEN-T hálózat integrációját a világ többi részével, beleértve a szomszédos országokat is.

5.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak proaktívabb és hatékonyabb megközelítést kell alkalmaznia az európai iparágak érdekeinek védelmében az egyenlő versenyfeltételek megteremtésén és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni küzdelemmel keresztül, a meglévő kereskedelmi jogszabályok, különösen a dömpingellenes és szubvencióellenes jogszabályok alkalmazásával.

5.8. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell erősíteni az euró nemzetközi szerepét, amely fontos eszköz Európa globális pozíciójának javításához, és kéri, hogy fordítsanak figyelmet az euró gyengülő nemzetközi szerepének okaira, valamint a gazdasági és monetáris unió kiteljesítésére.

5.9. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fokozza az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy a kereskedelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos uniós megközelítés mind a munkaügyi, mind a környezetvédelmi kötelezettségvállalások tekintetében beépüljön a WTO-ba. Ehhez további megfontolásoknak is kapcsolódniuk kell a civil társadalom valamennyi összetevőjének a WTO-folyamatokba való strukturált bevonásával kapcsolatban, mivel a civil társadalom részvétele nélkül nincs valódi fenntarthatóság.

5.10. Az uniós polgári védelmi mechanizmus már nem eléggé alkalmas és nem elég széles körű ahhoz, hogy reagálni tudjon az éghajlatváltozással összefüggő katasztrófákra és az Unió területén belül és kívül előforduló többszörös kockázatokra. A természeti katasztrófákkal kapcsolatos jól bevált tevékenységén túlmenően a mechanizmusnak más kockázatokkal is meg kell birkóznia – ilyenek például a világjárványok, a jelentősebb ipari kockázatok, a nagymértékű tengerszennyezés, a villamosenergia- vagy ivóvízhálózatokat és bármely alapvető infrastruktúrát érő kibertámadások következményei, vagy a bevándorlással kapcsolatos humanitárius válságok kezelése.

5.11. A rövid távú polgári védelem és a humanitárius segítségnyújtás hosszú távú irányítása közötti kapcsolatot jobban kell kezelni és koordinálni. Ezért az EGSZB úgy véli, hogy meg kell vizsgálni, hogy az erőteljesebb külföldi politikai fellépés gyakorlati mechanizmusaként nem kellene-e létrehozni egy európai polgári védelmi és humanitárius segítségnyújtási ügynökséget.

5.12. Az EGSZB megjegyzi, hogy számos partnerországban még mindig hiányzik az inkluzív és részvételen alapuló párbeszéd és politikai döntéshozatal, és az Európai Bizottság által nyújtott támogatás ellenére fokozatosan csökken a civil és a szociális párbeszéd tere. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság az EGSZB-vel együttműködve hozzon létre egy „Civil társadalmi tér eredménytábláját” elnevezésű kísérleti projektet néhány partnerország számára a polgári és szociális párbeszéd helyzetének évenkénti mérésére, kezdve a nyugat-balkáni országokkal vagy az euromediterrán országokkal.

6. Az európai életmód előmozdítása

6.1. Az egészségügyi rendszereket szinte minden európai országban meg kell erősíteni, a megelőzésre összpontosítva, és garantálva mindenki számára a jó minőségű közegészségügyi struktúrákhoz, az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz – beleértve a védőoltásokat is – és a tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférést. A mentális egészségügyi problémákra sürgős stratégiai választ kell adni.

6.2. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy döntő fontosságú egy olyan, erős és összehangolt európai egészségügyi ökoszisztéma támogatása, amely hozzájárul az EU iparstratégiai autonómiájához, technológiai szuverenitásához és az uniós polgárok jobb életminőségéhez. Alulról felfelé haladó feltérképezést és elemzést kell végezni az azonosított függőségek pontos jellegének felmérése, valamint a sebezhetőségek és a stratégiai anyagok hiányának kezelése érdekében;

6.3. A migráció továbbra is kiemelt kérdés, mivel hatással van az EU demográfiájára, gazdaságára és politikáira (foglalkoztatás, szociális ügyek, munkaerőpiac, integrációs politikák, határellenőrzés, rasszizmus, idegengyűlölet, populizmus és megkülönböztetés elleni küzdelem). Az EU migrációs és menekültügyi paktumának és a közös európai menekültügyi rendszernek a szolidaritás és a felelősség, valamint az Unió és a tagállamok nemzetközi jog szerinti kötelezettségei közötti valódi egyensúly alapján kell végleges formát öltenie.

6.4. Az Ukrajna elleni háború következtében kibontakozó menekültválság kiemeli ennek a területnek a döntő fontosságát, és bemutatja, hogyan kell az EU-nak helyesen reagálnia: a menekültek azonnali védelme, valamint az ideiglenes tartózkodási és munkavállalási engedélyek bevezetése mellett sürgős intézkedéseket kell hozni a tagállamok társadalmába és munkaerőpiacaira való beilleszkedés érdekében, és megfelelő finanszírozást kell biztosítani mind a kormányok, mind a helyben tevékenykedő civil társadalmi szervezetek számára.

6.5. 2022 az ifjúság európai éve, amelynek célja, hogy elismerje a fiatalok által a Covid19-világjárvány alatt és jelenleg is hozott áldozatokat, illetve az őket ért és továbbra is érő kihívásokat, és minden szinten lehetőséget biztosítson számukra a részvételre, különös tekintettel a zöld kérdésekre, a befogadásra, a digitalizációra és az ifjúság kérdésének az EU valamennyi szakpolitikájában való általános érvényesítésére. Alapvető fontosságú, hogy az évek konkrét öröksége legyen, és hogy a fiatalok lényegében minden évben az uniós szintű kezdeményezések középpontjában álljanak. Az Európai Bizottságnak ezért 2023-ban és azt követően is folytatnia kell az európai év nyomon követését.

7. Az európai demokrácia megerősítése

7.1. Intézkedéseket kell hozni az érdekelt felekkel és társadalmi csoportokkal folytatott és az azok közötti civil párbeszéd javítása érdekében, hogy a polgárok magukénak érezzék az őket közvetlenül érintő szakpolitikákat, és valóban részt vegyenek azokban, előmozdítva a polgárok szerepét Európa jövőjének építésében.

7.2. Létezik néhány csatorna, amely fontos szerepet játszik a polgárok európai szintű bevonásában, ilyen például az európai polgári kezdeményezés. Ezek a csatornák azonban nem elegendőek az uniós polgárok érdemi részvételéhez, és szükség van arra, hogy a részvételi eszközök (beleértve az e-részvételt is) inkluzívabbak, strukturáltabbak, mindenki számára hozzáférhetőbbek és főként hatásosabbak legyenek.

7.3. Ezen az elképzelésen belül meg kell erősíteni és ki kell bővíteni az EGSZB intézményi szerepét, mint a szervezett civil társadalom elismert képviselőjét, az uniós politikai döntéshozatal tanácsadóját, valamint a részvételi demokráciával kapcsolatos tevékenységek – például a civil társadalmi szervezetekkel folytatott strukturált párbeszéd és a polgári vitacsoportok – támogatóját és szavatolóját. Az Európai Unió demokratikus életéhez elengedhetetlen az élénk civil társadalom.

7.4. Azt javasoljuk az uniós politikai döntéshozóknak, hogy dolgozzanak ki koherens (belső és külső) európai uniós civil társadalmi stratégiákat, többek között a következőkön alapuló szakpolitikákat: az ágazat és a civil párbeszéd jobb elismerése, többek között az európai demokráciára vonatkozó cselekvési terv külön pillére, a jogállamiság éves értékelése és az európai civil társadalmi stratégia révén; jogi keretek lehetővé tétele és egyenlő európai versenyfeltételek megteremtése; a közfinanszírozáshoz való hozzáférés; uniós szintű nyomonkövetési és védelmi mechanizmusok.

7.5. Az emberek igényeinek kielégítése érdekében fontos az Európa jövőjéről szóló konferencia javaslatainak nyomon követése. Az EGSZB elvárja, hogy minden európai intézmény – szerepének és hatáskörének megfelelően – konstruktív és ambiciózus megközelítést alkalmazzon a nyomon követés minden lépésében, beleértve a jogalkotási javaslatokat is. Az EGSZB készen áll arra, hogy szerepét betöltve biztosítsa a konferencia eredményeinek megfelelő nyomon követését, ha pedig konventet szerveznek, az EGSZB-nek kiemelt szerepet kell játszania.

7.6. A bővítés iránti bizalom helyreállítása és az EU régióbeli természetes szövetségeseivel való kapcsolattartási módjainak a megerősítése tekintetében az EGSZB meggyőződése az, hogy az EU-nak egyértelműen be kell vonnia a Nyugat-Balkánt az Európa jövőjéről szóló konferencia eredményeinek megvalósítására irányuló tevékenységekbe.

7.7. Az ukrajnai háború olyan mértékben mozdította elő az európai közös fellépést és integrációt az olyan kulcsfontosságú ágazatokban, mint a védelem és a külpolitika, amit néhány hónappal ezelőtt még nehéz lett volna elképzelni. Az EGSZB üdvözlí a versailles-i nyilatkozatban kifejezett kötelezettségvállalást az Európai Békekeret használatának növelésére, és hangsúlyozza, hogy az EU-nak egy erősebb politikai integráció felé kellene elmozdulnia, ami támogatná a közös külpolitikát. Felszólítjuk a tagállamokat, hogy haladéktalanul kezdjék meg egy valóban közös és hatékony védelmi rendszer megvalósítását, amely jelentősen megerősítené Európa önvédelmi képességét⁽¹²⁾. Az ezzel kapcsolatos uniós szintű döntéshozatalba be kell vonni az Európai Parlamentet mint az emberek közvetlen képviselőjét, a Szerződésekkel összhangban.

7.8. Az Európai Parlamentet, valamint az EGSZB-t, a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket be kell vonni a háború gazdasági következményeinek elhárítására irányuló készenléti tervekbe, különösen a REPower EU stratégia különböző elemeinek megtervezésébe.

7.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy meg kell felelni a fiataloknak a társadalomban, a politikai és döntéshozatali folyamatokban való aktív részvételével kapcsolatos kihívásoknak, tekintettel arra, hogy a gyermekek és a fiatalok azok a generációk, akiknek meg kell majd fizetniük azt a hatalmas államadósságot, amelyet az országok most halmoznak fel a világjárvány következményeinek kezelése miatt, és együtt kell majd élniük az éghajlatváltozás és az új európai biztonsági helyzet kezelése érdekében most megtett lépések következményeivel. Emellett erős politikai és jogi kereteken alapuló, összehangolt európai megközelítésre van szükség a hátrányos helyzet nemzedékeken átívelő ciklusának megtöréséhez. Szorosan nyomon kell követni, hogy sikerül-e elérni azt az ambiciózus célt, hogy minél több gyermek és fiatal kerüljön ki a szegénységből.

7.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a nemek közötti egyenlőséggel és a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésével az uniós jogalkotás és végrehajtás minden területén foglalkozni kell, különösen azért, mert a világjárvány és az általa okozott visszaesés súlyosbította a nemek közötti egyenlőtlenségeket.

7.11. A rendkívüli körülményekre adott válaszok nem mehetnek szembe a jogállamisággal, és nem veszélyeztethetik a demokráciát, a hatalmi ágak szétválasztását és az európai polgárok alapvető jogait. Végre kell hajtani az alapvető jogok és a jogállamiság védelmét és előmozdítását célzó új uniós eszközöket, például a jogállamisági felülvizsgálati ciklust és azt a mechanizmust, amely az uniós finanszírozást a jogállamiság tiszteletben tartásától teszi függővé. Ezt különösen az olyan érzékeny ideiglenes döntéseknél kell figyelembe venni, mint például bizonyos műsorszolgáltatók betiltása, az emberek szabad mozgásának korlátozása vagy bármely más, a világjárvány és a háború idején meghozott döntés.

7.12. Az EGSZB a vidéki/városi jogok és felelősségek európai szintű chartájának elfogadását javasolta, a Vidékfejlesztési Paktum tekintetében pedig egy olyan irányítási modell létrehozását szorgalmazza, amely magában foglalja a helyi önkormányzatokat, valamint a helyi magán- és nonprofit vállalkozásokat, és amely a helyi demokratikus és szociális partneri struktúrával együttműködve biztosítja, hogy a helyi vélemények meghallgatásra találjanak, és hogy a hosszú távú elképzelés sikeresen megvalósítható legyen.

7.13. Az európai zöld megállapodással kapcsolatban az EGSZB olyan erős irányítási struktúrák létrehozását kéri, amelyek valamennyi érdekelt felet bevonják az európai zöld megállapodás intézkedéseinek kialakításába. Ez a következőket foglalná magában:

- egy, az európai éghajlati paktum érdekelt feleit tömörítő platform létrehozása, amelyben helyet kapnak az éghajlat-politika valamennyi szintjének szereplői;
- egy uniós klímafinanszírozási fórum létrehozása a finanszírozáshoz való hozzáférés előmozdítása és az akadályok felszámolása érdekében;
- annak biztosítása, hogy megfelelően bevonják az európai szociális párbeszéd meglévő struktúráit;

⁽¹²⁾ HL C 290., 2022.7.29., 1. o.

- a tagállamok bátorítása arra, hogy vonják be a regionális önkormányzatokat, a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket a nemzeti és regionális igazságos átmenet tervek kidolgozásába;
- a fiatalok strukturáltabb bevonása a fenntarthatósággal kapcsolatos döntéshozatali folyamatba, és egy ifjúsági küldött meghívása a COP-üléseken részt vevő hivatalos uniós küldöttségbe;
- az „Írány az 55 %!” intézkedéscsomag és az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak strukturált összekapcsolása;
- továbbra is építeni kell az Európai Bizottság és az EGSZB által a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformjával kapcsolatban végzett közös munka sikerére.

7.14. Az uniós intézményeknek emellett el kell ismerniük a civil társadalom alapvető szerepét az alapvető jogok és a jogállamiság kultúrájának terjesztésében, és elő kell mozdítaniuk részvételüket az uniós értékek és elvek megfelelő kommunikációjának elősegítésében. Ennek megfelelően meg kell erősíteni a civil társadalom szerepét a jogállamisági felülvizsgálati ciklusban, többek között egy, az érdekelt feleket tömörítő fórumon keresztül.

7.15. Emellett az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy biztosított legyen a civil társadalom képviselőinek – köztük a szociális partnereknek, a fogyasztói szervezeteknek és más érdekelt feleknek – a bevonása a digitális évtized szakpolitikai programjának és a kapcsolódó nemzeti ütemterveknek a kidolgozásába, végrehajtásába és nyomon követésébe.

7.16. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy kezelje továbbra is prioritásként a minőségi jogalkotást, és arra kéri a Bizottságot, annak összes szolgálatát és az uniós jogalkotókat, hogy minden szempontból folyamatosan mélyítsék el és mozdítsák elő az EU minőségi jogalkotási rendszerét, és munkájuk során módszeresen alkalmazzák a minőségi jogalkotás eszközeit és irányutatóit.

7.17. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak alapesetben minden jogalkotási javaslatot teljes körű hatásvizsgálattal kell alátámasztania. Az Európai Bizottságnak megfelelő hatásvizsgálatokat kellene végeznie a készülő stratégiákról is, hogy a hatásokat korai szakaszban azonosítani lehessen, és jobban előre lehessen jelezni az egyes kezdeményezések együttes hatásait.

7.18. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a minőségi jogalkotás eszközeinek szakpolitikai szempontból semlegeseknek kell maradniuk, és egyértelműen el kell különülniük a szakpolitikai döntéshozataltól, amelyet az erre kijelölt, legitim politikai testületekre kell bízni.

Az Európai Bizottság javaslataival kapcsolatos nyilvános konzultációs eljárások során ügyelni kell a különböző érdekelt felek hozzájárulásának biztosítására és az azok közötti egyensúlyra. Ehhez felül kell vizsgálni a módszertant annak érdekében, hogy uniós és nemzeti szinten jobban elérjék a civil társadalmi szervezeteket. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az online eljárásokat ki kell egészíteni a civil társadalmi szervezetekkel folytatott strukturált párbeszéddel a politikai döntéshozatal minden szakaszában, beleértve a végrehajtási és értékelési szakaszt is.

7.19. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és különösen a Közös Kutatóközpontot, hogy teljes mértékben vonják be az EGSZB-t előrejelzési ciklusukba, és támogassák az intézményt a civil társadalmi szervezetek, szakszervezetek és üzleti szövetségek által jelenleg végzett előrejelzési tevékenységek vizsgálatában.

7.20. Az EGSZB emellett szorgalmazza a különböző kezdeményezések utólagos értékelésével kapcsolatos együttműködés folyamatos erősítését.

7.21. Mind a vilájárvány, mind a jelenlegi ukrajnai háború rámutatott arra, hogy sürgősen további nemzeti és európai szintű intézkedésekre van szükség a szabad és plurális média és a minőségi független újságírás megerősítése érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 571. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA – TELJES
MÉRTÉKBEN SZEMÉLYES RÉSZVÉTELEL TARTOTT ÜLÉS, 2022.7.13.–2022.7.14.

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A határokon átnyúló tevékenységet végző
táv munkások és alkalmazottaik adóztatása**

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 443/02)

Előadó: **Krister ANDERSSON**

Közzétételi határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.7.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	195/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) elismeri azokat a sajátos kihívásokat, amelyeket a határokon átnyúló távmunka elterjedése jelent a mai nemzetközi adórendszerek számára. Ez különösen a bérek és a vállalati nyereség adóztatását érinti.

1.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal (EB) abban, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások jövedelmük kettős adóztatásával szembesülhetnek, ami hosszadalmas és költséges jogvitákhoz vezethet a munkavállaló és a tagállamok adóhatóságai között. Attól függően, hogy egy adott országban a külföldön szerzett jövedelmek milyen adóügyi megítélés alá esnek, a munkavállaló két külön adóbevallásra is kötelezhető, adott esetben különböző időpontokban, mivel az adóbevallási határidők tagállamonként eltérőek. A megfelelési terhek akadályozzák a hatékony egységes piacot. A tagállamoknak kellő figyelmet kell fordítaniuk a kétoldalú adóügyi megállapodások aláírásakor felmerülő akadályokra.

1.3 A vállalati nyereség adózása szempontjából a nemzetközi tevékenységet végző távmunkásoknál fennáll annak a veszélye, hogy a vállalat véletlenül állandó telephelyet hoz létre a saját országától eltérő országban. Ha egy másik országban hoz létre állandó telephelyet, a vállalat kénytelen pontosan megosztani a társasági jövedelmét a két helyszín között, és így különböző bejelentési kötelezettségek és adókötelezettségek vonatkoznak rá.

1.4 Az EGSZB üdvözli a tagállamok által a világjárvány csúcspontján hozott ideiglenes adóügyi intézkedéseket, valamint az OECD által a világjárvány idején kiadott iránymutatást. Ezek az intézkedések lehetővé tették, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző munkavállalók és a munkáltatók folytathassák üzleti tevékenységüket, és biztosították, hogy egyiküket se terhelje kettős adóztatás, lehetővé téve a vállalkozások számára, hogy egy fontos időszakban továbbra is támogassák az uniós gazdaságot és a munkavállalókat.

1.5 Az EGSZB hangsúlyozza, mennyire fontos az adórendszerek további korszerűsítése, hogy megfeleljenek a mai munkakörnyezet igényeinek. A nemzetközi társaságiadó-keretet nemrégiben dolgozták át az OECD/G20 inkluzív adóügyi keretre vonatkozó intézkedéscsomagról szóló megállapodással, amely két pillérből áll. Ha a munkavállalók egyre inkább távmunka keretében vállalnak munkát, szükségessé válhat a magánszemélyekre vonatkozó nemzetközi adózási szabályok felülvizsgálata is. Különösen arra kell ügyelni, hogy a szabályoknak könnyen betarthatók legyenek.

1.6 Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a határon átnyúló távmunkára vonatkozó adózási szabályok biztosítsák, hogy se a munkavállalók, se a munkáltatók ne kerüljenek kettős adóztatás alá, illetve ne kerüljön sor adóztatás szándékolatlan elmaradására. Annak biztosítása során, hogy a különböző méretű vállalatok távmunka-lehetőségeket kínálhassanak, fontos, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások adóztatásával kapcsolatos adminisztratív kötelezettségek megszűnjenek, vagy legalábbis minimálisra csökkenjenek.

1.7 Miközben az EGSZB elismeri, hogy az országoknak jogukban áll eldönteni, hogy kivetnek-e adót saját országukban, és ha igen, milyen mértékben, a határon átnyúló távmunka adóztatási elveiről lehetőleg nemzetközi szinten kellene megállapodni. Figyelembe véve azonban az Unión belüli mobilitást, amely az egységes piacon belüli szabad mozgásból adódik, a globális megoldás előtt indokolt a kérdést uniós szinten kezelni. Bár különböző megközelítések lehetségesek, fontos, hogy az EU-ban magas fokú koordináció valósuljon meg.

1.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szabályoknak mind a munkavállalók, mind a munkáltatók számára egyszerűnek kell lenniük. Az egyik lehetőség az lenne a tagállamok számára, ha megállapodnának abban, hogy a munkavállalót csak akkor adóztatják meg, ha az országban töltött munkanapok száma naptári évenként meghaladja a 96 napot. Az EGSZB megjegyzi, hogy az OECD/IF adóügyi munkája során egy többoldalú eszközt (MLI) használtak az új adószabályok időben történő végrehajtásának megkönnyítésére.

1.9 Az EGSZB arra bátorítja az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, hogy lenne-e lehetőség egy egyablakos ügyintézés bevezetésére, mint amilyen a héa területén működik. Ez a rendszer a munkáltatót kötelezné arra, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások esetében jelentse a távmunkások által a lakóhelyük szerinti országban és a munkáltató székhelye szerinti országban ledolgozott napok számát. Ezen információk birtokában az adóhatóságok fel tudnák mérni, hogy a jövedelem melyik országban lenne adóköteles, illetve a jövedelem mekkora része lenne adóköteles az egyes országokban.

1.10 A határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások számára kifejlesztett egyablakos rendszer lehet az első lépés egy olyan infrastruktúra felé, amely lehetővé teszi a munkavállalók és a munkáltatók számára, hogy csökkentsék a tagállamok közötti adóvitákat, és egyúttal biztosítsák az adók helyes kivetését, anélkül hogy a magánszemélynek több országban kellene adóbevallást benyújtania.

2. Háttér

2.1 A Covid19-világjárvány eddig sosem látott módon megváltoztatta a munkavállalók és a vállalkozások életét. A Covid19-világjárvány alatt az egyik legszembetűnőbb tendencia az, hogy a vírus terjedésének csökkentése érdekében bevezetett utazási korlátozások és az irodákban jelen lévő alkalmazottak számát érintő kormányzati korlátozások miatt elterjedt a távmunka⁽¹⁾. A vállalkozások és a munkavállalók jelentős erőfeszítéseket tettek napi tevékenységeik digitalizálására (pl. online megbeszélések tartására szolgáló eszközökkel), hogy megkönnyítsék az otthonról dolgozók számára a munkavégzést. Ily módon a vállalkozások továbbra is tudnák szállítani a (szükséges) árukat és szolgáltatásokat az ügyfeleknek, és ezáltal támogatnák az uniós gazdaságot, a munkahelyteremtést, a kereskedelmet és a gazdasági növekedést.

⁽¹⁾ Bár elismerjük a munkaszerződéseket, a társadalombiztosítási járulékokat, a nyugdíjjogosultságokat, a fizikai és mentális egészséggel és biztonsággal kapcsolatos aggályokat, a munkaerőpiaci szervezetre gyakorolt hatás, a versenyképesség stb. fontosságát, ez a vélemény a munkavállalók és a munkáltatók közvetlen adóztatására összpontosít olyan helyzetekben, amikor a munkavállalót az egyik országban működő vállalkozás foglalkoztatja, miközben a munkavállaló a munkaidő egy korlátozott részét távmunkaeszközök használatával külföldről végzi. A vélemény nem foglalkozik kiküldött munkavállalókkal, a kétoldalú megállapodások szerint meghatározott határ menti ingázó munkavállalókkal vagy a határon átnyúló értékesítéssel foglalkozó önálló vállalkozókkal.

2.2 Az ingázási idő csökkentésének köszönhetően a távmunka nagyobb rugalmassággal jár együtt, ami csökkentheti a stresszt a munkavállalók számára, lehetővé téve a munka és a magánélet közötti jobb egyensúlyt ⁽²⁾. Emellett a távmunka elterjedése kedvezhet az EU karbonsemlegességi célkitűzésének. Mivel az EU kibocsátásának nagy része a közlekedésből származik, a távmunka elterjedése alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátáshoz és kevesebb forgalmi torlódáshoz vezethet ⁽³⁾. A távmunkára való áttéréssel valószínűleg csökken az irodahelyiségek iránti igény, ami csökkenti az irodaházak kibocsátási költségeit (pl. fűtés és hűtés).

2.3 Ahogy haladunk a „Covid19 utáni” korszak felé, és az egész EU-ban magas az átoltottsági arány – bár arra számítunk, hogy lesznek munkavállalók, akik visszatérnek az irodájukba –, nem valószínű, hogy a távmunka növekvő tendenciája teljesen megfordul. Az Eurofound 2021. márciusi felmérésében az uniós munkavállalók 46 %-a úgy nyilatkozott, hogy a világjárvány megszűnése után is szívesebben dolgozna „minden nap” vagy „hetente többször” otthonról ⁽⁴⁾. Ennek eredményeként a távmunka is várhatóan a munkakultúra részévé válik.

2.4 A határokon átnyúló távmunka terjedése kihívást jelent a jelenlegi adórendszerek számára. Miközben a határon átnyúló munkavégzés nem új jelenség, a munkavállaló azon lehetősége, hogy egy másik országban található otthonából távmunkát végezzen, kérdéseket vet fel a nemzetközi adószabályokkal kapcsolatban, különösen akkor, ha a munkavállaló a munkanapok jelentős részében a lakóhelye szerinti országban vagy egy harmadik országban dolgozik, nem pedig a megszokott tevékenységi helyén. Ez különösen a bérek és a vállalati nyereség adóztatását érinti. Ilyen esetek főként bizonyos, más tagállamokhoz földrajzilag közel fekvő „csomóponti régiókban” fordulhatnak elő, de a telekonferencia-eszközök bővülése és fejlődése valószínűleg szélesebb körben is növelni fogja az ilyen esetek számát.

2.5 A bérek adóztatását illetően az egyik tagállamban (illetőség szerinti joghatóságban) lakóhellyel rendelkező, de egy másik tagállamban (jövedelemforrás szerinti joghatóságban) székhellyel rendelkező vállalatnak dolgozó munkavállalók kettős adóztatás alá tartozhatnak, mivel mindkét joghatóság megadóztatja a jövedelmet. Az ilyen forgatókönyv elkerülése érdekében az országok kétoldalú, kettős adóztatást kizáró egyezményeket kötöttek, gyakran a jövedelem és a vagyon adóztatásáról szóló OECD-modelleget követve. Az OECD-modelleget általános elvként rögzíti, hogy a munkaviszonyból származó jövedelem csak az illetőség szerinti joghatóságban adóztatható. Ha azonban a munkavégzés egy másik országban (azaz a forrásállamban) történik, a forrásállam megadóztathatja az ebben az államban ledolgozott napokra eső jövedelmet, feltéve, hogy a munkavállaló egy évben legalább 183 napot tartózkodik a forrásállamban, vagy a javadalmazást a forrásállamban lévő munkáltató fizeti, vagy ha a javadalmazás költségét a munkáltató forrásállamban lévő állandó telephelye viseli.

2.6 Az OECD-modelleget összhangban a szokásos munkavégzés helye szerinti országtól eltérő országban lakóhellyel rendelkező munkavállalót már az első napon szembesíteni kell azzal, hogy a munkajövedelemre vonatkozó adóztatási jogokat arányosan megosztják az illetőség szerinti joghatóság és a jövedelemforrás szerinti joghatóság között.

2.7 A határon átnyúló munkavégzés esetén a jövedelem azonnali felosztásának elkerülése érdekében – és mivel az OECD-modelleget egy minta, amelyet a tagállamok nem kötelesek követni – egyes országok eltérő szabályokat, például de minimis rendszereket vezettek be. Ebben az esetben a munkavállaló jövedelme kizárólag az illetőség szerinti országban adózik, feltéve, hogy a munkavállaló nem lép túl egy bizonyos számú napot, amikor nincs jelen a szokásos munkavégzés helyén ⁽⁵⁾.

2.8 A világjárvány idején hozott intézkedések – például a szigorú karanténkövetelmények bevezetése és a határokon átnyúló utazások korlátozása – miatt sok munkavállaló, különösen a határ menti ingázók arra kényszerültek, hogy a szokásos munkavégzési országuk helyett a lakóhelyük szerinti országban végezzenek távmunkát. A Covid19-világjárvány következtében számos tagállam átmeneti intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy a forrásországok ne veszítsék el teljes adóztatási jogukat. A tagállamok „egyetértési megállapodásokat” fogadtak el, amelyek értelmében az otthoni munkavégzésben ledolgozott összes napot abban a tagállamban végzett tevékenységnek kell tekinteni, ahol a munkavégzésre általában sor kerül. Ez csak a Covid19 miatt rendkívüli helyzetbe került munkavállalókra vonatkozik, azokra a határon átnyúló tevékenységet végző munkavállalókra nem, akik már a világjárvány előtt is távmunkát végeztek.

⁽²⁾ The impact of teleworking and digital work on workers and society [A távmunka és a digitális munka hatása a munkavállalókra és a társadalomra].

⁽³⁾ The impact of teleworking and digital work on workers and society [A távmunka és a digitális munka hatása a munkavállalókra és a társadalomra].

⁽⁴⁾ Eurofound: „Labour market change: Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?” [Munkaerőpiaci változás: A távmunka lehetősége és a Covid19-válság: új digitális megosztottság?]. Munkadokumentum, WPEF20020.

⁽⁵⁾ Ezek a rendszerek magukban foglalják a távmunkát, de kiterjednek a képzésre és kiküldetésekre is.

Ezeket az ideiglenes intézkedéseket 2022. június 30. után feltehetően nem hosszabbították meg, és az országok vissza fognak térni az általános OECD-modellegegyezményhez vagy a de minimis rendszerekhez. Hasonlóképpen az OECD iránymutatást adott ki a „kinnrekedt munkavállalók” (a Covid19-cel összefüggő utazási korlátozások, karantén szabályok stb. miatt hosszú ideig a jövedelemforrás szerinti joghatóságban rekedt munkavállalók) jövedelmének adóztatására vonatkozóan is ⁽⁶⁾.

2.9 Az Európai Bizottság szerint ⁽⁷⁾ a határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások jövedelmük kettős adóztatásával szembesülhetnek, ami hosszadalmas és költséges jogvitákhoz vezethet a munkavállaló és a tagállamok között. Attól függően, hogy egy adott országban a külföldön szerzett jövedelmek milyen adóügyi megítélés alá esnek, a munkavállaló két külön adóbevallásra is kötelezhető, adott esetben különböző időpontokban, mivel az adóbevallási határidők tagállamonként eltérőek. Emellett bonyodalmak merülhetnek fel, ha a jövedelemszerzéshez szükséges bizonyos adórátfordításokat pontosan meg kell osztani a két tagállam között. A határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások az adókedvezményektől vagy adójóváírásoktól is eleshetnek.

2.10 A két vagy több tagállamból származó jövedelemmel rendelkező külföldi illetőségű adózók, mint például az utazó munkavállalók, az idénymunkások, a sportolók, a művészek és a nyugdíjasok általában nem jogosultak arra, hogy személyes és családi körülményeiket ugyanolyan módon figyelembe vegyék, mint a belföldi illetőségű adóalanyok esetében. A Schumacker-ügyben hozott ítélet szerint ⁽⁸⁾ a tagállamoknak az ilyen adókedvezményeket biztosítaniuk kell a külföldi illetőségű személyeknek, ha az adózók „teljes vagy majdnem teljes” jövedelmüket az adott tagállamban szerzik meg. Egyes tagállamok az adott tagállamban szerzett teljes jövedelem 90 %-át alkalmazzák küszöbértéknek az ilyen adókedvezmények nyújtására. Ez akadályozhatja a szabad mozgást, mivel a más tagállamokban szerzett összes jövedelem 10 %-át meghaladó jövedelem a szóban forgó adókedvezmények legalább részleges elvesztését eredményezi, mivel a szóban forgó adókedvezmények teljes nyújtására vonatkozó küszöbértéket már nem érik el. A tagállamoknak lehetővé kell tenniük a személyes és családi körülmények figyelembevételét, amennyiben a külföldi illetőségű adózók jövedelmük 75 %-át a forrás szerinti államban szerzik.

2.11 A megfelelési terhek akadályozzák a hatékony egységes piacot. A tagállamoknak kellő figyelmet kell fordítaniuk a kétoldalú adóügyi megállapodások aláírásakor felmerülő akadályokra.

2.12 A vállalati nyereség adózása szempontjából a nemzetközi tevékenységet végző távmunkásoknál fennáll annak a veszélye, hogy a vállalat véletlenül állandó telephelyet hoz létre a saját országától eltérő országban. Ha egy másik országban hoz létre állandó telephelyet, a vállalat kénytelen pontosan megosztani a társasági jövedelmét a két helyszín között, és így különböző bejelentési kötelezettségek és adókötelezettségek vonatkoznak rá.

2.13 Előfordulhat, hogy számos vállalat, különösen a nemzetközi struktúrával nem rendelkező kkv-k nincsenek tisztában azzal, hogy ha más országból dolgozó alkalmazottaik vannak, az gazdasági funkciókat és tartalmat teremthet vonatkozásukban, és ezáltal nyereségelosztási kötelezettségeik keletkezhetnek, illetve be kell tartaniuk a transzferár szabályokat és a jelentéstételi követelményeket. Előfordulhat, hogy a kkv-knak nincs adórészlegük, illetve nem tudnak igénybe venni tanácsadókat, és a megfelelési költségeik már így is nagyon magasak. Az Európai Bizottság tanulmánya szerint az EU-ban és az Egyesült Királyságban működő vállalatok a becslések szerint évente összesen mintegy 204 milliárd eurót költenek arra, hogy eleget tegyenek a társasági adóval, héával, bérékhez kapcsolódó adókkal és járulékokkal, vagyoni- és ingatlanadókkal, valamint a helyi adókkal kapcsolatos kötelezettségeiknek. Egy átlagos vállalkozásnak éves szinten a forgalma 1,9 %-át kitevő költséget jelent az adóügyi megfelelési kötelezettségek betartása ⁽⁹⁾. Bármilyen további növekedés a vállalat életképességét veszélyeztetheti.

2.14 Az abból eredő aggályok miatt, hogy a határon átnyúló távmunka eredményeként állandó telephelyeket hozhatnak létre, az OECD 2020 áprilisában és 2021 márciusában iránymutatást adott ki a témában ⁽¹⁰⁾. Az OECD úgy ítélte meg, hogy a munkavállalók munkavégzési helyének „kivételes és átmeneti megváltoztatása” „nem hozhat létre új állandó telephelyet a munkáltató számára” ⁽¹¹⁾. Összességében az OECD úgy érvelt, hogy „még ha elő is fordulhat, hogy egy vállalkozás üzleti tevékenységének egy részét olyan helyen végzi, mint például egy magánszemély otthoni irodája, ez nem vezethet arra a

⁽⁶⁾ Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic [Aktualizált iránymutatás az adóegyezményekről és a Covid19-világjárvány hatásáról], OECD.

⁽⁷⁾ „Tax in an Increasingly Mobile Working Environment: Challenges and Opportunities”, az Európai Bizottság jó adóügyi kormányzással foglalkozó platformja [Adózás az egyre mobilabb munkakörnyezetben: kihívások és lehetőségek].

⁽⁸⁾ Lásd az Európai Bíróság C-279/93. sz. Schumacker-ügyben 1995. február 14-én hozott ítéletét.

⁽⁹⁾ Tax compliance costs for SMEs: an update and a complement: final report [A kkv-k adóügyi megfelelési költségei: frissítés és kiegészítés: zárójelentés], 2022.

⁽¹⁰⁾ Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic [Aktualizált iránymutatás az adóegyezményekről és a Covid19-világjárvány hatásáról], OECD Secretariat analysis of tax treaties and the impact of the COVID-19 crisis [Az OECD titkárságának elemzése az adóegyezményekről és a Covid19-válság hatásáról].

⁽¹¹⁾ OECD Secretariat analysis of tax treaties and the impact of the COVID-19 crisis [Az OECD titkárságának elemzése az adóegyezményekről és a Covid19-válság hatásáról].

következtetésre, hogy ez a hely a vállalkozás rendelkezésére áll pusztán azért, mert azt a helyet egy, a vállalkozásnak dolgozó magánszemély (pl. munkavállaló) használja”, és megállapította, hogy az a munkavállaló, aki a Covid19-világjárvány és a közegészségügyi intézkedések miatt kénytelen otthonról dolgozni, „nem rendelkezik elegendő mértékű állandósággal vagy folytonossággal” ahhoz, hogy az otthonát a munkáltató állandó telephelyének lehessen tekinteni.

2.15 Az OECD, bár hangsúlyozta a Covid19 kivételes jellegét, megjegyezte, hogy ha a munkavállalók a Covid19-világjárványt követően továbbra is otthonról dolgoznak, és így bizonyos fokú „állandóságot vagy folytonosságot” biztosítanak az otthoni irodájuk számára, ez „nem feltétlenül eredményez [...] üzleti célú állandó telephelyet”. Az ilyen helyzetek az OECD szerint a konkrét tények és körülmények további vizsgálatát igényelnék. A döntéshozó tisztséget betöltő személyek esetében az adóhatóságok gyakran vitatták, hogy létrejöhett-e állandó telephely.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB határozottan üdvözlöi a vállalatok és a munkavállalók által a Covid19-világjárvány alatt annak érdekében tett erőfeszítéseket, hogy a digitális eszközök segítségével folytassák üzleti tevékenységüket. A Covid19-világjárvány példátlan körülményei és az ebből fakadó közegészségügyi intézkedések arra kényszerítették a vállalatokat és a munkavállalókat, hogy megváltoztassák munkakörnyezetüket annak érdekében, hogy folytathassák üzleti tevékenységüket, valamint árukat és szolgáltatásokat szállítsanak, ezzel támogatva az uniós gazdaságot, a munkahelyeket és a növekedést.

3.2 Mivel az online irodai eszközök (pl. online tárgyalószoftverek) egyre nagyobb mértékű fejlődése lehetővé teszi, hogy egyes munkavállalók egyre inkább otthonról, nagyobb vagy azonos hatékonysággal végezzenek munkatevékenységet, várhatóan nőni fog a (határon átnyúló tevékenységet végző) távmunkások száma az EU-ban. A jogalkotóknak a meglévő szabályokat az új körülményekhez kell igazítaniuk.

3.3 Bár a távmunka lehetősége ágazatonként és munkakörönként eltérő lehet, az EGSZB úgy véli, hogy a távmunka terjedését üdvözölni és lehetőség szerint ösztönözni kell. A munkavállalók számára biztosított nagyobb rugalmasság az európai zöld megállapodás menetrendjének tágabb összefüggéseiben is előnyökkel járhat, mivel kevesebb embernek kell munkába járnia, és ezáltal csökkennek a közlekedési kibocsátások és a légszennyezés. Az EGSZB elismeri, hogy a téma különös jelentőséggel bír az EU és a munkavállalók egységes piacon belüli szabad mozgása szempontjából.

3.4 Az EGSZB elismeri azokat a sajátos kihívásokat, amelyeket a határokon átnyúló távmunka elterjedése jelent a nemzetközi adórendszer számára. Az EGSZB megjegyzi, hogy a munkavállalók már a világjárványt megelőzően is beszámoltak a határokon átnyúló munkavégzés akadályairól⁽¹²⁾. Az EGSZB üdvözlöi a tagállamok által a világjárvány csúcspontján hozott ideiglenes adóügyi intézkedéseket, valamint az OECD által a világjárvány idején kiadott iránymutatást. Ezek az intézkedések lehetővé tették, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző munkavállalók és a munkáltatók folytathassák üzleti tevékenységüket, és biztosították, hogy egyiküket se terhelje kettős adóztatás, lehetővé téve a vállalkozások számára, hogy egy fontos időszakban továbbra is támogassák az uniós gazdaságot és a munkavállalókat.

3.5 Az EGSZB hangsúlyozza azonban, mennyire fontos az adórendszerek további korszerűsítése, hogy megfeleljenek a mai munkakörnyezet igényeinek. Különösen fontos, hogy a munkáltatókat a távmunkarendszer bevezetésekor az adózási akadályok ne riasszák el attól, hogy a munkáltató joghatóságán kívülről alkalmazzanak munkavállalókat. Hasonlóképpen, az adózási szabályok nem jelenthetnek akadályt a munkavállalók számára, amikor határon átnyúló helyzetben állásra pályáznak.

⁽¹²⁾ Lásd az Európai Bizottságnak az uniós polgárok előtt álló, határokon átnyúló adózási akadályok megszüntetéséről szóló közleménye (COM(2010) 769 final) 3. oldalát: „azok az uniós polgárok, akik külföldre költöznek, hogy ideiglenesen vagy állandó jelleggel ott végezzenek munkát, vagy a munkavállalás miatt nap mint nap határátlépők, mindenekelőtt arról panaszkodnak, hogy nehéz a külföldi adóhatóságoktól pótlékot, adókedvezményt vagy adólevonást igényelni és kapni. Gyakran arról is panaszkodnak, hogy a magasabb progresszív adómértékeket alkalmaznak a nem honos munkavállaló jövedelmére, és jobban megadóztatják a külföldi jövedelmet. Kimagasló helyen szerepelnek a kettős adózás problémái, amelyek abból adódnak, hogy nem egyértelmű az adózás helye, a kettős adózásról szóló kétoldalú szerződések keretében rendelkezésre álló adójóváírások összege korlátozott, valamint egyes esetekben e szerződések sem léteznek.”

3.6 Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a határon átnyúló távmunkára vonatkozó adózási szabályok biztosítsák, hogy se a munkavállalók, se a munkáltatók ne kerüljenek kettős adóztatás alá, illetve ne kerüljön sor adóztatás szándékolatlan elmaradására. Annak biztosítása során, hogy a különböző méretű vállalatok távmunka-lehetőségeket kínálhassanak, fontos, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások adóztatásával kapcsolatos adminisztratív kötelezettségek megszűnjenek, vagy legalábbis minimálisra csökkenjenek ⁽¹³⁾.

3.7 A nemzetközi társaságiadó-keretet nemrégiben dolgozták át az OECD/inkluzív adóügyi keretre vonatkozó intézkedéscsomagról szóló megállapodással, amely két pillérből áll. Ha a munkavállalók egyre inkább távmunka keretében vállalnak munkát, szükségessé válhat a magánszemélyekre vonatkozó nemzetközi adózási szabályok felülvizsgálata is. Különösen arra kell ügyelni, hogy a szabályoknak könnyen betarthatók legyenek.

3.8 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által e témában kezdeményezett megbeszéléseket, amelyek célja az adórendszerek korszerűsítése mind a tagállamokkal, mind pedig a jó adóügyi kormányzással foglalkozó platform érdekelt feleivel, hogy az adórendszerek tükrözzék napjaink fokozott távmunkán alapuló munkakörnyezetét. Az EGSZB felhívja a figyelmet az uniós polgárok előtt álló, határokon átnyúló adózási akadályok megszüntetéséről szóló közlemény, valamint az Európai Bizottság szakértői csoportjának „Az uniós polgárok előtt álló, határokon átnyúló adózási akadályok felszámolásának módjai” című jelentése ⁽¹⁴⁾ részeként e témában folytatott korábbi megbeszélésekre.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Elismerve, hogy az országoknak jogukban áll eldönteni, hogy kivetnek-e adót saját országukban, és ha igen, milyen mértékben, a határon átnyúló távmunka adóztatási elveiről lehetőleg nemzetközi szinten kellene megállapodni. Figyelembe véve azonban az Unión belüli mobilitást, amely az egységes piacon belüli szabad mozgásból adódik, a globális megoldás előtt indokolt a kérdést uniós szinten kezelni. Bár különböző megközelítések lehetségesek, fontos, hogy magas fokú koordináció valósuljon meg az uniós tagállamok között, és ahol lehetséges, a harmadik országokkal (Egyesült Királyság, Svájc stb.).

4.2 A szabályoknak mind a munkavállalók, mind a munkáltatók számára egyszerűnek kell lenniük. Az egyik lehetőség az lenne a tagállamok számára, ha megállapodnának abban, hogy a munkavállalót csak akkor adóztatják meg, ha az országban töltött munkanapok száma naptári évenként meghaladja a 96 napot. Az EGSZB megjegyzi, hogy az OECD/IF adóügyi munkája során egy többoldalú eszközt (MLI) használtak az új adószabályok időben történő végrehajtásának megkönnyítésére.

4.3 Indokoltnak tűnik a határon átnyúló távmunkát lehetővé tevő ambiciózus szabályok bevezetése. A 183 napos szabály alkalmazása esetén a munkavállalók nagyobb rugalmasságot kapnának, és a környezetvédelmi célkitűzések nagyobb valószínűséggel valósulnának meg. A napok számának növekedésével egyre nagyobb az igény valamilyen egységesített jelentéstételi rendszerre is, és szükségessé válhat valamilyen kompenzációs mechanizmus létrehozása az adóbevételek országok közötti átutalására ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Azok a munkavállalók, akik a világjárványt követően a cég székhelyétől eltérő másik uniós tagállamban élnek állandó jelleggel, és távmunkát végeznek, számos kérdéssel fognak szembesülni: melyik társadalombiztosítási rendszer lesz alkalmazandó; melyik adóhatóságnak kell a munkáltatónak adót fizetnie a jövedelmük után; a munkáltató képes lesz-e arra, hogy továbbra is befizesse forrásadót; be kell-e jelenteni a munkaviszonyt a munkavállaló új lakóhelye szerinti ország illetékes munkaügyi hivatalánál; milyen munkajogi jogszabályokat kell alkalmazni a munkaviszonyra stb.

⁽¹⁴⁾ Ways to tackle cross-border tax obstacles facing individuals within the EU [A magánszemélyek előtt álló, határokon átnyúló adózási akadályok kezelésének módjai az EU-ban].

⁽¹⁵⁾ A nemzetközi társasági adózásra kidolgozott kompenzációs rendszer lényege, hogy a nagy nyereséget realizáló vállalatok nyereségének egy részét az értékesítés helye szerinti ország számára utalják ki (az 1. pillér A. összege). Fontos, hogy a határon átnyúló távmunka miatt bevezetett országok közötti kompenzációs rendszer a lehető legegyszerűbb legyen. A legfontosabb mérlegelendő paraméterek a napok száma és a megszerzett jövedelem.

4.4 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vegye fontolóra, hogy lenne-e lehetőség egy egyablakos ügyintézés bevezetésére, mint amilyen a héa területén működik ⁽¹⁶⁾. Ez a rendszer a munkáltatót kötelezné arra, hogy a határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások esetében jelentse a távmunkások által a lakóhelyük szerinti országban és a munkáltató székhelye szerinti országban ledolgozott napok számát. Ezen információk birtokában az adóhatóságok fel tudnák mérni, hogy a jövedelem melyik országban lenne adóköteles, illetve a jövedelem mekkora része lenne adóköteles az egyes országokban. Egy ilyen jellegű ajánlást az Európai Bizottság szakértői csoportja is támogatott „A magánszemélyek által az EU-ban tapasztalt, határokon átnyúló adózási akadályok leküzdésének lehetőségei” című jelentésében ⁽¹⁷⁾. Az országok közötti adóbevételek-kompenzációs rendszert össze lehetne kötni az egyablakos rendszerben bejelentett információkkal. Az adózónak csak egyetlen adóhatósággal kellene, hogy dolga legyen.

4.5 A munkáltatónak általában le kell vonnia az adót a munkavállaló béréből és fizetéséből. Ezenkívül az állami nyugdíjrendszerek társadalombiztosítási járulékait és a munkavállalónak járó egyéb szociális ellátásokat gyakran külön, de a munkavállaló jövedelme alapján fizetik meg ⁽¹⁸⁾. Jelentősen csökkentené az adminisztratív terheket, ha ezeket az illetékeket a munkáltató oly módon fizethetné be a munkavállaló után, hogy az egyablakos ügyintézés a megfelelő kedvezményezett országhoz rendelné a pénzeszközöket. Egy ilyen rendszer szoros együttműködést követelne meg az adóhatóságok között, és elektronikus benyújtást tenne szükségessé.

4.6 Az EGSZB többször kérte a tagállamok adóhatóságai közötti szorosabb együttműködést. Egy ilyen együttműködés egyszerűbbé tenné az átlagpolgárok és a vállalkozások életét, és javítaná a család és az adókijátszás elleni hatékonyabb küzdelem lehetőségeit. Az adóelkerülés elleni küzdelem érdekében kiemelkedően fontos, hogy a szabályokat egyszerűen be lehessen tartani.

4.7 A határon átnyúló tevékenységet végző távmunkások számára kifejlesztett egyablakos rendszer lehet az első lépés egy olyan infrastruktúra felé, amely lehetővé teszi a munkavállalók és a munkáltatók számára, hogy csökkentsék a tagállamok közötti adóvitákat, és egyúttal biztosítsák az adók helyes kivetését, anélkül hogy a magánszemélynek több országban kellene adóbevallást benyújtania.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁶⁾ Az egyablakos héaügyintézési pontot (MOSS) az EU azzal a céllal léptette működésbe, hogy enyhítse a más uniós tagállamban élő fogyasztóknak értékesítő vállalatokra háruló terhet. Az egyablakos ügyintézési pontok megengedik a vállalkozások számára, hogy egyetlen héabevallást nyújtsanak be, amelyben több uniós tagállamban végzett értékesítést jelentenek be, ahelyett, hogy minden egyes országban héanyilvántartásba kellene vetetni magukat.

⁽¹⁷⁾ Ways to tackle cross-border tax obstacles facing individuals within the EU [A magánszemélyek előtt álló, határokon átnyúló adózási akadályok kezelésének módjai az EU-ban].

⁽¹⁸⁾ Az EGSZB elismeri, hogy foglalkozni kell az olyan ellátásokra gyakorolt hatással is, mint például a nyugdíjak stb., ha a társadalombiztosítási költségek országok között oszlanak meg. Ez az EGSZB jövőbeli munkájának tárgyát képezheti.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Digitális identitás, adatszuverenitás és az igazságos digitális átálláshoz vezető út az információs társadalomban élő polgárok számára

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 443/03)

Előadó: **Dumitru FORNEA**

Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Közzétételi határozat:	2022.1.20.
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.21.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülészet száma:	571.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	179/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A technológiai fejlődés, különösen pedig a digitális technológiák, a biotechnológiák és az elektronikus kommunikációs rendszerek fejlődése fontos lehetőségeket teremtett a gazdaságilag virágzó, befogadóbb és igazságosabb társadalmak megszilárdítására. Ezzel párhuzamosan azonban számos új, az emberiséget fenyegető veszély is kialakult.

1.2. Ahhoz, hogy megőrizzük az emberiség biztonságát, illetve a szükséges társadalmi szerkezetet ahhoz, hogy a világon mindenki teljes életet élhessen, gondoskodnunk kell arról, hogy a digitális és ipari forradalom nyomán megjelenő új irányítási eszközök ne vezessenek elnyomáshoz, és ne tehesék az egyének mindennapi életét a nem demokratikusan vezérelt digitális technológiai rendszerekben való kötelező részvétel függvényévé.

1.3. A közintézmények ki vannak szolgáltatva a tudáshoz, a szabadalmakhoz, a technológiákhoz és a befektetési alapokhoz közvetlenül hozzáférő nem állami szereplőknek. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy minden jövőbeli szakpolitikai fejlesztésben helyet kell kapnia Európa technológiai szuverenitásának, és a jogszabályokat ki kell egészíteni konkrét és maradéktalanul alkalmazandó rendelkezésekkel, valamint minden tagállamban érvényes közös normákkal.

1.4. A technológiai fejlesztések számos polgár jogait és szabadságait érintik. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a személyes adatokat és biometrikus adatokat felhasználó összes ágazatra világos és az alapvető emberi jogokkal teljes mértékben összhangban álló szabályok vonatkozzanak, és kéri az általános adatvédelmi rendelet megfelelő frissítését.

1.5. Az EGSZB meggyőződése, hogy a digitális személyazonosságot, a digitális fizetési eszközöket, valamint a virtuális és kiterjesztett valóságon alapuló platformokat csak az ilyen technológiák megjelenése előtt megszokott fizikai létezésünk kiegészítő eszközeiként szabad alkalmazni, és nem szabad hagyni, hogy azok teljes mértékben és erőszakosan más olyan egzisztenciális minták helyébe lépjenek, amelyeket az emberiség évezredek óta fejlesztett és tökéletesített.

1.6. Az EGSZB kéri, hogy a digitális személyazonossághoz kapcsolódó valamennyi jövőbeli jogalkotási javaslat tartalmazzon egyértelmű diszkriminációellenes rendelkezéseket, és teljes mértékben ellenzi egy olyan rendszer bevezetését, amely szoros megfigyelés alatt tartja az európai polgárokat, nyomon követi őket és/vagy ellenőrzi a tevékenységeiket és viselkedésüket. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy teljes körűen be kell vonni a szervezett civil társadalmat a megvalósítás folyamatába.

1.7. Az EGSZB arra a következtetésre jutott, hogy minden olyan kezdeményezésnek, amelynek célja a polgárok integrálása az európai digitális személyazonosító rendszerbe, hatásvizsgálatokon és átfogó szociológiai felméréseken kell alapulnia. A végső döntést csak a polgárok tájékoztatáson alapuló, szabadon kifejezett jóváhagyásával szabad meghozni.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós polgárok által elfogadott, méltányos digitális társadalom demokratikus úton történő kialakításához az Európai Bizottságnak hatásvizsgálatokat kell végeznie a következők kapcsán:

- a globális technológiai infrastruktúra fenntartásához a hét minden napján, napi 24 órában szükséges rendkívül nagy mennyiségű energia, amellyel biztosítható az emberi társadalom kritikus és stratégiai funkcióit ellátó digitális rendszerhez való folyamatos és biztonságos hozzáférés,
- az emberi interakciók digitalizálásának és automatizálásának hatása az életminőségre és a munkafeltételekre, különösen az emberi kapcsolatok, az elmagányosodás, a mentális egészségügyi problémák, a kognitív és érzelmi intelligencia csökkenése, valamint a társadalmi elidegenedés fokozott kockázata szempontjából,
- azok a politikai, gazdasági és társadalmi intézkedések, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a társadalom alkalmazkodni tudjon a munkaerőpiacon bekövetkező, drámai léptékű mennyiségi változásokhoz,
- a kiberbiztonság abban a kontextusban, hogy változatosabbá és összetettebbé vált a hekkerek tevékenysége, miközben a dolgok internetének egyre gyorsabb fejlődése jellemezte környezet sebezhetővé és átjárhatóvá teszi a hozzáférési protollokat.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy az adatbiztonság nem képezheti alku tárgyát, és csalódott amiatt, hogy a jövőbeli európai digitális személyiadat-tárca biztonsága nem élvez elsődleges prioritást az Európai Bizottság jogalkotási javaslatában.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a mesterséges intelligenciával foglalkozó összes uniós jogalkotási javaslatban egyértelműen rendelkezni kell az esetleges működési hibákkal kapcsolatos teljes körű elszámoltathatóságról. Meg kell találni a megfelelő egyensúlyt az üzleti titkok védelme, illetve az átlátható és nyomon követhető fejlesztések biztosítása között.

1.11. Az EGSZB volt az első olyan európai intézmény, amely emberi vezérlésű („human in command”) megközelítést szorgalmazott, és ismételten hangsúlyozza, hogy ennek biztosításához többszintű ellenőrzésre van szükség.

1.12. Az EGSZB teljességgel ellenzi a magántulajdonú arcfelismerési adatbázisok bűnüldözéstől eltérő célokra történő használatát és a társadalmi pontozási rendszerek bármely típusát, mivel ezek sértik az Unió alapvető értékeit és jogait.

1.13. Az EGSZB meggyőződése, hogy az Unióban előállított adatokat az Unió területén kell tárolni, és védeni kell őket a területen kívüli hozzáféréstől. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy mind a személyes, mind a nem személyes adatok esetén be kell vezetni az adathasználatra vonatkozó, tájékoztatáson alapuló jóváhagyást, és ismételten kéri az általános adatvédelmi rendelet frissítését e tekintetben.

1.14. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a tagállamok közötti, egyre növekvő egyenlőtlenségek és a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok védelmének hiánya miatt, és ismételten kéri, hogy az Unió kötelezze el magát a digitális társadalmi befogadás mellett, amely senkit nem hagy hátra. Kiemelt figyelmet kellene fordítani az idősebb generációra.

1.15. Az EGSZB kéri, hogy hozzanak létre egy erős európai digitális oktatási rendszert, amely fel tudja készíteni a munkaerőt a technológiai kihívásokra, és segíteni tud nekik abban, hogy magas színvonalú munkahelyet találjanak. Minden tagállamban be kell vezetni digitális jártasságot javító programokat, egész életen át tartó digitális tanulási programokat, a digitalizáció fogalmaival kapcsolatos oktatást és gyakorlati képzéseket.

1.16. Az EGSZB úgy véli, hogy kulcsfontosságú a munkavállalók bevonása a digitális átállás folyamatába, mert így megérthetik a jövőben várható kockázatokat és lehetőségeket, és ezáltal lehetőség nyílik a tudás átadására, valamint új készségek megszerzésére.

2. Háttér

2.1. Az európai polgárok érdeklődnek a digitális technológiai megoldások alkalmazásával kapcsolatos fejlesztések iránt, mivel ezzel egyszerűsödhetnek a hatósági ügyekhez szükséges adminisztratív eljárások és a társadalom mindennapjai. A vélemény célja, hogy felhívja a nemzeti és európai döntéshozók figyelmét a szervezett civil társadalom aggodalmaira a digitális technológiák gyorsított bevezetéséből adódó lehetséges káros társadalmi hatásokkal kapcsolatban.

2.2. A Covid19-világjárvány felgyorsította a társadalmak digitális transzformációját, és rákényszerítette a polgárokat, hogy elkezdjenek új technológiákat alkalmazni a munka, a tanulás és más mindennapos tevékenységek során. A világjárvány lehetőséget teremtett a vállalkozások és a polgárok számára a digitális korszerűsítésre és a fejlődésre.

2.3. A digitális személyazonosság széles körű bevezetésének előnyeit részletesen ismertetik az európai intézmények és globális nemzetközi szervezetek különböző dokumentumai. A legfrissebb ilyen dokumentum az európai digitális személyazonosság keretének létrehozásáról szóló, 2021. június 3-án közzétett rendeletjavaslat⁽¹⁾.

2.4. Az Európai Bizottság célja, hogy egy, a jelenlegi keret felülvizsgálatán alapuló európai digitális személyazonossági keretről gondoskodjon, amelynek segítségével 2030-ra a polgárok legalább 80 %-a rendelkezhet valamilyen, az alapvető közszolgáltatásokhoz hozzáférést biztosító elektronikus személyazonossági megoldással⁽²⁾. Biztosítani kell a hatóságoknak az ahhoz szükséges emberi és pénzügyi erőforrásokat, hogy képesek legyenek a digitális technológiai fejlesztések integrálására és ellenőrzésére.

2.5. Ennek bizonyítékként meg kell jegyezni, hogy az Európai Bizottság által 2021-ben közzétett, a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI)⁽³⁾ szerint 2020-ban az emberek 56 %-a rendelkezett legalább alapvető digitális készségekkel. Az Unió lakosságának jelentős része azonban még nincs birtokában az alapvető digitális készségeknek, annak ellenére, hogy a legtöbb munkához szükség van ezekre. Sok polgár állítja, hogy rendelkezik digitális készségekkel, de alaposabban megvizsgálva ez mindössze annyit jelent, hogy alapszinten használni tudják az internet által kínált lehetőségeket (böngészés és a közösségi hálózatokon való kapcsolattartás), valamint a Microsoft Office vagy a Mac operációs rendszer szoftvercsomagjait.

2.6. A mesterséges intelligenciával kapcsolatban az Európai Beruházási Bank által nemrég közzétett tanulmány⁽⁴⁾ azt mutatja, hogy Európa továbbra is le van maradva a világ többi gazdasági nagyhatalma mögött. A tanulmányból kiderül, hogy a mesterséges intelligenciára és a blokklánc-technológiákra irányuló, éves szinten 25 milliárd EUR értékű sajáttőke-befektetések több mint 80 %-a az Egyesült Államokból és Kínából származik. Az EU részesedése mindössze 7 %, és a teljes beruházási hiány évi 5 és 10 milliárd EUR között mozog.

2.7. Az Európai Bizottság javaslatot tett a beruházási hiány felszámolására: e célból évi 1 milliárd EUR-t biztosít a mesterséges intelligenciára irányuló beruházásokhoz, amely összeget ki kell egészíteni magánberuházásokkal és a tagállamok saját erőforrásaival. A cél az, hogy az elöttünk álló évtized során a beruházások értéke elérje az évi 20 milliárd EUR-t⁽⁵⁾.

3. Általános megjegyzések

3.1. A technológiai fejlődés általában, különösen pedig a digitális technológiák, a biotechnológiák és az elektronikus kommunikációs rendszerek elmúlt két évtized során tapasztalt fejlődése hatalmas lehetőségeket teremtett világszerte a gazdaságilag virágzó, befogadóbb és igazságosabb társadalmak megszilárdítására.

3.2. Ezzel párhuzamosan azonban – egy új társadalmi szerződés és a káros hatású új technológiákhoz igazított szabályozási keret hiányában – számos új, az emberiséget fenyegető veszély is kialakult (mint például az automatizálás fejlődése és bevezetése miatt megszűnő munkahelyek, a magánélet tisztetben tartásához való jog megsértése, a rossz minőségű adatok okozta algoritmikus torzítás, a piaci volatilitás stb.), különösen mivel a globális technológiai óriások folyamatosan termékeik és szolgáltatásaik erőszakos terjesztésére törekednek, megkerülve azokat a hatályos jogszabályokat, amelyek nemzetközi és nemzeti szinten garantálják az alapvető emberi jogokat.

3.3. A nemzetközi és nemzeti kormányzati intézmények ki vannak szolgáltatva a tudáshoz, a szabadalmakhoz, a technológiákhoz és a befektetési alapokhoz közvetlenül hozzáférő nem állami szereplőknek, mivel az ilyen intézmények dolgozói gyakran nincsenek tisztában az új technológiák által a polgárok és a fogyasztók jogaira gyakorolt teljes társadalmi hatással. Az EGSZB meggyőződése, hogy minden jövőbeli szakpolitikai fejlesztésben helyet kell kapnia az Unió technológiai szuverenitására vonatkozó megfontolásoknak.

⁽¹⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 910/2014/EU rendeletnek az európai digitális személyazonosság keretének létrehozása tekintetében történő módosításáról, COM(2021) 281 final.

⁽²⁾ Digitális személyazonosság valamennyi európai polgár számára.

⁽³⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>.

⁽⁴⁾ Az EBB tanulmánya: Artificial intelligence, blockchain and the future of Europe: How disruptive technologies create opportunities for a green and digital economy.

⁽⁵⁾ Európai Bizottság – A European approach to artificial intelligence.

3.4. Az EGSZB kéri, hogy pontosítsák a jogszabályokat, és egészítsék ki őket konkrét és maradéktalanul alkalmazandó rendelkezésekkel, valamint minden tagállamban érvényes közös normákkal, amelyek a kapcsolódó felelősségi körökre is kiterjednek, tekintettel arra, hogy a digitális személyazonossághoz kapcsolódó technológiákat többnyire mesterséges intelligencia és számítógépes algoritmusok vezérlik, amelyek nem vonhatók felelősségre az elkövetett hibákért.

3.5. Már eddig is számos olyan esetet dokumentáltak és tanulmányoztak részletesen, amikor a számítógépes algoritmusok és a mesterséges intelligencia által hozott hibás döntések miatt érte kár az embereket, és igazságtalanul ítélték el őket. Például a biztonsági és rendvédelmi erők döntéshozóit félrevezethetik az olyan számítógépes algoritmusokból származó hibás eredmények, mint a mesterséges intelligencia, az arcfelismerés, a gépi tanulás, az adatelemzés és -előrejelzés, a munkaidő-nyilvántartás és pontozás stb. Ez rengeteg polgár jogaira és szabadságaira hatással van.

3.6. A digitális személyazonosságra és a kapcsolódó technológiákra vonatkozóan kidolgozandó jogszabályoknak ezért elsősorban a teljes átláthatóságon, a felhasználók korrekt és teljes körű tájékoztatásán, illetve szabad és tájékoztatáson alapuló jóváhagyáson kell alapulniuk, és teljes védelmet kell biztosítaniuk többek között a mobil távközlési hálózatokhoz és eszközökhöz kapcsolódó összes kibersebezhetőséggel szemben. E célból az EGSZB kéri, hogy a személyes és személyazonosító adatokat felhasználó összes ágazatban – például a digitális személyazonosság, az 5G mobil távközlési hálózatok, a mesterséges intelligencia stb. esetén – vezessenek be határozott és világos, az alapvető emberi jogokkal teljes mértékben összhangban álló szabályozást.

4. Részletes megjegyzések

Digitális személyazonosság

4.1. A digitális azonosítás európai bevezetése kapcsán központi jelentősége van az adatkezelésnek a polgárok és magánéletük védelmének biztosítása érdekében. Gondoskodni kell az általános adatvédelmi rendelet teljes körű betartásáról.

4.2. Az EU-ban végrehajtott valamennyi program és szakpolitika középpontjában az európai polgárok állnak. Az EGSZB nagyra értékeli és támogatja a valamennyi európai polgár számára létrehozandó digitális személyazonosságról közzétett európai bizottsági javaslatot ⁽⁶⁾, amelynek értelmében lehetővé kell tenni az egyének számára annak eldöntését, hogy kívánják-e használni a digitális azonosítást. Ezzel együtt az EGSZB úgy véli, hogy a dokumentumban nem kap elegendő hangsúlyt az olyan polgárok kirekesztésének hatása, akik nem élnek a digitális azonosítás lehetőségével, és ragaszkodik ahhoz, hogy a személyes adatok tárolásának megszüntetéséhez és a lecsatlakozáshoz való jogot egyértelműen érvényesítsék az uniós jogszabályokban.

4.3. Az EGSZB kéri, hogy a témához kapcsolódó valamennyi jövőbeli jogalkotási javaslat tartalmazzon egyértelmű diszkriminációellenes rendelkezéseket. Függetlenül attól, hogy milyen okból – például adatvédelmi megfontolásból, az anonimitás megőrzése érdekében vagy más miatt – dönt úgy egy polgár, hogy nem használja a digitális azonosítást, nem szenvedhet hátrányt az aktív felhasználókhöz képest, és nem marginalizálódhat. Az egyéni adatoknak mindig az adott személy tulajdonában kell maradniuk, és a digitális azonosítás bevezetésére csak az emberi jogok egyidejű védelme mellett kerülhet sor. Az adatvédelemnek, az adatbiztonságnak és a magánélet tiszteletben tartásának garantálása érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy az uniós polgárok digitális személyazonosságát minden tagállamban egy, az állam felügyelete és a nemzeti parlamentek demokratikus ellenőrzése alatt álló köz igazgatási szerv kezelje.

4.4. A digitális azonosítás európai bevezetésének azt a célt kell szolgálnia, hogy biztonságos és egyszerű konnektivitást tegyen lehetővé a fogyasztók számára. Egyebek mellett fejlettebb adat- és közszolgáltatások nyújtását, jobb célzott kormányzati programokat és hatékonyabban működő hitelpiacot kell biztosítani. Az EGSZB támogatja egy ilyen foratókönyv megvalósulását. Az EGSZB megjegyzi azonban, hogy a digitális azonosítás bevezetése egy sor kockázattal jár a magánélet védelme és az adatvédelem terén, és teljes mértékben ellenzi egy olyan rendszer bevezetését, amely szoros megfigyelés alatt tartja az európai polgárokat, nyomon követi őket és/vagy ellenőrzi a tevékenységeiket és viselkedésüket.

4.5. A kiberbiztonság fontos szempont a végrehajtás kapcsán, mivel magas a kockázata annak, hogy fontos személyes és pénzügyi adatokat törnek fel. Az EGSZB érdeklődéssel várja a jogszabályjavaslat végleges változatát és a tagállamok 2022. októberre várható megállapodását a normákkal, a műszaki előírásokkal és az interoperabilitási szempontokkal kapcsolatban. Az EGSZB úgy véli, hogy teljes körűen be kell vonni a szervezett civil társadalmat – többek között a szociális partnereket, a nem kormányzati szervezeteket és a tudományos világot – a megvalósítás folyamatába.

⁽⁶⁾ Digitális személyazonosság valamennyi európai polgár számára, COM(2021)281 final.

4.6. A digitális azonosítás bevezetésével kapcsolatban továbbra is a csalás jelenti az egyik legnagyobb kockázatot. Meg fognak sokszorozódni a napjainkban is mindenkit elérő adathalász üzenetek, és Európa legkiszigáltatottabb helyzetben lévő csoportjait fogják megcélozni. Az EGSZB úgy véli, hogy nem számszerűsítették kellőképpen az ehhez kapcsolódó biztonsági problémákat, és csalódott amiatt, hogy a jövőbeli digitális tárca biztonsága nem a legfontosabb kérdésként szerepel az európai digitális személyazonosság keretének létrehozásáról szóló európai bizottsági javaslatban. Történtek már csalások szintetikus személyazonossággal a világ más tájain, ahol hasonló rendszereket vezettek be, és az EU-nak még a digitális személyazonosság bevezetése előtt a magáévá kell tennie és kezelnie kell ezeket a problémákat. Az EGSZB tehát úgy véli, hogy az adatbiztonság nem képezheti alku tárgyát.

MI – mesterséges intelligencia

4.7. A digitális egységes piacnak szüksége van a mesterséges intelligencia fejlődésére. A mesterséges intelligencia olyan algoritmusokon alapul, amelyek hatalmas mennyiségű személyes adatot és metaadatot igényelnek. A társadalomnak részesülnie kell azokból az előnyökből, amelyek a technológiai fejlesztésekből és az algoritmusalapú alkalmazott tudományokból származnak. Az MI-technológiák bevezetése során biztosítani kell azonban, hogy a történelmileg marginalizálódott közösségek is képesek legyenek az ilyen programok kezelésére, és hogy ne súlyosbodjanak a fennálló társadalmi egyenlőtlenségek.

4.8. Az EGSZB volt az első olyan európai intézmény, amely emberi vezérlésű („human in command”) megközelítést szorgalmazott a mesterségesintelligencia-rendszerek kezelése kapcsán ⁽⁷⁾. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, mennyire fontos, hogy az embereké legyen az utolsó szó, és hogy az emberek teljes mértékben ellenőrzésük alatt tartsák a gépi fejlesztések nyomán megjelenő döntéshozatali folyamatokat.

4.9. A szellemi tulajdon védelme érvként használható fel átláthatatlan mesterségesintelligencia-fejlesztésekhez. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell találni a megfelelő egyensúlyt az üzleti titkok védelme, illetve az átlátható és nyomon követhető fejlesztések biztosítása között. Ezenkívül a mesterséges intelligenciával foglalkozó összes uniós jogalkotási javaslatban egyértelműen rendelkezni kell az esetleges hibákkal kapcsolatos elszámoltathatóságról, és elő kell írni a fejlesztők, a kódolók, a mesterségesintelligencia-tervezők és a jogos tulajdonosok felelősségét.

4.10. Az EGSZB véleménye szerint az MI-technológiákat társadalmilag fenntartható módon kell bevezetni, figyelembe véve az emberi jogokat, az európai értékeket, a nemek közötti egyenlőséget, a kulturális sokszínűséget, a hátrányos helyzetű csoportok érdekeit és a szellemi tulajdonjogokat.

4.11. Az általános adatvédelmi rendelet további fejlesztésre szorul annak biztosítása érdekében, hogy az algoritmusok teljes körűen megfeleljenek az európai jognak és tiszteletben tartsák azt, és az EGSZB kéri, hogy dolgozzanak ki közös etikai szabályokat, amelyek szabad hozzáférést biztosítanak az algoritmusok forráskódjához.

4.12. A mesterséges intelligencia hozzájárulhat az éghajlat-politikai és környezetvédelmi célok eléréséhez, de azt is figyelembe kell venni, hogy az ilyen digitális rendszerek rengeteg energiát fogyasztanak, és a külső költségek internalizálásához más kihívások is kapcsolódnak. Az EGSZB javasolja, hogy intenzívebben kövessék nyomon ezt a szempontot, és kéri, hogy a digitális vállalatok tegyenek előrelépéseket a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése terén.

4.13. Az olyan kulcsfontosságú területeken, mint a védelem vagy a kiberbiztonság, garantálni kell, hogy az emberek ellenőrzésük alatt tudják tartani a robotokat, és az EGSZB szorgalmazza, hogy hozzanak létre uniós szinten egy nagyon pontosan meghatározott keretet ennek biztosítására, az automatizált döntéshozatali rendszerek hibáinak orvoslása érdekében pedig mindig legyen lehetséges az emberi beavatkozás.

4.14. Az EGSZB teljességgel ellenzi a magántulajdonú arcfelismerési adatbázisok bűnüldözéstől eltérő célokra történő használatát és a társadalmi pontozási rendszerek bármely típusát, mivel ezek sértik az Unió alapvető értékeit és jogait.

4.15. A társadalmi vonatkozásokat illetően az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a mesterséges intelligencia fejlesztései rendkívül nagy hatással lesznek a munkaerőpiacokra, és esetleg munkanélküliségi válságot eredményeznek. Ezenkívül befolyásolhatják az emberi viselkedést is, és lustasághoz, illetve felszínességhez vezethetnek.

⁽⁷⁾ HL C 288., 2017.8.31., 1. o.

Nagy adathalmazok (big data)

4.16. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság által 2022. februárban kibocsátott adatmegosztási jogszabályt⁽⁸⁾, és a személyes adatok átlátható kezelését biztosító etikai keretként tekint rá, amely teljes mértékben az adatokat előállító polgárok és vállalkozások kezébe helyezi az irányítást. Lehetővé teszi továbbá, hogy az adatokat nagyobb számú érdekelt fél és polgár tudja felhasználni, ami fokozza az előnyöket a fogyasztók, a vállalkozások és a hatóságok számára, és ezáltal megalapozza a méltányos adatgazdaságot.

4.17. Napjainkban hatalmas adatmennyiségek állnak a hatóságok és néhány technológiai óriáscég – például a Google, a Facebook (Meta), a TikTok vagy az Amazon – rendelkezésére. Sajnos azonban jelenleg csak korlátozott számú érdekelt fél élvezi a nagy adathalmazok előnyeit, és az EGSZB aggodalmát fejezi ki az Unió területén előállított adatok Európán kívüli tárolása, feldolgozása és értéktéremtő hasznosítása miatt⁽⁹⁾. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU digitális szuverenitása nehezen valósítható meg, ha nem léteznek saját uniós digitális technológiai óriás cégek, illetve ha az európai adatokat nem uniós területen tároljuk és nem védjük meg a területen kívüli hozzáféréstől.

4.18. A nagy adathalmazok kezelése során mindig tiszteletben kell tartani az Európai Unió Alapjogi Chartájának⁽¹⁰⁾ 21. cikkében foglalt emberi jogokat, különösen ha döntéshozatali folyamathoz használnak algoritmusokat. Az uniós székhelyű felhőszolgáltatóknak csak kis részesedésük van az elsősorban egyesült államokbeli vállalatok által dominált nemzetközi piacon. Ez versenyhátrányt jelent az Unió számára, és korlátozza az adatfeldolgozási piacba történő beruházási lehetőségeket. Csökkenti továbbá a nagyvállalatok versenyképességét, valamint növekedési és piacszerzési lehetőségeit, és megakadályozza a kkv-k bővülését. Az EGSZB üdvözlí *Az új kihívásokra felkészült versenypolitika* című európai bizottsági közleményt⁽¹¹⁾ és azt, hogy az Unió jövőbeli versenyjogi keretének átalakítása kapcsán nagy hangsúlyt kapott a digitális transzformáció.

4.19. Az EGSZB úgy véli, hogy mind a személyes, mind a nem személyes adatok esetén be kell vezetni az adathasználatra vonatkozó, előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyást. Az EGSZB ismételten kéri az általános adatvédelmi rendelet frissítését e tekintetben.

Igazságos digitális átállás és digitális jártasság az Unióban

4.20. Az EGSZB megjegyzi, hogy a munkaerőpiac átalakulóban van, és a gazdaság egyre több ágazata panaszkodik a szakképzett és képesített munkaerő hiányára. Arra is felhívja a figyelmet, hogy egyre kevesebb a képesítés, és hiány van a különleges know-how és szakértelem terén.

4.21. Az EGSZB már korábbi véleményeiben is kérte, hogy az Unió kötelezze el magát a digitális társadalmi befogadás mellett, amely senkit sem hagy hátra. Több év elteltével egyre növekednek a tagállamok közötti egyenlőtlenségek, és továbbra sem élveznek védelmet a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok, különösen a leginkább kitett csoport: az idősek.

4.22. Az EGSZB aggódik az EU-ban tapasztalható digitális szakadék miatt, és kéri, hogy összehangolt módon, az összes tagállamban hajtsanak végre digitális jártassági programokat, az egész életen át tartó digitális tanulás pedig váljon általánossá az EU-ban, gondolva itt a nyílt forráskódú megoldásokra is a kereskedelmi célúak alternatívájaként. A digitális készségek megteremtése a megfelelő fogalmak megismerését célzó oktatóprogramokkal kezdődik, és gyakorlati képességekkel ér véget.

4.23. Kulcsfontosságú a munkavállalók bevonása a digitális átállás folyamatába, hogy megérthessék a jövőben várható kockázatokat, de egyúttal a lehetőségeket is. Az átalakulóban lévő munkahelyi környezetek szükségessé teszik a tudás átadását és új készségek megszerzését, továbbá jobb munkafeltételeket követelnek meg a digitális munkaplatformokon keresztül dolgozó munkavállalók számára.

4.24. Az EGSZB kéri, hogy hozzanak létre egy erős európai digitális oktatási rendszert, amely fel tudja készíteni a munkaerőt a technológiai kihívásokra, és segíteni tud nekik abban, hogy magas színvonalú munkahelyet találjanak, ezzel kapcsolatban pedig emlékeztet az európai szociális partnerek digitalizációról szóló keretmegállapodására.

⁽⁸⁾ Az Európai Bizottság adatmegosztási jogszabálya.

⁽⁹⁾ Az Eurostat jelentése szerint 2020-ban az uniós vállalkozásoknak mindössze 36 %-a használt felhőszolgáltatásokat, többségükben e-mailezésre és adattárolásra, és mindössze a felhőszolgáltatást biztosító vállalatok 19 %-ának vették igénybe a szolgáltatásait.

⁽¹⁰⁾ HL C 326., 2012.10.26., 391. o.

⁽¹¹⁾ Az Európai Bizottság közleménye: A competition policy fit for new challenges, COM(2021) 713 final.

4.25. Az EGSZB már több ízben kérte, hogy a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (TTMM) terén tegyék még megbízhatóbbá a kompetenciákat ⁽¹²⁾.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ HL C 14., 2020.1.15., 46. o., HL C 10., 2021.1.11., 40. o., HL C 228., 2019.7.5., 16. o., HL C 75., 2017.3.10., 6. o., HL C 374., 2021.9.16., 11. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szervezett civil társadalom szerepének elemzése az Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni Államok Szervezete (AKCSÁSZ) és az EU közötti új megállapodásban, kitérve a gazdasági partnerségi megállapodások (GPM) helyzetére is ebben a keretben

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 443/04)

Előadó: **Carlos Manuel TRINDADE**

Közgyűlési határozat:	2021.10.21.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülés száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	170/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) megjegyzi, hogy az Európai Uniónak (EU) már régóta megvan az afrikai, karibi és csendes-óceáni (AKCS) államokkal való kapcsolatait szabályozó, értékekre és célokra vonatkozó kerete, egészen konkrétan a demokrácia, a felelősségteljes kormányzás és az emberi jogok, az inkluzív és fenntartható növekedés, valamint a mindenki számára elérhető tisztességes munka, a migrációban és a mobilitásban rejlő lehetőségek, a humán fejlődés, a környezetvédelem, valamint „a globális szintű és a közös érdekű területeken” való összefogás kérdéseire vonatkozóan. A szomszédos harmadik országokkal való kapcsolatokra tekintettel egy biztonsággal kapcsolatos célkitűzés egészíti ki ezt a keretet.

1.2. Az EGSZB támogatja az értékek és célok ezen keretét, amelyet 1960 óta számos, az AKCS-államokkal kötött nemzetközi megállapodás tartalmaz, és amelyre az EU kereskedelmi és fejlesztési együttműködési kapcsolatait alapozta.

1.3. Az EGSZB nagy vonalakban támogatja ezt az új megállapodást, és reméli, hogy a felek azt mihamarabb aláírhatják. Üdvözlí, hogy a felek jelentős erőfeszítéseket és fontos kötelezettségvállalásokat tettek, amelyekhez az ENSZ fenntartható fejlődési céljait használták referenciakeretként.

1.4. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy alaposan vizsgálja meg az új megállapodást és a gazdasági partnerségi megállapodásokat (GPM-ek) alátámasztó fejlesztési együttműködési struktúrát, és hozzon új döntéseket, figyelembe véve a (kritikus egészségügyi infrastruktúra kérdését felvető) Covid19 tapasztalatait, valamint az ukrajnai háború geopolitikai következményeit (beleértve az élelmezésbiztonságot, az energiaárakat és a demokráciát fenyegető veszélyeket). Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ez a két kulcsfontosságú globális esemény, amely gyökeresen megváltoztatta a globális környezetet, összetettebb és sürgősebb válaszleépéseket tesz szükségessé az AKCS-államokban, ami a jelenlegitől meglehetősen eltérő nemzetközi együttműködést kíván meg.

1.5. Az EGSZB meglelégedéssel nyugtázza, hogy az új megállapodás elismeri a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek által betöltött szerep fontosságát, és üdvözlí, hogy az aláíró felek egyetértettek ezzel.

1.6. Az EGSZB hangsúlyozza és nagyra értékeli, hogy az új megállapodás mind a közös alapmegállapodásban, mind az egyes regionális jegyzőkönyvekben – bár eltérő megfogalmazásban – többször is kimondja a civil társadalom részvételére, tájékoztatására, meghallgatására és strukturált konzultációjára szolgáló hivatalos mechanizmusok, más néven az „intézményi mechanizmusok” biztosításának fontosságát.

1.7. Az EGSZB megjegyzi, hogy a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek saját intézményesített mechanizmusokkal rendelkeznek, amelyek segítségével hivatalosan is ismertethetik álláspontjukat, javaslataikat és bírálataikat. Rendkívül fontos, hogy – bárhogy is nevezzék őket: gazdasági, szociális és kulturális bizottságnak, tanácsadó testületnek, fórumnak, platformnak, civil társadalmi szervezeti hálózatnak, állandó konferenciának vagy bármi másnak – legyenek olyan, törvényileg szabályozott és formalizált módon működő intézményi mechanizmusok, amelyeken keresztül a civil párbeszédet folytató civil társadalmi szervezetek és a szociális párbeszédben részt vevő szociális partnerek elkötelezettségükből kifolyólag hozzájárulhatnak a nyilvános és demokratikus színtéren folyó vitához. Az intézményi mechanizmusok ilyen módon történő formalizálása ellenállóbbá teszi a társadalmat, mivel serkenti a polgári szerepvállalást, és felpezsdíti a demokratikus életet.

1.8. A civil társadalmi szervezetekkel, a szociális partnerekkel és az intézményi mechanizmusokkal kapcsolatban az EGSZB megjegyzi, hogy a régiók, alrégiók és országok közötti gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai különbségek miatt az Unióban és az AKCS-államokban is nagyon eltérő helyzetekkel találkozhatunk. Az informális gazdaság megkerülhetetlen tényező az AKCS-államokban, amelyet figyelembe kell venni a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek munkájában, valamint az intézményi mechanizmusok megvalósításakor és működtetésekor, máskülönben a lakosság nem minden tagja látja majd hasznát az új megállapodás eredményeinek. Az EGSZB feltétlenül szükségesnek tartja, hogy megoldásokat találjanak a meglévő nehézségek leküzdésére, különösen a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek technikai kapacitása és pénzügyi támogatása tekintetében. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Unióban és az AKCSÁSZ-ban van számos olyan bevált gyakorlat, amelyeket meg kellene vizsgálni, hogy más országokban is alkalmazni lehessen őket. Erre példa az EU-AKCS nyomonkövetési bizottság, amely képes ellátni ezt a feladatot.

1.9. Az ebben a folyamatban való részvételével kapcsolatban az EGSZB célja, hogy megvalósítsa a tervezett intézményi mechanizmusokat, valamint az AKCS-országokban előmozdítsa és támogassa a civil társadalmi szervezeteket és a szociális partnereket, mivel felismerte, hogy ezek a szereplők vezető szerepet játszanak a fenntartható fejlődés előmozdításában, különösen az ENSZ 17. fenntartható fejlődési céljával összefüggésben.

1.10. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság az új megállapodás struktúráján belül hozzon létre négy intézményi mechanizmust: egyet a közös alapmegállapodás alapján az Európai Unió és az AKCSÁSZ között, egy másodikat Afrikával, egy harmadikat a karibi térséggel és egy negyediket a csendes-óceáni térséggel az e régiókkal kötött egyes regionális jegyzőkönyvek alapján.

1.11. Az EGSZB azt javasolja továbbá az Európai Bizottságnak, hogy a GPM-ek keretében hozzanak létre tanácsadó bizottságokat. Az EGSZB megerősíti, hogy a civil társadalmi szervezetek/szociális partnerek pótolhatatlan szerepet játszanak a GPM-ekben, ezért azokat meg kell erősíteni. Az EGSZB ezért ismét hangsúlyozza a REX/536 sz. véleményben megfogalmazott ajánlásokat, amelyeket a jelenlegi és jövőbeli GPM-ekben végre kell hajtani, és úgy véli, hogy a CARIFORUM konzultatív bizottsága kiváló bevált gyakorlat, amelyet terjesztetni kell, illetve máshol is át kellene venni.

1.12. Az EGSZB határozottan azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy a jövőben az EU-AKCSÁSZ megállapodás (közös alapmegállapodás, regionális jegyzőkönyvek és gazdasági partnerségi megállapodások) keretében megvalósítandó különböző intézményi mechanizmusok a szinergiák megteremtése és az erőforrások, különösen a pénzügyi források optimalizálása érdekében megfelelően illeszkedjenek egymáshoz. A hálózatként működő, egységes és strukturált rendszerként együtt dolgozó intézményi mechanizmusok, amennyiben szorosan és szigorúan a küldetésükre összpontosítanak, bebizonyítják majd, hogy fontos szerepük van a társadalmak ellenálló képessége, a gazdasági növekedés és az emberek jóléte szempontjából.

1.13. Az EGSZB mindenképpen azt javasolja, hogy az Európai Bizottság biztosítson pénzügyi eszközöket az AKCS-államokban működő civil társadalmi szervezetek és szociális partnerek valós helyzetével foglalkozó elemző és előrejelző programok és projektek támogatására, figyelembe véve ezen szervezetek nyomásgyakorlási képességük, technikai stabilitásuk és a tervezett intézményi mechanizmusok bevezetése terén felmerülő igényeit. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a cél annak elősegítése, hogy ily módon az új megállapodás keretében, tagjaik megfelelő fellépésének és aktív bevonásának köszönhetően megszilárduljanak a demokratikus civil társadalmi szervezetek/szociális partnerek.

1.14. Az EGSZB erőteljesen sürgeti az Európai Bizottságot, hogy támogassa az EGSZB EU-AKCS nyomonkövetési bizottságának munkáját, amely az egyetlen olyan intézményi mechanizmus, amely az új EU-AKCSÁSZ megállapodás keretében jelenleg létezik, és amely nagyobb szerepet fog játszani ebben a folyamatban, többek között strukturált párbeszéd keretében, hogy i. az intézmények rendelkezésére bocsássa a vonatkozó jelentéseket, tervezeteket és véleményeket, ii. mozgósítsa az AKCS-országok érdekelt feleit, és iii. hozzájáruljon a tervezett intézményi mechanizmusok bevezetéséhez.

2. A történelmi háttérrel és a stratégiai célkitűzésekkel kapcsolatos általános észrevételek

2.1. 2016-ban az Európai Unió számos közös érdekű prioritást fogadott el az Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni Államok Szervezetének (AKCSÁSZ) országaival folytatott megújított partnerség keretében a demokrácia, a felelősségteljes kormányzás és az emberi jogok, az inkluzív és fenntartható növekedés, valamint a mindenki számára elérhető tisztességes munka, a migrációban és a mobilitásban rejlő lehetőségek, a humán fejlődés, a környezetvédelem, valamint „a globális szinten és a közös érdekű területeken” való összefogás⁽¹⁾ kérdéseivel kapcsolatban, amelyeket a későbbi dokumentumokban megerősítettek, és a közvetlen szomszédokra tekintettel biztonsági célokkal is kiegészítettek. Ez strukturálta és megerősítette az Európai Unió által e területre vonatkozóan korábban kitűzött célokat.

2.2. Az EU ezeket a célkitűzéseket nemzetközi megállapodások – először a Yaoundéi Egyezmény, majd a loméi megállapodások, a Cotonoui Megállapodás, most pedig a Cotonoui Megállapodást követő megállapodásról folytatott tárgyalások – révén formalizálta. Emellett az EU gazdasági partnerségi megállapodásokat is kötött számos AKCS-állammal vagy államcsoporttal.

2.3. A GPM-ek e stratégia gyakorlati megvalósításának legáltalánosabb gazdasági eszközei. Meghatározzák az AKCS-államok világgazdaságba való zökkenőmentes és fokozatos integrálásának és a szegénység felszámolásának célkitűzését, hangsúlyozva, hogy a tárgyalások során figyelembe kell venni a felek fejlettségi szintje és az egyes gazdaságok sajátos gazdasági, társadalmi és környezeti jellemzői közötti különbségeket, és különösen az informális jelleg mértékét az egyes államokban vagy alrégiókban.

2.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a világiárvány tanulságai – többek között a világiárvány által az egészségügyi rendszerekben okozott nehézségek, a gazdaságra gyakorolt negatív hatások, a társadalmi egyenlőtlenségek mélyülése és ebből eredően a szegénység növekedése, a gyógyszerekhez és vakcinákhoz való hozzáférés és az azok előállítása terén okozott strukturális problémák, a digitális eszközök bizonyított hatékonysága, az emberi jogokat és a demokráciát fenyegető veszélyek, valamint a járvány által okozott jelentős gazdasági függőség – alapján világossá vált, hogy újra kell gondolni a fejlesztési együttműködés felépítését, és ezt a követelményt figyelembe kell venni az EU és az AKCSÁSZ közötti stratégiák végrehajtásakor és átdolgozásakor.

3. Konkrét észrevételek a Cotonoui Megállapodást követő megállapodásról

3.1. 2015-ben, a Cotonoui Megállapodás tizenötödik évfordulója alkalmából értékelték a megállapodást, és megállapították annak eredményeit és gyenge pontjait.

3.2. A Cotonoui Megállapodásnak 2020. februárban kellett volna lejárnia. Egyes megvitatott kérdések érzékeny jellege, valamint a világiárvány miatt azonban azt nem lehetett a tervezett időpontban megújítani, és a megújított partnerségi megállapodás szövegét, amelyet általában a „Cotonoui Megállapodást követő megállapodásnak” (a továbbiakban: új megállapodás) neveznek, csak 2021 áprilisában parafalta az EU és az AKCSÁSZ.

3.3. Az aláíró országok különbözőségének figyelembevétele és az egyes érintett régiókra való egyedi alkalmazás biztosítása érdekében az újonnan megkötött megállapodás egy közös alapmegállapodás formájában jön létre, amelyet három regionális jegyzőkönyv egészít ki az afrikai, a karibi és a csendes-óceáni térségre vonatkozóan. Ezek mindegyike kötelező érvényű. E struktúra összetettsége miatt az EU-AKCS nyomkövetési bizottságnak a jövőben proaktívabb megközelítést kell alkalmaznia.

3.4. Az új megállapodás prioritásai tükrözik a felek elkötelezettségét az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak megvalósítása mellett, és hat terület köré csoportosulnak: i. emberi jogok, demokrácia és kormányzás; ii. béke és biztonság; iii. humán fejlődés, amely kiterjed az egészségügyre, az oktatásra, a higiéniára, az élelmezésbiztonságra, a társadalmi kohézióra, a kultúrára és a nemek közötti egyenlőségre, valamint a fejlesztési együttműködési kötelezettségvállalásokra; iv. inkluzív és fenntartható gazdasági növekedés és fejlődés, többek között a gazdasági partnerségi megállapodások szempontjából; v. környezeti fenntarthatóság és éghajlatváltozás; és végül vi. migráció és mobilitás. Ezek kulcsfontosságúak a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek számára.

3.5. Ezek a prioritások kiegészülnek a Covid19-világiárvány hatásai ellen az Európai Unióban és az AKCS-országokban folytatandó küzdelemmel, amely a demokrácia aláásásának veszélye elleni küzdelemre, illetve a gazdasági és társadalmi fellendülés elősegítésére egyaránt kiterjed, mivel az előrejelzések szerint a gazdaság nehezen fog talpra állni az AKCS-országokban, és ennek következtében növekedni fog a szegénység és az egyenlőtlenségek.

⁽¹⁾ Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Megújított partnerség az afrikai, karibi és csendes-óceáni államokkal, 2016., 7. és 8. oldal.

3.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy – amint azt a világválság is megmutatta – a kritikus infrastruktúrák kérdése továbbra is sürgető az AKCS-országokban. A fenntartható fejlődés teljes mértékben attól függ, hogy vannak-e reziliens infrastruktúrák létesítmények, amelyek ösztönzik és támogatják a gazdasági tevékenységet és a társadalmi fejlődést, és döntő szerepet játszanak a fenntartható fejlődési célok elérésében, legyen szó akár az ENSZ 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendjében, akár a 2063-ig tartó időszakra vonatkozó afrikai menetrendben meghatározott fenntartható fejlődési célokról. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a fejlesztési együttműködés továbbra is szükséges, bár nem elégséges feltétele a célok elérésének, és kiemeli, hogy azt fontos megerősíteni az AKCS-országokban.

3.7. Ezzel összefüggésben az EGSZB különösen a kritikus egészségügyi infrastruktúra fontosságát hangsúlyozza. Az egyetemes, könnyen elérhető és általánosan ingyenes egészségügyi szolgáltatás megléte az AKCS-államokban alapvető fontosságú a lakosság jólléte és a fenntartható fejlődés szempontjából. Különösen az oltóanyagokhoz való gyors hozzáférés (szabadalmak és a helyi gyártáshoz szükséges technikai kapacitás) biztosítja az AKCS-társadalmak számára az esetleges jövőbeli világválságok esetén szükséges ellenálló képességet. Az EGSZB megjegyzi, hogy ez a fontos kérdés nem szerepel az új megállapodásban, és arra kéri az EU-t és az AKCSÁSZ-t, hogy a megállapodás végrehajtása során vegyék azt figyelembe.

3.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az új megállapodásnak figyelembe kell vennie, hogy a jelenlegi európai és globális geopolitikai helyzet, és különösen az ukrajnai háború következményei (élelmezésbiztonság, energiaárak és a demokráciát fenyegető veszélyek) milyen hatással lesznek általában véve a fejlesztési együttműködésre, és különösen a gazdasági partnerségi megállapodásokra. Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy a jelenlegi helyzet az AKCS-országokra gyakorolt befolyásért folytatott verseny kiéleződéséhez vezethet, és kéri, hogy az Unió növelje az országokkal folytatott együttműködésre szolgáló kapacitását, különösen gazdasági, szociális és kulturális szempontból.

3.9. A civil társadalom részvételére, tájékoztatására, meghallgatására és strukturált konzultációjára szolgáló hivatalos mechanizmusokkal, más néven az „intézményi mechanizmusokkal” kapcsolatban az EGSZB üdvözlí az új megállapodásban foglalt álláspontokat, különösen azt, hogy a felek „nyílt és átlátható mechanizmusokat hoznak létre [...] a strukturált konzultáció céljából”⁽²⁾, hogy „konzultációs mechanizmusokat hoznak létre”⁽³⁾, hogy „konzultációs és párbeszéd-mechanizmusokat hoznak létre és fejlesztenek ki”⁽⁴⁾, vagy hogy „konzultációs és párbeszéd-mechanizmusokat irányoznak elő”⁽⁵⁾.

4. Konkrét észrevételek az Európai Unió és az afrikai, karibi és csendes-óceáni országok közötti gazdasági partnerségi megállapodásokról (GPM-ek)

4.1. A kilenc ilyen megállapodásról folytatott tárgyalások eredményeként hét megállapodás lépett hatályba, amelyeket a 79 AKCS-országból 32-vel kötöttek meg, amelyek közül 14 a karibi térségben, 14 Afrikában és 4 a csendes-óceáni térségben található. A hét megállapodás közül ötöt ideiglenesen alkalmaznak, mivel még nem ratifikálta őket valamennyi uniós tagállam. A Nyugat-Afrikával és a Kelet-Afrikával kötött másik két megállapodás még nem jutott el az ideiglenes alkalmazás szakaszába, mivel késik az afrikai országok általi aláírásuk és ratifikálásuk, míg további 21 állam lezárta az ezen megállapodásokról szóló tárgyalásokat, de azokat még nem hajtotta végre.

4.2. Az EGSZB rámutat arra, hogy a GPM-ek lehetőségeket és kockázatokat is rejtenek magukban. Alapvető fontosságú egy egyenlő felek közötti partnerség biztosítása, amely nemcsak gazdasági növekedést eredményez, hanem a jóllétet és a társadalmi igazságosságot is garantálja. A civil társadalmi szervezetek/szociális partnerek fellépése kulcsfontosságú a célkitűzések eléréséhez.

4.3. A stratégiai partnerségi megállapodásokat azonban mind az EU, mind a partnerországok civil társadalmi szervezetei és szociális partnerei bírálatlalt illetik.

4.4. A gazdasági partnerségi megállapodásokkal kapcsolatban megfogalmazott kifogások azok kialakítására és arra vonatkoznak, hogy a megállapodások még akkor is lassíthatják a termelés fellendülését az AKCS-országokban, ha lehetővé teszik a nemzeti iparágak, például az agrár-élelmiszeripari ágazatok védelmét. Annak ellenére, hogy a gazdasági partnerségi megállapodások előnyei között tartják számon, az EU és az AKCSÁSZ közötti szabadkereskedelem számos esetben visszas hatást váltott ki és a vámbevételek csökkenését eredményezte, különösen a külkereskedelemre kivetett adók csökkenése miatt, arról nem is beszélve, hogy – amint ezt számos civil társadalmi szervezet és szociális partner határozottan elítélte – az EU és az AKCS-országok gazdasági fejlettsége közötti különbségek miatt veszélybe sodorhatja a családi gazdaság alapját képező mikro-, kis- és középvállalkozásokat vagy szövetkezeteket.

⁽²⁾ A megállapodás közös alapmegállapodás része, 95. cikk.

⁽³⁾ Afrikára vonatkozó regionális jegyzőkönyv, 5. cikk.

⁽⁴⁾ Karib-tengeri térségre vonatkozó regionális jegyzőkönyv, 7. cikk.

⁽⁵⁾ Csendes-óceáni térségre vonatkozó regionális jegyzőkönyv, 7. cikk.

4.5. A gazdasági partnerségi megállapodásokban különböző módokon veszik figyelembe a civil társadalom szerepét és az különféle konfigurációkban jelenik meg, továbbá a megállapodások tárgyalása és nyomon követése tekintetében is eltérő szerepet adnak a civil társadalmi szervezeteknek. Az Elefántcsontparttal kötött megállapodás például az elefántcsontparti civil társadalom konventjének (CSCI) létrehozását eredményezte, amely projektet⁽⁶⁾ indította a megállapodás családi gazdaságra gyakorolt hatásainak nyomon követésére. Ezenfelül mivel a belső megbeszélések a fenntartható fejlődés témájára összpontosulnak, korlátozott az a befolyás, amelyet a civil társadalom más területeken kifejtethetne.

4.6. Egyes gazdasági együttműködési megállapodások további szerveket, például parlamenti vegyes bizottságot írnak elő: ilyenek a CARIFORUM-mal és a Nyugat-Afrikával kötött megállapodások.

4.7. Mivel a gazdasági együttműködési megállapodások kifejezetten megemlítik, hogy a Cotonoui Megállapodás prioritásainak részét képezik, ez utóbbi felülvizsgált változata lehetőséget kínál az aláíró feleknek a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek szélesebb körű, összehangolt és intézményesített részvételének előmozdítására, amit teljes mértékben ki kellene használni, már csak azért is, mert lassú előrelépések történtek ezen a téren, amint az a megállapodás végrehajtásáról az Unió által 2021. szeptemberben készített jelentésben is olvasható. A gazdasági partnerségi megállapodásokban előírt intézményi mechanizmusok végrehajtásának leghatékonyabb módja az, ha a közintézmények időben és részletesen tájékoztatják a civil társadalmi szervezeteket/szociális partnereket a folyamatról, és felkérik őket, hogy strukturált módon vegyenek részt abban, és készítsenek tanulmányokat és indokolással ellátott javaslatokat.

5. Konkrét észrevételek a civil társadalom és a szociális partnerek meghatározásáról, reprezentativitásáról, tevékenységéről és intézményesítéséről

5.1. Az EGSZB az „európai civil társadalom háza” kíván lenni. Az Európai Unióról szóló szerződés 13. cikke alapján létrehozott EGSZB az Európai Unió tanácsadó testülete, amely 329 tagból áll, akik a munkáltatókat (I. Csoport), a munkavállalókat (II. Csoport) és a civil társadalmi szervezeteket (III. Csoport) képviselik. Az EGSZB alkotja azt az európai intézményi mechanizmust, amelyen belül ezek az érdekcsoportok strukturált párbeszéd keretében kifejtethetik véleményüket az Európai Unióval kapcsolatos kérdésekről.

5.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy a civil társadalmi szervezetek soraiba a legkülönbözőbb célokat követő egyesületek tartoznak, képviselik a hozzájuk belépett tagokat, és olyan funkciót töltenek be a társadalomban, amely többek között magában foglalja a lakosság jóléte valamint a társadalmi befogadás és a kirekesztés elleni küzdelem előmozdítására irányuló fellépést, az egész lakosság vagy a polgárok valamely csoportja szociális, gazdasági, kulturális és szakmai jogainak és érdekeinek védelmét, a környezetvédelmet és az éghajlatváltozás elleni küzdelmet, az emberi jogok védelmét és a gondossági kötelezettség nevében történő tiltakozást, valamint megóvási céllal a hatalmi szervek figyelmeztetését és a rájuk irányuló nyomásgyakorlást az általuk tömörített tagok érdekeinek védelme és társadalmi értékeinek érvényre juttatása érdekében.

5.3. Az ilyen széles és változatos palettán mozgó szervezetek körvonalainak meghatározásakor döntő szerepet játszik az a gazdasági, társadalmi és politikai környezet, amelyben működnek, ezért óvakodnunk kell attól, hogy tevékenységük minden fontossága és dicséretes volta ellenére úgy tekintsünk rájuk, mintha ők testesítenék meg legjobban azt a társadalmi szereplőt, amely a fenntartható fejlődés motorja lehet.

5.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ezen a sokrétű valóságon belül megfelelően figyelembe kell venni azt, hogy általában mekkora jelentőséggel bír az informális gazdaság és társadalmi szerveződés az AKCS-országokban, amely minden társadalmi, szervezeti és intézményi kapcsolatot erősen jellemez és meghatároz ezekben az országokban. Ilyen környezetben a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek általában jelentős nehézségekkel szembesülnek a szervezetté alakulás, az önszerveződés és az intézményi működés, a pénzügyi fennmaradásuk biztosítása és a hivatalos fellépés terén. Rendkívüli pénzügyi támogatást kellene nyújtani ezeknek a civil társadalmi szervezeteknek és szociális partnereknek, máskülönben részvételükkel és közreműködésükkel aligha lesznek képesek hozzájárulni a fenntartható fejlődéshez, a polgári jogok gyakorlásához és a demokratikus rezilienciához országokban.

5.5. A civil szervezetek tevékenysége attól függ, hogy milyen – polgári vagy inkább politikai orientációjú – társadalmi szerepet kívánnak betölteni, mekkora a méretük, milyen társadalmi jelentőséget tulajdonítanak nekik a tagjaik és a közösség, amelyben működnek, milyen vezető szerepet vállalnak, milyen forrásokra van szükségük a céljaik eléréséhez, és különösen ez utóbbiakat illetően attól, hogy azokat milyen feltételekhez kötik az adományozóik.

⁽⁶⁾ Support for strengthening the operational capacity of Ivorian civil society organisations, to support citizen monitoring of the interim Economic Partnership Agreement with Côte d'Ivoire [Támogatás az elefántcsontparti civil társadalmi szervezetek működési kapacitásának megerősítéséhez az elefántcsontparti átmeneti gazdasági partnerségi megállapodás civil nyomon követése érdekében].

5.6. Általánosságban elmondható, hogy hiányosságaik miatt a civil társadalmi szervezetek kénytelenek egymással és az állami intézményekkel versenyezni a finanszírozásért. Ezek a sebezhetőségek megnehezítik a tevékenységüket és a nemzeti vagy nemzetközi intézményi mechanizmusokban való részvételüket. Másrészt függővé tehetik őket támogatóiktól vagy az országuk állami szerveitől.

5.7. A „szociális partnereknek” nevezett szakszervezeteket és vállalkozói szövetségeket a civil társadalmi szervezetek közé sorolják, de sajátos jellegükből adódóan a civil társadalmi szervezetektől elkülönülő, saját identitással rendelkeznek. A szociális partnerek a tagjaik képviselését és a tagok érdekeinek – különösen a gazdasági érdekeknek – a védelmét biztosítják mind a szuverén szervek előtt, egyedi konzultációs és tárgyalási mechanizmusokon keresztül, mind pedig az egymással kialakított kapcsolatok révén, különösen a kollektív tárgyaláson és a kollektív szerződések megkötésén keresztül. A szociális partnerek koherens szervezeti felépítéssel büszkélkedhetnek, egyértelmű érdekeket képviselnek, tagadhatatlanul hosszú életűek, elismert történelmi vívmányokra támaszkodhatnak, szilárdan megalapozott és jól meghatározott tevékenységi területen és kapcsolati rendszerrel működnek, és általában véve képesek önerőből biztosítani a finanszírozásukat.

6. Konkrét észrevételek a Cotonoui Megállapodást követő megállapodásról a civil társadalom és a szociális partnerek összefüggésében

6.1. A civil társadalom és a szociális partnerek szerepe a Cotonoui Megállapodást követő megállapodásban

6.1.1. Az új megállapodás mind a közös alapmegállapodásban, mind pedig a három regionális jegyzőkönyvben aktív szerepet biztosít a civil társadalomnak, ugyanakkor nem határozza meg annak konkrét formáját, mivel az aláíró felekre, az AKCSÁSZ-ra és az Európai Unióra bízta e részvétel intézményi kereteinek meghatározását, többek között intézményi mechanizmusok létrehozása révén. Ezért a kulcskérdést annak meghatározása jelenti, hogy miként biztosítható, hogy a civil társadalmi szervezeteket és a szociális partnereket mind nemzeti, mind transznacionális szinten bevonják a folyamatba.

6.1.2. A legfontosabb szervezeti paraméterek – mint például a közreműködők jogi formája, a reprezentativitásuk, a küldöttjeik kiválasztása vagy az ülések gyakoriságára vonatkozó minimumkövetelmények – figyelembevételének köszönhetően olyan dinamikák alakultak ki, amelyek megerősítették az ebben a folyamatban részt vevő civil társadalmi szervezetek és szociális partnerek szerepét.

6.1.3. Ők sajátos szerepet játszanak ebben a folyamatban, amely a saját érdekeikhez kapcsolódik és különbözik a politikai pártok társadalomban betöltött szerepétől. A civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek részvételét konkrét tevékenységek keretében kellene ösztönözni, és annak meg kellene haladnia az általános viták keretét. E szereplők az általuk az intézményekhez eljuttatott tanulmányok, vélemények és javaslatok révén járulnak hozzá a vitákhoz és a döntésekhez. A civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek „nyílt kormányzáshoz” ⁽⁷⁾ való legjobb hozzájárulását az olyan intézményi mechanizmusok megléte jelenti, amelyek – mivel aktívan bevonják az érdekelt feleket a folyamatba – önálló irányítással rendelkeznek és jól meghatározott eljárási szabályokon alapulnak, információkat osztanak meg egymással, valamint konzultációk és strukturált párbeszéd révén kapcsolatban vannak egymással.

6.1.4. A pénzügyi szempont rendkívül fontos kérdés. Megfelelő, szigorú feltételekhez kötött és átlátható finanszírozás nélkül nem lehet biztosítani, hogy a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek valóban részt vegyenek az üléseken vagy még inkább az adatok összegyűjtéséhez, a vizsgálatok elvégzéséhez és a vélemények elkészítéséhez szükséges előkészítő alkalmazott kutatási munkákban.

6.2. A civil társadalom és a szociális partnerek jelenlegi helyzete az AKCS-államokban

6.2.1. Európában

Európában nemzeti vagy európai szinten ezernyi egyesület, szervezet, szövetség, konföderáció, platform és fórum létezik, amelyek vagy civil társadalmi szervezetekhez, vagy az üzleti világhoz (magánvállalkozásokhoz, a mikro- és kisvállalkozói körhöz, a közszektorhoz és a szociális területhez) kapcsolódnak, vagy a szakszervezeti szférához kötődnek, és a szervezés tekintetében bizonyos mértékben összehangoltak.

6.2.2. Afrikában, a karibi térségben és a csendes-óceáni térségben

6.2.2.1. Az AKCS-államok esetében az egyes régiók, alrégiók és államok gazdasági, társadalmi, politikai és történelmi helyzetéből adódóan rendkívül sokféle struktúra alakult ki a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek körében, és bizonyos esetekben hiányzik az interakció köztük. Számos jó példa is van a bevált gyakorlatokra, ugyanakkor számtalan probléma és hiányosság is felmerül.

⁽⁷⁾ Az OECD által meghatározott elv.

6.2.2.2. Nehézségekbe ütközik a civil társadalmi szervezetek/szociális partnerek tájékozódása az új megállapodásról vagy a GPM-ekről (amennyiben léteznek ilyenek), vagy akár teljes mértékben is hiányozhatnak a nekik szóló általános vagy konkrét információk, továbbá általánosságban nincsenek meg a részvételre és a közintézményekkel folytatott strukturált párbeszédre szolgáló fórumok sem.

6.2.2.3. E sokszínű valóságra tekintettel a fentiekben vázolt két helyzetet a helyszínen kellene tanulmányozni a példaértékű bevált gyakorlatok terjesztése, valamint a problémák és a hiányosságok kezelése érdekében, hogy növelni lehessen a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek megbecsülését, és erősíteni lehessen a szerepüket. Ezzel a megközelítéssel támogatni lehet a meglévő intézményi mechanizmusokat, vagy ösztönözni lehet újak létrehozását.

6.2.3. EU–AKCS nyomunkövetési bizottság

Az Európai Unió és az AKCS-országok közötti kapcsolatok keretében a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek jelenleg az EGSZB-n belül működő EU–AKCS nyomunkövetési bizottságra támaszkodhatnak, amely paritásos alapon az Európai Unió részéről az EGSZB által delegált tizenkét tagból, valamint mellettük tizenkét küldöttből – vagyis jelenleg nyolc afrikai, két karibi és két csendes-óceáni képviselőből – áll. Ez utóbbiak az AKCS-országok civil társadalmi szervezeteit és szociális partnereit képviselik, és a megállapodás hatálya alá tartozó egyes régiók szervezett civil társadalmi nevez ki őket a különböző érdekek közötti egyensúly tiszteletben tartásával.

7. Konkrét észrevételek a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek által a fenntartható fejlődés motorjaként betöltött szerep előmozdításának és támogatásának eszközeiről

7.1. Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja, hogy a tervezett intézményi mechanizmusok hivatalos formát kapjanak, és kijelenti, hogy ezzel kapcsolatban ez lesz a fő célkitűzése.

7.2. Az EGSZB határozottan azt tanácsolja, hogy az új megállapodás végleges aláírását követően az Európai Bizottság javasolja az AKCSÁSZ-nak és az érintett országoknak, hogy teremtsék meg az ezen intézményi mechanizmusok bevezetéséhez szükséges politikai, szervezeti és pénzügyi feltételeket.

7.3. Az EGSZB nyomatékosan kéri az AKCSÁSZ-t, hogy ugyanilyen határozottan kötelezze el magát e folyamat mellett.

7.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az új megállapodás struktúrája egy olyan intézményi mechanizmus létrehozását irányozza elő, amely a közös alapmegállapodáshoz kapcsolódik, és amely az EU és az AKCSÁSZ képviselőit foglalja magában. Ezzel egyidejűleg a regionális jegyzőkönyvek minden egyes régióban – Afrikában, a karibi térségben és a csendes-óceáni térségben – lehetővé teszik egy intézményi mechanizmus létrehozását, amelyben az adott régió és az EU képviselői vesznek részt. Tehát egy négy intézményi mechanizmuson (1 + 3) alapuló rendszert kell bevezetni, amely az új megállapodás teljes körére kiterjed.

7.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a partnerségi megállapodások a CARIFORUM-mal, a Nyugat-Afrikával és a Kelet-Afrikával kötött megállapodásokhoz hasonlóan intézményi mechanizmusokat és tanácsadó bizottságokat is előírnyoznak.

7.6. Rámutat arra, hogy az intézményi mechanizmusok ezen rendszerének megvalósításához jelentős erőfeszítéseket kell tenni a strukturálás és hálózatépítés terén egy egységes és strukturált rendszer létrehozásáért, illetve a szinergiák megteremtése, a párhuzamos munkavégzés és a források – különösen a pénzügyi források – szétforgácsolódásának elkerülése, valamint a felhasználásuk optimalizálása érdekében.

7.7. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság ösztönözze az AKCSÁSZ-országokban működő uniós küldöttségeket a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek projektjeinek támogatására, különösen azon projektek esetében, amelyek a szervezetek tagjainak és vezetőinek képzésére, kapacitásaik megerősítésére és a műszaki stabilitásuk javítására, valamint az intézményi mechanizmusok létrehozásának ösztönzésére irányulnak. Javasolja, hogy az Európai Bizottság a benyújtott pályázatok közül – azok érdemeinek figyelembevétele mellett – az AKCS-országok civil társadalmi szervezeteinek és szociális partnereinek pályázatait részesítse előnyben.

7.8. Az EGSZB javasolja, hogy az intézményi mechanizmusok megvalósításával kapcsolatban az Európai Bizottság hozzon létre olyan programokat, amelyek lehetőséget biztosítanak a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek valós helyzetének, lehetőségeinek és nehézségeinek, valamint a különböző meglévő struktúráknak – például a platformoknak, a fórumoknak vagy egyéb struktúráknak – a helyszíni tanulmányozására annak érdekében, hogy össze lehessen gyűjteni és terjeszteni lehessen az EU és az AKCSÁSZ közötti kapcsolatok keretében már meglévő bevált gyakorlatokat. Javasolja, hogy az AKCS-országok civil társadalmi szervezeteit és szociális partnereit mind mennyiségi, mind minőségi szempontból meghatározó módon vonják be ezekbe a vizsgálatokba. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az AKCS-országokból származó civil társadalmi szervezetek/szociális partnerek legyenek e tanulmány kulcsfontosságú szereplői, mennyiségi és minőségi hozzájárulásuk tekintetében egyaránt.

7.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU–AKCS nyomunkövetési bizottság több erőforrással, taggal és küldöttel meg fogja erősíteni szervezetét annak érdekében, hogy jobban hozzá tudjon járulni ehhez a folyamathoz és teljesíthesse küldetését.

7.10. Az EGSZB határozottan ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy e folyamat finanszírozását építsék be a meglévő pénzügyi eszközökbe. Külön hangsúlyozni kívánja, hogy amennyiben azt szeretnék, hogy a civil társadalom és a szociális partnerek szervezetei folytatni tudják tevékenységüket, akkor azokhoz finanszírozást kell biztosítani, mivel azok önfinanszírozása nem elegendő. Emlékeztet arra, hogy az új megállapodás földrajzi kiterjedése miatt az intézményi mechanizmusok megfelelő működéséhez, valamint a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek részvételéhez olyan pénzügyi forrásokra van szükség, amelyek nem állnak ezek rendelkezésére. Még szigorú irányításellenőrzési módszerek és a modern digitális technológiák alkalmazása mellett is elengedhetetlen, hogy ezek a szervezetek gazdasági támogatást kapjanak. Az EGSZB sürgeti az Európai Uniót, az AKCSÁSZ-t és a tagállamokat, hogy fogadjanak el olyan programokat, amelyek egyedi támogatást nyújtanak e civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek tevékenységéhez, valamint az intézményi mechanizmusok működéséhez.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Akcióban az új EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács: a vállalkozások, a munkavállalók és a fogyasztók prioritásai és a szükséges biztosítékok

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 443/05)

Előadó: **Timo VUORI**

Társelőadó: **Tanja BUZEK**

Közzétételi határozat:	2021.10.21.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	173/0/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Pozitív transzatlanti menetrend kialakítása. Az EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács (TTC) központi szerepet tölthet be abban a menetrendben, amely partnerségünk megbízható együttműködési csatornákkal való újraindítására irányul. Annak ellenére, hogy transzatlanti gazdaságaink a világ GDP-jének mintegy felét és a világ kereskedelmi és beruházási forgalmának jelentős részét teszik ki, kapcsolataink még mindig akadályokba ütköznek a kereskedelem, a beruházások, a munkavállalás, az utazás és a tanulás terén az Atlanti-óceán mindkét partján.

1.2 Vezető szerep vállalása értékeink és szabályokon alapuló kereskedelemünk védelmében. Viharos geopolitikai időkben a világ vezető gazdaságaira, az EU-ra és az USA-ra, valamint más hasonló gondolkodású partnerekre is nagy felelősség hárul abban a tekintetben, hogy a kereskedelem és a technológia terén olyan korszerű együttműködési keretet mozdítsanak elő, amely támogatja a nyitott és fenntartható gazdaságot, a szabad és tisztességes kereskedelmet, valamint tiszteltetben tartja a demokratikus értékeket, a tisztességes munkát és az emberi jogokat.

1.3 A piaci zavarokra való reagálás szükségessége. A számos jelenleg tapasztalható válságra való tekintettel a transzatlanti partnereknek gyorsan meg kell találniuk a módját annak, hogy – többek között globális érték- és ellátási láncaink és energiabiztonságunk biztosítása révén – megerősítsék nyitott demokratikus társadalmaink rezilienciáját, különös tekintettel az orosz energia- és nyersanyag-ellátás helyettesítésének sürgető szükségességére. Emellett az EU-nak és az USA-nak nagyobb erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy megerősítse a multilateralizmust és kezelje az éghajlatváltozással kapcsolatos kihívásokat, biztosítsa a szabad és tisztességes kereskedelem aláásásának megelőzését, valamint kezelje az önkényuralmi államok által okozott piaci zavarokat.

1.4 Kölcsönös és stabil együttműködésen alapuló bizalomépítés. Mindkét félnek részt kell vennie az EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács (TTC) állandó párbeszédet szolgáló keretének kialakításában annak érdekében, hogy rövid és hosszú távon, a politikai választási ciklusokon és a közigazgatási szerveket érintő változásokon túl is konkrét eredmények szülessenek. Ezenkívül a TTC keretében az EU-nak és az USA-nak egy még inkább stratégiai jellegű és horizontálisabb megközelítésre kell törekednie a kereskedelmi és technológiai kérdésekben. A TTC keretében működő tíz munkacsoportnak az együttműködés olyan holisztikus és hatékonyan összehangolt megközelítésére kell törekednie, amely nem kreál szükségtelen silómentalitást.

1.5 Az érdekelt felek szerepvállalásának erősítése. A korábbi ambiciózus kereskedelmi tárgyalások során tapasztalt kudarcok elkerülése érdekében az átláthatóság és az érdekelt felek erőteljes bevonása az Atlanti-óceán mindkét partján az egyetlen módja annak, hogy a TTC elérje céljait. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság EGSZB ezért aktívan részt vesz a TTC struktúráiban, és arra törekszik, hogy – mint egyedülálló helyzetben lévő civil társadalmi szereplő – részt vegyen a

TTC miniszteri találkozóin. Ebben az összefüggésben az EGSZB ismételten sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a kereskedelmi megállapodásokkal foglalkozó szakértői csoportot nem újították meg, és nem hoztak létre egy hasonló állandó struktúrát sem az érdekelt felekkel folytatott konzultáció támogatására.

1.6 Külön transzatlanti munkaügyi párbeszéd. Az EGSZB korábban támogatását fejezte ki a transzatlanti üzleti és fogyasztói párbeszédre, és ezért üdvözlö a közelmúltban Párizsban tett, egy háromoldalú kereskedelmi és munkaügyi párbeszéd létrehozására irányuló miniszteri bejelentést, amely hivatalos csatornát hoz létre a szociális partnerek számára az Atlanti-óceán mindkét partján a TTC-folyamatról való tájékoztatás, valamint a transzatlanti kereskedelmi és beruházási kapcsolatok alakítása érdekében. Ebben az összefüggésben az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon a munkaügyi demokrácia hat alapvető ILO-egyezmény megerősítésének elmaradásából adódó egyensúlyhiányával, valamint ennek az egyenlő kereskedelmi versenyfeltételekre gyakorolt hatásával.

2. Általános megjegyzések – A szorosabb EU–USA partnerség iránti növekvő igény

2.1 Az EGSZB a transzatlanti párbeszédben: az EGSZB évek óta foglalkozik transzatlanti politikai és kereskedelmi kérdésekkel, és fogalmazza meg az EU szervezett civil társadalmának álláspontjait. Ezen túlmenően az EGSZB rendszeres párbeszédet folytat mind az uniós intézményekkel, mind az Egyesült Államok kormányával, valamint különösen az Atlanti-óceán túlsó partjának civil társadalmával. A tíz munkacsoporttal és rendszeres meghallgatásokkal működő új EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács (TTC) elindítása szükségessé teszi, hogy az EGSZB aktualizálja a TTC prioritásaival kapcsolatos álláspontját.

2.2 A világ vezető gazdaságainak felelőssége: az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU és az USA között áll fenn a legnagyobb volumenű kétoldalú kereskedelmi és beruházási kapcsolat, és gazdasági kapcsolataik integrációja a legerősebb a világon. Bár 2021-ben Kína megelőzte az EU áruimportjának legnagyobb forrásaként, az Egyesült Államok továbbra is messze az EU legnagyobb kereskedelmi és beruházási partnere. A világgazdaságot a transzatlanti kapcsolat határozza meg, és mindez egy olyan, kihívásokkal teli multilaterális kereskedelmi rendszerben, amelyen mély nyomokat hagyott a válságok sújtotta WTO, a jelenleg már két éve zajló Covid19-világjárvány és most az ukrajnai háború is. Az EU vagy az USA szinte minden más ország legnagyobb kereskedelmi és beruházási partnere a világgazdaságban. A transzatlanti partnerség nem önmagában cél, hanem közös értékekre, érdekekre és közös felelősségvállalásra kell épülnie. Az EU-nak és az USA-nak kell a demokrácia, a béke és a biztonság, illetve a jogállamiság és az emberi jogok alapját képeznie a világon⁽¹⁾.

2.3 Lendület egy szorosabb, stratégiai EU–USA partnerség számára: az EGSZB megjegyzi, hogy mivel a világot jelenleg válságok váratlan sokasága sújtja, kritikus pillanat ez a világ vezető gazdaságai – az EU és az USA, valamint más hasonlóan gondolkodó, nyitott és szabályokon alapuló piacgazdasággal rendelkező demokratikus államok – számára ahhoz, hogy elmélyítsék politikai és gazdasági együttműködésüket egyetemes értékeink védelme, valamint a jólét, a demokrácia és a jogállamiság, a biztonság és az emberi jogok megerősítése érdekében. Mind közül a béke emelkedik ki, mint a vezető nemzetközi politika egyik legégetőbb prioritása. Ugyanakkor többé nem tűrhetjük el a nemzetközi rend ellen irányuló állami fellépéseket vagy a potyázókat a nemzetközi kereskedelemben.

2.4 A kereskedelem és a technológia kulcsfontosságú szerepe a geopolitikában: az EGSZB újfent hangsúlyozza, hogy a kereskedelem és a technológia nemcsak szabályozási kérdésekről szól, hanem az egyetemes értékek globális védelmének és előmozdításának alapvető eszközét jelenti. Az EU-nak és az USA-nak el kell mélyítenie együttműködését, és konkrét eredményeket kell elérnie többoldalú és kétoldalú szinten. A TTC egyedülálló lehetőséget kínál erre a kereskedelemmel és technológiával kapcsolatos magas szintű stratégiai együttműködésre, amely meghaladja a jelenlegi ad hoc együttműködési megállapodások szintjét, és túlmutat az uniós és amerikai választásokon és a közigazgatás intézményi változásain.

2.5 A párbeszéd és az együttműködés platformja: a TTC nem egy újabb próbálkozás a transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerség (TTIP) létrehozására, és nem is szabad annak tekinteni, bár néhány hasznos tanulság levonható a sikertelen tárgyalásokból. A TTC célkitűzései és eljárásai nem kérdőjelezhetik meg az uniós intézményeket és döntéshozatali folyamatokat, az érdekelt felek bevonását pedig fokozni kell. Az értékeinket tükröző uniós normák nem kérdőjelezhetők meg, és különösen az elővigyázatosság elve játszik központi szerepet a normák meghatározásával kapcsolatos uniós megközelítésben. Az EGSZB osztja azt a nézetet, hogy a normákkal kapcsolatos együttműködés különböző jogi keretekhez is kapcsolódik, és szükségessé teszi a technikai kérdések mélyreható elemzését, valamint a gazdasági, társadalmi és környezeti hatások értékelését, amit mind eseti alapon kell elvégezni. Például az adatáramlásra vonatkozó új elvi keretmegállapodás azt mutatja, hogy az EU és az USA képes konszenzusra törekedni érzékeny kérdésekben.

⁽¹⁾ HL C 152., 2022.4.6., 56. o.

2.6 Erős támogatás az érdekelt felek részéről: az EGSZB megjegyzi, hogy az üzleti szféra és a civil társadalom egyéb szereplői – mind az EU-ban, mind pedig az USA-ban – már általános támogatásukról biztosították a TTC-t és a tíz munkacsoport keretében azonosított témákat. Úgy tűnik, hogy a transzatlanti partnerek látják a stratégiai transzatlanti partnerség és a szorosabb szabályozási együttműködés hozzáadott értékét. A kereskedelemnek, a beruházásoknak és a munkavállalásnak továbbra is vannak szükségtelen akadályai. Emellett a transzatlanti partnerek együttesen erősíthetnék globális versenyképességüket a globális piacon, ami együtt jár a fenntartható fejlődés, a társadalmi igazságosság, az emberi jogok tiszteletben tartása, a magas szintű munkaügyi normák és a magas szintű környezetvédelmi normák céljaival. Ahhoz, hogy eredményeket érjünk el, azonban mindkét félnek ismernie kell egymás célkitűzéseit, megközelítéseit és eszközeit egy közös új kereskedelmi keret kialakítása érdekében.

2.7 Az érdekelt felek hatékonyabb bevonása a sikertelen EU–USA civil társadalmi párbeszédet követően: az EGSZB hangsúlyozza, hogy a civil társadalmi párbeszéd megerősítése létfontosságú elem a transzatlanti kontextusban, ideértve a TTC-t is. Ennek keretében különösen nagy szükség van a polgárok jogairól, a dezinformációval szembeni felkészültségről, a média szabadságáról, az éghajlatvédelemről, a szociális jogokról és a fogyasztóvédelemről, valamint a demokrácia támogatásáról szóló közös párbeszédre ⁽²⁾. A transzatlanti partnerség utat adhat gazdaságaink még szorosabb transzatlanti integrációjának, amelynek része a kereskedelem, a technológia és a beruházások közös kerete.

3. Részletes megjegyzések – a vállalkozások, a munkavállalók és a fogyasztók legfontosabb prioritásai

3.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a TTC bizonyítja a világ két legnagyobb gazdaságának összekapcsoltságát, és egyedülálló fórumként szolgál a kereskedelempolitikai és piacsabályozási kérdések terén a fokozott transzatlanti együttműködés kiépítéséhez. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a TTC-nek a vállalkozások, munkavállalók és fogyasztók szempontjait figyelembe vevő, bizonyos kulcsfontosságú prioritásokra kellene összpontosítania.

3.2 Korszerű, szabályokon alapuló többoldalú kereskedelem: az EU-nak és az USA-nak közös felelősséget és vezető szerepet kell vállalnia a Kereskedelmi Világszervezetben (WTO), és egy olyan progresszív kereskedelempolitikát alkalmazó, hatékony, többoldalú modell mellett kell sikra szállnia, amely figyelembe veszi a környezeti és társadalmi szempontokat ⁽³⁾. Mind az EU, mind az USA kihívásokkal néz szembe a nem piacgazdaságon alapuló gazdaságok piactorzító gyakorlatai, például az állami tulajdonú vállalatokkal, állami támogatásokkal, illetékekkel és adókkal kapcsolatos tisztességtelen és diszkriminatív fellépések miatt.

3.3 Vezető szerep a WTO reformjában: a TTC-nek arra kell összpontosítania, hogy miként lehetne javítani a WTO többoldalú kereskedelmi rendszerét és vitarendezési mechanizmusát, tekintettel arra, hogy központi szerepet tölt be a környezetvédelmi és társadalmi kérdésekkel foglalkozó progresszív kereskedelmi menetrendet szolgáló hatékony többoldalú mátrix kialakításában. Az EU-nak és az USA-nak az ambiciózus WTO-reform élére kell állnia, és elő kell mozdítania egy modern WTO-menetrendet, lebontva egyes tabukat (például a kereskedelem szociális vonatkozásait), és megoldást találva a jelenlegi és jövőbeli fenntarthatósági kihívásokra. Ennek érdekében az EGSZB arra kéri az EU-t és az USA-t, hogy alakítsanak ki stratégiai együttműködési megállapodásokat a legfontosabb kereskedelmi partnerekkel a kiemelt multilaterális kérdésekben ⁽⁴⁾.

3.4 Tisztességes munka a nemzetközi kereskedelemben ⁽⁵⁾: az EGSZB sürgeti az EU-t és az USA-t, hogy mozdítsák elő a WTO és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) közötti szorosabb együttműködést a tisztességes munka és a megfelelő munkakörülmények kereskedelmi eszközök révén történő előmozdítása érdekében. A két szervezet új főigazgatóinak közelmúltbeli megválasztása új lendületet adhat ezen a területen. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) által meghatározott és ellenőrzött nemzetközi munkaügyi normák tiszteletben tartásának biztosítása az EU és az USA által levezetett WTO-reformról folytatott vita részét kell, hogy képezze. Az EGSZB üdvözli az Egyesült Államok javaslatát, amely

⁽²⁾ HL C 152., 2022.4.6., 56. o..

⁽³⁾ HL C 152., 2022.4.6., 56. o.

⁽⁴⁾ HL C 374., 2021.9.16., 73. o.

⁽⁵⁾ Az EGSZB konkrét ajánlásokat fogalmazott meg a következő véleményekben: HL C 429., 2020.12.11., 197. o.; folyamatban lévő munka, SOC/727: A tisztességes munka világszerte történő előmozdítása, előadó Maria del Carmen Barrera Chamorro, várhatóan 2022 szeptemberében kerül elfogadásra.

szerint a halászati támogatásokról folyó jelenlegi WTO-tárgyalások során foglalkozni kell a halászhajókon alkalmazott kényszermunka globális problémájával⁽⁶⁾, hiszen ez pozitív példának és lehetőségnek tekinthető a téma ambiciózus újragondolásához. A transzatlanti partnereknek tovább kell mélyíteniük együttműködésüket annak érdekében, hogy erősebb jogi alapot teremtsenek az ILO alapvető munkavállalói jogainak a WTO-ba való beépítéséhez⁽⁷⁾. A közös érdekű kétoldalú munkaügyi kérdéseknek magukban kell foglalniuk a kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek összehasonlító megközelítéseit és e fejezetek tényleges végrehajthatóságát a szabadkereskedelmi megállapodásokban⁽⁸⁾. Az EGSZB már régóta szorgalmazta a kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek átdolgozott, szankciókat is tartalmazó jogérvényesítési megközelítését, és üdvözölte az USA–Mexikó–Kanada-megállapodásban (USMCA) szereplő innovatív végrehajtási eszközöket⁽⁹⁾.

3.5 A nemzetközi fórumokon való együttműködés: a TTC fórumot biztosíthatna a munkaügyi és foglalkoztatási kérdésekben folytatott megerősített együttműködés előkészítéséhez a nemzetközi fórumokon, különösen az ILO-ban és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetben (OECD). E megerősített együttműködésnek magában kell foglalnia a kellő gondosság előmozdítását és érvényre juttatását. A TTC-nek ösztönöznie kell a közös kapacitásépítést, különösen a munkahelyi egészségvédelem és biztonság globális előmozdítása érdekében, és közös projekteket kell kidolgoznia, például a harmadik országokban végzett munkaügyi ellenőrzések számára biztosítandó források tekintetében. A munkahelyi egészségvédelemről és biztonságról szóló egyezményeknek az ILO alapvető munkaügyi normái közé való felvétele gyümölcsöző területet biztosítana az együttműködés számára. A kényszermunka komoly aggodalomra okot adó terület. Az EU és az USA megközelítéseit össze kell hangolni, különösen az ilyen gyakorlatok révén Kínában előállított áruk behozatala tekintetében. Az érintett TTC-munkacsoportokban meg kell vitatni a foglalkoztatás új formáinak – nevezetesen az egyesült államokbeli és uniós vállalatok által irányított platformalapú munkavégzésnek – az egész világon való elterjedését, és e vita során figyelembe kell venni a munkavállalói oldalról érkező hozzájárulásokat is.

3.6 Reziliencia és fenntarthatóság a globális ellátási láncokban: a TTC-nek stratégiákat kell kidolgoznia a reziliencia növelésére a globális ellátási láncok fenntarthatóságának és azok megfelelő működésének biztosítása révén. Az EU-nak és az USA-nak azonosítania kell a közös sebezhetőségeket, és együtt kell működniük például a kritikus fontosságú anyagok és termékek, többek között a félvezetők rendelkezésre állása terén. A transzatlanti partnereknek mielőbb figyelmet kell fordítaniuk egy az energiaellátás biztonságára vonatkozó szabványosított megközelítésre is, amely teljes mértékben összhangban van egy olyan ambiciózus fenntarthatósági menetrenddel, mint az európai zöld megállapodás. Ezenkívül közös fellépést kell fontolóra venniük a releváns termelési kapacitások, beruházások és logisztika javítása érdekében. A TTC-nek a bevált gyakorlatokra alapozva közös kötelező átvilágításra kell törekednie az ellátási láncokban annak érdekében, hogy létrehozza az értékláncok globális fenntarthatósági követelményeinek modelljét.

3.7 A zöld gazdaság támogatása: a TTC-nek az éghajlatváltozással és a zöld technológiákkal kapcsolatos együttműködésre, valamint az igazságos átmenetre irányuló szakpolitikákra kell összpontosítania. Az EU-nak és az USA-nak egy nemzetközi keretet és szabványokat kell előmozdítania az éghajlatváltozás mérséklésére, a körforgásos gazdaságra, a fenntartható finanszírozásra, az energiatakarékossági technológiákra, a közbeszerzésben alkalmazott zöld és szociális normákra, az ökocímkezésre és a fenntarthatósági jelentéstételre vonatkozóan. Ezen túlmenően a transzatlanti partnereknek a jelenlegi kezdeményezések – nevezetesen a környezeti termékekről szóló megállapodás (EGA), a kereskedelmi és környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos strukturált megbeszélések (TESSD) és a műanyagszennyezésről szóló informális párbeszéd (IDP) – keretében a környezeti termékek kereskedelmének liberalizációjára vonatkozó többoldalú keret kialakításán kell munkálkodniuk. A TTC-nek az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó, hatékony és összehangolt mechanizmusokra kell összpontosítania a globális keret modelljének kialakítása, valamint az EU és az USA közötti kereskedelmi konfliktusok elkerülése érdekében.

3.8 Digitalizáció és új gazdaságok: a TTC-nek a mesterséges intelligenciával, a tárgyak internetével, a 6G-val, az akkumulátor-, kvantum- és blokklánc-technológiákkal kapcsolatos technológiai szabványok, kutatás és szakpolitikák terén megvalósítandó együttműködésre kell összpontosítania. A keretnek elő kell mozdítania az innovációt és a szabványosítást, de az ezzel kapcsolatos alapvető politikai megfontolásokat is magában kell foglalnia. Az új technológiai területek, mint a mesterséges intelligencia, gyakran egyfajta munkahelyi dimenzióval is rendelkeznek. Ez szilárd MI- és adatstratégiákat tesz szükségessé, melyek elsősorban az emberi jogokon alapuló európai jogi és szerepvállalási keretet biztosítanak, és így magukban foglalják az etikai szabályokat, a munkajogokat és a szakszervezeti jogokat is. Bár nem lehet pontosan

⁽⁶⁾ HL C 374., 2021.9.16., 73. o.

⁽⁷⁾ Lehetséges további lépésként fontolóra vehetnének egy, a WTO-egyezmény IX. cikkének (2) bekezdése szerinti értelmező nyilatkozatot, amely megerősíti a „közkerülkessel” kapcsolatos kivétel olyan értelmezését (az 1994. évi GATT XX. cikke és a GATS XIV. cikke), hogy az magában foglalja az ILO alapvető munkavállalói jogait, és felvázolja az ILO általi ténymegállapítások lehetséges szerepét a kérdéssel kapcsolatos bírósági eljárásokban.

⁽⁸⁾ Követendő, jó példa erre a szabadkereskedelmi megállapodások kereskedelemre és fenntartható fejlődésre vonatkozó rendelkezéseinek az EU megbízásából készült összehasonlító elemzése (*Comparative Analysis of Trade and Sustainable Development Provisions in Free Trade Agreements*), LSE, 2022. február, különös tekintettel az USA–Mexikó–Kanada-megállapodás gyorsreagálási mechanizmusára, <https://www.lse.ac.uk/business/consulting/assets/documents/TSD-Final-Report-Feb-2022.pdf>

⁽⁹⁾ HL C 105., 2022.3.4., 40. o.,

ugyanazokat a szabályokat alkalmazni mindkét oldalon, a keretrendszerek interoperabilitását célként kell kitűzni. Emellett tisztázni kell a klímasemleges technológiákra, a biotechnológiára és az egészségügyi technológiákra vonatkozó közös szabályozási követelményeket. Az EU-nak és az USA-nak értékalapú elveket kell előmozdítania a nemzetközi szabványokra vonatkozóan annak érdekében, hogy megőrizhesse globális vezető szerepét ezekben az új gazdaságokban. A TTC-nek meg kell erősítenie demokratikus társadalmaink rezilienciáját is annak érdekében, hogy – többek között az államok által támogatott kibertámadásokkal szembeni jobb információs és kommunikációs technológiai (ikt-) biztonság révén – megelőzhetőek legyenek a mesterséges intelligencián alapuló célzott dezinformációs kampányok.

3.9 Adatok és adatvédelem: a TTC-nek az együttműködésre kell összpontosítania annak biztosítása érdekében, hogy a jövőben a digitális technológia és adatok Egyesült Államok és EU közötti megosztása előmozdítsa a legfejlettebb technológiák kutatásának, fejlesztésének és innovációjának nyílt, nemzetközi ökoszisztémáját, amely világszerte az ügyfeleket és a polgárokat szolgálja, miközben védi az adatvédelemhez való alapvető jogukat, és megőrzi a nyilvános adatokhoz való hozzáférésre és azok ellenőrzésére irányuló szakpolitikai mozgásteret, valamint a digitális multinacionális vállalatok szabályozásának lehetőségét. Emellett az EU-nak és az USA-nak mielőbb új keretet kell kialakítania az adattovábbításra vonatkozóan, kezelve azokat a problémákat, amelyek az adatvédelmi pajzs érvénytelenítéséhez vezettek, és fenn kell tartania az adatvédelem és a biztonság közös értékeit.

3.10 Exportellenőrzés: a TTC-nek dolgoznia kell olyan kialakulóban lévő és alaptechnológiákon, amelyek biztosítják a többoldalú exportellenőrzési rendszerek kulcsfontosságú szerepét, mivel ezek mind az EU, mind az USA számára nagyon fontosak a demokrácia, az emberi jogok és a piacgazdasággal rendelkező nyitott társadalom előmozdítása érdekében. A hatékony kereskedelmi szankciók például hatékony exportellenőrzést tesznek szükségessé azon államokkal szemben, amelyek visszaélnék a kereskedelemmel és a technológiával, és aláássák a békét, a biztonságot és az emberi jogokat. Az EU-nak és az USA-nak együtt kell működnie azzal a céllal, hogy szövetségeket építsenek ki a hasonlóan gondolkodó partnerekkel a kihívások kezelése és az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében.

3.11 Szabványosítás: a TTC-nek a szabványügyi testületek közötti együttműködésre, valamint a korlátozott kölcsönös elfogadási elvekre kell összpontosítania. Az USA és az EU szabványosítási rendszerei eltérnek egymástól. Különösen az „egy termék, egy szabvány, mindenütt elfogadva” elv – amely az EU egységes piacának egyik pillére – nem érvényes az Egyesült Államokban. Míg Európában új szabványok elfogadásakor az annak ellentmondó nemzeti szabványokat visszavonják, az Egyesült Államokban különböző szabványok egyszerre vannak érvényben a piacon, és ezzel megnehezítik a kis- és középvállalkozások dolgát, amikor el kell dönteniük, melyik szabvány felel meg legjobban az ő termékcsoportjaiknak. Itt gyakran kis cégekről van szó, amelyek korlátozott forrásokkal rendelkeznek, de magas szinten szakosodtak egy adott rés piacra, és ez jelenti a versenyképességük alapját.

3.12 Kkv-k: a TTC keretében folytatott szabályozási együttműködés fontos szerepet játszhat a kereskedelem és a beruházások megkönnyítésében, valamint különösen a kisvállalkozások versenyképességének javításában. Különösen a kis- és középvállalkozások (kkv-k) várják új lehetőségek megnyílását, mivel – a nagy cégekkel ellentétben – ők nem rendelkeznek a szükséges forrásokkal ahhoz, hogy az Atlanti-óceán mindkét oldalán eligazodjanak a különböző szabályozói környezetekben. A szabályozási rendszerek jobb összeegyeztethetősége ugyanakkor arra is lehetőséget teremtene, hogy a nagyvállalatok kihasználják a méretgazdaságosság előnyeit az EU és az USA között ⁽¹⁰⁾.

3.13 Élelmezés és mezőgazdaság: az EGSZB véleménye szerint fontos, hogy a TTC munkája mellett az EU és az USA létrehozta a mezőgazdasággal foglalkozó új transzatlanti együttműködési platformot, amelynek célja a fenntarthatóság, az éghajlatváltozás és az élelmezésbiztonság globális kihívásainak kezelése. Az éghajlatváltozás elleni küzdelem és a fenntarthatóság előmozdítása érdekében folytatott nemzetközi együttműködés elengedhetetlen ahhoz, hogy enyhítsük a világszerte a társadalmak előtt álló jövőbeli nehézségeket. Az ukrajnai háború és annak a globális élelmiszer-ellátásra gyakorolt azonnali hatása tovább súlyosbította ezt a kihívást. Az éghajlatváltozás már most is mélyrehatóan érinti a mezőgazdasági termelők megélhetését, a szélsőséges időjárási volatilitástól a súlyos aszályokig, az áradásoktól az erdőtűzekig, valamint a városainkat és közösségeinket fenyegető egyéb katasztrofális eseményekig. Az EU-nak és az USA-nak szembe kell néznie ezzel a kihívással.

3.14 Fogyasztók: a TTC munkájának részeként fontos garanciákat bevezetni annak biztosítására, hogy a szabályozási együttműködés folyamatát ne használják fel a szociális, munkaügyi, fogyasztóvédelmi és környezetvédelmi normák aláásására. Inkább ezek harmonizálására és javítására kell törekedni. A kérdéses feltételek teljesülése nemcsak gazdasági előnyöket jelentene, de a szabályozók feladatát is megkönnyíthetné a közpolitikai célok elérése révén. A transzatlanti együttműködés ezenkívül továbbfejleszthető az elemzések megosztása, a harmadik országokból származó veszélyes termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó korai előrejelző rendszerek, valamint a jogszabályok hatékonyabb végrehajtásáról

⁽¹⁰⁾ HL C 487., 2016.12.28., 30. o.

folytatott párbeszéd révén. A transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerség által hivatalosan célként kitűzött kötelező konvergenciától való elfordulást követően az EU-nak és az USA-nak most megfelelő tartalommal kell megtöltenie ezt az új önkéntes együttműködési programot, hogy segítse polgárait e kritikus időszak új kihívásainak leküzdésében.

4. Az aggályok kezelése és a szükséges biztosítékok

4.1 A TTC a legjobb lehetőséget kínálja annak bemutatására, hogy az EU és az USA képes konkrét lépéseket tenni a tényleges kereskedelmi és technológiai együttműködés felé, valamint hogy kapcsolatuk érdemi partnerségen alapul. Vannak azonban bizonyos kritikus kérdések, amelyekkel a TTC-nek foglalkoznia kell a siker érdekében:

- határozott stratégiai elkötelezettség szükséges mind az EU, mind az USA vezetése részéről,
- egyértelmű közös elképzelést kell kialakítani a TTC célkitűzéseiről és folyamatairól,
- együttműködés révén, konkrét pozitív eredmények elérésével többletértéket kell teremteni,
- erőfeszítéseket kell tenni a közös szabványokra irányuló közös megközelítések kidolgozásához,
- egyértelmű folyamatot kell kialakítani a részletes technikai kérdések megoldására,
- hatékony politikai döntéshozatali tájékoztatási mechanizmusokat kell kiépíteni mind az EU-ban, mind az USA-ban,
- az érdekelt felek aktív és strukturált részvételére irányuló folyamatot kell kialakítani az üzleti szféra, a szakszervezetek és más civil társadalmi érdekelt felek bevonásával,
- gördülékeny koordinációt, következetességet és holisztikus megközelítést kell megvalósítani a teljes munkafolyamatot illetően, támaszkodva a TTIP-tárgyalásokból, valamint a folyamattal, az átláthatósággal és a nyilvánosság tájékoztatásával kapcsolatos korábbi kétoldalú tevékenységekből levont tanulságokra,
- a civil társadalomnak az Atlanti-óceán túlsó partján felelősséget kell vállalnia azért, hogy tájékozottan végigkísérje ezt a folyamatot.

4.2 Az EGSZB számára mindig is alapvető fontosságú volt az EU magas szintű közérdekeinek védelme a transzatlanti szabályozási együttműködésben. Az EGSZB határozottan leszögezi, hogy a meglévő magas szintű szabványok megőrzése alapvető követelmény. A kereskedelmi lehetőségek javítására irányuló cél mellett a szabályozási együttműködésnek javítania kell a polgárok biztonságát, egészségét, valamint gazdasági és társadalmi jólétét az Atlanti-óceán mindkét partján. Az EGSZB további biztosítékokat kér arra, hogy például nem módosulnak az élelmiszerekre vonatkozó uniós jogszabályok, és hogy az EU fenntartja a hormonokra, növekedésserkentőkre és géntechnológiával módosított szervezetekre vonatkozó korlátozásait ⁽¹¹⁾.

4.3 Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy a TTC keretében foglalkozzon a munkaerőpiaci demokrácia kiegyensúlyozatlanságával és annak az egyenlő kereskedelmi versenyfeltételekre gyakorolt hatásával. Az EGSZB megismétli, hogy az ILO nyolc alapvető munkaügyi egyezménye közül az USA csak kettőt ratifikált; a hiányzók között megemlítendő elsősorban az egyesülési szabadságról szóló 87. és a kollektív tárgyalási jogról szóló 98. számú, kulcsfontosságú alapegyezmény ⁽¹²⁾.

5. Az érdekelt felek érdemi bevonása a TTIP-folyamat tanulságai alapján

5.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a TTC-folyamatnak átláthatónak és elszámoltathatónak kell lennie, és észszerű módon be kell vonnia a közérdekű csoportokat. Ennek együtt kell járnia a TTC jellegére vonatkozó jobb, aktív kommunikációs politikával. Ami a legfontosabb, az együttműködési menetrendnek továbbra is a bevált gyakorlatok megosztására és az azokkal kapcsolatos tájékoztatásra szolgáló platformként kell működnie, nem pedig automatikus eszközként, amely egymás jogalkotási és döntéshozatali folyamatainak befolyásolására vagy a védelem javításától való visszatartásra szolgál.

⁽¹¹⁾ HL C 487., 2016.12.28., 30. o.

⁽¹²⁾ A nem ratifikált alapvető munkaügyi egyezmények listáján található még a kényszermunkáról szóló 29. sz., az egyenlő díjazásról szóló 100. sz., a hátrányos megkülönböztetésről (foglalkoztatás és foglalkozás) szóló 111. sz. és a foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló 138. sz. egyezmény.

5.2 Az érdekelt feleknek mind a tíz munkacsoport munkájához hozzá kell tudniuk járulni, hogy elkerülhető legyen az egyes témák egymástól elszigetelt megközelítése. Míg a globális kereskedelmi kihívásokkal foglalkozó munkacsoport horizontálisabb jellegű, és a munkaügyi viták fő fórumául szolgál, számos más munkacsoport hatáskörében is felmerülnek ehhez kapcsolódó aggályok, különösen az ellátási láncsal, a mesterséges intelligenciával és más kialakulóban lévő technológiákkal, valamint az adatvédelemmel kapcsolatos kérdések tekintetében.

5.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a fogyasztóvédelemnek és a jólétnek kell az együttműködés átfogó célkitűzését jelentenie. A különböző TTC-párbeszédeknek átláthatónak kell lenniük az érdekelt felek számára. Az érintett szabályozóknak és ágazati szakértőknek vezető szerepet kell játszaniuk a szabályozási együttműködés kialakításában.

5.4 A civil társadalmi párbeszéd célirányos találkozóin túl az érdekelt felek számára előkészítő üléseket és tájékoztatókat is tervezni kell a TTC minden egyes ülése előtt és után. A Kereskedelmi Főigazgatóság által létrehozott, a TTIP-vel foglalkozó korábbi tanácsadó csoport értékes példa volt az érdekelt felekkel folytatott konzultációra, amelybe az EGSZB-t is be kellett volna vonni. Emellett ez a csoport olyan fórumot jelentett, amelynek keretében a tagszervezetek jobban megérthették a kereskedelem kihívásait és lehetőségeit a mások által képviselt különböző érdekek szempontjából. Hozzájárult tehát a különböző szervezetek közötti hidak építéséhez.

5.5 Ezzel összefüggésben az EGSZB ismételten sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a kereskedelmi megállapodásokkal foglalkozó szakértői csoportot nem újítták meg. A csoport jelentős előrelépést képviselt az Európai Bizottság arra irányuló stratégiájában, hogy javítsa a civil társadalommal való együttműködést a kereskedelempolitikában és növelje az átláthatóságot. Ezenkívül a TTIP-vel foglalkozó tanácsadó csoport logikus folytatását is jelentette.

5.6 Az EGSZB korábban támogatását fejezte ki a transzatlanti üzleti és fogyasztói párbeszéd iránt, és egy ezekkel egyenértékű transzatlanti munkaügyi párbeszéd elismerését sürgette.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Ifjúságpolitika a Nyugat-Balkánon a nyugat-balkáni innovációs program részeként

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 443/06)

Előadó: **Ionuț SIBIAN**

Társelőadó: **Andrej ZORKO**

Közyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	165/2/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB elismeri a szilárd ifjúságpolitikai keretek kialakításában elért eredményeket, és felkéri a nyugat-balkáni partnerországok kormányait, hogy továbbra is fektessenek be a kutatási eredményeken alapuló ifjúságpolitikai intézkedésekbe, amelyek kezelik a fiatalok fejlődésével kapcsolatos kihívásokat. A helyi közösségek sikeres fenntartható fejlődésének biztosítása érdekében az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy az intézményi, program- és szakpolitikai fejlesztések a fiatalok emberi fejlődéssel kapcsolatos nézetein alapuljanak. Az EGSZB emellett meg van győződve arról, hogy a pozitív változások elősegítésének és a fiatalok helyzete javításának előfeltétele, hogy az ifjúságpolitika fejlesztésére elegendő és átlátható költségvetési előirányzatokat különítsenek el.

1.2. Az EGSZB felkéri a nyugat-balkáni országok nemzeti kormányait, hogy kövessék az Európai Unió (EU) legfontosabb ifjúságpolitikai dokumentumait, fejlesszék tovább a nemzeti ifjúságpolitikákat, és tegyék lehetővé a fiatalok részvételét a politikák kialakításában.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a szisztematikusan gyűjtött, jó minőségű és az ifjúsági szempontokat figyelembe vevő adatok a fiatalokat, különösen a fiatalok kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportjait célzó megalapozott politikák és támogató intézkedések előfeltételét jelentik. Különösen a fiatalok részvételének társadalmi dimenziójával kapcsolatos adatok gyűjtésére és feldolgozására szolgáló rendszert kell jelentősen javítani ⁽¹⁾.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a szegénység elleni küzdelemben és az oktatás minőségének javításában kulcsszerepe van annak, hogy a szociális jogok és a fiatalok kilátásainak javítását célzó szélesebb körű reformok megvalósítása érdekében bevonják a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket. A szociális partnereknek és más civil társadalmi szervezeteknek nagyobb szerepet kellene kapniuk a szociális és gazdasági reformokról folytatott párbeszédben. Az EU által nyújtott közvetlen támogatásnak biztosítania kell a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek véleményének figyelembevételét.

1.5. Az EGSZB az uniós programok és regionális struktúrák megerősítését szorgalmazza azzal a céllal, hogy oktatási, mobilitási, önkéntességgel kapcsolatos és foglalkoztatási lehetőségek biztosításával több fiatal érjenek el a Nyugat-Balkánon.

⁽¹⁾ A fiatalok 2020-ra vonatkozó részvételi mutatója, Ana és Vlade Divac Alapítvány, 31. oldal.

1.6. Az EGSZB kéri, hogy fektessenek nagyobb hangsúlyt a szakképzésre, összekapcsolva a tanulószerveződéses gyakorlati képzést és a közép- és felsőfokú tanulmányokkal. Az EGSZB úgy véli, hogy erősíteni kell az oktatási és képzési politika és az üzleti szféra közötti szoros együttműködést, és a hangsúlyt a képesítések helyett inkább a kompetenciákra kell helyezni.

1.7. Az EGSZB üdvözlöi a Nyugat-Balkánra vonatkozó gazdaságélénkítési és beruházási tervet, és ezzel párhuzamosan a munkaerőpiaci részvétel javítását szorgalmazza, elsősorban a fiatalok, a nők, a hátrányos helyzetű csoportok és a kisebbségek, különösen a romák körében. A gazdaságélénkítési és beruházási terv végrehajtásának a lehető legnagyobb mértékben a fiatalok javát kell szolgálnia.

1.8. Az EGSZB kéri, hogy a megerősített ifjúsági garanciáról szóló tanácsi ajánlásoknak ⁽²⁾ megfelelően valósítsák meg a Nyugat-Balkánon az ifjúsági garanciát.

1.9. Az ifjúsági garancia nyugat-balkáni bevezetése érdekében az EGSZB szorgalmazza az állami foglalkoztatási szolgálatok és személyzetük kapacitásainak növelését a régió országaiban.

1.10. Az EGSZB felhívja a figyelmet a különböző partnerek közötti együttműködés fontosságára az ifjúsági munkanélküliség problémájának kezelése érdekében. A kormányzás minden szintjén partnerségeket kell létrehozni az ifjúsági garancia nyújtói és az érintett érdekelt felek, például a szociális partnerek, az oktatási és képzési intézmények, az ifjúsági szervezetek és más civil társadalmi szervezetek között.

1.11. Az EGSZB úgy véli, hogy a bizonytalan munkakörülmények problémájának kezelése és a munkahelyek minőségének javítása érdekében figyelmet kell fordítani a szociális partnerek kapacitásépítésére, valamint a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások fejlesztésére, és támogatást kell nyújtani e téren. Az EGSZB nemzeti és ágazati szinten arra kéri a Nyugat-Balkán szociális partnereit, hogy aktívan vonják be a fiatalokat valamennyi tevékenységükbe, beleértve a kollektív tárgyalásokat is.

1.12. Figyelembe véve az ifjúság európai évének 2022-re kihirdetett lehetőségeit, az EGSZB meggyőződése, hogy a fiatalok előtt álló kihívások kezelése és Európa közelebb hozása a fiatalokhoz egy olyan megközelítést követel meg, amely nem korlátozódhat kizárólag az EU-ban élő fiatalokra, hanem ki kell terjednie valamennyi nyugat-balkáni partnerország fiataljaira is.

1.13. Az EGSZB arra buzdítja az EU-t és a nyugat-balkáni partnereket, hogy az uniós ifjúsági stratégiával összhangban vezessenek be egy ifjúsági hatásvizsgálati eszközt, az úgynevezett ifjúsági tesztet. Ez az ifjúsági teszt biztosítaná, hogy figyelembe vegyék a fiatalokat a szakpolitikai döntéshozatali folyamatok során, lehetővé tenné célzottabb szakpolitikák kialakítását, illetve azt, hogy olyan intézkedéseket térképezzenek fel, amelyek a fiatalokat érintő negatív hatások elkerüléséhez szükségesek.

1.14. Az EGSZB úgy véli, hogy a nyugat-balkáni partnerországok kormányainak erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a regionális együttműködést politikai prioritásként határozzák meg. Ezen átalakulás támogatása és a regionális együttműködés mint politikai prioritás előmozdítása során az EU-nak támogatnia kell a Nyugat-Balkánt azon kiemelt területek és irányvonalak meghatározásában, amelyek elősegíthetik a változásokat valamennyi nyugat-balkáni ország polgárai, különösen a fiatalok számára.

1.15. A berlini folyamat 2021-ben, Berlinben megrendezett nyugat-balkáni csúcstalálkozójának ⁽³⁾ következtetéseit hangsúlyozzák az ifjúsági szervezetek és hálózatok megerősítésének szükségességét. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg alaposabban, hogyan lehetne regionális szinten támogatni az érintett ifjúsági struktúrákat, például a Nyugat-Balkánon működő nemzeti ifjúsági tanácsokat és ifjúsági ernyőszervezeteket, lehetővé téve a regionális ifjúságpolitikai párbeszédet.

⁽²⁾ A Tanács ajánlása (2020. október 30.) az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájában és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról (HL C 372., 2020.11.4., 1. o.).

⁽³⁾ A berlini folyamat nyugat-balkáni csúcstalálkozója, 2021. évi berlini csúcstalálkozó, az elnök következtetése.

1.16. Az EGSZB úgy véli, hogy további erőfeszítésekre van szükség a fiatalok politikai oktatásának és képviselői szerepének megerősítése érdekében, mind a főszóráti politika, mind pedig az ifjúsági struktúrák, például a nemzeti ifjúsági tanácsok, képviselő-testületek és helyi önkormányzatok keretében. Az EGSZB ezért arra kéri az EU intézményeit, hogy továbbra is támogassák a Nyugat-Balkánt a fiatalok részvételének javításában.

1.17. Az EGSZB üdvözlöi, hogy a nyugat-balkáni innovációs program további intézkedéseket irányoz elő annak érdekében, hogy támogassa a nyugat-balkáni országok részvételét a kutatás, az innováció, az oktatás, a kultúra, az ifjúság és a sport területét felölelő valamennyi uniós programban. Tekintettel arra, hogy az oktatási vagy képzési mobilitás és a fiatalok polgári és politikai szerepvállalása között pozitív összefüggés figyelhető meg, az ezen a téren tett további erőfeszítések előmozdíthatják a fiatalok részvételét és szerepvállalását.

1.18. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy a fiatalok fontos szerepet játszanak a Nyugat-Balkán jövőjében, és ezért fontos, hogy konkrét intézkedéseket hozzanak annak érdekében, hogy a régiót olyan helyé tegyék, ahol kilátások és lehetőségek nyílnak a fiatalok számára, amelyeknek köszönhetően a térségben maradhatnak és boldogulhatnak⁽⁴⁾. Rendkívül fontos, hogy a fiatalokat időben bevonják a társadalmi és politikai változások kialakításába és végrehajtásába.

2. Bevezetés

2.1. A Eurostat⁽⁵⁾ adatai szerint a Nyugat-Balkánon a fiatalok összlétszáma 3,6 millió fő, ami a teljes népesség mintegy 21 %-át teszi ki. Koszovóban^(*) a legmagasabb a fiatalok aránya a teljes népességen belül (26,29 %), ezt követi Albánia (23,4 %), Bosznia-Hercegovina (20,37 %) és Észak-Macedónia (20,32 %), majd Montenegró (19,49 %) és Szerbia (16,8 %). A fiatalok népességén belül a férfiak és a nők aránya minden nyugat-balkáni partnerországban hasonló, a férfi fiatal népesség valamivel nagyobb – a Nyugat-Balkánon a fiatalok 51,16 %-a férfi, 48,84 %-a pedig nő⁽⁶⁾.

2.2. A nyugat-balkáni partnerek jelentős előrelépést értek el ifjúságpolitikai keretük további kialakítása és megszilárdítása terén azáltal, hogy idevágó jogszabályokat, stratégiákat és cselekvési terveket fogadtak el. Még nem alakult ki azonban egy olyan, teljes mértékben működőképes ifjúsági rendszer, amely biztosítja a fiatalok tényleges szerepvállalását, bevonását és részvételét a döntéshozatalban. Számos gyenge pont létezik, kezdve az általánosabb politikai kérdésekkel és azzal, hogy nem hajlandók kiemelni, intézményközi és ágazatközi politikaként kezelni az ifjúságpolitikát, egészen a kifejezetten konkrét nehézségekig, amelyek az ifjúságpolitika fejlesztésének és végrehajtásának rendszerszintű nyomon követése és értékelése, az adatgyűjtés és a közzététel terén merülnek fel⁽⁷⁾.

2.3. A fiatalok jóllétének előmozdítása érdekében figyelmet kell fordítani a gyermekjogok érvényesítésére is. Az ezzel kapcsolatos hosszú távú szakpolitikai intézkedések előmozdíthatják a gyermekek jóllétét, és még inkább támogatják a serdülőkorba és a fiatal felnőttkorba történő minőségi átlépést.

3. A humán tőke fejlesztése

3.1. Az oktatás színvonala és relevanciája kulcsfontosságú a fiatalok foglalkoztatási kilátásai, szakmai előmenetele és társadalmi befogadása szempontjából a régióban. Az oktatási rendszerekben azonban még mindig hiányosságok mutathatók ki az összes diák figyelembevétele és a fiatal diplomások megfelelő készségekkel való felvértezése terén. A többi szakpolitikai területhez, például a foglalkoztatáshoz, a gazdasághoz, a szociális szolgáltatásokhoz és a szociális védelemhez fűződő elégtelen vagy nem hatékony kapcsolat miatt sok gyermeket és fiatalot fenyeget az iskolai lemorzsolódás, a társadalmi kirekesztés és a szegénység veszélye⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ A 8. nyugat-balkáni civil társadalmi fórumon elfogadott zárónyilatkozat.

⁽⁵⁾ Alapvető adatok a Nyugat-Balkánról és Törökországról, tájékoztató, 2022. évi kiadás.

^(*) Ez a megnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontot, továbbá összhangban van az 1244. sz. ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével.

⁽⁶⁾ Regionális Együttműködési Tanács, *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in Financing of Youth Actions in the Western Balkans – Comparative report* [Az ifjúságpolitikai intézkedések feltérképezése és az ifjúsági tevékenységek finanszírozása terén a meglévő támogatások és hiányosságok azonosítása a Nyugat-Balkánon – Összehasonlító jelentés], 2021. január, 4. oldal.

⁽⁷⁾ Regionális Együttműködési Tanács, *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in Financing of Youth Actions in the Western Balkans – Comparative report* [Az ifjúságpolitikai intézkedések feltérképezése és az ifjúsági tevékenységek finanszírozása terén a meglévő támogatások és hiányosságok azonosítása a Nyugat-Balkánon – Összehasonlító jelentés], 2021. január, 4. oldal.

⁽⁸⁾ Európai Képzési Alapítvány (ETF), *Unlocking youth potential in South Eastern Europe and Turkey: Skills development for labour market and social inclusion* [Az ifjúságban rejlő potenciál felszabadítása Délkelet-Európában és Törökországban: Készségfejlesztés a munkaerőpiac és a társadalmi befogadás érdekében], 2020.

3.2. Egy dinamikus gazdaság kiépítése érdekében a nyugat-balkáni országoknak be kell fektetniük a tudásba és a fiatalok készségeinek fejlesztésébe. Az oktatási rendszer reformja döntő fontosságú a fejlesztési erőfeszítések előmozdítása szempontjából ⁽⁹⁾. A nyugat-balkáni országoknak még javítaniuk kell teljesítményükön, és biztosítaniuk kell, hogy a fiatalok megszerezzék az alapvető készségeket, valamint csökkenteniük kell teljesítménybeli elmaradásukat az EU-hoz képest.

3.3. A Nyugat-Balkánról való kivándorlás régóta fennálló probléma, amelyet gazdasági, társadalmi és intézményi problémák okoznak, és amely veszélyezteti a régió fejlődési kilátásait. A belátható jövőben a régió nagy részében valószínűleg folytatódni fog a kivándorlás, ez azonban nem akadályozhatja a fiatalok régióon belüli megtartására irányuló megfelelő politikák elfogadását. Az emberek különböző okok miatt döntenek a távozás mellett, de ezek középpontjában gyakran az áll, hogy ha a régióban maradnak, akkor csak nehezen tudnak jó életminőséget biztosítani maguknak és családjuknak. A képzett munkaerő elvándorlása csökkenti a régiók gazdasági növekedéséhez szükséges humán tőkéjét, miközben a meglévő szociális infrastruktúra nem tudja javítani a hátramaradók életkörülményeit. Nemzeti szinten megfelelő intézkedéseket kell hozni annak érdekében is, hogy a „képzett munkaerő elvándorlását” a „képzett munkaerő cirkulációja” felé tereljék.

3.4. Az emberek elvándorlása továbbra is központi kérdés a legtöbb nyugat-balkáni országban, mivel hatással van az EU-hoz képest gazdaságilag még mindig lemaradásban lévő régió gazdasági, társadalmi és politikai kilátásaira. Nehéz pontosan meghatározni a régiót elhagyók teljes számát. Az adatok azt mutatják ⁽¹⁰⁾, hogy az elvándorlás folytatódik. 2012 és 2018 között évente átlagosan 155 000 ember távozott a régióból a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) valamelyik országába; csak 2018-ban ez a szám 175 000 fő volt ⁽¹¹⁾.

3.5. A tanulmányok azt is kiemelték, hogy a jobb külföldi gazdasági kilátások mellett a kivándorlás motiváló tényezőjeként fontos szerepet játszanak a jó minőségű és megbízható közintézmények is. Az IMF elemzése ⁽¹²⁾ (2016) kimutatta, hogy bár a migránsok minden típusa a jobb gazdasági lehetőségeket keresi külföldön, a magasabb képzettségűeket az otthoni intézményi minőség (korrupció és nepotizmus a munkavállalás érdekében) is motiválta a költözésre, az alacsonyabb képzettségűeket pedig a nagyobb és megbízhatóbb külföldi szociális ellátórendszerek is vonzották ⁽¹³⁾. A régióban a korrupció magas szintje a migránsok elvándorlásának egyik fő meghatározó tényezője, amit tovább súlyosbít az a tény, hogy a régióban élő személyek 63 %-a nem bíz az igazságszolgáltatásban vagy a törvényhozásban ⁽¹⁴⁾.

3.6. A régióban élő fiataloknak erős vágya, hogy a jobb lehetőségek elérése érdekében külföldre költözzenek, ami hozzájárul ahhoz, hogy a kivándorlók teljes számán belül rendkívül magas a fiatalok aránya. Bosznia-Hercegovinában, Észak-Macedóniában és Albániában például a fiatalok több mint 50 %-a 20 évnél hosszabb ideig szeretne külföldön élni és dolgozni, ami potenciálisan tartós veszteséget jelent a régió demográfiai és gazdasági jövője szempontjából ⁽¹⁵⁾. A fiatalok nyugat-balkáni országokból történő nagyarányú elvándorlása különösen abból fakad, hogy a fiatalok nem tudnak hozzáférni a jó minőségű oktatáshoz (a diploma megszerzése után pedig korlátozottak a gazdasági lehetőségek), ami sokakat arra kényszerít, hogy külföldön keressenek oktatási lehetőségeket. 2018-ban a régióban az egyetemista korú hallgatók 6 %-a külföldön kezdte meg tanulmányait (az uniós átlag 3 % volt).

⁽⁹⁾ Az OECD 2018-as nemzetközi tanulói teljesítménymérésének eredményei szinte az összes nyugat-balkáni országban jelentős alulteljesítést mutatnak a kulcskompetenciák terén (az olvasás, a matematika és a természettudományok terén a PISA-skála 2. szintjét nem teljesítő tanulók).

⁽¹⁰⁾ Az Európa Tanács Fejlesztési Bankja: Social Infrastructure in the Western Balkans- Increasing the region's economic resilience, enhancing human capital and counteracting the effects of brain drain, 2021. november.

⁽¹¹⁾ A nyugat-balkáni régióra vonatkozó migrációs adatok pontosságát különböző problémák nehezítik, amelyek korlátozzák az átfogó országközi összehasonlítások lehetőségét.

⁽¹²⁾ Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe [Emigráció és annak gazdasági hatása Kelet-Európára], 2016.

⁽¹³⁾ A Nyugat-Balkánon a szociális ellátások lefedettségé hiányos lehet, és az ellátások átutalása késhet.

⁽¹⁴⁾ Regionális Együttműködési Tanács – Balkan Barometer 2020: Közvélemény-kutatási felmérés.

⁽¹⁵⁾ Lavric, Tomanovic és Jusic, FES Youth Study Southeast Europe [A FES tanulmánya a délkelet-európai ifjúságról], 2018/2019.

3.7. A nyugat-balkáni országok szociális infrastruktúrája nem támogatja kellőképpen azt, hogy a régió erős humántőkebázist alakítson ki és tartson fenn, figyelembe véve különösen azt, hogy az agyelszívás révén a humán tőke kiáramlik a térségből. A legtöbb ország oktatási ágazata finanszírozási és erőforráshiánnyal küzd, ami nem optimális oktatási hozzáféréshez és oktatási eredményekhez vezet. Az elégtelen oktatási eredmények viszont nem biztosítják azokat a készségeket, amelyekre a jövő nemzedékeinek szüksége van ahhoz, hogy megfeleljenek a meglévő vállalkozások követelményeinek, és segítsék az új vállalkozások létrehozását.

3.8. A humán tőke értékének maximalizálása döntő fontosságú a versenyképesség növelése és a munkanélküliség leküzdése szempontjából. Napjainkban a munkaerőnek sokféle átadható készséggel, alkalmazkodóképességgel és vállalkozói attitűddel kell rendelkeznie a megfelelő szociális biztonság biztosítása mellett.

3.9. A jelenlegi oktatási rendszereket és tanterveket meg kell reformálni, és a szakképzés, a digitális oktatás és a vállalkozói ismeretek előmozdításával meg kell erősíteni a fiatalabb nemzedékek foglalkoztathatóságát.

3.10. Ösztönözni és támogatni kell a fiatalok vállalkozói képességeit. A politikai döntéshozóknak kedvező környezetet kell teremteniük a fiatalok számára, hogy saját vállalkozást indítsanak és vállalkozókká váljanak, valamint támogatniuk kell az induló innovatív vállalkozásokat, és könnyebb hozzáférést kell biztosítaniuk számukra a finanszírozáshoz.

3.11. Napjaink gyorsan fejlődő világában alapvető fontosságú az éghajlatváltozás elleni küzdelem, az új üzleti modellek kialakulása, a kutatási és innovációs kapacitás, valamint a zöld átállás új technológiai megoldásainak kifejlesztése. Ennek érdekében fontos, hogy növeljük a STEM-képességekkel (természettudományok, technológia, műszaki tudományok és matematika) és digitális készségekkel rendelkező fiatalok, különösen az ilyen fiatal nők számát.

3.12. A zöld átállás átalakítja a meglévő munkahelyeket, néhányat tönkretesz, viszont új munkahelyeket is létrehoz, amelyek új zöld és digitális készségeket igényelnek. Az oktatási és képzési rendszereknek alkalmazkodniuk kell az új készségek iránti növekvő igényekhez. Az oktatási és képzési programoknak igazodniuk kell a vállalkozások változó igényeihez és a zöld és digitális kettős átálláshoz.

4. A fiatalok foglalkoztatásával kapcsolatos kihívások a Nyugat-Balkánon

4.1. A régió ifjúsági foglalkoztatáspolitikájának fő kihívásai a következők: az érdekelt felek koordinálása a különböző kormányzati szinteken és a különböző szakpolitikai területeken (foglalkoztatás, oktatás, lakhatás, egészségügyi szolgáltatások); az oktatási rendszerek minőségi gyengeségei és a munkaerőpiac által igényelt készségek oktatásának hiányossagai; nem hatékony munkakeresési folyamat, ami strukturális munkaerőhiányhoz, valamint az iskola és az egyetem után a munka világába való hosszadalmas átmenethez vezet; a bizonytalan foglalkoztatás elterjedtsége egyes gazdaságokban; a fiatalok számára elérhető munkahelyek szűkössége; a munkába visszatérő nőket támogató gyermekgondozási lehetőségek hiánya és az informalitás magas szintje.

4.2. A nyugat-balkáni fiatalok kedvezőtlen helyzetben vannak a régió munkaerőpiacain. 2020-ban a fiatalok foglalkoztatási rátája a 15–24 éves korosztályban az egész nyugat-balkáni régióban 27 % alatt volt, míg az ifjúsági munkanélküliségi ráta a 15–24 éves korosztályban 26 % fölé emelkedett (miközben az EU-27-ben a 15–24 éves korosztályban csak 16,8 % volt), Koszovóban pedig majdnem elérte az 50 %-ot ⁽¹⁶⁾.

4.3. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET) aránya a 15–24 éves korcsoportban a Nyugat-Balkánon átlagosan 23,7 %, Szerbiában 15,9 %, Koszovóban pedig 37,4 % volt, miközben az EU-ban a 15–24 éves korcsoportban ez az arány mindössze 11,1 % ⁽¹⁷⁾.

4.4. A tartós munkanélküliség a fiatal munkanélküliek közel kétharmadát érinti Észak-Macedóniában, Bosznia-Hercegovinában és Koszovóban, Montenegróban pedig a fiatal munkanélküli nők kétharmadát.

⁽¹⁶⁾ Regionális Együttműködési Tanács, *Study on Youth Employment in the Western Balkans* [Tanulmány a nyugat-balkáni ifjúsági foglalkoztatásról], 2021.

⁽¹⁷⁾ Regionális Együttműködési Tanács, *Study on Youth Employment in the Western Balkans* [Tanulmány a nyugat-balkáni ifjúsági foglalkoztatásról], 2021.

4.5. A fiatalok munkaerőpiaci részvételi aránya (aktivitási ráta) szintén alacsonyabb volt, mint az EU-ban, és a munkaerőpiaci részvételben nagy a nemek közötti különbség, ami részben azt tükrözi, hogy nincsenek gyermekgondozási lehetőségek a munkaerőpiacra belépni kívánó fiatal anyák számára. A nemek közötti szakadék a fiatal nők foglalkoztatási rátájában is megmutatkozik, amely a régióban mindenhol alacsonyabb a fiatal férfiak foglalkoztatási rátájánál. A legmagasabb ifjúsági munkanélküliségi rátával rendelkező országokban (Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Észak-Macedónia, Szerbia) a nők munkanélküliségi rátája meghaladja a férfiakét. Ezzel szemben Albániában és Montenegróban a női ifjúsági munkanélküliségi ráta a férfiaké alatt van, ahogyan az EU-ban is.

4.6. A fiatalok bizonytalan helyzetben vannak a munkaerőpiacon. A régió mindegyik gazdaságában az EU-hoz képest nagyobb arányban foglalkoztatják határozott idejű szerződéssel a fiatalokat, különösen Koszovóban és Montenegróban, ahol a foglalkoztatott fiatalok több mint háromnegyede, illetve Szerbiában, ahol több mint felük rendelkezik ilyen típusú szerződéssel. Az ilyen típusú bizonytalan foglalkoztatás hátrányosan befolyásolhatja az egyéni jólétet és a gazdaságok termelékenységét.

4.7. A fiatal népesség igényeinek kezelését prioritássá kell tenni, nem utolsósorban a NEET-fiatalok magas száma miatt. Hangsúlyozni kell, hogy az uniós ifjúsági garancia példáján alapuló intézkedésekre van szükség, különösen válság idején. Ez segít abban, hogy a fiataloknak munkalehetőséget, továbbképzést, tanulószerveződéses gyakorlati képzést vagy szakmai gyakorlatot kínáljanak, ezáltal megoldásokat és perspektívákat nyújtva a fiataloknak, és hozzájárulva az agyelszívás elleni küzdelemhez.

5. A nyugat-balkáni fiatalok mint a regionális együttműködés és az európai integráció előmozdításának fontos mozgatórugói

5.1. A jólétnek és az EU-hoz való közeledésnek az inkluzivitás, a bizalom és az együttműködés elvén kell alapulnia. Az EGSZB rámutat arra, hogy az EU által ösztönzött reformok megvalósítása és a beruházási tervek végrehajtása során a nyugat-balkáni kormányok elkötelezték magukat a demokrácia, a jogállamiság és az alapvető jogok, valamint a megbékélés alapvető európai értékei mellett ⁽¹⁸⁾.

5.2. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a nyugat-balkáni regionális együttműködés alapvető fontosságú a bővítési folyamat szempontjából, és azt az átalakulás előmozdítása érdekében tovább kell erősíteni. A hiteles csatlakozási perspektíva a régió átalakulásának fő ösztönzője és mozgatórugója. Kulcsfontosságú eszköz a demokrácia, a jogállamiság és az alapvető jogok tiszteletben tartásának előmozdításához, amelyek a gazdasági integráció fő hajtóerejét, valamint a regionális megbékélés és stabilitás megszilárdításának nélkülözhetetlen alapját jelentik ⁽¹⁹⁾.

5.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy az elmúlt években számos kiemelt európai és regionális kezdeményezés indult, különösen a nyugat-balkáni régió vonatkozásában, azzal a céllal, hogy közelebb hozzák a térséget az EU-hoz, de a fiatalok közötti együttműködés erősítése érdekében is. Az EU továbbra is a régió fő stratégiai partnere, amely különböző programokon (IPA, Erasmus+ stb.) keresztül biztosít forrásokat és támogatást. Emellett a francia–német ifjúsági iroda sikeres példájára építve 2016-ban elindult a regionális ifjúsági együttműködési iroda (RYCO), amelynek célja, hogy ifjúsági csereprogramok révén előmozdítsa a megbékélés és az együttműködés szellemét a régió fiataljai között.

5.4. A RYCO fontos szerepet játszik a nyugat-balkáni fiatalok közötti együttműködés és megbékélés fokozásában. A regionális ifjúsági együttműködés zökkenőmentessé tételével mint a régió békéjének és stabilitásának eléréséhez nélkülözhetetlen elemmel kapcsolatban nyújtott uniós támogatás létfontosságú volt. Nem csak a RYCO munkáján keresztül kell erősíteni azt a szerepet, amelyet a fiatalok töltenek be a régió kilátásainak javításában.

5.5. Az Európa Ifjúsági Fővárosa címet az Európai Ifjúsági Fórum ítéli oda. Célja a fiatalok szerepvállalásának erősítése, a fiatalok részvételének fokozása és az európai identitás erősítése a városokban. 2022-ben Tirana Európa Ifjúsági Fővárosa. Az „Activate Youth” szlogen alatt indított programokkal azt célozza, hogy a fiatalok igényeit középpontba helyezve bátorítsa az aktív részvételt, most és a jövőben is. A programsorozat olyan tevékenységeket vonultat fel, amelyek célja az önkéntesség előmozdítása, az ifjúsági szervezetek szerepvállalásának ösztönzése, valamint a fiatalok közötti hálózatok és szinergiák létrehozása Európa-szerte.

⁽¹⁸⁾ REX/184 – A 8. nyugat-balkáni civil társadalmi fórumon elfogadott zárónyilatkozat., 3. o.

⁽¹⁹⁾ HL C 220., 2021.6.9., 88. o.

5.6. Az uniós intézmények és a nyugat-balkáni ifjúságpolitikai érdekelt felek szorosabb együttműködése és az általuk közösen szervezett kölcsönös tanulási tevékenységek tovább támogathatják a nyugat-balkáni innovációs program sikeres végrehajtását.

5.7. A Nyugat-Balkánnak az uniós ifjúsági programokba való bevonására irányuló erőfeszítéseket össze kell hangolni a RYCO által kínált, folyamatban lévő programokkal. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa a nyugat-balkáni országokat a régió belüli új mobilitási rendszerek kialakítása felé vezető úton.

6. A nyugat-balkáni fiatalok hangjának felerősítése

6.1. A nyugat-balkáni innovációs programmal kapcsolatban az EU politikai célja a tényeken alapuló politikai döntéshozatal elősegítése ⁽²⁰⁾. Az EU egyik legfontosabb kérése az előcsatlakozási szakaszban lévő összes országgal szemben az, hogy megbízható és átlátható statisztikák álljanak rendelkezésre ⁽²¹⁾.

6.2. Az EU 2019 és 2027 közötti időszakra vonatkozó ifjúsági stratégiájának célja, hogy ösztönözze és előmozdítsa valamennyi fiatal inkluzív demokratikus részvételét a demokratikus folyamatokban és a társadalomban, tevőlegesen bevonja őket, támogassa a fiatalok helyi, regionális és nemzeti szintű képviseletét, valamint feltárja és előmozdítsa a demokratikus részvétel innovatív és alternatív formáinak, például a digitális demokrácia eszközeinek használatát ⁽²²⁾.

6.3. Az uniós ifjúsági párbeszéd jól bevált párbeszéd-mechanizmus a fiatalok és a döntéshozók között. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy ebből a mechanizmusból induljanak ki, és építsék azt be a nyugat-balkáni regionális együttműködési keretbe, biztosítva, hogy az ifjúságpolitikai prioritások meghatározásakor figyelembe vegyék a fiatalok és az ifjúsági szervezetek véleményét és igényeit. Emellett ösztönözni és támogatni kell a Nyugat-Balkánon már meglévő részvételi folyamatokat és mechanizmusokat, amelyekben az ifjúság is részt vesz.

6.4. A fiatalok részvételi mutatója ⁽²³⁾ szerint a fiatalok a Nyugat-Balkánon még mindig messze alulreprezentáltak a politikai életben. A legfrissebb adatok azt mutatják, hogy a túlnyomó többség (78 %) úgy véli, hogy a fiataloknak nagyobb beleszólást kellene biztosítani a politikába ⁽²⁴⁾.

6.5. Az EGSZB határozottan támogatja a fiatalok bevonását az őket érintő kérdésekkel kapcsolatos döntéshozatali folyamatokba. Az egyéni részvétel mellett az ifjúsági szervezetek is létfontosságú szerepet játszanak a fiatalok politikai, gazdasági és társadalmi helyzetének javításában. Ezért, amint azt az IPA III programról szóló rendelet és a bővítési folyamat módszertana is hangsúlyozza, meg kell jegyezni, hogy a fiatalok szükségleteinek kielégítése szempontjából mennyire fontos a civil társadalmi szervezetek finanszírozása és támogatása.

6.6. A társadalmi-gazdasági státuszt és az iskolázottságot fontos előrejelző tényezőknek tekintik az egyének szavazási hajlandósága vagy a politikai szerepvállalás más formáiban való részvétel szempontjából. A regionális szintű statisztikai elemzés egységes képet fest a fiatalok szerepvállalásában rejlő társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségekről a nyugat-balkáni régióban ⁽²⁵⁾.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁰⁾ Az innováció, a kutatás, az oktatás, a kultúra, az ifjúság és a sport területére vonatkozó nyugat-balkáni program.

⁽²¹⁾ Európai Bizottság – A közösségi vívmányok fejezetei/tárgyalási fejezetek

⁽²²⁾ A fiatalok bevonása, összekapcsolása és felelősségvállalásának ösztönzése: az EU új ifjúsági stratégiája (COM(2018) 269 final).

⁽²³⁾ A fiatalok 2020-ra vonatkozó részvételi mutatója, Ana és Vlade Divac Alapítvány.

⁽²⁴⁾ FES (2019), Jusic, *Political alienation of a precarious generation* [Egy bizonytalan nemzedék politikai elidegenedése], 5. o.

⁽²⁵⁾ FES (2019), Jusic, *Political alienation of a precarious generation* [Egy bizonytalan nemzedék politikai elidegenedése], 5. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai cselekvés hiányából fakadó költségek – az egységes piac előnyei

(feltárási vélemény)

(2022/C 443/07)

Előadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Társelőadó: **Émilie PROUZET**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsának elnöksége, 2022.1.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.27.
A szavazás eredménye:	63/1/1
(mellette/ellene/tartózkodott)	
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	194/0/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy az egységes piac a jólét társadalmi és gazdasági konvergencia révén történő javításáról szól, amelynek célja az egyenlőtlenségek csökkentése és annak biztosítása, hogy a súlyosbodó társadalmi egyenlőtlenségek végül ne váljanak az európai integráció útjában álló komoly akadályokká.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a belső piacot potenciálisan akadályozó nemzeti jogszabályi szövegekről értesíteni kell az Európai Bizottságot, és véleményezni és értékelni kell azokat. E nélkül ezek az eljárások hatástalanok maradnak, és szükségtelen akadályokat okoznak.

1.3. Ami a nemzeti tanúsítást illeti, az EGSZB azt ajánlja a tagállamoknak, hogy a „megerősített együttműködés” útján kevésbé korlátozó nemzeti intézkedések mellett kötelezzék el magukat.

1.4. Az EGSZB kéri a már megtárgyalt és megszavazott irányelvek – például a minőségi jogalkotási csomag – hatékony végrehajtását és érvényesítését is.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály⁽¹⁾ és a digitális piacokról szóló jogszabály⁽²⁾ kulcsfontosságú lépést jelent a digitális piacok szolgáltatói közötti egyenlő versenyfeltételek megteremtésében. A digitális piacokról szóló jogszabály hatályával kapcsolatos maximális harmonizációt is prioritásként kell kezelni.

1.6. Az adatok szabad áramlása szintén létfontosságú az európai innováció, a vállalkozások növekedése és a digitális egységes piac támogatása szempontjából.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ellátás területi korlátozásai hátráltatják az egységes piac fejlődését, és kéri az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon az ellátás területi korlátozásainak versenyellenes hatásával.

1.8. Az EGSZB összehangolt megközelítést javasol a tagállamok között az ukrajnai válság által érintett termékek forgalmazásával kapcsolatban. Az orosz agresszió okozta válság súlyos ellátási korlátozásokat eredményezett.

⁽¹⁾ COM(2020) 825 final (HL C 286., 2021.7.16., 70. o.).

⁽²⁾ COM(2020) 842 final (HL C 286., 2021.7.16., 64. o.).

1.9. Az EGSZB hatékonyabb nemzeti szakpolitikai intézkedéseket és mobilitási ösztönzőket javasol, különös tekintettel az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre, mint például az uniós munkavállalók munkaviszonyhoz kötött ellátása.

1.10. Az EGSZB elismeri, hogy a tőkepiaci unió összetett projekt, de megjegyzi, hogy az EU-nak még mindig 27 tőke- és pénzügyi piaca van, amelyek nem működnek egyként, ez pedig korlátozza az egységes piac lehetőségeit.

1.11. E jelentős bizonytalanság idején olyan versenypolitikát kell biztosítani, amely különös hangsúlyt helyez az EU által vállalt átmenetek megvalósítására. Ezenkívül nem engedhető meg a versenyt torzító kereskedelmi, társadalmi, szabályozási, adózási vagy környezetvédelmi dömping semmilyen formája.

1.12. Végezetül, az EGSZB azt a nézetet képviseli, hogy „nyitott stratégiai autonómiát” kell bevezetni, különösen a kulcsfontosságú ágazatokban, a reziliencia, a diverzifikáció és egy ambiciózus kereskedelmi menetrend kialakítása érdekében.

2. Háttér

2.1. Az egységes piac célja

2.1.1. Az uniós egységes piac célja az áruk, szolgáltatások, tőke és személyek mozgása előtti akadályok felszámolása volt a termelékenység és a versenyképesség egész EU-ban történő növelése érdekében.

2.2. Az egységes piac közös felelőssége

2.2.1. Az egységes piac működése az EU és a tagállamok közös felelőssége. A jelenlegi helyzetben azonban az uniós jog értelmezése és alkalmazása között még mindig sok különbség tapasztalható. Az ilyen különbségek sok esetben indokolatlannak vagy aránytalannak minősülnek, és minden esetben akadályt jelentenek a személyek, áruk és szolgáltatások szabad mozgása tekintetében.

2.3. A tagállamok felelőssége

2.3.1. Objektíven nézve a tagállamok közötti eltérésnek lehetnek megalapozott okai, de ezeket nem mindig indokolják meg, és esetenként a tagállamok nem próbálják meg egyensúlyba hozni a nemzeti szintű indokokat az egységes piacra gyakorolt lehetséges negatív hatásokkal. Ennek következtében az EU-n belül még mindig számos szabályozási és nem szabályozási korlát létezik, amelyek „hiányossá” és széttagolttá teszik az egységes piacot, ilyenek például:

- a nemzeti jogszabályok, amelyeket annak a feltételezésnek az alapján tekintenek indokoltnak, hogy a szubszidiaritás elvét alkalmazzák,
- az állítólag kölcsönös elismerés elvének el nem ismerése,
- a túlzott átültetések, más néven túlszabályozás, valamint a nem megfelelő átültetések elterjedése, ahol a nemzeti kormányok és parlamentek az uniós szinten elfogadott uniós jogi szövegeket túl szigorúan ültetik át. Valójában számos, az egységes piacot érintő korlát az uniós jogszabályok helytelen vagy hiányos alkalmazásából, illetve a tagállamok által az egységes piac célkitűzéseivel ellentétes nemzeti szabályok alkalmazásából ered. Ennélfogva a tagállamok részéről a pontatlan vagy helytelen végrehajtás, valamint az Európai Bizottság általi végrehajtás hiánya káros következményekkel jár mind uniós, mind nemzeti szinten a polgárok és a vállalkozások számára egyaránt,
- a tervezett európai intézkedések nemzeti szintű alkalmazása oly módon, hogy a kormányok és parlamentek megpróbálják előrevetíteni az uniós politikák alkalmazását a nemzeti érdekek előtérbe helyezésével, annak ellenére, hogy az Európai Bizottság még nem fejezte be az uniós politikák kidolgozását. Példa erre az EU körforgásos gazdaságra vonatkozó politikája,
- a stratégiai európai ökoszisztémákkal kapcsolatos kérdésekben a nemzeti érdekek érvényesülnek.

2.4. Az egységes piac korlátozásainak gazdasági költsége

2.4.1. A fent hivatkozott példák szemléltetik az európai cselekvés hiányából fakadó költségeket, és több tanulmány is rávilágít a „teljes” egységes piac hatalmas gazdasági előnyeire. Az Európai Parlament összefoglaló jelentése kimutatta, hogy ez évi 650 milliárd EUR és 1,1 billió EUR között mozog, ami az uniós GDP 5, illetve 8,6 %-ának felel meg ⁽³⁾.

2.4.2. Ugyanez a RAND Europe által az Európai Parlament számára készített tanulmány az alacsonyabb kereskedelmi korlátok egységes piacra gyakorolt gazdasági hatását vizsgálta. A tanulmány szerint az alacsonyabb kereskedelmi korlátok következtében a kereskedelmi forgalom javulása, a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés évi 183 és 269 milliárd EUR közötti gazdasági haszonnal járna ⁽⁴⁾.

2.4.3. Az elveszett potenciális előnyök szempontjából szintén releváns az Európai Bizottságnak az Unió teljesen integrált digitális egységes piacára vonatkozó becslése. Az Európai Bizottság kijelenti, hogy az ilyen piac előmozdítaná az innovációt, évente 415 milliárd EUR-val járulna hozzá az uniós gazdasághoz, és több százezer új munkahelyet teremtené ⁽⁵⁾.

2.4.4. Mindez megmutatja azokat a jelentős potenciális gazdasági előnyöket (és kapcsolódó jóléti előnyöket), amelyeket egy teljesebb egységes piac nyújtott volna. Másképpen fogalmazva, ez az európai cselekvés hiányából fakadó teljes gazdasági költséget, illetve elvesztett hozzáadott értéket és kollektív közjavakat jelenti.

2.4.5. A korlátok ellenére a belső piac eddig is segített megőrizni és előmozdítani az EU gazdasági jólétét. Az uniós gazdaság versenyképességét és rezilienciáját ugyanakkor további, az egységes piacot érintő reformokkal, valamint a stratégiai függőségek kezelésével kell megerősíteni. Elő kell mozdítani egy olyan vállalkozói kultúrát is az EU-ban, amelyben a különböző méretű innovatív vállalkozások, különösen a mikro-, kis- és középvállalkozások (mkkv-k), valamint az induló vállalkozások hatékonyabb támogatást kapnak és jobban boldogulhatnak annak érdekében, hogy hozzájáruljanak a társadalom rezilienciájának és kohéziójának növekedéséhez. Ugyanilyen fontos, hogy a jól működő egységes piac elősegíti a szociálisabb Európa jövőképét: egy olyan Európát, amely a polgárok jólétét teszi a politikai napirend elsőrendű kérdésévé, és segít elkerülni a lefelé irányuló társadalmi nivellációt.

3. Korlátozások

3.1. A meglévő korlátozások közé tartoznak a szabályozáshoz, a nemzeti jogi kérdésekhez, az adózási kérdésekhez, a logisztikai és ellátási kérdésekhez kapcsolódó korlátozások, valamint az EU-tagállamok közötti egyéb árnyaltabb különbségek, amelyek továbbra is kihívást jelentenek az EU-n belüli kereskedelemben.

3.2. A korlátozások az olyan kulcsfontosságú gazdasági ágazatokat is visszatartják, mint például a szolgáltatások, amelyek a nemzeti irányvonalak mentén továbbra is széttagoltak, az alábbiak szerint:

- a régóta fennálló korlátozó nemzeti szabályokat gyakran a szubszidiaritás elvével indokolják,
- a szolgáltatási irányelv hibás végrehajtása és alkalmazása, amely akadályozza a letelepedés szabadságát, a szolgáltatások szabad mozgását és a szolgáltatásnyújtás szabadságát,
- olyan nemzeti kereskedelmi törvények, amelyek hátráltatják az üzleti tevékenységet. Ezek a törvények gyakran hátráltatják az ágazat versenyképességét, protekcionista jellegűek, és aláássák a megbízható és törvényes vállalkozások befektetéseit más tagállamokban,
- az áruk szabad mozgását akadályozó nemzeti követelmények. A tagállamok gyakran nem jelentik be az új nemzeti műszaki követelményeket az (EU) 2015/1535 európai parlamenti és tanácsi irányelvben ⁽⁶⁾ meghatározott eljárás szerint, és nem alkalmazzák a kölcsönös elismerés elvét a nem harmonizált tevékenységekre, például az irányelvek túlszabályozására.

⁽³⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁴⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁵⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/1535 irányelve (2015. szeptember 9.) a műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információszolgáltatási eljárás megállapításáról (HL L 241., 2015.9.17., 1. o.).

3.3. Az EGSZB rámutat, hogy a jogsértési eljárások hosszadalmasak, költségesek, és kimenetelük bizonytalan. A vállalkozások számára ez túl magas költséget jelent, és elriasztja őket attól, hogy bővítsék vállalkozásukat, vagy hogy az EU-n belül máshol fektessenek be. Ezenkívül ezek a korlátozások megfosztják a fogyasztókat a nagyobb választéktól, a jobb szolgáltatástól és az alacsonyabb áraktól. Az EGSZB azt is sürgeti, hogy az Európai Bizottság határozottabban lépjen fel a kötelezettségzegési eljárások alkalmazása során.

3.4. Ez a költség érinti a tágabb gazdaságot, korlátozza a versenyképességet, a növekedési potenciált és a piacgazdasági rendszer további fejlődését.

3.5. Mint minden gazdaságra, az EU-ra is hatással vannak a külső sokkok, de az ezekre a sokkokra adott választ és a piacok reakcióját alapvetően az egyes tagállamok hazai politikái és a gazdasági magatartás ösztönzésére hozott intézkedések határozzák meg. Az ukrajnai háború rávilágított az EU globális értékláncoktól való függésére. A kibontakozó válság valószínűleg eltérően érinti az ágazatokat, de kétségtelen, hogy láthatóvá váltak az egységes piac páncélzatán keletkezett repedések, különösen az áruk és szolgáltatások, valamint az alapvető áruk szabad mozgásának korlátozásai.

3.6. Végül meg kell jegyezni, hogy az egységes piacon forgalmazott termékek mintegy 82 %-a harmonizált szabályok hatálya alá tartozik, és az EU-n belüli árukereskedelem mintegy 18 %-a a kölcsönös elismerés hatálya alá tartozik. A nemzeti műszaki szabályoknak azonban továbbra is vannak olyan új esetei, amelyek ellentétesek az uniós joggal. Emellett számos tagállamban a közelmúltban ugrásszerűen nőttek a fogyasztóvédelem és a környezetvédelem által indokolt, élelmiszer- és italtermékekre vonatkozó nemzeti címkézési követelmények. Ugyanakkor a kölcsönös elismerés elve nem működik zavartalanul. Ennek bizonyítéka, hogy a nem harmonizált árukra vonatkozó meglévő kölcsönös elismerési rendszert kérelmező kkv-k 71 %-a kapott piacra jutást megtagadó határozatot.

4. A korlátozások kezelése

4.1. Az alábbiakban említett intézkedések elősegítik az egységes piacból származó bizonyos lehetséges gazdasági előnyök felszabadítását.

4.2. A meglévő eszközök hatékonyabb felhasználása

4.2.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a belső piacot potenciálisan akadályozó nemzeti szövegekről értesíteni kell az Európai Bizottságot, és véleményezni és értékelni kell azokat. A tagállamok értesítésre és véleményezésre/értékelésre vonatkozó kötelezettségvállalása nélkül ezek az eljárások hatástalanok maradnak. Ezért hatékonyabb felügyeletre van szükség az EU tagállamaiban a termékpiaci szabályozás harmonizációjának támogatása érdekében. Például a kiskereskedelmi szektorban a közelmúltban megszorodtak az engedélyezések és a helyi tartalmi követelmények formáját öltő nemzeti korlátozások. Ez ellentétes a Szerződés 28. és 30. cikkével, mivel az egységes piacon már jogszerűen forgalomba hozott termékek vásárlásakor gyakran alkalmaznak újabb nemzeti ellenőrzést. A szolgáltatásokkal kapcsolatban az EGSZB azon az állásponton van, hogy a szolgáltatási irányelv szerinti bejelentési eljárás nem működik a várt módon. A letelepedés szabadságát illetően az EGSZB sajnálattal állapítja meg, hogy a tagállamok nem jutottak kompromisszumra az úgynevezett bejelentési irányelvre irányuló javaslattal kapcsolatban. Ez a szöveg megerősítette volna a tagállamok azon kötelezettségét, hogy értesítsék az Európai Bizottságot a szolgáltatások (és így a várostervezés) engedélyezési rendszereiről szóló törvény- vagy rendelettervezetekről⁽⁷⁾. Az EGSZB emellett sürgeti az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy nyújtsanak részletesebb tájékoztatást a műszaki szabályok tagállami bejelentésekor alkalmazott indokoltasági és arányossági szempontokról. Fontos annak biztosítása is, hogy a bejelentett követelményeket megfelelően ellenőrizzék, függetlenül attól, hogy melyik bejelentési eljárást alkalmazzák⁽⁸⁾. Az EGSZB úgy véli, hogy a probléma tényleges kezelése érdekében további jogalkotási elmozdulásra van szükség a minimális szintű harmonizációtól a maximális szintű harmonizáció irányába.

4.2.2. További aggodalomra ad okot az olyan intézkedések alkalmazása, amelyek megelőzik a tervezett uniós szabályozást, mint például a kifejezetten azzal a céllal alkalmazott nemzeti tanúsítás, hogy bizonyos szintű védelmet nyújtson, különösen az agrár-élelmiszeripari ágazatban. Az EGSZB álláspontja szerint az ilyen korlátozások kifejezetten protekcionista jellegűek, de amikor napvilágra kerülnek, a visszavonásukhoz vezető folyamat gyakran lassú és megterhelő, így a kiskereskedők szempontjából túl sokáig tartják érvényben az ilyen korlátozásokat. Ennek megelőzése érdekében az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok inkább a kevésbé korlátozó nemzeti intézkedések mellett kötelezhetnék el magukat a Szerződés által engedélyezett „megerősített együttműködés” révén. Az EGSZB utal továbbá a páneurópai magánnyugdíj-termékekre mint az egységes piac támogatására szolgáló, más területeken is alkalmazható standard keretre.

⁽⁷⁾ 2016/0398(COD); https://eur-lex.europa.eu/procedure/HU/2016_398

⁽⁸⁾ Tanulmány a tagállamok által a kiskereskedelmi létesítményekkel kapcsolatos követelmények 2006/123/EK irányelv szerinti elfogadásakor végzett arányossági értékelésről.

4.2.3. Az EGSZB emellett azon a véleményen van, hogy az európai szemeszter hatékony eszköz lehet az ilyen problémák kezelésére, nevezetesen oly módon, hogy ha nem tartják be az országspecifikus ajánlásokra vonatkozó kötelezettségvállalásokat, az Európai Bizottság arányosan fellép, ideértve az uniós források esetleges felfüggesztését is. Ez összhangban van az Európai Bizottság helyreállítási és rezilienciaépítési tervekről szóló, a tagállamoknak szóló útmutatójával, amely hangsúlyozza a belső piac szabályozási és nem szabályozási akadályainak felszámolását, valamint azokat a feltételeket, amelyek mellett a tagállamoknak teljesíteniük kell az európai szemeszter követelményeit.

4.2.4. Végül az EGSZB kéri a már megtárgyalt és megszavazott irányelvek hatékony végrehajtását és érvényesítését. Ezzel kapcsolatban az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak el kell kötelezniük magukat a minőségi jogalkotásról szóló csomag végrehajtása mellett, melynek alapját a szigorú hatásvizsgálatok képezik.

4.3. Az egységes digitális piачban rejlő lehetőségek felszabadítása

4.3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a növekvő európai digitális gazdaság lehetőséget kínál a gazdasági növekedésre, és a lehetséges gazdasági előnyök a digitális szolgáltatások tagállamok közötti nagyobb integrációján keresztül valósulnak meg.

4.3.2. Ennek fényében az EGSZB úgy véli, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály és a digitális piacokról szóló jogszabály kulcsfontosságú lépést jelentenek a digitális piacok szolgáltatói közötti egyenlő versenyfeltételek megteremtésében. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály és a digitális piacokról szóló jogszabály azáltal, hogy a szolgáltató székhelyétől vagy a szolgáltatásnyújtásra alkalmazandó jogtól függetlenül bizonyos szolgáltatásokra összpontosít, érdemben kezeli az európai és globális online szolgáltatók közötti egyenlő bánásmód kérdését. Ezenkívül az EGSZB számára abszolút prioritást jelent annak megakadályozása, hogy a nemzeti jogszabályok megsokszorozódása a belső piac további töredezettségét okozza.

4.3.3. Az online szolgáltatások használatának növelésével és a digitális infrastruktúra fejlesztésével az EU-n belül is jelentős pénzügyi haszon érhető el. Ezzel összefüggésben az Európai Bizottság a teljes mértékben működőképes e-közbeszerzési rendszer, valamint az e-számlázás felé való elmozdulást javasolja. Becslések szerint az e-közbeszerzésre való teljes áttérés számottevő, évi 50-75 milliárd EUR összegű bevételt jelentene⁽⁹⁾.

4.3.4. Végezetül az EGSZB úgy véli, hogy az adatok szabad áramlása létfontosságú az európai innováció, bármilyen méretű vállalkozás növekedése, a munkahelyteremtés és a digitális egységes piac megvalósítása szempontjából. Az adatok szabad áramlását támogató jogszabály már érvényben van. Az indokolatlan adatlokalizálási követelményeket azonban kerülni kell.

4.4. Az ellátási korlátok feloldása

4.4.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy a 2018-as területi alapú tartalomkorlátozásra vonatkozó rendeletek elősegítették az EU-n belüli kereskedelmet. Az európai fogyasztók azonban továbbra is az áruk és szolgáltatások területi alapú tartalomkorlátozásának vannak kitéve. Az EGSZB kiemeli az ellátás tartós területi korlátozásainak meglétét, amelyek különböző gyakorlatok révén valósulhatnak meg, mint például a szállítás megtagadása vagy egy adott forgalmazó beszállításának leállításával való fenyegetés, az eladásra rendelkezésre álló mennyiségek tagállamok általi korlátozása; megmagyarázhatatlan különbségek a tagállamok között a termékkínálat és az árak tekintetében; vagy a nyelvi változatok korlátozása a termék csomagolása tekintetében. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ellátás területi korlátozásai hátráltatják az egységes piac fejlődését és annak lehetséges előnyeit a fogyasztók számára, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon az ellátás területi korlátozásainak versenyellenes hatásával a teljes mértékben működő egységes piac megvalósítása érdekében.

4.4.2. Az ukrajnai orosz invázió súlyos energia- és élelmiszerbiztonsági kockázatokat hozott napvilágra, amelyek egységes stratégiai megközelítést igényelnek az EU részéről. Az EGSZB úgy véli, hogy egy jól működő egységes piac támogathatja ezt a stratégiát, valamint enyhítheti az árakra nehezedő nyomást, amelyek EU-szerte gyorsan csökkentik a vásárlóerőt. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli a közös (önkéntes) gázvásárlásra irányuló, az energiaárakra nehezedő nyomás enyhítése érdekében tett uniós szintű együttműködési erőfeszítéseket.

4.4.3. Az EGSZB azonban sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az ukrajnai válság által érintett egyéb termékek esetében ez idáig nem kíséreltek meg összehangolt megközelítést a tagállamok között.

⁽⁹⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

4.5. A munkavállalók és szakemberek határon átnyúló mobilitásának ösztönzése

4.5.1. A munkavállalók és szakemberek mobilitása – a személyek szabad mozgásának elősegítését célzó uniós politikák ellenére – az EU-ban továbbra is kihívást jelent, amely korlátozza a kínálatot és munkaerőhiányt okoz az olyan ágazatokban, mint az információtechnológia és a csúcstechnológiai ipar. Az európai és nemzeti adatok arra utalnak, hogy az országok közötti és az országokon belüli mobilitás szintje nemzetközi összehasonlításban is továbbra is alacsony.

4.5.2. Az EGSZB különösen a mobilitást ösztönző, hatékonyabb nemzeti szakpolitikai intézkedéseket javasol, különös tekintettel az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre, mint például a menekültstátusszal rendelkező uniós és harmadik országbeli munkavállalók munkaviszonyhoz kötött ellátása. Ebben az összefüggésben az EGSZB úgy véli, hogy tovább segítené a mobilitást, ha a fogadó országok pénzügyi ösztönzőket ajánlanának fel az álláskeresőkre számára arra, hogy egy másik tagállamban vagy régióban vállaljanak munkát. Akárcsak a más EU-országokban lévő állásokra vonatkozó tájékoztatás javítására irányuló további erőfeszítések, valamint a más országba való költözéssel kapcsolatos logisztika támogatása érdekében nyújtott áthelyezési támogatás – mint például a szálláskeresés, adózási célú nyilvántartásba vétel, iskolakeresés és a gyerekek számára, esetlegesen a partnerek álláskeresése terén nyújtott segítség stb. Az EGSZB azonban felhívja a figyelmet arra, hogy a munkaerő mobilitását akadályozza az EU-ban az eddig alkalmazott, rendszertelen megközelítés. El kell kerülni, hogy újabb olyan politikákat vezessenek be – különösen nemzeti szinten – amelyek nem kapcsolódnak egymáshoz.

4.5.3. Továbbra is probléma az EU-ban az oklevelek és képzések elismerése, amely elengedhetetlen a megüresedett állások betöltéséhez ott, ahol továbbra is munkaerőhiány áll fenn. Az EGSZB azon a véleményen van, hogy a jelenlegi rendszer még mindig túlságosan erősen függ az egyes kormányoktól, és a tagállamok szabadon alkalmazhatják saját szabályaikat. Az Európai Bizottságnak biztosítania kell, hogy a tagállamokban összehangoltabb megközelítést alkalmazzanak az oklevelek és egyéb képzések elismerésére.

4.5.4. Végezetül, az uniós munkavállalók és szakemberek mobilitásának fokozása csak akkor valósulhat meg, ha jobban érvényesülnek a meglévő rendelkezések, az információhoz való hozzáférés és a tagállamok közötti együttműködés. Az EGSZB megjegyzi: előfordulhat, hogy az egyes tagállamok vonakodnak az egységes piacot érintő további reformoktól, mert attól tartanak, hogy ez rövid távon potenciálisan a munkahelyek elvesztéséhez és ágazati veszteségekhez vezethet, különösen a már lemaradásban lévő országokban, valamint az alacsony termelékenyséű országokban/ágazatokban. Elméletileg a munkaerő szabad mozgása segítené megoldani ezt a kérdést, de nemzeti szempontból ez ideiglenesen erőforrás-vesztésekhez és potenciális agyelszíváshoz/a képzett munkaerő elvándorlásához vezethet.

4.6. A tőkeáramlás és a pénzügyi szolgáltatások ösztönzése az EU-ban

4.6.1. Ugyanez az érvelés érvényes az EU tőkepiacaira is. Az EGSZB elismeri, hogy a tőkepiaci unió összetett projekt, amelynek célja az uniós tagállamok tőkepiacainak elmélyítése és további integrációja. Ez intézkedések és szabályozási módosítások elfogadását követeli meg a legkülönbözőbb területeken, és felelőségeket von maga után nemcsak uniós szinten, hanem az egyes tagállamok szintjén is. Az EGSZB megjegyzi, hogy a tőkepiaci unió megvalósítása 2022-ben még távoli cél. Bár történt némi előrelépés, különösen az EU tőkepiaci helyreállítási csomagja kapcsán, az EU-nak még mindig 27 tőkepiaca van, amelyek nem működnek egyként. Az európai pénzügyek továbbra is élesen szegmentáltak a nemzeti határok mentén, a megtakarítók és a befektetők erősen függnak a nemzeti környezettől. Ez általában véve a pénzügyi szolgáltatásokra is igaz, beleértve a lakossági pénzügyi szolgáltatásokat és a belföldi megtakarításokat is.

4.6.2. Az EGSZB úgy véli, hogy ez korlátozza mind a gazdasági fellendülést, mind pedig az egységes piac zavartalan működését. A tőkepiaci unió gazdasági előnyei egyértelműek, de a tőkepiaci unió kiteljesítéséhez az egyes tagállamok politikai részvétele, valamint az Európai Bizottság által irányított kezdeményezések tényleges elfogadása szükséges, beleértve azokat is, amelyek az euró nemzetközi szerepének erősítését célozzák. Emellett nem lehet alábecsülni a digitalizáció szerepét a tőkepiaci unió elősegítésében.

4.7. Sokkal határozottabb politikai akarat az egységes piaci korlátozások megszüntetésére

4.7.1. E jelentős bizonytalanság idején az EGSZB olyan versenypolitikát szeretne, amely különös hangsúlyt helyez az EU által megkezdett átmenetek megvalósítására. Ezekhez az átmenetekhez ambiciózus kereskedelmi és beruházási politikákra, rendkívüli állami és magánberuházásokra, innovációra, további társadalmi, gazdasági és környezeti fejlődésre, valamint jól működő egységes piacra lesz szükség. Mindezt olyan jogi és pénzügyi kerettel kell támogatni, amely egyenlő versenyfeltételeket biztosít a piacon az összes érdekelt fél, minden régió és polgár számára az EU-ban. Belső piacunk integritása és széttagolódásának elkerülése ennek kulcsfontosságú eleme. Kiemelkedően fontos a jól működő egységes piac és versenypolitika, amely lehetővé teszi a vállalkozások és a fogyasztók számára, hogy egyenlő feltételek mellett hozzáférjenek a hatalmas piaci versenyhez, ezáltal ösztönözve a hatékonyságot és az innovációt, valamint biztosítva a sikeres vállalkozások fejlődését elősegítő környezetet.

4.7.2. Véleményünk szerint a harmonizáció és a szabad mozgás akadályainak megszüntetése az adott területen lehetővé teszi a verseny, az innováció és a termelékenység növekedését. Nem engedhető meg a versenyt torzító kereskedelmi, társadalmi, szabályozási, adózási vagy környezetvédelmi dömping semmilyen formája. Az EGSZB elvárja, hogy minden tagállam tartsa tiszteletben ezt, és követelje meg külső partnereinktől, hogy tartsák tiszteletben legfontosabb alapvető értékeinket és jogainkat, a szociális, üzleti és környezetvédelmi területeken egyaránt.

4.7.3. Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy az egységes piacot többé ne tekintsék egy olyan globális kereskedelmi megállapodás magasztalt változatának, amelynek tulajdonságait tárgyalások során módosítani lehet. Az egységes piac ennél sokkal több. A jólét társadalmi és gazdasági konvergencia révén történő javításáról is szól, amelynek célja az egyenlőtlenségek csökkentése, valamint annak biztosítása, hogy a súlyosbodó társadalmi egyenlőtlenségek és a szegénység általános növekedése végül ne váljanak az európai integráció útjában álló komoly akadályokká. Ezért az EGSZB hangsúlyozza a tisztességes bérekhez és munkafeltételekhez fűződő alapvető szociális és munkavállalói jogokat, nemcsak a gazdasági szabadságokkal való kölcsönhatásukban, hanem a belső és a munkaerőpiac, a verseny és bármely más uniós szakpolitikai intézkedés vonatkozásában is, beleértve – de nem kizárólagosan – az olyan területeket, mint a gazdasági kormányzás, a kereskedelem, a digitalizáció és a környezetvédelem. Célja továbbá a szociális partnerek autonómiájának védelme és megerősítése, egyértelműen kapcsolódva a kollektív szociális jogok tiszteletben tartásához és előmozdításához. Kulcsfontosságú annak biztosítása is, hogy az alapvető jogok a Szerződésben teljes mértékben védelmet és garanciát élvezzenek.

4.7.4. Az EGSZB elismeri, hogy az egységes piacnak folyamatosan reagálnia kell a technológiai változásokra, a globalizációra, az oktatási, munkaerő- és tőkepiaci fejleményekre, és nem utolsósorban a globális válságokra és konfliktusokra. A dolgok jelen állása szerint nincs tere a szokásos javaslatoknak – a jelenlegi válsághelyzetet és a megváltozott körülményeket figyelembe kell venni a jogszabályjavaslatok kidolgozásánál.

4.7.5. Az EGSZB továbbá azon a véleményen van, hogy „nyitott stratégiai autonómiát” kell alkalmazni, különösen a kulcsfontosságú ágazatokban. Ez a nyitottság az ambiciózus kereskedelmi menetrend, a hasonló gondolkodású partnerekkel való együttműködés, a diverzifikáció és a protekcionizmus elkerülése révén segítené a reziliencia kialakítását.

4.7.6. Végezetül az EGSZB sajnálattal állapítja meg, hogy az európai egységes piac 30. évfordulójának közeledtével a belső piac továbbra sem teljes.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A digitális gazdaság adóztatása
(feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére)**

(2022/C 443/08)

Előadó: **Benjamin RIZZO**

Társelőadó: **Petru Sorin DANDEA**

Felkérés:	Mikuláš BEK európai ügyekért felelős miniszter 2022.1.26-i levele
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.7.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	200/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Unió és más nemzetközi szabályozó szervek számára egyaránt alapvető feladattá vált a digitális gazdaság adóztatására vonatkozó megfelelő elvek és szabályok kidolgozása a fiskális politikák korszerűsítése, valamint a jelenlegi és a jövőbeli igényekhez való igazításuk céljával.

1.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) azt javasolja, hogy amint nemzetközi megállapodás születik az OECD/G20-ak inkluzív keretének az adóztatási jogok újraelosztásával kapcsolatos 1. pilléréről, gyorsan hajtsák végre a vonatkozó szabályokat az EU-ban, más jelentős kereskedelmi partnerekkel összehangoltan, illetve azoknál is hasonló kezdeményezést indítva.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU vezető szerepet játszhat a digitális gazdaság adóztatásában. Ezt a szerepet azonban az OECD/G20-ak nemzetközi megállapodása keretében kell betölteni, ahogyan az a 2. pillér esetében is történt az adóalap-erózió elleni mechanizmus kapcsán.

1.4 Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy az EU-ban a lehető leghamarabb végrehajtsák az 1. és a 2. pillért is, és ezáltal magas fokú összhangot érjenek el az OECD/G20-ak szintjén megtárgyalandó nemzetközi megállapodással. Az 1. és 2. pillért átfogó, egymással integrált szabályozási csomagoknak kell tekinteni.

1.5 Az EGSZB megjegyzi, hogy a digitális gazdaság adóztatására irányuló európai jogalkotási kezdeményezés nagyban elősegítheti a belső piac működését, és a különálló nemzeti kezdeményezésekhez képest kétségtelenül hatékonyabb keretet eredményezhet. Ha a tagállamok különálló, egymással összehangolatlan szabályokat vezetnek be, az Unió-szerte növeli a széttagoltságot, ami adóbizonytalanságot eredményez, és akadályozza a versenyképességet.

1.6 Az EGSZB az 1. pillérre vonatkozóan olyan nemzetközi megállapodást szorgalmaz, amelynek célja egy hatékony, a semlegesség és az egyenlő bánásmód elvét tiszteletben tartó adórendszer kialakítása, valamint amely képes egyfelől megőrizni a digitális gazdaságban rejlő innovációs potenciált, másfelől pedig annak biztosítását, hogy a nagymértékben digitalizált vállalkozások méltányos arányban hozzájáruljanak a nemzeti költségvetésekhez.

1.7 Az EGSZB az 1. pillérrel szemben olyan nemzetközi megállapodás megkötését kéri, amely lehetőség szerint tartózkodik a túlságosan összetett szabályoktól, célja pedig az átláthatóság, a kiszámíthatóság, az adminisztráció egyszerűsítése, valamint a megfelelési költségek alacsonyan tartása. Egy túlbonyolított rendszer ugyanis lehetőséget teremthet az újonnan elfogadott szabályok megkerülésére, csökkentve azok hatékonyságát.

1.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális vállalkozásokra vonatkozó, megfelelően kidolgozott nemzetközi adójogszabályoknak nagy szerepük van az adókiárási és az adókielégési gyakorlatok megakadályozásában, valamint egy méltányos, stabil és progresszív adózási rendszer kialakításában. A társasági nyereségadó területén kulcsfontosságú az egyenlő versenyfeltételek biztosítása, mivel az utóbbi években egyes társaságoknak sikerült néhány tagállam egyedi adószabályait kihasználva jelentős mértékben csökkenteni tényleges adókulcsukat.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális gazdaság adóztatására vonatkozó megfelelő szabályozási keretnek figyelembe kell vennie azt, hogy a digitalizáció következtében erőteljes függés alakult ki az immateriális javaktól. E javak révén jelentősen megnőtt a társaságok képessége arra, hogy egy joghatóságban fizikai jelenlét nélkül is érdemi üzleti tevékenységeket fejlesszenek ki.

1.10 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a digitális vállalkozások gyakran kihasználják a felhasználók adatait ahhoz, hogy értéket teremtsenek. A jelenlegi adórendszerek nem terjednek ki erre az értékteremtési módszerre, ami az értékteremtés adóztatásában eltéréseket eredményez. Ezt a konkrét kérdést az 1. pillér keretében megfelelően kezelni kell.

1.11 Az EGSZB megismétli, hogy továbbra is elengedhetetlen egy olyan megközelítés alkalmazása, amely valamennyi joghatóságban elkerülhetővé teszi a kettős adóztatásnak, illetve az adóztatás szándékolatlan elmaradásának a kockázatát, eközben pedig minimalizálja az európai társaságok megfelelési költségeit. E tekintetben az 1. pillérről szóló megállapodásnak és az átültetésére irányuló szabályoknak össze kell hangolniuk a tagállamok által már elindított különböző kezdeményezéseket, elkerülve az ellentmondásokat és a jöghézagokat.

1.12 Az EGSZB őszintén reméli, hogy az 1. pillérről a lehető leghamarabb megvalósítható megállapodás születik, mind nemzetközi, mind uniós szinten, és sajnálatát fejezi ki azon korlátok miatt, amelyek továbbra is akadályt gördítenek egy ilyen alapvető megállapodás véglegesítése elé.

2. Alapvető háttér

2.1 A jelenlegi nemzetközi társaságiadó-szabályok a 20. század elején kialakult és az idők során részben módosult elveken alapulnak. A mai környezetben már nem felelnek meg a célnak, emellett a globalizált és digitalizált gazdasághoz sem illeszkednek. Ez azt jelenti, hogy az adóbevételeket nem méltányos módon osztják fel az országok között, és továbbra is megengedik a káros adóztatási gyakorlatok folytatását az államháztartás és a tisztességes verseny kárára.

2.2 Ezért az Európai Unió és világszerte más szabályozó szervek számára egyaránt alapvető feladattá vált a digitális gazdaság adóztatására vonatkozó megfelelő elvek és szabályok kidolgozása a fiskális politikák korszerűsítése, valamint a jelenlegi és a jövőbeli igényekhez való igazításuk céljával.

2.3 Az OECD/G20-ak adóalap-erőzíóval és nyereségátcsoportosítással foglalkozó inkluzív kerete kétpilléres megoldásra épül, hogy kezelje az egyre inkább digitalizált és globalizált gazdaságból eredő adózási kihívásokat.

2.4 Az 1. pillér célja, hogy a legnagyobb multinacionális vállalatok, különösen pedig a digitális vállalkozások kapcsán biztosítsa a nyereség és az adóztatási jogok igazságosabb felosztását az országok között. Az 1. pillér elsősorban azt követeli meg a multinacionális vállalatoktól, hogy a nyereségadó egy részét ott fizessék meg, ahol a fogyasztók és felhasználók találhatók, kapcsolatot teremtve így egyrészt a nyereség, másrészt pedig az érintett fogyasztók és felhasználók tartózkodási helye között.

2.5 A nyereségnek az 1. pillér keretében történő újraosztásáról szóló megállapodás magában foglalja a digitális szolgáltatási adók eltörlését és moratóriumát, valamint más releváns, hasonló intézkedéseket, amelyek véget vetnek a nemzetközi adórendszer instabilitásából eredő kereskedelmi feszültségeknek.

2.6 A 2. pillér célja annak biztosítása, hogy a nagy multinacionális vállalatok – különösen a digitalizáltak – minimálisan 15 százalékos tényleges társaságiadó-kulccsal adózzanak, olyan szabályozási keretet hozva létre, amely visszatart a nyereségátcsoportosítástól, és alkalmas a joghatóságok közötti káros adóverseny megelőzésére. Így a társaságiadó-verseny korlátozása hatékonyan feloldható lenne, az országok pedig a társaságiadó-kulcs bevezetett globális minimuma révén megvédhetnék az adóalapjukat. Az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy mielőbb jussanak politikai megállapodásra ezekkel a szabályokkal kapcsolatban, egyúttal sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy még nem született végleges konszenzus.

2.7 Az OECD/G20-ak fórumán nemzetközi megállapodás született a 2. pillérrel és az inkluzív keretről, ezek átültetését az uniós intézmények irányelvjavaslat formájában hajtják végre, amelyről jelenleg folyik a vita a Tanácsban ⁽¹⁾.

2.8 Az ezzel kapcsolatos nemzetközi konszenzus továbbra is kialakulóban van az OECD-n/G20-akon belül; ezt erősítette meg az az 1. pillérrel nemrégiben folytatott OECD-konzultáció is, amely a szabálytervezetetről gyűjtött nyilvános visszajelzéseket, annak ellenére, hogy e szabályok „nem tükrözik a dokumentum lényegével kapcsolatos konszenzust” ⁽²⁾.

2.9 Az Európai Bizottság még 2018-ban jogalkotási javaslatot tett közzé a digitális gazdaság adóztatásáról, amellyel kapcsolatban – elsősorban az 1. pillér keretében végrehajtandó szabályokra vonatkozó nemzetközi, széles körű konszenzus hiánya miatt – nem történtek további lépések.

2.10 Az uniós intézmények időközben jóváhagyták a digitális piacokról szóló jogszabályt (DMA), amelynek célja a digitális piacok versenyszférájának szabályozása. E tekintetben az EU eredeti és átfogó szabályozási megközelítést fogadott el, amely különbözik a más főbb kereskedelmi blokkok, például az USA, Kína és más feltörekvő országok által alkalmazott megközelítéstől.

2.11 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU a digitális piacokról szóló jogszabály mintájára vezető szerepet játszhat a digitális gazdaság adóztatása kapcsán is. Ezt a szerepet azonban az OECD/G20-ak nemzetközi megállapodása keretében kell betölteni, ahogyan az a 2. pillér esetében is történt.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy a gazdaság digitalizációja kapcsán minden olyan változást, amely a nyereségek megadóztatásához való jogok országok közötti felosztására vonatkozó szabályokat érinti, globálisan össze kell hangolni, hogy megfelelő érdemi globális kormányzással és szabályokkal jobban kiaknázzuk a globalizáció előnyeit. A konkrét megoldásoknak ezért egy olyan széles körű nemzetközi megállapodásból kell következniük, amely a lehető legtöbb adójogrendszerre kiterjed. Emellett megfelelően figyelembe kell venni az új szabályok különböző hatásait és következményeit egyfelől a kis tagállamokra, másfelől a nagyobb tagállamokra.

3.2 Az EGSZB nagyra értékeli a digitalizációból adódó jelentős gazdasági fejlődést, valamint annak pozitív társadalmi hatásait, továbbá a digitalizációban az adóhatóságok megerősítése terén rejlő hatalmas lehetőségeket, amelyek ennél fogva jobb szolgáltatásokat nyújthatnak a nemzeti költségvetéseknek és a polgároknak. Az EU-nak segítenie és koordinálnia kell a tagállamok adóhatóságait, hogy megbirkózzanak az új rendszerrel és a gyorsan változó gazdasági környezettel.

3.3 Az EGSZB egyetért az OECD/G20-ak adóalap-erőzírával és nyereségátcsoportosítással (BEPS) kapcsolatos 1. fellépéséről készült 2015. évi zárójelentés megállapításával, amely szerint a digitális gazdaság „egyre inkább maga a gazdaság”. Az évek során számos vállalkozás lenyűgöző mértékben digitalizálódott, amelynek folyamata a közelmúltban, a Covid19 miatti lezárások idején felgyorsult. E tendencia mentén a digitális platformok által termelt hatalmas nyereség gyakran elkülönül azoktól a fizikai helyszínektől, ahol az ehhez kapcsolódó fizető felhasználók és fogyasztók találhatóak. A jövőben e jelenséggel a társadalombiztosítási kötelezettségek tekintetében is foglalkozni lehet.

3.4 Amint az OECD/G20-ak inkluzív keretének 1. pilléréről az eddig kifejtett számos álláspont között egyensúlyt teremtő nemzetközi megállapodás születik, az EGSZB azt javasolja, hogy az 1. pillért – a 2. pillérhez hasonlóan – gyorsan és más jelentős kereskedelmi partnerekkel összehangoltan hajtsák végre az EU-ban, ezáltal megszilárdítva a belső piacot, megfelelően a Szerződés 113–115 cikkének.

3.5 Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy az EU-ban a lehető leghamarabb, és az OECD/G20-ak szintjén tárgyalta nemzetközi megállapodással minél nagyobb összhangban végrehajtsák az 1. és a 2. pillért is. Az 1. és 2. pillért átfogó, egymással integrált szabályozási csomagnak kell tekinteni, amelyet az Unió egészére kiterjedően gyorsan végre kell hajtani.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét a társaságok minimális tényleges adómértékéről (HL C 290., 2022.7.29., 52. o.).

⁽²⁾ OECD-konzultáció az 1. pillér szerinti, nexussal és bevételi forrásokkal kapcsolatos szabálytervezetetről – A. összeg, 2022. február 4.

3.6 Az EGSZB megjegyzi, hogy a digitális gazdaság adóztatására irányuló európai jogalkotási kezdeményezés nagyban elősegítheti a belső piac működését, és a különálló nemzeti kezdeményezésekhez képest kétségtelenül hatékonyabb keretet eredményezhet. Ha a tagállamok különálló, egymással összehangolatlan, eltérő adózási elveket és kritériumokat alkalmazó szabályokat vezetnek be, az Unió-szerte növeli a széttagoltságot, ami adóbizonytalanságot eredményez, és akadályozza a versenyképességet. Az EGSZB vitarendezési mechanizmust szorgalmaz, amelynek célja, hogy a tagállamok számára lehetővé tegye az esetlegesen felmerülő problémák megoldását.

3.7 Az 1. pillérre vonatkozó nemzetközi megállapodásnak azt kell céloznia, hogy egy hatékony, a semlegesség és az egyenlő bánásmód elvét tiszteletben tartó adórendszert alakítson ki, amely képes egyfelől megőrizni a digitális gazdaságban rejlő innovációs potenciált, másfelől pedig biztosítani, hogy a nagymértékben digitalizált vállalkozások méltányos arányban hozzájáruljanak a nemzeti költségvetésekhez és a társadalomhoz.

3.8 Az EGSZB az 1. pillérről szóló olyan nemzetközi megállapodás megkötését kéri, amely lehetőség szerint tartózkodik a túlságosan összetett szabályoktól, célja pedig az átláthatóság, a kiszámíthatóság, az adminisztráció egyszerűsítése, valamint a megfelelési költségek alacsonyan tartása. Egy túlbonyolított rendszer ugyanis lehetőséget teremthet az újonnan elfogadott szabályok megkerülésére, csökkentve azok hatékonyságát.

3.9 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális vállalkozásokra vonatkozó, megfelelően kidolgozott nemzetközi adójogszabályok révén megakadályozhatók az adókijátszási és az adókikerülési gyakorlatok, valamint méltányos, progresszív, stabil és hatékony adózási rendszer alakítható ki.

3.10 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a 2. pillér keretében viszont két belföldön alkalmazandó szabály bevezetése történik meg, nevezetesen:

- A. egymásra épülő belföldi szabályok, együttesen a globális adóalap-erózió elleni szabályok (GloBE), amelynek elemei: i. egy jövedelem-hozzászámítási szabály (IIR), amely szerint az anyavállalat egy kiegészítő (top-up) adót fizet a leányvállalata nem elégséges mértékben adózott jövedelme után; és ii. az aluladózottat kifizetésekre vonatkozó szabály (UTPR), amely szerint amennyiben egy leányvállalat alacsonyan adózott jövedelme az IIR alapján nem adóköteles, a kifizetés levonása megtagadható vagy ezzel egyenértékű korrekció írható elő;
- B. egy egyezményen alapuló szabály (megadóztatási szabály, STTR), amely lehetővé teszi a forrás szerinti joghatóságok számára, hogy korlátozott forrásadót vessenek ki a kapcsolt felek közötti egyes olyan kifizetésekre, amelyekre egy minimális adómérték alatti kulcs alkalmazandó.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a társasági nyereségadó területén kulcsfontosságúak az egyenlő versenyfeltételek. Az utóbbi években egyes vállalatok ki tudták használni néhány tagállam egyedi adószabályait, és ezzel csökkentették a tényleges adómértéküket. Ehhez az átláthatóság hiánya is hozzájárult; a digitális szolgáltatások területén működő multinacionális vállalatok számos kényes ügyben érintettek.

4.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális gazdaság adóztatására vonatkozó megfelelő szabályozási keretnek figyelembe kell vennie azt, hogy a digitalizáció következtében erőteljes függés alakult ki az immateriális javaktól. E javak révén jelentősen megnőtt a társaságok képessége arra, hogy egy joghatóságban fizikai jelenlét nélkül is jelentős üzleti tevékenységeket fejlesszenek ki. A jelenlegi nemzetközi adózási szabályokat és elveket ehhez az új gazdasági környezethez kell igazítani.

4.3 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a digitális vállalkozások nagymértékben függenek a tartalomkészítéshez szükséges immateriális javaktól, így többek között a felhasználók adatait is fel- és kihasználják értékteremtés céljából. A jelenlegi adórendszerek nem terjednek ki erre az értékteremtési módszerre, ami az értékteremtés adózásában eltéréseket eredményez. Ezt a konkrét kérdést az 1. pillér keretében megfelelően kezelni kell.

4.4 Az EGSZB megismétli, hogy rendkívül fontos egy olyan megközelítés alkalmazása, amely valamennyi joghatóságban elkerülhetővé teszi a kettős adóztatásnak és az adóztatás szándékolatlan elmaradásának a kockázatát, eközben pedig minimalizálja az európai társaságok megfelelési költségeit. E tekintetben az 1. pillérről szóló megállapodásnak és az átültetésére irányuló szabályoknak össze kell hangolniuk a tagállamok által már megtett különböző kezdeményezéseket, mivel ezek a különbségek ellentmondásokat és jöghézagokat eredményezhetnek.

4.5 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az OECD 1. pillérére vonatkozó javaslattal kapcsolatos globális konszenzus elérésére irányuló összetett törekvést alátámasztó és motíváló egyik kulcsfontosságú tényező az egyoldalú digitális adók elterjedése, valamint ezzel összefüggésben annak lehetősége, hogy több joghatóság ugyanazon nyereség tekintetében eltérő és olykor egymást átfedő módokon próbáljon adóztatási jogokat érvényesíteni.

4.6 Ezért az 1. pillérnek biztosítania kell a nemzeti digitális szolgáltatási adók és a társaságokat érintő egyéb hasonló intézkedések megszüntetését. Ez alapvető fontosságú ahhoz, hogy az 1. pillérrel kapcsolatban több nagy joghatóság konszenzusra jusson, és hogy elkerüljük azokat az új szabályokat, amelyek a jövőben a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályai szerint „diszkriminatívnak” minősülhetnek, és amelyek nemzetközi kereskedelmi szempontból nem kívánt következményekkel járhatnak.

4.7 Az EGSZB őszintén reméli, hogy az 1. pillérről a lehető leghamarabb megvalósítható nemzetközi megállapodás születik, egyúttal sajnálatát fejezi ki azok miatt a folyamatosan fennálló korlátok miatt, amelyek akadályozzák a megállapodás véglegesítését.

4.8 Az EGSZB úgy véli, hogy az 1. és 2. pillér végrehajtását követően az európai fogyasztók által használt platformokon keresztül nyújtott szolgáltatások teljes mértékben be kell építeni a héarendszerbe, hiszen ez a digitális gazdaságot érintő kérdések kezelésének egyik alapvető eleme. Meg kell azonban jegyezni, hogy a digitális kommunikációs szolgáltatások és a közösségi hálózatok ügyfelei látható költség nélkül férnek hozzá ezekhez a szolgáltatásokhoz, ami kérdéseket vet fel a hía észszerű alkalmazása tekintetében. A héabevételek az uniós költségvetés egyik saját forrását képezik, és az EGSZB fontosnak tartja a digitális szolgáltatások adóalapba való felvételét.

4.9 Az EGSZB úgy véli, hogy észszerű egyensúlyt kell teremteni a társasági nyereségadóknak a nettó exportőr és nettó importőr országok, valamint a termelő és fogyasztó országok közötti átcsoportosítása terén, hogy ne kerüljön veszélybe az országoknak az a lehetősége, hogy megvalósítsák többek között társadalmi és környezetvédelmi célkitűzéseiket.

4.10 Az EGSZB megjegyzi, hogy a digitalizáció nem csupán kihívást jelent, hanem lehetőségeket is teremt az adóhatóságok számára. A harmadik felektől származó és az adóhatóságok rendelkezésére álló adatok nagyobb mennyisége szélesebb körben lehetővé teszi a jelentéstétel automatizálását, ami mindkét félnek időt és pénzt takarít meg. Az adatgyűjtés felhasználható az adóeltitkolás, az adókijátszás és a csalás kezelésére is. A több adóhatóság által használt szoftvermegoldások, amelyek az ügyletek időpontjában rögzítik az értékesítések adatait – amelyek közvetlenül benyújthatók az adóhatóságnak –, egyes országokban máris jelentősen növelték a héabevételeket.

4.11 Végül a konkrét kérdések további és részletesebb megismertetése érdekében az EGSZB felhívja a figyelmet a *pénzmosás elleni küzdelemről szóló jogalkotási csomagról* szóló véleményére⁽³⁾, valamint az *adókikerülés elleni küzdelemről* szóló mindkét véleményére (*A 21. század társasági adózása*⁽⁴⁾ és *A fedőszervezetek felhasználása elleni küzdelem*⁽⁵⁾).

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *A pénzmosás elleni küzdelemről szóló jogalkotási csomag*, (HL C 152., 2022.4.6., 89. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *A 21. század társasági adózása* (HL C 275., 2022.7.18., 40. o.).

⁽⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *A fedőszervezetek felhasználása elleni küzdelem* (HL C 290., 2022.7.29., 45. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Nemek közötti egyenlőség**(feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére)**

(2022/C 443/09)

Előadó: **Milena ANGELOVA**

A Tanács cseh elnökségének felkérése: 2022.1.26.

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke

Illetékes szekció: „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2022.6.22.

Elfogadás a plenáris ülésen: 2022.7.13.

Plenáris ülészak száma: 571.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 194/13/13

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy a nemek közötti egyenlőség fenntartható javításának sikeressége a **nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának** ápolásában áll, amely a teljes életciklust lefedi, és az egyes életszakaszok jellemzőihez és igényeihez igazított intézkedéseket biztosít. Mivel kulturális kérdésről van szó, nem valósítható meg pusztán egyszerű szakpolitikákkal és intézkedésekkel, hanem a társadalom valamennyi szereplőjének elismerését, felelősségvállalását és folyamatos elkötelezettségét igényli.

1.2 A nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúráját koragyermekkortól fejleszteni kell azzal, hogy példát mutatunk a gyermekeknek a családban, és ennek folytatódnia kell az óvodában és az iskoláskor valamennyi szakaszában. Az EGSZB kéri a tagállamokat, hogy oktatáspolitikájukon keresztül mozdítsák elő a nemi szempontból semleges oktatást, tekintettel mind az ismeretekre, mind a szociális készségekre, valamint a nemi sztereotípiáktól mentes tanulási környezetet.

1.3 A nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának további fenntartása érdekében a nemek közötti egyenlőséget támogatni kell minden gazdasági és társadalmi tevékenységben, ideértve a vállalkozást, a közszolgáltatást és a politikai életet. Az EGSZB úgy véli, hogy az előrelépéshez arra van szükség, hogy a nemek közötti egyenlőséget rendszerszinten tartsák fenn a különböző környezetekben.

1.4 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok az Európai Bizottság és az EGSZB támogatásával, valamint a szociális partnerekkel és a megfelelő civil társadalmi szervezetekkel együtt indítsanak széles körű figyelemfelhívó és tájékoztató kampányt a nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának népszerűsítésére. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a hagyományos és a közösségi médiának is központi szerepe van az attitűdök formálásában.

1.5 A kampánynak fel kell hívnia a döntéshozók figyelmét a nemek közötti egyenlőség szóban forgó tagállamban fennálló helyzetére és az e téren elért előrelépésre, és ösztönöznie kell a tagállamokat arra, hogy tanuljanak egymástól, és megosszák bevált gyakorlataikat. A politikai szereplők, a döntéshozók és az állami szervezetek szintén példát kell hogy mutassanak azzal, ahogy saját tevékenységeikben előmozdítják a nemek közötti egyenlőséget.

1.6 A nemzeti, regionális és települési szintű politikai döntéshozatalban való részvétel értelmében vett nemek közötti egyenlőség döntő fontosságú, tekintettel a politikai döntések polgárok életére gyakorolt jelentős hatására. Ahhoz, hogy a politikusok körében valamennyi szinten növekedjen a nők aránya, a szavazók, valamint a jelölteket állító pártok tudatosságának erősítésére van szükség, illetve olyan kultúrát kell előmozdítani, amely lehetővé teszi a nők számára, hogy aktívan részt vegyenek a politikai életben, és ösztönzi is őket erre.

1.7 Minthogy a nemek közötti egyenlőség javításához számos szakpolitikai területen intézkedéseket kell bevezetni, az EGSZB megismétli a megfelelő szinteken dolgozó politikai döntéshozóknak szóló azon felhívását, hogy kövessék a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésének elvét, és a nemek közötti egyenlőség szempontját minden döntésben vegyék figyelembe, ideértve a költségvetés-tervezési, a beruházási, a finanszírozási és a közbeszerzési döntéseket is.

1.8 Tekintettel a népességleőregedés és a szakképzett munkaerő biztonságának szükségessége által okozott kihívásokra, a munkaerőpiac inkluzivitása egyre fontosabbá válik. Ezért alapvető a nők általános – szakmától, feladatkörétől vagy életkortól független – munkaerőpiaci részvétele előtt álló akadályok felszámolása és e részvétel ösztönzőinek biztosítása. A nemek közötti egyenlőség javításában szerepet játszik például a rugalmas munkaszervezés, a szülői szabadság, az adóztatás és másféle ösztönzők. A jogszabályi keretek mellett a gyakorlati szabályokat a szociális partnerek közötti kollektív tárgyalások kínálta lehetőségek felhasználásával kell meghatározni.

1.9 Mivel a világiárványt követő helyreállításra a zöld és digitális átállással összhangban kell, hogy sor kerüljön, a TTMM kompetenciák még inkább lényegesek. A nemek közötti egyenlőség és a szegregáció megelőzése szempontjából fontos megnyerni a lányokat annak, hogy több TTMM tantárgyat tanuljanak, ugyanakkor több fiút kell megnyerni annak, hogy elsajátítsák az ápolói és oktatási szakmákat, és ilyen állásokra pályázzanak. Ezeket a szempontokat be kell építeni a pályaválasztási tanácsadásba és az alkalmazottak megtartására irányuló intézkedésekbe.

1.10 Az EGSZB alapvetően fontosnak tartja annak előmozdítását, hogy a nők vezetői pozíciókat töltsenek be a vállalkozásokban, az állami szervezetekben és a szociális partnerek szervezeteiben. Arra kéri a tagállamokat, az üzleti szervezeteket és a szociális partnereket, hogy indítsanak képzési és mentorprogramokat, amelyek azokat a nőket veszik célba, akik vezetői pozíciót töltenek be, vagy állami szervezetekben igazgatói állásra, vállalkozásokban, szakszervezeteknél és magánszervezeteknél pedig igazgatótanács tagokként, illetve operatív felsővezetői pozícióra pályáznak. Üdvözlő továbbá a tőzsdén jegyzett társaságok nem-ügyvezető igazgatói körében a nemek közötti egyensúly javításáról szóló irányelvvel kapcsolatban az Európai Parlament és a Tanács között a közelmúltban elért politikai megállapodást, és arra kéri az uniós intézményeket, hogy mielőbb és hatékonyan hajtsák végre az irányelvet.

1.11 A nők vállalkozása előtt álló akadályokat is fel kell számolni. A forráshoz jutás a vállalkozás előfeltétele, ezért biztosítani kell a nők egyenlő hozzáférését mind a magánfinanszírozáshoz, mind az állami finanszírozáshoz. Az EGSZB arra is kéri a tagállamokat, hogy irányítsanak megfelelő állami beruházásokat azon projektek felé, ideértve a digitális és a gondozási infrastruktúrát is, amelyek előmozdítják a nemek közötti egyenlőséget.

1.12 Az EGSZB kéri, hogy fordítsunk kellő figyelmet a nemek közötti egyenlőségre az ukrain menekültek helyzetének kezelésekor. Ez vonatkozik a gyermekek gondozáshoz való hozzáférésére és az oktatásban való részvételükre, a nők színvonalas foglalkoztatáson keresztül történő munkaerőpiaci integrációjára, valamint a szexuális és reprodukív egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésre.

2. Általános megjegyzések

2.1 Ez a vélemény a cseh elnökség azon kérésére válaszul született, hogy több szempontból is tekintsük át a nemek közötti egyenlőség előrehaladását, valamint azokat az eszközöket és intézkedéseket, amelyek annak javítását szolgálják. E szempontok például a járvány utáni helyzet, a helyreállítás és a foglalkoztatás, a fiatalok szerepvállalása, az oktatás és a készségek, a vállalkozói lét és a vállalatvezetés, a munka és a magánélet közötti egyensúly, továbbá a migráció és a menekültek jelentette, az ukrain háború által is kiváltott probléma. Az említett kérdéseket az EGSZB korábbi véleményei már tárgyalták, és a nemek közötti egyenlőség számos egyéb vonatkozásával más EGSZB-vélemények⁽¹⁾ is foglalkoznak, amelyek kiterjednek olyan kérdésekre, mint például a munkafeltételek és a fizetés, a gondozási infrastruktúra, a szegénység és az energiaszegénység, valamint a nemi alapú erőszak.

⁽¹⁾ SOC/723 (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé), HL C 364., 2020.10.28., 77. o., HL C 240., 2019.7.16., 3. o., HL C 228., 2019.7.5., 103. o.

2.2 A társadalminkban általánosan jelen lévő diszkrimináció, ideértve a nemi alapú diszkriminációt is, az emberek lemaradásának egyik legfőbb oka. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a nemek közötti egyenlőség az uniós értékekben gyökerezik⁽²⁾, és hogy a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségek megszüntetése és az egyenlőség előmozdítása érdekében holisztikus és horizontális megközelítést kell alkalmazni. A nemek közötti egyenlőség fenntartható javításának sikeressége a **nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának** ápolásában áll, amely a teljes életciklust lefedi, és az egyes életszakaszok jellemzőihez és igényeihez igazított intézkedéseket biztosít.

2.3 A nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúráját a koragyermekkortól fejleszteni kell azzal, hogy példát mutatunk a gyermekeknek a családban, védjük a családtagok egyenlő jogait és kötelezettségeit, példamutatóan toleráns magatartást tanúsítunk, és tiszteletben tartjuk mindenki magánszféráját és idejét. A családban végzett tevékenységek, feladatok és munkák „női” és „férfi” felosztásával kapcsolatos előítéleteket kerülni kellene, csakúgy mint a nem egyenlőségen alapuló magatartás más típusainak tanúsítását és az azokra való nevelést. Ennek a gyakorlat általi tanulásra kell alapulnia, és már akkor meg kell kezdődnie, amikor a két szülő egyenlő arányban és felváltva veszi ki a részét az újszülött és a csecsemő gondozásából, egymást támogatva, hogy mindkettőjük magánélethez, munkához és pihenéshez való joga megmaradjon. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy minden lehetséges módon támogassák mindkét szülőt a magánélet és a szakmai karrier összeegyeztetésében, és biztosítsanak megfelelő választási lehetőségeket a családok számára. Rendkívül fontos a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv tényleges végrehajtása és a hozzáférhető és megfizethető kisgyermekkorai nevelés és gondozás biztosítása.

2.4 A gyermekek társadalmi beilleszkedése a bölcsőde, majd óvoda megkezdésével indul. Ezért az ilyen típusú gondozási intézményekben a nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúráját határozottan képviselő oktatást és képzést kell bevezetni. Az a pusztán tény, hogy a létesítmények javarészt női munkaerőt alkalmaznak, megerősíti azt a sztereotípiát vagy hiedelmet, hogy a gyermeknevelés és a gyermekgondozás a nők feladata.

2.5 A következő lépésként a fiatalok számára az iskolai éveik során biztosítani kell a nemsemleges oktatást és a nemi sztereotípiáktól mentes tanulási környezetet. Ennek jelentőségét számos tagállamban alábecsülik. Annak biztosítása szempontjából, hogy a gyermekek tehetségét és képességeit a lehető legnagyobb mértékben lehessen serkenteni, fejleszteni és kiaknázni úgy, hogy az az életük későbbi szakaszaiban is javukra váljon, kulcsfontosságú például, hogy a gyermekek TTMM tantárgyak iránti érdeklődését az agyuk által adott válaszreakció alapján és ne nemi alapon terelgessék. Az ismeretek mellett azt is fontos biztosítani, hogy a gyermekek és a fiatalok nemsemleges módon sajátítsák el a szociális és egyéb szükséges készségeket, illetve fejlesszék érzelmi intelligenciájukat, beszkatulyázás és előítéletek nélkül. Ez azt jelenti, hogy szakítani kell a megjelenéssel kapcsolatos nemi sztereotípiákkal is.

2.6 A gyermekek és a fiatalok önbecsülésének és önbizalmának előmozdítása a nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának fontos mozgatórugója, amely a legjobb esetben olyan pozitív tendenciát indíthat el, amely megerősíti az egyenlőséggel kapcsolatos felfogás és az egyenlőség megvalósulásának alapját egész további életükre.

2.7 A nemek közötti egyenlőséget tiszteletben tartó pályaválasztási tanácsadás fontos szerepet játszik a nemek közötti egyenlőség fokozásában, a szakmai előmenetel és a munkahelymegtartás támogatásában, valamint a tanulmányokat és a szakmákat illető szegregáció megelőzésében. Noha fontos a lányokat megnyerni a TTMM tantárgyak tanulásának, az is fontos, hogy több fiút nyerjünk meg az oktatási és gondozási szakmák elsajátításának és az ilyen állásokra való jelentkezésnek, különös tekintettel az idősödő népesség egyre fokozódó gondozási szükségleteire⁽³⁾.

2.8 A nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának a felnőttkor egészében történő fenntartása érdekében a nemek közötti egyenlőséget támogatni kell a családi életben és bármely gazdasági és társadalmi tevékenységben, ideértve a vállalkozást, a közszolgáltatást és a politikai életet. Mivel kulturális kérdéssről van szó, nem valószínű, hogy egyszerű szakpolitikákkal és intézkedésekkel, hanem a társadalom valamennyi szereplőjének elismerését, felelősségvállalását és folyamatos elkötelezettségét igényli. A svéd megközelítés – amelynek értelmében a kormány feministaának titulálta magát – az egyik példa annak biztosítására, hogy mind a férfiak, mind a nők tudását és tapasztalatait felhasználják a társadalom minden vonatkozásában elérendő előrehaladás megvalósításához⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Lásd például az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkét és 3. cikkének (3) bekezdését, az Alapjogi Charta 21. cikkét, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés 8. cikkét.

⁽³⁾ HL C 194., 2022.5.12., 19. o.

⁽⁴⁾ <https://sweden.se/life/equality/gender-equality>

2.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az előrelépéshez arra van szükség, hogy a nemek közötti egyenlőséget rendszerszinten tartsák fenn a különböző környezetekben, a megfelelő jogi és szakpolitikai keretek biztosításával. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok az Európai Bizottság és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság támogatásával, valamint a szociális partnerekkel és a megfelelő civil társadalmi szervezetekkel együtt indítsanak széles körű figyelemfelhívó és tájékoztató kampányt a nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának népszerűsítésére. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a hagyományos és a közösségi médiának is központi szerepe van az attitűdök formálásában, pl. a reklámokon keresztül.

2.10 A kampánynak például fel kell hívnia a döntéshozók figyelmét a nemek közötti egyenlőség szóban forgó tagállamban fennálló helyzetére és az e téren elért előrelépésre, amelyet például a nemek közötti egyenlőség mutatójával mérnek. A kampánynak emellett ösztönöznie kell a tagállamokat arra, hogy tanuljanak egymástól, és megosszák bevált gyakorlataikat. A közigazgatási szervek és a szervezetek példát kell hogy mutassanak azzal, ahogy saját tevékenységeikben előmozdítják a nemek közötti egyenlőséget. Bevált gyakorlatként az EGSZB azt ajánlja, hogy ezek a szereplők – valamint a szakszervezetek, a munkáltatók és a civil társadalmi szervezetek – hozzájáruljanak nyilvánosságra, hogy az igazgatótanácsaikban és felügyelőbizottságaikban milyen a nemek közötti egyensúly. Ahhoz, hogy a társadalom egészében pozitív felfogás alakuljon ki, a kampánynak különösen a férfiakat és a fiúkat kell megcéloznia, és meggyőző üzenetet kell közvetítenie a nemek közötti egyenlőség előnyeiről.

2.11 A nemzeti, regionális és települési szintű politikai döntéshozatalban való részvétel értelmében vett nemek közötti egyenlőség döntő fontosságú, tekintettel a politikai döntések polgárok életére gyakorolt jelentős hatására. Ahhoz, hogy a politikusok körében növekedjen a nők aránya, a szavazók, valamint a jelöltek állító pártok tudatosságának erősítésére van szükség.

2.12 Minthogy a nemek közötti egyenlőség javításához számos szakpolitikai területen intézkedéseket kell bevezetni, az EGSZB megismétli a megfelelő szinteken dolgozó politikai döntéshozóknak szóló azon felhívását, hogy kövessék a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésének elvét, és a nemek közötti egyenlőség szempontját minden döntésben vegyék figyelembe, ideértve a költségvetés-tervezési, a beruházási, a finanszírozási és a közbeszerzési döntéseket is. A nemek közötti egyenlőség általános érvényesítését megfelelően nyomon is kell követni és értékelni kell. Ezenkívül a nemek közötti egyenlőség kapcsán holisztikus megközelítést kell alkalmazni, különös figyelmet fordítva arra, amikor a nemi dimenzió más jellemzőkkel, például a fogyatékossgal, az etnikai származással, az egyszerűsített családi státusszal, a társadalmi-gazdasági helyzettel, az életkorral vagy a szexuális irányultsággal társul.

2.13 Az EGSZB arra ösztönzi az összes uniós intézményt, tagállamot és érdekelt felet, hogy aktívan használják fel az EIGE által például a nemek szerint lebontott adatokat és statisztikákat illetően végzett értékes munkát. Az EGSZB azt is hangsúlyozni kívánja, hogy a nemek közötti egyenlőség előmozdítása szempontjából fontos a szociális partnerek aktív bevonása, mivel ez a kérdés több szempontból is közvetlenül kapcsolódik a munkaerőpiachoz és a munkafeltételekhez. A kollektív tárgyalás a munka világában a nemek közötti egyenlőség elérésének kulcsfontosságú eszköze. Fontos továbbá, hogy az EGSZB-t aktív platformként használják a nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának előmozdítására irányuló munkához.

3. Részletes megjegyzések – foglalkoztatás a világjárványt követő helyreállításban

3.1 Bár a Covid19-világjárvány mind a nőket, mind pedig a férfiakat érintette, a hatások eltérőek voltak, és fennáll annak a veszélye, hogy a válság következményei veszélybe sodorják az elmúlt évtizedben a nemek közötti egyenlőtlenség csökkentése terén a tagállamokban elért eredményeket. Amellett, hogy befolyásolta a munka és a magánélet közötti egyensúlyt, a világjárvány súlyosabban érintette a nőket a munkahelyük elvesztésén vagy az átmeneti munkanélküliségen keresztül, mivel a jellemzően nőket foglalkoztató ágazatok különösen nagy mértékben voltak érintettek⁽⁹⁾. A női vállalkozók is a férfiaknál gyakrabban számoltak be arról, hogy be kellett zárniuk vállalkozásukat a világjárvány miatt. A nemek közötti szakadék a jelentések szerint Európában és Észak-Amerikában volt a legnagyobb, ahol a nők 50 %-kal nagyobb arányban számoltak be bezárásról, mint a férfiak⁽⁹⁾.

3.2 A nemek közötti egyenlőség és a sokféleség szempontjából a világjárvány utáni helyreállítás egyik legnagyobb kihívása annak biztosítása, hogy a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek figyelembe vegyék a nemek közötti egyenlőség szempontját és célzott fellépéseket tartalmazzanak a nemek munkaerőpiaci egyenlőségének javítására. Intézkedéseket kell hozni annak érdekében is, hogy megteremtjük a megfelelő feltételeket a vállalkozáshoz és az üzleti tevékenységhez, ideértve a támogató költségvetési keretet is, és elhárítsunk minden akadályt a nők vállalkozása elől.

⁽⁹⁾ HL C 220., 2021.6.9., 13. o.

⁽⁹⁾ Globális Vállalkozási Figyelő.

3.3 Az akadályok felszámolására és az ösztönzők biztosítására a nők általános – szakmától és feladatkörétől független – munkaerőpiaci részvételéhez is szükség van. Ez bármilyen korcsoportba tartozó nők esetében érvényes. Noha döntő fontosságú a fiatalok munkaerőpiaci integrációja színvonalas munkalehetőségek biztosításával, az is lényeges, hogy az idősök számára lehetőséget biztosítsunk a megfelelő közreműködésre⁽⁷⁾. Tekintettel a népességelöregedés és a szakképzett munkaerő súlyosbodó hiánya által bizonyos ágazatokban okozott kihívásokra, a munkaerőpiac inkluzivitása egyre fontosabbá válik, makroökonómiai szempontból is.

3.4 Az EGSZB hangsúlyozza a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv ambiciózus és tényleges átültetésének szükségességét. A kollektív tárgyalások során kell meghatározni, milyen gyakorlati eszközökkel tudják előmozdítani és megkönnyíteni a szülők számára a munka és a magánélet közötti jobb egyensúlyt – ez a megfelelő eszköz a munkavállalók és a vállalkozások érdekeit figyelembe vevő legjobb megoldások és gyakorlatok garantálására. A rugalmas munkaszervezéssel és a rugalmas fizetett szülői szabadsággal együtt a nemek közötti egyenlőség javításában szerepet játszik az adóztatás és más ösztönzők, amelyek elősegítik, hogy a nők a munkaerőpiacon maradjanak. Az apasági szabadság idején biztosított megfelelő fizetés, különösen az első hónapokban, arra ösztönözné az apákat, hogy hosszabb szabadságot vegyenek ki, és ez elősegítené, hogy az apa szorosabb kapcsolatot alakíthasson ki a babával, az anyát pedig segítené felépülni, javítva eközben a munkája és a magánélete közötti egyensúlyt. A házastársak jövedelmének külön-külön történő adóztatása hozzájárul ahhoz, hogy mindkét szülőt aktív munkaerőpiaci részvételre ösztönözzük. Azt is fel kell ismerni, hogy a munkavállalást lehetővé tevő és ösztönző intézkedések a tisztességesebb nyugdíjakhoz is hozzájárulnak.

3.5 Noha a nők munkaerőpiaci részvétele emelkedett az elmúlt évtizedben, még mindig egyértelmű a nemi szegregáció⁽⁸⁾. A nők oktatásba való bejutását és a gazdasági lehetőségeiket illetően továbbra is fennáll az egyenlőtlenség, noha ennek aránya a világ többi részéhez képest Európában a legalacsonyabb – némi különbséggel Nyugat- és Kelet-Európa között⁽⁹⁾. Az EGSZB emellett már korábban minden területen és ágazatban azonnali intézkedéseket szorgalmazott a nemek közötti bér- és nyugdíjszakadék megszüntetése érdekében – különösen a bérek átláthatóságát biztosító kötelező intézkedések révén⁽¹⁰⁾ –, és hangsúlyozza, hogy az előbbi súlyosbítja az utóbbit, amellyel szemben a nők különösen kiszolgáltatottak.

Ráadásul a kulturális környezet és a hagyományos sztereotípiák is befolyásolják a nők foglalkozási választásait. Az oktatásban, a gondozásban, az egészségügyben és a szociális ágazatokban például jóval több nő dolgozik, mint férfi, míg az olyan ágazatokban, mint az építőipar és a nehézipar, a férfiak dominálnak.

3.6 A nemek közötti egyenlőség inkluzív és fenntartható iparfejlesztési menetrend részeként történő előmozdítása során az erőfeszítéseket nemcsak azon gazdasági ágazatok versenyképességének megerősítésére kell fordítani, ahol már nagy számban dolgoznak nők, hanem arra is, hogy lehetővé tegyünk számukra az új ágazatokban való részvételt és az új szerepek vállalását. A nők olyan új ágazatokba és foglalkozásokba való integrálása, amelyekből korábban ki voltak zárva, lehetővé fogja tenni az újonnan megjelenő ágazatok fejlődését azáltal, hogy teljes mértékben kiaknázzák a gazdagabb és sokszínűbb készségeket. A színvonalas állások kínálata előfeltétel annak biztosításához, hogy a nemek között meglévő egyenlőtlenségek ne öröklődjenek át ezekbe az új ágazatokba.

3.7 A nemi szegregáció az oktatásban is megfigyelhető. Noha a nők felsőfokú diplomát szereznek és részt vesznek az élethosszig tartó tanulásban, a természettudományoktól, a technológiától, a műszaki tudományoktól és a matematikától eltérő tantárgyakat részesítik előnyben. Figyelembe véve, hogy a világlárványt követő helyreállításra a zöld és digitális átállással összhangban kell, hogy sor kerüljön, a TMM-kompetenciák még fontosabb szerepet játszanak. A funkcionális kompetenciák mellett az érzelmi (azaz a személyes és társas) készségek is alapvetően fontosak, mivel ezek képezik a reziliencia, a mentális erő, a konfliktuskezelés, az együttműködés és a tényszerű kommunikáció kialakításának alapjait. A jövőben mindenképpen a racionális és az érzelmi intelligenciára kell összpontosítani. A nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájának magában kell foglalnia az érzelmi oktatást is, mivel a 2021. évi Világgaazdasági Fórum megállapítja, hogy a kreativitás, az érzelmi intelligencia és az összetett problémamegoldás a hét legfontosabb humán készség közé tartozik⁽¹¹⁾.

⁽⁷⁾ Az öregedéssel kapcsolatos további nemi szempontokat illetően lásd még: HL C 194., 2022.5.12., 19. o.

⁽⁸⁾ Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE).

⁽⁹⁾ A nemek közötti szakadékra vonatkozó mutató.

⁽¹⁰⁾ HL C 341., 2021.8.24., 84. o.

⁽¹¹⁾ Az UPN'CHANGE, egy nők által alapított, digitális induló innovatív vállalkozás (www.upnchange.com) módot talált arra, hogy a pszichológia és a coaching terén meglévő mély szakértelmet egyszerű digitális eszközökké alakítva segítse az embereket személyes, társas és kreatív készségeik fejlesztésében. Az UPN'CHANGE célja az, hogy digitális eszközökkel felszabadítsa a munkavállalókban és a csapatokban rejlő lehetőségeket annak érdekében, hogy a szervezetek fenntartható sikert érhessenek el. Mivel a megfelelő készségekkel lehet hatékony együttműködést folytatni, hatékony együttműködéssel lehet innovációt létrehozni, az innovációval pedig mindenki növekedhet.

3.8 A digitalizációt illetően az oktatásban és a munkaerőpiacon egyértelmű nemi szegregáció látható az IKT-diplomások, IKT-szakemberek, és a csúcstechnológiai ágazatokban dolgozó tudósok és mérnökök megoszlásából.

3.9 A lányok érdeklődésének a TTMM felé terelése döntő a jövő szakmaiban való sikeres elhelyezkedésük szempontjából. Ezenfelül célzott intézkedésekre és fejlesztési programokra van szükség annak érdekében, hogy a lányokat a TTMM-hez kapcsolódó pályákra vonzzák és meg is tartsák. Tíz éven belül tízből kilenc álláshoz digitális készségekre lesz szükség⁽¹²⁾. A munka világában a jövőben egyre nagyobb lesz a kereslet a technológiai szakemberek, például az informatikusok és az IKT-szakemberek iránt. Az európai munkavállalók 65 %-át a nők teszik ki, de az európai IKT-munkaerőnek mindössze 17 %-át, ugyanakkor 2026-ig a technológiai fejlődés miatt várhatóan megszűnő álláshelyek 57 %-át nők töltötték volna be⁽¹³⁾.

3.10 A nők mesterséges intelligencia fejlesztésébe való bevonása azért is fontos, hogy elkerülhetők legyenek a valóságra vonatkozó elfogult adatokon alapuló, ezért elfogult eredményeket adó algoritmusok. Ezen a területen is interszekcionális megközelítésre van szükség. Ezenfelül, mivel a nagysebességű konnektivitáshoz és a digitális készségekhez való hozzáférés a sikeres digitalizáció nélkülözhetetlen alapja, ezeknek mindenki számára elérhetőnek és hozzáférhetőnek kellene lenniük, nemtől, kortól, fogyatékosságtól, társadalmi-gazdasági háttértől vagy földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül.

3.11 A nőknek a technológiai területeken tapasztalható alulreprezentáltsága problémát jelent a zöld gazdaságra való átállás szempontjából is, mivel az éghajlatváltozás és a környezeti problémák kezeléséhez sokféle technológiai megoldás fejlesztésére és bevezetésére van szükség.

3.12 Noha mind a digitális, mind a zöld készségeket minden szakma szerves részének kell tekinteni, e készségek nagyobb valószínűséggel vonzzák a fiatalokat, mint az idősebb munkavállalókat. Másfelől egyértelműen látható a különbség a munkával összefüggő IKT-készségek, többek között az adatgazdálkodás és a kiadványszerkesztés, és az általában a fiatalokhoz társított digitális jártasság között, ez utóbbihoz értve az üzenetküldést és az internet szabadidős célú használatát.

3.13 A TTMM-kompetenciák mellett arra is fontos ösztönözni a lányokat, hogy gazdaságtudományi és irányítással kapcsolatos tantárgyakat tanuljanak, amelyek felkészítik őket a vezetői pozíciókra. Ezenfelül fontos abba az irányba terelni őket, hogy elsajátítsanak vállalkozói és kockázatkezelési készségeket, valamint hogy növeljék önbizalmukat az imposztorszindróma⁽¹⁴⁾ elkerülése és kezelése érdekében. A nők stressztípológiáját vizsgálva úgy tűnik, hogy stresszhelyzetekben inkább az introvertált, mint az extrovertált személyiség a jellemző. Ez azt eredményezi, hogy a nők a mások – személyes kritikának vett – negatív megjegyzéseitől való félelem miatt nem keresik a nyilvános szerepléssel járó álláshelyeket, nem érzik magukat alkalmasnak, ha nem teljesítik (túl) a munkaköri leírásban szereplő valamennyi előírást, és nem akarnak „kvótanők” lenni. Ez gyakran (tudatalatti) meggyőződésekhöz és félelmekhez kapcsolódik. Noha a készségek és kompetenciák fejlesztéséhez gyakorlati intézkedésekre van szükség az oktatási és a tanulási módszerek szintjén és a pályaválasztási tanácsadásban, e célkitűzéseket a nemek közötti egyenlőség egész életre kiterjedő kultúrájára vonatkozó általános figyelemfelhívó programba is bele kell kapcsolni.

3.14 Egy konkrét szempont, amivel foglalkozni kell, a nemek közötti egyenlőségnek az egészségügyben tapasztalható hiánya, ami a kutatás hiányának, a férfiközpontú oktatásnak, a félredinostizálásnak és a kezelés hiányosságainak tudható be. A biológiai és a társadalmi nemek közötti különbségek számos orvosi szakterületen megfigyelhető figyelmen kívül hagyása könnyen helytelen diagnózishoz vagy gyógyszeres kezeléshez vezet, mivel a nők tünetei eltérnek a férfiak tüneteitől, vagy mivel a gyógyszeradagolás olyan klinikai vizsgálatokon alapul, amelyeket főként férfiakon végeznek el. A sajátosan női betegségekkel, állapotokkal (endometriózis, menopauza) kapcsolatosan is hiányos a kutatás, és nem állnak rendelkezésre nemekre lebontott adatok, ami megnehezíti az egészségi problémák mögötti mechanizmusok megértését, és akadályozza az arra irányuló törekvéseket, hogy megfelelő választ találjunk például arra, hogy a nők esetében miért gyakoribb a Covid elhúzódásának kockázata.

⁽¹²⁾ A Világgazdasági Fórum 2020. évi éves ülése.

⁽¹³⁾ Lásd ugyanott.

⁽¹⁴⁾ Az imposztorszindróma, azaz amikor valakinek kétségei vannak a saját képességeit illetően, akadályozhatja a vezetői vagy nyilvánosszerepléssel járó pozíciókra való jelentkezést. Ez különösen az erősen reflektív emberekre jellemző, akik stresszhelyzetben hajlamosak visszavonulni, és nehezen tudják kezelni az erős önbizalmat sugárzó embereket.

3.15 Annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a nemek szempontjait figyelmen kívül hagyó orvoslásnak a nők munkaerőpiaci részvételére gyakorolt negatív hatása, az EGSZB hangsúlyozza, hogy minden európai egészségügyi és gyógyszeripari stratégiában figyelembe kell venni a nemi sztereotípiákat, valamint a nemek közötti és nemi alapú különbségeket, és foglalkozni kell velük. Emellett teljes mértékben tiszteletben kell tartani a nők azon jogát, hogy saját testük felett önállóan rendelkezzenek.

4. Részletes megjegyzések – a munka és a magánélet közötti egyensúly

4.1 A munka és a magánélet közötti egyensúly tekintetében vett nemek közötti egyenlőség rendkívül fontos a gazdaság és a társadalom számára, mivel szorosan kapcsolódik a jóléthez, az általános foglalkoztatáshoz és a munkaerőpiaci részvételhez, valamint a szakmai előmenetelhez és a pozíciókhoz mind az állami, mind a magánszektorban. Ez vonatkozik a vállalkozásokban, a közigazgatásban és a politikai döntéshozatalban ellátandó különböző feladatokra és felelősségi körökre.

4.2 A munka és a magánélet közötti egyensúly nagyobb kihívás elé állítja a nőket, mint a férfiakat, mivel a nők jobban kiveszik a részüket a fizetetlen házimunkából és a gondozási feladatokból. A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó mutató ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾ szerint az EU pontszáma 2010 óta romlott az idő területén, amely a háztartási és gondozási feladatok megoszlását méri. A tagállamok közötti jelentős eltérések a nemzeti rendszerek és a családi kultúrák különbözőségeit tükrözik.

4.3 A világjárvány növelte a családokra nehezedő nyomást a munka és a magánélet közötti egyensúlyt illetően. Ez különösen igaz a nőkre és az egyedülálló anyákra. Ugyanakkor a gyermekgondozás tekintetében a jelek a nemek közötti szakadék szűkülésére utalnak, ami annak köszönhető, hogy mindkét szülő távmunkában dolgozik ⁽¹⁷⁾. A távmunka számos lehetőséget kínálhat, amelyekkel hozzá lehet járulni a nemek közötti egyenlőséghez, és a jobb koordináció hozzáadott értéket teremthet. Az EGSZB ugyanakkor arra is figyelmeztetett, hogy meg kell akadályozni, hogy a távmunka súlyosbítsa a háztartási munka egyenlőtlen eloszlását a nők és a férfiak között ⁽¹⁸⁾. A világjárvány különböző pozíciókat betöltő (többek között vállalkozó, vezető, alkalmazott) nők munka és magánélet közötti egyensúlyát érintette. Nem szabad megfélemlíteni arról, hogy a nők gyakran a férfaitól eltérő módon érzik magukat elszámoltathatónak és felelősnek „a másokról való gondoskodás” tekintetében.

4.4 A nemek közötti egyenlőség számos tényezője az egyes országok szociális infrastruktúrájától függ, amely fontos szerepet játszik a magasabb munkaerőpiaci részvétel elérésében és a munka és a magánélet közötti jobb egyensúlyban. A legkézenfekvőbb rendszerek a gondozási rendszerre, a szülői szabadságra, az iskolarendszerre és a foglalkoztatási intézkedésekre terjednek ki.

4.5 Korábbi javaslatait ⁽¹⁹⁾ megismételve az EGSZB fontosnak tartja, hogy a tagállamok ambiciózusan, hatékonyan és időben végrehajtsák a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelvet, hogy a családok számára megfelelő és egyenlőbb választást biztosítsanak, ideértve annak előmozdítását is, hogy mindkét szülő jobban fizetett szülői szabadságot kapjon. Ezzel egyidejűleg az irányelv végrehajtása során figyelembe kell venni a vállalkozások, különösen a kkv-k szükségleteit.

4.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak be kell ruházniuk különféle gondozási infrastruktúrákba, ideértve a gyermekgondozást, a napközit, az idősgondozást és a fogyatékkal élő személyek gondozását, és garantálniuk kell mindenki számára ezek rendelkezésre állását és megfizethetőségét. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy a szociális partnerekkel együtt dolgozzanak ki olyan megfelelő eszközöket, amelyek segítik a családokat abban, hogy könnyen és hatékonyan hozzáférjenek a támogató és ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz.

4.7 Ezenkívül minden szinten újfajta gondolkodásmódra van szükség, hogy javuljon a nemek közötti egyenlőség a munka és a magánélet közötti egyensúly tekintetében is. Itt kulcsfontosságú, hogy csökkentsük és felszámoljuk a családi szerepekkel kapcsolatos sztereotíp gondolkodást, és ösztönözzük a munka és a magánélet közötti egyensúlyt elősegítő foglalkoztatási gyakorlatokat mind a nők, mind a férfiak számára.

5. Részletes megjegyzések – vezetői pozíció

5.1 Míg a munkahelyeken a nemek közötti egyenlőséget és a megkülönböztetés tilalmát jogszabály garantálja, a nők és a férfiak üzletvezetésben való egyenlő részvételét nemcsak az egyenlő esélyek biztosítása támasztja alá, hanem azok a tágabb gazdasági és társadalmi előnyök is, amelyeket az egyenlő részvétel hoz magával a szélesebb perspektívákhoz, a kreativitáshoz és a versenyképességhez való hozzájárulásával ⁽²⁰⁾. A vállalatoknak érdekükben áll, hogy hasznosítsák a nők

⁽¹⁵⁾ EIGE, <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-report/progress-gender-equality-most-notable-company-boards>

⁽¹⁶⁾ Eurofound.

⁽¹⁷⁾ Sevilla és Smith, 2020.

⁽¹⁸⁾ HL C 220., 2021.6.9., 13. o.

⁽¹⁹⁾ HL C 129., 2018.4.11., 44. o.

⁽²⁰⁾ Lásd továbbá: HL C 318., 2009.12.23., 15. o. és HL C 341., 2013.11.21., 6. o.

felsőfokú képzettségét és tehetségét azzal, hogy támogatják jelenlétüket az igazgatótanácsokban és egyéb vezetői pozíciókban. Ehhez fontos, hogy mindenki megértse a sokféleség előnyeit, valamint azt, hogy milyen negatív hatást gyakorol az egyénekre és a társadalomra, ha nem mozdítják elő a sokszínűséget minden területen.

5.2 Noha még mindig van min javítani, a nemek közötti egyenlőség mutatójában elért uniós pontszám 2010 óta a legtöbbet a hatalom területén növekedett, amely a politikai és gazdasági döntéshozatalban való előrelépést méri. A leglátványosabb javulás abban áll, hogy egyre nagyobb számban vesznek részt nők a legnagyobb, tőzsdén jegyzett vállalatok igazgatótanácsaiban. Ez ad magyarázatot a mutatóban elért pontszám általános növekedésének nagy részére ⁽²¹⁾.

5.3 Az egyes tagállamokban eltérő eszközökkel igyekeznek javítani a vállalatok igazgatótanácsaiban a nemek szerinti megoszlást ⁽²²⁾, és egyértelmű különbségek figyelhetők meg a jelenlegi helyzetet és az idővel elért előrehaladást tekintve. Egyes tagállamok kötelező nemzeti kvótákat fogadtak el a tőzsdén jegyzett nagyvállalatok tekintetében; e kvóták 25 % és 40 % között vannak ⁽²³⁾. Másfelől több tagállam meghaladta az uniós átlagot, vagy jelentős előrelépést tett kvóták nélkül is, az önszabályozásra hagyatkozva. Franciaországban, ahol a jogszabályt 2011-ben vezették be, az igazgatótanácsi tagok több mint 40 %-a nő, nyolc ország pedig meghaladta az egyharmados szintet. Ugyanakkor van néhány tagállam, ahol a részarány a 10 %-ot sem éri el. Az uniós átlagos részarány 30 % körül van.

5.4 A különbségek az egyes vállalatokkal is összefüggenek. Míg a csúcsvállalatoknál jelentős előrelépés volt megfigyelhető, a vállalati rangsor alján kisebb változást lehetett tapasztalni ⁽²⁴⁾. Az is említésre méltó, hogy jóllehet az igazgatótanácsi tagok gyakran ügyvezetők, azok az országok, amelyek a legjobban teljesítenek a nagyvállalatokban ügyvezetői pozíciót betöltő nők részaránya terén, nem feltétlenül ugyanazok az országok, amelyek az élen állnak a vállalatok igazgatótanácsaiban betöltött tagság tekintetében ⁽²⁵⁾.

5.5 Így nem lehet egyetlen magyarázatot adni a tagállamok közötti különbségekre. Ez nem meglepő, hiszen a nemzeti hagyományokban és kultúrában fennálló különbségek jelentős szerepet játszanak a nemek közötti egyenlőség alakulásában. A pozitív fejlődés támogatása, a bevált módszerek megosztása és az egymás tapasztalataiból való tanulás rendkívül fontos.

5.6 Az EGSZB megismétli továbbá a témával kapcsolatos következtetéseit és ajánlásait ⁽²⁶⁾, és üdvözlí az Európai Parlament és a Tanács között nemrégiben létrejött politikai megállapodást a tőzsdén jegyzett társaságok nem-ügyvezető igazgatói körében a nemek közötti egyensúly javításáról szóló irányelvvel kapcsolatban, amelyre az Európai Bizottság 2012-ben tett javaslatot. Az EGSZB arra kéri az uniós intézményeket, hogy gyorsan és hatékonyan léptessék hatályba az irányelvet. A tagállamok vannak a legjobb helyzetben ahhoz, hogy – a szociális partnerekkel konzultálva – eldöntsék, melyek a legjobb és legmegfelelőbb gyakorlati intézkedések az igazgatótanácsokban a nők részarányának növelésére, szem előtt tartva, hogy a vállalat tulajdonosai azok, akik az igazgatótanácsok összetételéről döntenek.

5.7 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a nők vezetésben való részvételét a női vezetőknek és az igazgatótanácsi tagságra, illetve felső vezetői pozíciókra pályázó nőknek szóló közös programokkal, valamint egyéni képzés és mentorálás révén előmozdítsa ⁽²⁷⁾. Arra ösztönzi a vállalatokat, hogy ruházzanak be ilyen programokba, amelyeket uniós finanszírozással is támogatni lehetne. A nők vezető vállalati pozíciókba való előléptetését az ugyanilyen pozíciót betöltő férfiakéval egyenlő fizetésnek kell kísérnie, az egyenlő munkáért járó egyenlő díjazás elvét követve, melyet az EGSZB maradéktalanul támogat.

⁽²¹⁾ Az EIGE statisztikai tájékoztatója: a nemek közötti egyensúly a vállalati vezetőtestületekben, 2020.

⁽²²⁾ Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE).

⁽²³⁾ <https://eige.europa.eu/news/countries-legislated-quotas-could-achieve-gender-balance-parliaments-2026-those-without-may-take-close-twenty-years>

⁽²⁴⁾ Európai nők az igazgatótanácsokban <https://europeanwomenonboards.eu/wp-content/uploads/2021/01/EWoB-Gender-Diversity-Index-2020.pdf>

⁽²⁵⁾ A Finn Kereskedelmi Kamara által összeállított különböző források, <https://naisjohtajat.fi/wp-content/uploads/sites/28/2019/01/women-directors-and-executives-report-2018.pdf>

⁽²⁶⁾ HL C 133., 2013.5.9., 68. o.

⁽²⁷⁾ Kiváló példát jelentenek erre a WKÖ által kínált képzési és támogatási programok – https://www.wko.at/service/Women_in_Business.html

6. Részletes megjegyzések – vállalkozás

6.1 A vállalkozói szellem előmozdításával ki kell használni a nők kreativitásában és képességeiben rejlő teljes potenciált. A vállalkozó nők mellett erősnek és reziliensnek mutatkoztak a válsággal és a káosszal szemben ⁽²⁸⁾.

6.2 A világjárvány a vállalkozó nőket is súlyosan érintette, és aránytalan részt kellett vállalniuk a gondozási feladatokból, amit a gyermekgondozási szolgáltatások hiánya és a lezárások súlyosbítottak. Ugyanakkor számos vállalkozó nő sikeresen fordította előnyére az új üzleti környezetet és hatott ösztönzőleg másokra, főként más nőkre, akik szintén vállalkozók lettek és több vállalkozást indítottak. Ez pozitív hatásokkal jár, ilyen például a munkahelyteremtés és az ebből fakadó jólét.

6.3 A világ más részeihez képest Európában az egyik legalacsonyabb a vállalkozó nők aránya (5,7 % a 11 %-os világtátlaghoz képest). Az egyik magyarázat erre az, hogy az európai országokban a nőknek több egyéb munkalehetőségük van, mint a világ más részein. Mindazonáltal még így is az álláshiányt említették a leggyakrabban a vállalkozásindítás okaként, ezen belül is inkább a nők, mint a férfiak ⁽²⁹⁾.

6.4 A forráshoz jutás a vállalkozás előfeltétele, és az egyenlő hozzáférést biztosítani kell mind a magánfinanszírozás, mind az állami finanszírozás tekintetében. Az EGSZB kéri a megfelelő finanszírozás, például a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz kritériumainak értékelését, hogy elő lehessen mozdítani az egyenlőséget a vállalkozás terén, valamint hogy ösztönözni lehessen a nemek közötti egyenlőséget javító projektekre, többek között a digitális és a gondozási infrastruktúrára irányuló beruházásokat.

6.5 A vállalkozást vezető nők Európában nagyobb valószínűséggel kevesebb (1–5) alkalmazottat foglalkoztatnak, vagy önfoglalkoztatók. Az idősebb korosztályba tartozó nők nagyobb valószínűséggel vezetnek vállalkozásokat. Miközben a nők a vállalkozást vonzó alternatívának találják, és jóllehet átlagosan magasan képzettek, csekély vállalkozói érzékről számolnak be abban az értelemben, hogy meglátják-e az üzleti lehetőségeket, rendelkeznek-e a vállalkozás beindításához szükséges készségekkel, és hogy eltántorítja-e őket a kudarcból való félelem ⁽³⁰⁾.

6.6 A kulturális okok mellett a munka és a család támasztotta igények együttes kielégítésével kapcsolatos problémák is kialakíthatnak ilyen meggyőződést. Következésképpen a nők gyakran csak bizonyos ágazatokban vállalkoznak, illetve vonakodhatnak vállalkozásuk bővítésétől. A nők vállalkozásának ösztönzése érdekében a nőket támogatni kell abban, hogy megbirkózzanak az ilyen gondolatokkal és a korlátozó tényezőkkel ⁽³¹⁾. Összhangban a minőségi jogalkotási programmal, amely a legmagasabb szintű uniós stratégia annak biztosítására, hogy az uniós jogszabályok általában véve a leghatékonyabb és legeredményesebb módon érjék el céljaikat, további ösztönzőket lehet biztosítani olyan intézkedések révén, amelyek egyszerűsítik az adminisztratív eljárásokat és csökkentik a megfelelési költségeket, anélkül hogy csökkentenék a vonatkozó jogszabályok nyújtotta védelem szintjét ⁽³²⁾.

7. Részletes megjegyzések – ukrán menekültek

7.1 Az Ukrajna elleni orosz invázió példátlan humanitárius válságot okozott, aminek következtében több százezer menedékkérő, főként nő és gyermek érkezett az uniós tagállamokba. Minden tagállam, a civil társadalom támogatásával megteszi, ami tőle telik, hogy ellátja és elszállásolja e menekülteket, és biztosítsa a munkaerőpiaci integrációjukat, de sok olyan kihívás van, amely koordináltabb megoldásokat igényel ⁽³³⁾.

7.2 Mivel a menekültek többsége gyermekkel érkező nő, a közösségi gondozási szolgáltatáshoz, bölcsődéhez, óvodához és iskolához való hozzáférés olyan létfontosságú szűk keresztmetszet, amely megakadályozza a nők munkaerőpiaci integrációját. Emellett a nyelvi akadályok leküzdése, a menekültek képzettségének és képzéseinek elismerése, valamint a gyors át- és továbbképzés is az integráció központi eleme. A távoli helyről történő munkavégzéshez szükséges feltételek, például az internetkapcsolat és a készülékek biztosítása szintén az e probléma megoldásának eszközei között szerepel.

⁽²⁸⁾ *Women's Entrepreneurship 2020/21: Thriving Through Crisis*. Közzétette a Global Entrepreneurship Research Association, London Business School, ISBN: 978-1-9160178-8-7.

⁽²⁹⁾ Lásd ugyanott.

⁽³⁰⁾ Globális Vállalkozási Figyelő.

⁽³¹⁾ Lásd még: HL C 299., 2012.10.4., 24. o.

⁽³²⁾ SME focus – Long-term strategy for the European industrial future, az Európai Parlament Unió Belső Politikák Főigazgatóságának Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztálya. Szerző: Stephanus Johannes SMIT, PE 648.776 – 2020. április.

⁽³³⁾ A HL C 242., 2015.7.23., 9. o. javaslatára építve.

7.3 Az ukrán menekültek oktatásiügyi inklúziójának támogatását célzó szakpolitikai útmutatás: megfontolások, kulcsfontosságú irányelvek és gyakorlatok ⁽³⁴⁾ megvalósítása során az EGSZB összehangoltabb megközelítést kér a tagállamok részéről. Az EGSZB ezenkívül arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mozgósítson minden lehetséges finanszírozási lehetőséget, különösen a menekültek nagy számban befogadó tagállamok számára.

7.4 A háborúk és a konfliktus előli menekülés során a nők jobban ki vannak téve a szexuális kizsákmányolásnak és bántalmazásnak. A nemi erőszakot háborúban gyakran fegyverként alkalmazzák. Az ukrán menekült nők és különösen a nemi erőszak áldozatai számára alapvetően fontos, hogy hozzáférjenek a szexuális és reprodukció egészségügyi szolgáltatásokhoz, többek között a fogamzásgátláshoz, a sürgősségi fogamzásgátláshoz, a biztonságos abortuszhoz és a pszichológiai traumakezeléshez. A nőket semmiképpen sem szabad arra kényszeríteni, hogy folytassák a nem kívánt terhességet. Az, hogy ezek a szolgáltatások nem elérhetők a tagállamokban, soha nem tarthatja vissza őket attól, hogy elhagyjanak egy nem biztonságos országot. Minden tagállamnak biztosítania kell, hogy a menekültek hozzáférjenek ezekhez a szolgáltatásokhoz. Általában véve minden menekült számára proaktívan traumakezelést kell nyújtani, más különben ez későbbi konfliktusok és negatív érzelmek tökéletes táptalaja lehet, ami nagyon sokba kerül az államoknak! Ezen a területen égető szükség van könnyen hozzáférhető, hibrid támogatási kínálatra, és az ilyen induló vállalkozások finanszírozását következetesen támogatni kell.

7.5 Egy további kérdés, amellyel foglalkozni kell, a menekültek, különösen a gyermekek oltottsági státusza. Mivel az EU-ban jól fejlett oltási programok működnek gyermekek számára, számos veszélyes betegséget sikerült leküzdeni, többek között a gyermekbénulást, a himlőt és a fertőző májgyulladás bizonyos típusait stb. Ezen eredmények fenntartása érdekében a tagállamoknak mozgósítaniuk kell egészségügyi rendszerüket, és egy uniós szintű iránymutatás nagy segítséget jelentene ebben a folyamatban. További bonyodalmakat okoz, hogy számos tagállamban a közösségi gondozáshoz (pl. óvoda vagy iskola) való hozzáférés a teljes oltottság függvénye.

7.6 A későbbiekben Ukrajna újjáépítésére új lehetőségként kell tekinteni a nemek közötti egyenlőség ukránok körében történő javítására, többek között az oktatás, az egészségügyi ellátás, a szociális és a digitális infrastruktúra kiépítésével.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽³⁴⁾ <https://www.schooleducationgateway.eu/hu/pub/resources/publications/policy-guidance-on-refugees.htm>

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 43. cikk (2) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

BLIJLEVENS René

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/731 Nemek közötti egyenlőség

3.5. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Noha a nők munkaerőpiaci részvétele emelkedett az elmúlt évtizedben, még mindig egyértelmű a nemi szegregáció ⁽¹⁾. A nők oktatásba való bejutását és a gazdasági lehetőségeiket illetően továbbra is fennáll az egyenlőtlenség, noha ennek aránya a világ többi részéhez képest Európában a legalacsonyabb – némi különbséggel Nyugat- és Kelet-Európa között ⁽²⁾. Az EGSZB emellett már korábban minden területen és ágazatban azonnali intézkedéseket szorgalmazott a nemek közötti bér- és nyugdíjszakadék megszüntetése érdekében – különösen a bérek átláthatóságát biztosító kötelező intézkedések révén ⁽³⁾ –, és hangsúlyozza, hogy az előbbi súlyosbítja az utóbbit, amellyel szemben a nők különösen kiszolgáltatottak. Ráadásul a kulturális környezet és a hagyományos sztereotípiák is befolyásolják a nők foglalkozási választásait. Az oktatásban, a gondozásban, az egészségügyben és a szociális ágazatokban például jóval több nő dolgozik, mint férfi, míg az olyan ágazatokban, mint az építőipar és a nehézipar, a férfiak dominálnak.	Noha a nők munkaerőpiaci részvétele emelkedett az elmúlt évtizedben, még mindig egyértelmű a nemi szegregáció ⁽¹⁾. A nők oktatásba való bejutását és a gazdasági lehetőségeiket illetően továbbra is fennáll az egyenlőtlenség, noha ennek aránya a világ többi részéhez képest Európában a legalacsonyabb – némi különbséggel Nyugat- és Kelet-Európa között ⁽²⁾. Az EGSZB emellett már korábban minden területen és ágazatban azonnali intézkedéseket szorgalmazott a nemek közötti bér- és nyugdíjszakadék megszüntetése érdekében – különösen a bérek átláthatóságát biztosító intézkedések népszerűsítése révén ⁽³⁾ –, és hangsúlyozza, hogy az előbbi súlyosbítja az utóbbit, amellyel szemben a nők különösen kiszolgáltatottak. Ráadásul a kulturális környezet és a hagyományos sztereotípiák is befolyásolják a nők foglalkozási választásait. Az oktatásban, a gondozásban, az egészségügyben és a szociális ágazatokban például jóval több nő dolgozik, mint férfi, míg az olyan ágazatokban, mint az építőipar és a nehézipar, a férfiak dominálnak.
⁽¹⁾ Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE). ⁽²⁾ A nemek közötti szakadékra vonatkozó mutató. ⁽³⁾ SOC/678.	⁽¹⁾ Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE). ⁽²⁾ A nemek közötti szakadékra vonatkozó mutató. ⁽³⁾ SOC/678.

A szavazás eredménye:

Mellette: 93

Ellene: 114

Tartózkodott: 12

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 571. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA – TELJES
MÉRTÉKBEN SZEMÉLYES RÉSZVÉTELEL TARTOTT ÜLÉS, 2022.7.13.–2022.7.14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a 2005/29/EK és a 2011/83/EU irányelv módosításáról, a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának a tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni hatékonyabb védelem és a hatékonyabb tájékoztatás révén történő növelése tekintetében

(COM(2022) 143 final – 2022/0092 (COD))

(2022/C 443/10)

Előadó: **Thierry LIBAERT**Társelőadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

az Európai Unió Tanácsa, 2022.4.12.

Európai Parlament, 2022.4.7.

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke.

Illetékes szekció: „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2022.6.27.

A szavazás eredménye: 82/0/3

(mellette/ellene/tartózkodott)

Elfogadás a plenáris ülésen: 2022.7.14.

Plenáris ülészak száma: 571.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 209/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja az Európai Bizottságnak a zöld átállást elősegítő fogyasztói szerepvállalás megerősítésével kapcsolatos javaslatait. Kéri az Európai Bizottságot, hogy tartsa fenn magas szintű ambícióit, hiszen egy pozitív gazdasági, társadalmi és környezeti hatású munkafolyamatról van szó.

1.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az információkat rendszeresen a fogyasztók rendelkezésére kell bocsátani különösen a tartalék alkatrészekre és a javítási kézikönyvekre, valamint a tervezett szoftverfrissítésekre vonatkozóan, és hogy ennek érdekében mindent meg kell tenni.

1.3 Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy tegyen tanúbizonyságot ambíciójáról azzal, hogy jogszabályban rögzíti a javíthatóság jelölésének elvét a szórakoztatóelektronikai termékek és az elektromos háztartási gépek esetében. Ennek a jelölésnek meg kell felelnie az érintett termékpalettával és a figyelembe vett szempontokkal kapcsolatos fogyasztói elvárásoknak.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy e termékek javíthatóságán kívül az Európai Bizottságnak a termékek tartósságának egyszerű és összehangolt feltüntetésére irányuló elv érvényesítésében is előrelépést kell elérnie az elkövetkező években.

1.5 Ezenkívül támogatni kell az új szerelők képzését és a jelenleg aktívak képességeinek fejlesztését is. Ez ugyanis elengedhetetlen a javítás elterjesztéséhez, ami fontos foglalkoztatási forrást jelent kontinensünk számára. Az EGSZB arra is kéri Európát, hogy csökkentse a nyersanyagoktól való függőségét annak érdekében, hogy megerősítse javítási képességét és pótalkatrészekkel való ellátottságát. Európának komoly és hatékony újraiparosítási politikára is szüksége van. A közelmúltbeli válságok olyan gyengeségeket tártak fel, amelyeket a helyreállításra való lehetőségnek kell tekinteni.

1.6 Nem elég csak a jótállás kötelező időtartamát feltüntetni, a fogyasztót jobban meg kell védeni a kötelező, illetve a kereskedelmi jótállás fogalmának összekeverésétől is. Ezenfelül a jótállás keretében elő kell segíteni a javítás elsőbbségét az új termékre cseréléssel szemben anélkül azonban, hogy korlátoznák a fogyasztók szabad választását a jogorvoslati lehetőségek tekintetében.

1.7 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a termékek élettartamának meghosszabbítása céljából a megtévesztőnek minősített tevékenységek jegyzékét egészítsék ki új kereskedelmi gyakorlatokkal. Van azonban három eset, amelyeknél az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság ne érje be a tájékoztatásra kötelezéssel:

- a termékek élettartamának megrövidítésére bevezetett technikák esetében: a tájékoztatás egyszerű hiánya mellett az EGSZB szerint ezeket is fel kell venni a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok közé,
- bizonyos áruk javíthatatlanságának estében: itt is megtévesztő kereskedelmi gyakorlatnak lehetne minősíteni nemcsak az erre vonatkozó tájékoztatás pusztá hiányát, hanem a javítás szándékolt akadályait is,
- azoknak a frissítéseknek az esetében, amelyek működési hibákat képesek kiváltani; ilyenkor elő kell írni a frissítés visszavonhatóságát.

1.8 A fogyasztói szerepvállaláson kívül a megtévesztő reklám elleni jobb védekezést is meg kell erősíteni. Ennek érdekében a reklámra vonatkozó jogi keretben jobban figyelembe kell venni a fenntartható fejlődés célját.

1.9 A reklámokban tilos bármiféle megalapozatlan állítás – ezek a karbonsemlegességgel kapcsolatban gyakran előfordulnak –, valamint a környezetvédelemmel és a természeti erőforrások megőrzésével ellenkező magatartás bármilyen jellegű említése vagy ábrázolása. Ugyanígy szükség van a környezeti állítások ellenőrzésére szolgáló kapacitások megerősítésére is.

1.10 Az Európai Bizottságnak nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie az uniós öko címkére és a címkézés terén a tanúsítási eljárások szükségességére, hogy ezzel elkerülhetővé tegye a zűrzavart a sokszor önjelölt környezetvédelmi címkék sűrűjében.

1.11 Annak érdekében, hogy a termékek környezeti jellemzőivel kapcsolatban bejelentést tévő személyek figyelmeztethessenek a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatokra, az EGSZB kéri az EU-t, hogy erősítse meg a védelmüket.

1.12 Végül pedig az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a felelős fogyasztás kérdéseivel kapcsolatban fokozza a fogyasztói tudatosságot.

2. Az európai bizottsági közlemény lényegi tartalma

2.1 A vizsgált irányelvjavaslat célja, hogy a fogyasztók érdekeit uniós szinten védő két irányelv – a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹⁾ és a fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽²⁾ – módosítása útján megerősítse a fogyasztói jogokat. A javaslat célja az, hogy elősegítse a körforgásos, tiszta és zöld uniós gazdaságot azáltal, hogy lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy megalapozott döntéseket hozzanak a vásárlás során, és ezáltal elősegítsék a fenntarthatóbb fogyasztást. Ezenkívül azokkal a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal is foglalkozik, amelyek megtévesztés útján megakadályozzák, hogy a fogyasztók fenntartható fogyasztási döntéseket hozzanak.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EKG tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról („irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (HL L 149., 2005.6.11., 22. o.).

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EKG tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EKG tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 304., 2011.11.22., 64. o.).

2.2 A javaslat szerepelt az új fogyasztóügyi stratégia⁽³⁾ és a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv⁽⁴⁾ kezdeményezései között, és az európai zöld megállapodás⁽⁵⁾ folytatásának tekinthető.

2.3 A javaslat egy sor intézkedést ír elő a hatályos fogyasztóvédelmi jogszabályok aktualizálására, valamint a fogyasztók védelmének és annak biztosítására, hogy aktívan hozzá tudjanak járulni a zöld átálláshoz. A fogyasztói jogokról szóló hatályos irányelv kötelezi a kereskedőket, hogy tájékoztassák a fogyasztókat az áru vagy a szolgáltatás lényeges tulajdonságairól.

2.4 Azonban mivel a tartósságra vonatkozó kereskedelmi jótállás hiányáról nem kötelező tájékoztatást nyújtani, az irányelv nem ösztönzi kellőképpen a gyártókat arra, hogy ilyen jótállást biztosítsanak a fogyasztóknak. A kutatásokból az derül ki, hogy ha a fogyasztási cikket kereskedelmi jótállással kínálják, gyakran nem egyértelmű, pontatlan vagy hiányos az e kereskedelmi jótállásokra vonatkozó tájékoztatás, valamint az is, hogy a fogyasztóknak hogyan kell a jótállásért fizetniük, ami megnehezíti a fogyasztók számára a termékek összehasonlítását és a kereskedelmi jótállás jogszabályban előírt (kötelező) jótállástól való megkülönböztetését⁽⁶⁾.

2.5 Ezenkívül az irányelv nem tartalmaz külön követelményeket a fogyasztóknak az áruk javíthatóságával kapcsolatos tájékoztatására vonatkozóan. Ez a tájékoztatás, bár az áruk megjavítására ösztönözhetne, és különösen hasznos volna, mert segítene a fogyasztóknak hozzájárulni a körforgásos gazdasághoz, többnyire nem elérhető az értékesítési helyen. A legújabb tanulmányok szerint az uniós fogyasztóknak mintegy 80 %-a állítja, hogy nehezen talál információt arról, hogy mennyire egyszerű megjavítani egy adott terméket.⁽⁷⁾

3. Általános megjegyzések

3.1 Az uniós fogyasztók nagy része ma már sajnálatosnak tartja a fogyasztás környezeti lábnyomára vonatkozó tájékoztatás hiányát. Az Európai Bizottság által szervezett nyilvános konzultáció megerősítette ezt a megállapítást. Az „uniós fogyasztók zöld termékekkel szembeni hozzáállásáról és magatartásáról” készített Eurobarométer-felmérésből kiderül, hogy 2012-ben az uniós válaszadók 92 %-a támogatta a termékek élettartamára vonatkozó tájékoztatás biztosítását.

3.2 A tájékoztatás hiánya káros, mivel a világos és olvasható tájékoztatás elő tudja segíteni a magatartások megváltozását. Ez a hatás az EGSZB egyik felméréséből is kiderült, amelyben 3 000 uniós fogyasztó részvételével tesztelték egy internetes áruházban a napi fogyasztási cikkek élettartamának feltüntetését. E felmérés szerint az élettartam feltüntetése 56 %-kal növelheti a hosszú élettartamú termékek eladását.

3.3 A fogyasztóknak szánt tájékoztatás hiánya meghatározó társadalmi jelentőséggel bír. A vásárlóerőhöz köthető nehézségek még inkább megkövetelik a középosztály és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok rávezetését a termékjavításra és a felelősebb fogyasztásra. Ha a fogyasztók tájékoztatását egyszerű módszerekkel javítanák, az segítene hozzáférhetőbbé tenni a felelős fogyasztást a legkiszolgáltatottabb személyek számára is.

3.4 A fogyasztók jobb tájékoztatása hozzájárul az európai vállalkozások üzleti modelljének megerősödéséhez. Az olcsó importcikkhez köthető dömpingkockázattal szemben a mikrovállalkozások, a kkv-k és a megbízóik láthatóbbá válhatnak a fogyasztók számára; illetve ezáltal hangsúlyozhatják az Unióban tervezett termékek minőségét.

3.5 Az uniós kiskereskedők és hagyományos kereskedők is a hasznukra fordíthatják e várható jogalkotási fejleményeket, mivel azok segíthetnek nekik növelni viszonylagos előnyüket az internetes boltokhoz képest. A személyesen jelen lévő eladó tanácsadói szerepét ugyanis csak megerősíti a fogyasztónak nyújtott új tájékoztatás. Az ilyen fejlemények az EU-s foglalkoztatást is megerősíthetik. Ehhez Európának megfelelő emberi erőforrásokkal kell rendelkeznie: az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa a vállalkozások, különösen a kkv-k képzési erőfeszítéseit.

⁽³⁾ COM(2020) 696 final, 2020. november 13.

⁽⁴⁾ COM(2020) 98 final, 2020. március 11.

⁽⁵⁾ COM(2019) 640 final, 2019. december 11.

⁽⁶⁾ Európai Bizottság: *Consumer market study on the functioning of legal and commercial guarantees for consumers in the EU* (Fogyasztói piaci tanulmány a fogyasztók számára nyújtott kötelező és kereskedelmi jótállás Európai Unión belüli működéséről), 2015. Az Európai Bizottság hatásvizsgálatát kiegészítő tanulmány: *Study on Empowering Consumers Towards the Green Transition* (A fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának a növeléséről), 2021. július. *Commercial warranties: are they worth the money?* (Kereskedelmi garanciák: megérik a pénz?), Európai Fogyasztói Központok Hálózata, 2019. április.

⁽⁷⁾ Európai Bizottság: *Behavioural Study on Consumers' engagement in the circular economy* (Viselkedéstanulmány a fogyasztóknak a körforgásos gazdaságban való részvételéről), 2018., 81. o.

3.6 A megfelelő környezetvédelmi tájékoztatás elengedhetetlen, de meg kell bizonyosodni arról is, hogy valamennyi környezeti hatást figyelembe vették-e. Az üvegházhatásúgáz-kibocsátás formájában mért éghajlati lábnyom központi helyet foglal el a nyilvános vitában, holott csak egy a számos környezeti hatás közül. A termékek életciklusának értékeléseiből például az derül ki, hogy a fogyasztási cikkek nagy részénél a környezeti lábnyom lényegében a nyersanyagok kitermeléséből és a termékek gyártásából származik, ezért is elsődleges környezetvédelmi szempont a termékek élettartamának meghosszabbítása.

3.7 Márpedig akárhogyan is nézzük, az uniós átlagfogyasztás környezetileg nem fenntartható. A környezeti hatások modellezése szerint az uniós életmódhoz például 2,8 bolygóra volna szükség.

3.8 A termékeket számos esetben eleve úgy tervezik, hogy csökkentik az élettartamukat akár műszaki eljárásokkal, akár a javítás megakadályozásával, akár szoftvereken keresztül. Az ebből eredő idő előtti elavulás az egyik fő oka annak, hogy a fogyasztók, akik belefutottak az erősen aránytalan tájékoztatás csapdájába, elégedetlenek.

3.9 Végezetül az EGSZB megjegyzi, hogy az ukrajnai háború még sürgetőbbé teszi az európai stratégiai autonómia megerősítését. Ebből a szempontból ösztönözni kell különösen a stratégiai fémekhez köthető termékek hosszabb élettartamához hozzájáruló kezdeményezéseket.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az áruk tartósságára vonatkozó kiegészítő fogyasztói tájékoztatás

4.1.1 Tekintettel a termékek élettartamával kapcsolatos kérdések fontosságára, meg kell erősíteni a fogyasztók tájékoztatását. E tekintetben üdvözljük az Európai Bizottság javaslatát, amelynek célja a tartalék alkatrészek és a használati útmutatók elérhetőségére vagy a szoftverfrissítések érvényességre vonatkozó tájékoztatás rendszerbe foglalása.

4.1.2 Meg kell említeni, hogy a túl terjengős vagy túlságosan műszaki jellegű tájékoztatás lényegében ugyanannyira káros, mint a tájékoztatás hiánya.

4.1.3 Az EGSZB figyelmezteti az Európai Bizottságot azokra a lehetséges hátrányokra, amelyekkel az elektronikus címke vagy QR-kód révén történő, javasolt új tájékoztatás járhat. Az e technikákból keletkező további digitális környezeti lábnyomon kívül meg kell említeni, hogy minden újabb lépés (elővenni az okostelefont, kattintani, szkennelni stb.) újabb akadályt is jelent a felelős fogyasztás számára.

4.1.4 Az Európai Bizottság javaslata helyes irányba mutat, mivel egyszerre foglalkozik a kommunikáció és a termékek idő előtti elavulása által jelentett kihívásokkal. A fogyasztói tájékoztatás megerősítésének első szakaszában be kell vezetni a lehető legtöbb termékre vonatkozóan a javíthatóság jelölését, ahogyan azt 2021-től Franciaországban meg is tették. A javíthatóság voltaképpen a termék tartósságának egyik legkönnyebben mérhető tényezője.

4.1.5 E kihívások teljesítéséhez a javíthatóság jelölését két szempontból is célirányosan kell kialakítani. Egyrészt a lehető legtöbb elektromos, elektronikus és háztartási készülékre kell vonatkoznia. Másrészt a javíthatóság minden vonatkozására tekintettel kell lenni, beleértve a javítási költség (tartalék alkatrészek ára) és a pótalkatrészek rendelkezésre állása figyelembevételét és a szoftveres támogatás feltételeit.

4.1.6 Az EGSZB szerint az igényes fogyasztótájékoztatási politika nem merülhet ki a javíthatóság feltüntetésében. Hiszen a fogyasztók elvárása elsősorban az, hogy a termékek hosszú ideig működjenek, és nem az, hogy javíthatóak legyenek. Az EGSZB már kifejtette erről a véleményét ⁽⁸⁾ korábban. Az EU-nak be kell vezetnie egy egyszerű jelölést, amely tájékoztat a termékek tartósságáról, és kiterjed azok javíthatóságán kívül a terhelhetőségükre és a korszerűsíthetőségükre is. Ez közvetve támogatná az európai újraiparosítást. Ennek az elvnek – amelynek alkalmazási módjait és fokozatos bevezetését nyilván össze kell majd hangolni az érdekelt felekkel – szerepelnie kell az európai bizottsági javaslatokban, különben figyelmen kívül marad a fogyasztók egyik fő elvárása.

⁽⁸⁾ HL C 67., 2014.3.6., 23. o.

4.1.7 A fogyasztói tájékoztatás megerősítéséhez a jótállások kérdésén is van még mit dolgozni. Először is az Európai Bizottságnak újra meg kell erősítenie egy egyszerű elvet: a szerződésszerűség szavatolásának meglétét és időtartamát ((EU) 2019/771 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽⁹⁾) mindenhol fel kell tüntetni a hagyományos vagy internetes kereskedelemben az összes érintett terméken. Újabb jogok bevezetése előtt ugyanis a már meglévő jogot kell alkalmazni.

4.1.8 Az EGSZB üdvözli annak a figyelembevételét, hogy a fogyasztónak nehéz lehet különbséget tenni a kereskedelmi jótállás és a kötelező jótállás között. Üdvözlendő tehát, hogy az Európai Bizottság biztosítani kívánja, hogy e kereskedelmi jótállások ne okozzanak zűrzavart.

4.1.9 A kedvező környezetvédelmi hatások növelése érdekében a jótállás előtérbe helyezhetné a sérült áru javítását az új árura történő cserével szemben. Az EU támogathatná a javítás elsőbbségét a cserével szemben meghibásodás esetén azáltal, hogy biztosítja, hogy a javítás könnyebb, gyorsabb és kényelmesebb választási lehetőség legyen a fogyasztók számára.

4.1.10 E rendelkezésekkel összefüggésben a lakosság tudatosságának növelése még erőteljesebben hozzájárulhat a fogyasztás irányváltásához. Ezért az EU-nak a felelős fogyasztáshoz vezető jó szokások (tájékozódás, használt cikkek, javítás, karbantartás) kialakításáról szóló kampányokat kellene elősegítenie, sőt kezdeményeznie, különösen a szervezett civil társadalom támogatásával, amely meghatározó szerepet játszhat e javaslat alapján.

4.2 A tájékoztatási kötelességen túlmutató rendelkezések megerősítése

4.2.1 Ha csak a tájékoztatás hiányát bünteti, az Európai Unió utat nyit az ilyen gyakorlatok törvényesítése felé, holott ezek nem egyeztethetők össze sem a fogyasztók, sem a környezet védelmével. Az EU nem érheti be azzal, hogy megtiltja egy adott, a termékek élettartamát korlátozó eljárásra vonatkozó tájékoztatás hiányát, magát a gyakorlatot kell betiltatnia. Vagyis értelmezhetetlen lenne, ha az EU azt sugalmazná, hogy a tervezett elavulás engedélyezett, amennyiben erről tájékoztatják a fogyasztót. A rendelkezésnek világosan kell jeleznie a gyártók felé, hogy az Unióban nem lehet úgy tervezni a termékeket, hogy azok idő előtt meghibásodjanak.

4.2.2 Továbbá a rendelkezés szövege több esetben sem szolgálja eléggé a fogyasztók védelmét. Nem elég a gyártót arra kötelezni, hogy tájékoztassa a fogyasztót, miszerint az árut nem lehet javítani. A szándékolatlan javíthatatlan árut mint olyat kell betiltani.

4.2.3 Mint arról az EGSZB és az Európai Bizottság is tud, a szoftverfrissítések sokszor olyan szoftverektől érkeznek, amelyek túl sok memóriát és energiát fogyasztanak, ami csökkenti a csatlakozott eszközök élettartamát. A jogszabályok nem követelhetik csupán azt a gyártótól azt, hogy tájékoztassa a fogyasztót a frissítés nem kívánatos következményeiről. Ez esetben is könnyen elképzelhető, hogy ez az információ elsikkad a frissítésről szóló számtalan pozitív információ között, és így a fogyasztó elfogadja azt.

4.3 A fogyasztói szerepvállalást csökkentő gyakorlatok szabályozása és büntetése

4.3.1 Mint arra az Európai Bizottság is joggal felhívja a figyelmet, a zöld átállás érdekében történő fogyasztói tájékoztatás egyik legfőbb akadálya a zöldrefestés gyakorlata. Az irányelvtervezet joggal említi meg, hogy szankcionálni kell az ellenőrizhetetlen és bizonyíthatatlan általánosító környezetvédelmi állításokat.

4.3.2 Az EGSZB örömmel fogadja a hivatalos tanúsítási rendszeren kívüli fenntarthatósági címkék alkalmazásának betiltását. Az e véleményben javasolt uniós jelölés fokozatos és összehangolt kidolgozása teljesíti ezt a követelményt.

4.3.3 Más környezetvédelmi állítások is gyakran ártnak a megfelelő fogyasztói tájékoztatásnak. Helyénvaló dolog megtiltani a környezeti teljesítményre való hivatkozást, amennyiben az csak a termék egyetlen jellemzőjére vonatkozik, vagy csupán a törvényes előírások vagy az általános gyakorlat alkalmazásából ered.

4.3.4 A felelős fogyasztás elősegítése azt is jelenti, hogy meg kell erősíteni a komoly környezetvédelmi eljárásokat tanúsító címkéket. Ami ezt illeti, ma még túl kevesen használják az uniós ökocímkét, bár komoly fejlődésnek indult. Tervbe kell venni e címke hozzáférhetőbbé tételének támogatását és egy megfelelő tájékoztatási kampány lebonyolítását.

⁽⁹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve (2019. május 20.) az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, az (EU) 2017/2394 rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, valamint az 1999/44/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 136., 2019.5.22., 28. o.).

4.3.5 Mindezek folytatásaként a reklámok keretszabályozásában nagyobb hangsúlyt kell fektetni a fenntartható fejlődés elveire, beleértve a legkörnyezetszennyezőbb termékek reklámozásának szigorú szabályozását is, követve az EGSZB erre vonatkozó egyik friss véleményét ⁽¹⁰⁾.

4.3.6 Hasonlóképpen, a reklámokban nemcsak az egész termékre vonatkoztatott környezetvédelmi állítások alkalmazását kell kerülni, amennyiben azok a terméknek csak egyes részeire vonatkoznak, hanem tilos bármiféle megalapozatlan állítás – ami a karbonsemlegességgel kapcsolatban gyakran előfordul –, valamint a környezetvédelemmel és a természeti erőforrások megőrzésével ellenkező magatartás bármilyen jellegű említése vagy ábrázolása is. A reklámnak ezenfelül kerülnie kell a fenntartható fejlődési célokkal ellentétes gyakorlatokat vagy eszméket bagatellizáló vagy pozitív színben feltüntető bármilyen ábrázolást is.

4.3.7 A megtévesztő kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó korai figyelmeztetések kibocsátásához gyakran maguktól az értékesítőktől származó tájékoztatásra van szükség. Jelenleg azonban kevés a bejelentő személy ezen a területen, mivel félnek a megtorlástól. Az (EU) 2019/1937 európai parlamenti és tanácsi irányelvben ⁽¹¹⁾ említett bejelentési eljárásnak alkalmazhatónak kell lennie ezekre a bejelentő személyekre is.

Mindezek a rendelkezések csak akkor lesznek igazán hatékonyak, ha egyeztetnek róluk a nagy, kis- és közép vállalkozásokat egyaránt képviselő gazdasági szereplőkkel, valamint a szociális partnerekkel, a fogyasztói szervezetekkel és tágabb értelemben a civil társadalommal. Az EGSZB úgy véli, hogy ez egy meghatározó szakpolitika, mivel olyan versenypiaci modellt erősít meg, amely igazodik a környezetvédelmi kihívásokhoz, odafigyel a fogyasztókra és az uniós gazdasági szereplők versenyképességére, és összeegyeztethető az EU stratégiai autonómiájával kapcsolatos kihívásokkal.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁰⁾ HL C 105., 2022.3.4., 6. o.

⁽¹¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről (HL L 305., 2019.11.26., 17. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról

(COM(2022) 71 final)

(2022/C 443/11)

Előadó: **Antje GERSTEIN**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.4.4. az Európai Unió Tanácsa, 2022.4.5.
Jogalap:	Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 50. cikkének (1) bekezdése és (2) bekezdésének g) pontja, valamint 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.27.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	179/6/14

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli a javaslatot, és úgy véli, hogy az fontos lépés egy olyan, a fenntartható vállalatirányításra és a vállalati átvilágításra vonatkozó koherens uniós jogalkotási keret létrehozása felé, amely a vállalkozások és az igazgatók köteletségének tekinti és ezzel előmozdítja az emberi jogok tiszteletét. Azt a célt kell kitűzni, hogy jobbiztonságot teremtsünk a vállalatok, a munkavállalók és minden más érdekelt fél számára.

1.2 Ezért az EGSZB arra kéri a társjogalkotókat, hogy tartsák szem előtt az egyenlő versenyfeltételek gondolatát, és a tagállamok átültető jogszabályai közötti torzító eltérések elkerülése érdekében legalább a kulcsfontosságú rendelkezéseket harmonizálják teljes mértékben.

1.3 Az EGSZB hangsúlyozza az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek (UNGP-k) fontosságát. Ez az a referencia, amely a „jogok védelmére, tiszteletben tartására és a jogorvoslatra” vonatkozó hárompilléres modelljével egyértelműen felvázolja az összes szereplő (államok, vállalkozások, civil társadalom, szakszervezetek és munkavállalói képviselők) feladatait és felelősségét, hogy világszerte javítsa az emberi jogi helyzetet az ellátási és értékláncok mentén. Az egyes államok nemzetközi emberi jogi kötelezettségei megkövetelik, hogy a területükön és/vagy joghatóságukon belül tiszteletben tartsák, védjék és érvényesítsék az egyének emberi jogait.

1.4 Szisztematikus és fenntartható változás helyi szinten csak úgy érhető el, ha az országok támogatást kapnak ahhoz, hogy jobban eleget tehessenek az emberi jogok védelmével kapcsolatos kötelezettségüknek. A vállalatok egyértelműen felelősek az emberi jogok tiszteletben tartásáért, de nem helyettesíthetik az állam rendkívül fontos szerepét és megfelelő működését. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság bejelentett jogalkotási kezdeményezését, amely kifejezetten a kényszermunkával foglalkozik majd.

1.5 Az EGSZB kéri, hogy az irányelv egyértelműen tegyen különbséget a vállalatok által okozott vagy befolyásolt káros hatások és az olyan hatások között, amelyeket nem a vállalatok okoztak vagy befolyásoltak, hanem valamely üzleti kapcsolat révén közvetlenül a vállalat működéséhez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz kapcsolódnak. Fel kell ismerni, hogy az átvilágítás kockázatalapú megközelítést igényel, és magában foglalhatja a kockázatértékelésen alapuló rangsorolást.

1.6 Az EGSZB szeretné felhívni a figyelmet arra, hogy a politikai döntéshozóknak szem előtt kell tartaniuk az mkkv-k kihívásokkal teli helyzetét, és biztosítaniuk kell, hogy amint hatályba lépnek az átvilágítási kötelezettségre vonatkozó jogszabályok, európai és nemzeti szinten egyaránt rendelkezésre álljanak támogatási eszközök.

1.7 A vállalati átvilágítás olyan folyamat, amelynek sikeréhez fontos, hogy bevonják a szakszervezeteket és a munkavállalók képviselőit. Az EGSZB kéri, hogy vegyék fontolóra a fenntartható vállalatirányításra vonatkozó uniós keret továbbfejlesztését. Ehhez iránymutatást és támogatást nyújt a szervezett és választott munkavállalói képviselők már megvalósuló bevonása – például az európai üzemi tanácsok munkája vagy nemzetközi keretmegállapodások alapján és adott esetben a vállalati vezetőttestületekben.

1.8 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az európai bizottsági javaslat számos homályos, többféleképpen értelmezhető jogi koncepciót tartalmaz, ezért szükségesnek tartja az olyan fogalmak pontosabb meghatározását, mint a „tartós üzleti kapcsolat”, a „downstream értéklánc” és a „megfelelő intézkedések”, mivel ezek a fogalmak nemcsak az irányelv hatályát, hanem a kapcsolódó átvilágítási követelményeket, szankciókat és kötelezettségeket is definiálják/befolyásolják/meghatározzák.

1.9 Az EGSZB a vállalatcsoportokat és az átvilágítási kötelezettségeket illetően a javaslat pontosítását kéri. A „vállalatra” való hivatkozás (3. cikk a) pont) helyett az EGSZB megfelelőbbnek és koherensebbnek tartja a „vállalatcsoportra” való hivatkozást, ha a közzétételi mechanizmusok, a jelentéstételi eljárások, a bejelentések/panaszok kezelése és a vállalaton belüli oktatási tevékenységekről van szó.

2. Az Európai Bizottság javaslatának háttere

2.1 Az emberi jogok kulcsfontosságúak az Európai Unió, annak tagállamai, az európai vállalkozások, a munkavállalók és a civil társadalom számára. Az Unió klímasemleges és zöld gazdaságra való átállása és az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elérésére irányuló ambíciózus terve⁽¹⁾ jelenti az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó menetrendben való határozott uniós szerepvállalás mozgatórugóját. Az EGSZB – teljes mértékben támogatva az érvényben lévő nemzetközi normákat és azok átfogó célkitűzéseit, nevezetesen az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelveket⁽²⁾ és az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelveit⁽³⁾ – nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a szakpolitikák összhangban legyenek ezekkel az eszközökkel. Az ILO multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó elvekről szóló háromoldalú nyilatkozata tartalmaz egy átfogó jegyzéket is a multinacionális vállalatokhoz és munkához kapcsolódó nyilatkozatokról és jogokról, amely külön felsorolja a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos megállapodásokat és ajánlásokat is, és amelyet figyelembe kell venni. Az EGSZB koherenciát szorgalmaz a nemzeti politikák és az olyan, még kidolgozás alatt álló európai jogszabályok között is, amelyek hasonló területeket fednek le, vagy szintén tartalmazznak átvilágításra vonatkozó szabályokat. Ilyen jogszabály például a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolósról szóló irányelvjavaslat (CSRD)⁽⁴⁾, az erdőirtásmentes termékekről szóló rendeletjavaslat⁽⁵⁾, az elemekről szóló új rendeletjavaslat⁽⁶⁾, a fenntartható termékekre vonatkozó kezdeményezés⁽⁷⁾, a fenntartható beruházásokra vonatkozó uniós taxonómia⁽⁸⁾ és a kényszermunkával előállított termékek uniós piacra kerülésének tényleges betiltására (értékesítési tilalmára) irányuló, hamarosan induló európai bizottsági jogalkotási kezdeményezés⁽⁹⁾.

2.2 Miután néhány tagállam⁽¹⁰⁾ kibocsátotta a vállalati átvilágításra vonatkozó nemzeti jogszabályait, egyre nagyobb igény mutatkozott arra, hogy az Unión belül egyenlő európai versenyfeltételek jöjjenek létre a vállalatok számára, és elkerülhető legyen a széttagoztatás. Az Európai Bizottság ennek alapján terjesztette elő ezt a horizontális keretre irányuló javaslatot, amely arra ösztönzi a vállalkozásokat, hogy tegyenek meg mindent az emberi jogok és a környezet tiszteltben tartása érdekében.

⁽¹⁾ A/RES/70/1.

⁽²⁾ Az ENSZ-irányelveket az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa a 2011. június 16-i, 17/4. sz. határozatában hagyta jóvá (A/HRC/RES/17/4).

⁽³⁾ OECD (2011), Az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelvei, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>

⁽⁴⁾ COM(2021) 189 final; HL C 517., 2021.12.22., 51. o.

⁽⁵⁾ COM(2021) 706 final.

⁽⁶⁾ COM(2020) 798 final.

⁽⁷⁾ COM(2022) 142 final.

⁽⁸⁾ HL L 198., 2020.6.22., 13. o.

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13480-A-kenyszermunkaval-elollitott-kitermelt-vagy-betakaritott-termek-hatekony-betiltasa_hu

⁽¹⁰⁾ Franciaország (*Loi relative au devoir de vigilance*, 2017), Németország (*Sorgfaltspflichtengesetz*, 2021), Hollandia (*Wet zorgplicht kinderarbeid* 2019).

3. Általános megjegyzések

3.1 Oroszország Ukrajna elleni példátlan támadása alapjaiban változtatja meg a geopolitikai helyzetet, és globalizált gazdaságunkban elindította a gazdasági kapcsolatok és függőségek mélyreható újraértékelésének folyamatát, felgyorsítva Európa nagyobb függetlenségre való törekvését a legfontosabb stratégiai területeken. Ellátási láncaink ebből következő szerteágazó kiigazítása megköveteli, hogy gondoljuk át a kapcsolatot az átvilágítás és az arra vonatkozó kötelezettség között, hogy kövessük a politikai szempontok alapján előírt, a gazdasági tevékenységet korlátozó szankciókat. Az EGSZB ezért praktikus megközelítést sürget, amely figyelembe veszi az új üzleti realitásokat, és támogatja a sürgősen szükséges tanácsadást.

3.2 Tekintettel a mai ellátási láncok jelentős összetettségére, az alaposságnak elsőbbséget kell élveznie a sebességgel szemben – az irányelv részletes kialakítása arányérzékeny igényel. A nemzetközi emberi jogi normák és eszközök maradéktalan tiszteletben tartásán túl mindig abból kell kiindulni, hogy miként lehet gyakorlatias és hatékony módon integrálni az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelveknek és az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelveinek jól megalapozott elemeit – annak gondos értékelése mellett, hogy az irányelv milyen hatással van, illetve milyen következményekkel jár az európai vállalkozások különböző típusaira nézve (pl. mikro-, kis- és középvállalkozások, nemzetközi tevékenységet folytató holdingstruktúrák).

3.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az irányelvjavaslat csak az egyik eleme a környezeti fenntarthatóságot, a tisztességes munkát és az emberi jogokat világszerte előmozdító, sokkal átfogóbb uniós menetrendnek. Szisztematikus és fenntartható változás helyi szinten csak úgy érhető el, ha az országok támogatást kapnak ahhoz, hogy jobban eleget tegyessenek az emberi jogok védelmével kapcsolatos kötelezettségüknek. A vállalkozások egyértelműen felelősek az emberi jogok tiszteletben tartásáért, de nem helyettesíthetik az állam kritikus szerepét és megfelelő működését, különösen pedig azon kötelezettségét, hogy a területén és joghatóságán belül védelmet nyújtson az emberi jogi visszaélésekkel szemben azáltal, hogy hatékony politika, jogalkotás, szabályozás és ítélkezés révén megfelelő lépéseket tesz az ilyen visszaélések megelőzésére, kivizsgálására, büntetésére és orvoslására.

3.4 A vállalatok kötelesek betartani az alkalmazandó jogszabályokat, és az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvekkel összhangban felelősek az emberi jogok tiszteletben tartásáért. Működőképes átvilágítási folyamatot kell végrehajtaniuk annak érdekében, hogy biztosítsák az emberi jogok tiszteletben tartását az értékláncokban. Az államok és kormányaik kötelesek büntetőeljárás alá vonni az emberi jogi jogsértéseket. Ők az illetékesek, ha emberi jogokról és a vonatkozó nemzetközi egyezményekről van szó. Az államoknak – helyesen – számos olyan végrehajtási hatáskörük van, amelyekkel a vállalkozások nem rendelkeznek, és nem is szabad, hogy rendelkezzenek. Ezek közé tartozik a munkahelyek ellenőrzése, a bírságok kiszabása, a vagyoni eszközök lefoglalása, a működési engedélyek visszavonása, a gyanúsítottak letartóztatása, a vádemelés a visszaélések feltételezett elkövetői ellen és az elítéltek bebörtönzése.

3.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális védelem, valamint az emberi – és ezen belül a szakszervezeti és munkavállalói – jogok védelme mellett továbbra is kiemelten kell kezelni a zöld átállást. A civil társadalmi szervezeteknek kulcsszerepet kell játszaniuk az emberi és környezeti jogok megsértésével kapcsolatos megbízható átláthatóság megteremtésében, valamint az uniós taxonómia azon követelményének felügyeletében, hogy a beruházásoknak meg kell felelniük a jelentős károkozás elkerülésére vonatkozó követelménynek és minimális biztosítékoknak ⁽¹¹⁾.

3.6 A szakszervezetek és a munkavállalók képviselői tisztában vannak azzal, hogy hol fordulhat elő kötelességszegés. Az EGSZB ezért felhívja a figyelmet arra, hogy a munkavállalók képviselőit és a szakszervezeteket be kell vonni az átvilágítási eljárások kialakításának folyamatába (a kockázatok feltérképezése), valamint az eljárások nyomon követésébe (végrehajtás) és a jogsértések bejelentésébe (riasztási mechanizmus). A szociálisan érzékenyebb és környezeti szempontból fenntarthatóbb gazdaságra való átálláshoz nélkülözhetetlen a gyümölcsöző szociális partnerség.

⁽¹¹⁾ HL C 152., 2022.4.6., 105. o.

3.7 Az EGSZB megjegyzi, hogy az irányelv alapját képező nemzetközi emberi jogok listáját pontosan meg kell határozni annak érdekében, hogy a vállalkozások számára biztosítsuk a nemzetközi üzleti környezetben szükséges jogbiztonságot. Az EGSZB szerint a vállalati átvilágításnak ki kellene terjednie az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvekben elismert emberi jogi normák⁽¹²⁾ vizsgálatára. Ezek az ILO alapvető munkaügyi normáihoz (a kényszermunka, a gyermekmunka és a megkülönböztetés tilalma, valamint az egyesülési szabadság), az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatához⁽¹³⁾ és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához⁽¹⁴⁾, valamint a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához⁽¹⁵⁾ kapcsolódó elveket foglalják magukban. Emellett az Európai Unió Alapjogi Chartája⁽¹⁶⁾, valamint az emberi jogok (Európa Tanács által kibocsátott) európai egyezménye⁽¹⁷⁾ és az Európai Szociális Charta⁽¹⁸⁾, illetve az ILO multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó elvekről szóló háromoldalú nyilatkozata⁽¹⁹⁾ meghatározza azokat a jogokat, értékeket és elveket, amelyek irányítúként szolgálnak az EU egésze számára.

3.8 Az EGSZB úgy véli, hogy az irányelvet egyértelműen ki kell igazítani a nagyobb fokú harmonizáció, a jogi egyértelműség és a jogbiztonság érdekében. A kötelező átvilágítási keretrendszer egy olyan, elfogadott norma alkalmazása útján valósulna meg, amelynek érvényre juttatása arányos, eredményes és visszatartó erejű szankciók formájában történik, míg a felelősség megállapítását az emberi jogok egyértelműen meghatározott körének megsértésére kellene alapozni.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság javaslata számos nem egyértelmű jogi fogalmat tartalmaz, amelyek szabadon értelmezhetők, és amelyeket a nemzeti hatóságok és bíróságok eltérően alkalmazhatnak. Az EGSZB különösen fontosnak tartja a „tartós üzleti kapcsolat” fogalmának pontosabb meghatározását, mivel ez nemcsak az irányelv hatályát határozza meg, hanem az átvilágítási követelményeket, a szankciókat és a kártérítési kötelezettségeket is. A „downstream értéklánc” fogalma szintén alaposabb meghatározást igényel. Nem a vállalkozás feladata, hogy ellenőrizze ügyfeleinek tevékenységét, és felelősséget vállaljon azért⁽²⁰⁾. Jobban meg kell határozni és példákkal kell alátámasztani azokat a „megfelelő intézkedéseket”, amelyeket a vállalkozásoknak a felelősség alóli mentesség érdekében meg kell hozniuk. Végül, de nem utolsósorban nem világos, hogy a javaslat szerint az igazgatóknak milyen kötelezettségeket kellene vállalniuk az „érintett felek” hozzájárulásának figyelembevételére.

4.2 Az értéklánc – az irányelvtervezetben javasoltak szerint – nemcsak a közvetlen és közvetett beszállítókat, vagyis az „upstream” tevékenységeket foglalja magában, hanem egy termék vagy szolgáltatás felhasználását, illetve adott esetben ártalmatlanítását, vagyis a „downstream” vagy életciklus végi tevékenységeket is. Valójában a „downstream” tevékenységek nyomon követése számos igen gyakorlati jellegű problémához vezet. A termékek forgalomba hozatal utáni nyomon követése valószínűleg még nehezebb, mint a nyersanyagok és összetevők beszerzésének nyomon követése. Ez különösen igaz az újrahasznosított termékekre, amelyeknél a nyomonkövethetőség gyakran lehetetlen elvárás.

4.3 A vállalkozásoktól el kellene várni, hogy az emberi jogi átvilágítási folyamataikat kockázatalapú megközelítéssel és a potenciális és tényleges hatásokkal arányos módon építsék fel. Ezért az EGSZB szerint megfelelően kell kialakítani a hatókört is, amely vagy a közvetlen szerződéses partnerekre vagy a közvetett partnerekre terjedne ki; ez utóbbiak esetében csak akkor várható el a megfelelő fellépés a káros hatás elkerülésére, enyhítésére, megszüntetésére vagy minimalizálására, ha ez az adott körülmények között indokolt, például magas fokú vertikális integráció esetén. Ez a kipróbált és bevált felelősségi módszer már fellelhető a meglévő jogszabályokban, például a nyomonkövethetőségre vonatkozóan az EU alaprendeletben (178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet)⁽²¹⁾ szabályozott formában. Ez lényegében megköveteli, hogy a vállalkozás az „egy lépés hátra, egy lépés előre” elvén alapuló rendszerek és eljárások kialakításával meghatározza, hogy termékeinek ki a közvetlen beszállítója és közvetlen vásárlója (kivéve a végső fogyasztót). A jól megalapozott megközelítés helyénvaló, mert az értéklánc minden egyes résztvevője egyértelműen felelőssé tehető az általa ténylegesen befolyásolható folyamatokért.

⁽¹²⁾ 12. ENSZ-irányelv (Kommentár, 2. bekezdés).

⁽¹³⁾ A/RES/217(III).

⁽¹⁴⁾ A/RES/2200A (XXI).

⁽¹⁵⁾ A/RES/2200A(XXI).

⁽¹⁶⁾ HL C 326., 2012.10.26., 391. o.

⁽¹⁷⁾ http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf

⁽¹⁸⁾ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048b059>

⁽¹⁹⁾ HL C 429., 2020.12.11., 136. o.

⁽²⁰⁾ A downstream tevékenységekre, pl. az érzékeny anyagok (kettős felhasználású termékek és katonai célú termékek) exportjának ellenőrzésére vonatkozó uniós jog releváns szabályokat tartalmaz.

⁽²¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendelete (2002. január 28.) az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról (HL L 31., 2002.2.1., 1. o.).

4.4 A kockázatalapú megközelítés ágazati módszert is magában foglalhat: az EGSZB üdvözlí, hogy a javasolt irányelv elismeri, hogy az átvilágítási intézkedéseknél figyelembe kell venni egyes ágazatspecifikus szempontokat. Az EGSZB arra kéri a társjogalkotókat, hogy vegyék figyelembe a különösen sérülékeny területekre (pl. kakaó, banán és palmaolaj) kidolgozott fontos többoldalú kezdeményezéseket és normákat.

4.5 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az ENSZ 15. és 22. számú irányelve jogorvoslatot ír elő azokban az esetekben, amikor maga a vállalkozás okozta az emberi jogi jogsértést, illetve hozzájárult ahhoz. Az ENSZ-irányelvek azonban nem írják elő a vállalkozások számára, hogy jogorvoslatot nyújtsanak, ha a káros hatást az ellátási lánc egy másik vállalkozása okozza. Ezek a rendelkezések tehát azt a jogi alapvetést tükrözik, hogy felelősség csak akkor állapítható meg, ha egyértelmű és előrelátható kapcsolat áll fenn a sértettet ért kár és a károkozásért felelős vállalkozás között. Hasonlóképpen az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó iránymutatásai is hangsúlyozzák, hogy az ellátási láncokra gyakorolt kedvezőtlen hatás megakadályozására irányuló törekvéssel a felelősség nem száll át a káros hatást okozó vállalkozásról a vele üzleti kapcsolatban álló vállalkozásra. Az EGSZB úgy véli, hogy a koherencia érdekében a vállalatokat az uniós irányelv értelmében is csak akkor volna szabad felelősségre vonni a polgári jog szerint, ha ők maguk közvetlenül okozták az emberi jogi jogsértést, vagy hozzájárultak ahhoz (vagyis részben okozták azt).

4.6 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a nemzeti hatóságok számára lehetővé kell tenni hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók előírását. Fontos, hogy gondatlanság és szándékosság esetén a hatóság megfelelő bírságokat szabhasson ki. A szankciók hatályát azonban európai szinten kell meghatározni.

4.7 Az EGSZB a vállalatcsoportokat és az átvilágítási kötelezettségeket illetően a javaslat pontosítását kéri. A jelenlegi szöveg – különösen a „vállalat” fogalom meghatározása (3. cikk a) pont) – mintha azt jelezné, hogy az irányelv követelményei inkább az egyes vállalatokra, mint a vállalatcsoportokra vonatkoznak. Ez azt jelentené, hogy az olyan tagállami vállalatoknak, amelyek más tagállamokban működő leányvállalatokkal rendelkeznek, több különböző felügyeleti hatóság határozatainak kell megfelelniük, ami a gyakorlatban bonyolult és nehézkes. A csoportmegoldás több előnnyel jár, például nagyobb koherenciával a közzétételi mechanizmusok, a jelentéstételi eljárások, a bejelentések, panaszok kezelése, valamint a vállalaton belüli képzések és tájékoztatás terén. Ezt a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelvjavaslat is elismeri, amely csoportszintű beszámolás esetén mentességet biztosít a leányvállalatok számára. A csoportmegoldás alkalmasabb azoknak a nemzeti jogszabályok közötti különbségeknek a kezelésére, amelyekre az irányelvnek mind a 27 tagállamban történő átültetése során számítani lehet, emellett segíthet a legnagyobb nevező megtalálásában, sőt meghaladásában. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az átvilágítás tekintetében a csoportmegoldást kellene előnyben részesíteni.

4.8 A nagyvállalatok elsődleges átvilágítási kötelezettsége ellenére közvetetten a mikro-, kis- és középvállalkozások is érintettek lesznek, mivel az irányelv hatálya alá tartozó vállalatok növelni fogják a beszállítókkal szemben támasztott igényeiket az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek végrehajtása, a nem pénzügyi beszámolás és a saját ellátási láncuk kezelése tekintetében. A nagyvállalatok könnyebben megbirkóznak a jelentős erőfeszítéssel, mint a kisebb vállalkozások, amelyek egyelőre nem tartoznak az ilyen jellegű jogszabályok hatálya alá. A kisebb vállalkozásoknak mindenekelőtt kevesebb befolyásuk van az emberi jogi kockázatok kezelésére ellátási láncukban, és sokkal kevesebb erőforrással rendelkeznek az átfogó kockázateértékelések elvégzéséhez. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság hozzon létre egy információs szolgálatot, amely könnyen hozzáférhető tájékoztatást nyújt az egyes országokban és régiókban fennálló emberi jogi kockázatokról. Fontos, hogy az érdekelt felek kapcsolatba léphessenek egy ilyen információs szolgálattal, a partnerországok vagy -régiók pedig együttműködhetnek vele. Ennek az információs szolgálatnak támogatnia kell a harmadik országbeli beszállítók emberi jogi kapacitásépítését és környezetvédelmi teljesítményük megerősítését is. Az EGSZB ezenkívül arra kéri a tagállamokat, hogy az érintett képviselői szervezetekkel való strukturális együttműködés keretében nyújtsanak gyakorlatias, konkrét és hatékony segítséget – különösen az mkkv-knak. Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja, hogy az irányelv hatálya alá tartozó vállalatok köre összhangban legyen a 2.1. bekezdésben említett egyéb vonatkozó uniós jogszabályokban foglaltakkal.

4.9 Az EGSZB megállapítja, hogy az Európai Bizottság a javaslatában kifejezetten szerepelteti a pénzügyi szektort. A fenntartható finanszírozás magában foglalja az emberi jogok tiszteletben tartását, és fontos eleme a gazdaság zöldebbé és szociálisabbá tételének. A javaslat azonban továbbra sem egyértelmű a hitelnyújtásra vagy a finanszírozásra vonatkozó ellenőrzési eljárások tekintetében, és félő, hogy az irányelv rendelkezéseit, amelyek nem terjednek ki kifejezetten az mkkv-kra, *de facto* mégis kiterjesztik erre a körre. Az ellátási lánc beszállítóiként közvetetten a mikro-, kis- és középvállalkozások is érintettek lesznek, így hatalmas kihívásokkal kell majd szembenéznük.

4.10 Az EGSZB elismeri, hogy a fenntartható vállalatirányítás együtt jár az igazgatók egyértelmű és hiteles elkötelezettségével – többek között aziránt, hogy megbízható és működőképes átvilágítási folyamatot alakítsanak ki a vállalatban belül. Ez azt a célt szolgálja, hogy a vállalatok elszámoltathatóak legyenek működésük hatásaiért. Az EGSZB utal a részvényesi jogokról szóló irányelvre, amely tisztázza, hogy a vállalatok és igazgatók teljesítménye hogyan kapcsolódik a környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) tényezőkhöz ⁽²²⁾. Az EGSZB megjegyzi, hogy az igazgatói feladatoknak megbízható átvilágítási kötelezettségeket is tartalmazniuk kell, amelyek egy szankciórendszeren alapulnak arra az esetre, ha a vállalatok nem tartják be ezeket a kötelezettségeket. Fontos, hogy a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóságot ne csak a részvényesek tekintsék teljesítendő célnak, hanem minden, az adott vállalatban érdekelt fél. Néhány uniós tagállamban a munkavállalók képviselőinek kötelező beleszólásuk van a vezetőtestületek munkájába. Ezeket a nemzeti jogszabályokat és előírásokat tiszteletben kell tartani.

4.11 Az EGSZB tudomásul vette, hogy az Európai Bizottság saját Szabályozói Ellenőrzési Testülete megkérdőjelezte az átvilágításon túlmutató elemeket, többek között azt állítva, hogy „nem világos [...], hogy miért szükséges az igazgatói feladatokat az átvilágítási követelményeken felül szabályozni”, valamint hogy „jobban meg kell magyarázni és értékelni kell az igazgatói feladatok szabályozásának hozzáadott értékét, tekintettel arra, hogy az átvilágítási lehetőség már megköveteli a kockázatkezelést és az érdekelt felek érdekeivel való kapcsolattartást” ⁽²³⁾. Ennek fényében az EGSZB úgy véli, hogy további előrelépésre van szükség, és az igazgatói feladatokat jobban össze kell hangolni a zöld megállapodás célkitűzéseivel.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0828&from=HU>, 9a. cikk.

⁽²³⁾ [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SEC\(2022\)95&lang=hu](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SEC(2022)95&lang=hu)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 909/2014/EU rendeletnek a kiegyenlítési fegyelem, a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás, a felügyeleti együttműködés, a banki jellegű kiegészítő szolgáltatások nyújtása és a harmadik országbeli központi értéktárakra vonatkozó követelmények tekintetében történő módosításáról

(COM(2022) 120 final – 2022/0074 (COD))

(2022/C 443/12)

Előadó: **Kęstutis KUPŠYS**

Társelőadó: **Christophe LEFÈVRE**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2022.4.12. Európai Parlament, 2022.4.4.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.7.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülés száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	185/0/1/

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy az Európai Bizottság által a központi értéktárakról szóló rendelet (CSDR) felülvizsgálata során azonosított öt fő kérdésre javasolt megoldások általában véve elégségesek és hatékonyak. A hatékonyabb uniós kiegyenlítési eljárásokkal a tőkepiacok vonzóbbá válnak mind a kibocsátók, mind a befektetők számára, és egy lépéssel közelebb kerülünk a tőkepiaci unió (CMU) megvalósításához.

1.2 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arányos kezdeményezéseit a meglévő passzportálási követelmények értesítéssel történő felváltására, valamint a megfelelő, de nem párhuzamos felügyeleti kollégiumok létrehozásával megvalósuló hatékonyabb felügyeleti együttműködésre vonatkozó javaslatot.

1.3 Ami a banki jellegű kiegészítő szolgáltatások nyújtását illeti, az EGSZB további lehetőségeket lát a központi banki pénzzel történő kiegyenlítésen alapuló megoldásokban. A különböző kockázatok további csökkentése érdekében nagyobb mértékben kellene kihasználni a meglévő TARGET2-Securities (T2S) többdevizás monetáris bázison keresztül történő értékpapír-kiegyenlítési platformot.

1.4 Az EGSZB előnyösnek tartja, ha az Európai Bizottság meglévő javaslatát kiegészítik a T2S európai értékpapír-kiegyenlítési infrastruktúrában betöltött központi szerepének elismerésére vonatkozó rendelkezésekkel, és egyúttal – ha csak részben is – megoldják a banki típusú kiegészítő szolgáltatások központi értéktárak körében tapasztalható fejletlenségének problémáját.

1.5 Az EGSZB megjegyzi, hogy a javaslat legvitatottabb része – a kötelező kényszerbeszerzések esetleges előírására vonatkozó „kétlépcsős” megközelítés – továbbra is kiegyensúlyozott lehetőség. Kötelező kényszerbeszerzéseket mindaddig nem szabad mérlegelni, amíg nem vizsgálják meg részletesen a meghiúsult kiegyenlítések okait, és nem tisztázzák, hogy a meghiúsult kiegyenlítések csökkentésére irányuló egyéb intézkedések kielégítő eredményeket fognak-e elérni.

1.6 Az EGSZB teljes mértékben tisztában van azzal, hogy a megosztott könyvelési technológia (DLT) kísérleti rendszere fontos részét képezi a központi értéktárakról szóló rendelet felülvizsgálatához kapcsolódó jogalkotási környezetnek, ugyanakkor figyelmeztet arra, hogy a „szabályozási tesztkörnyezet” létrehozása nem teremthet precedenst a piaci magatartás és a befektetővédelem meglévő normáinak csökkentésére. A központi értéktáraknak kulcsszerepet kell játszaniuk a megosztott könyvelési technológiai hálózatok kezelésében, amelyeket úgy kell meghatározni, hogy csökkentsék a partnerkockázatot. Ezenkívül az EGSZB erősebb felügyeleti szabályozás mellett száll síkra a szankciók érvényre juttatásának tekintetében, és azt javasolja, hogy a központi értéktárakról szóló rendelet írja elő a központi értéktáraknak, kibocsátóiknak és résztvevőiknek, hogy hozzanak létre egy életképes, állandó mechanizmust a közös európai szankciók alkalmazásával kapcsolatos adatok cseréjére és megosztására.

2. Háttéranyag

2.1 A központi értéktárak olyan szervezetek, amelyek értékpapírokat tartanak és kezelnek, és lehetővé teszik az értékpapírügyletek könyvelés⁽¹⁾ útján történő feldolgozását. A központi értéktárak működtetik azt az infrastruktúrát, amely biztosítja az értékpapírügyletek lebonyolítását. A központi értéktárak e fő szolgáltatását általában „kiegyenlítésnek” nevezik. Az EU-ban a meglévő központi értéktárak⁽²⁾ évente jóval több mint 1 000 billió EUR értékű ügyleteket bonyolítanak le (ez több mint 70-szerese az EU bruttó hazai termékének⁽³⁾, illetve 17-szerese a központi értéktárak számláin tartott összes értékpapír forgalmi értékének⁽⁴⁾). A központi értéktárak egyéb alapvető szolgáltatásokat is nyújtanak, mint például i. hitelesítési szolgáltatás, azaz az újonnan kibocsátott értékpapírok nyilvántartása, és ii. központi karbantartási szolgáltatás, azaz az értékpapírok állományában bekövetkező összes változás rögzítése. A nemzeti határokon belül működő központi értéktárak számára évtizedek óta jól bevált és hatékony eljárások léteztek, de a piacok összekapcsolódásával és a határokon átnyúló ügyletek számának növekedésével Európában egyértelművé vált a határokon átnyúló kiegyenlítés és egyéb szolgáltatások harmonizációjának szükségessége.

2.2 A 2008-as pénzügyi válságot követően bevezetett 2014. évi rendelet 2014. szeptember 17-én lépett hatályba, szakaszos végrehajtással⁽⁵⁾. Ez jelentős javulást hozott a kereskedés utáni környezetben, többek között egységes kiegyenlítési időszakot állapított meg, javította a határokon átnyúló kiegyenlítési fegyelmet, következetes szabályokat vezetett be a központi értéktárakra vonatkozóan az EU-ban (pl. engedélyezés, felhatalmazás, felügyelet), és biztosította az értékpapír-kibocsátó számára a központi értéktár szabad megválasztását.

2.3 A rendelet egyik fő vívmánya az kiegyenlítési fegyvellemmel – a meghiúsult kiegyenlítések megelőzésére és a meghiúsulások esetleges bekövetkezése esetén azok kezelésére irányuló intézkedésekkel – kapcsolatos. Amint azonban a további értékelés kimutatta, ezek az intézkedések nem voltak elegendőek, mivel az EU-ban a kiegyenlítések meghiúsulásának mutatói⁽⁶⁾ továbbra is lényegesen rosszabbak, mint más pénzügyi központokban, még akkor is, ha figyelembe vesszük az uniós tőkepiacok erősen széttagolt jellegét a máshol rendkívül homogén piacokkal szemben.

2.4 A határokon átnyúló tőkeáramlás megkönnyítését célzó másik jelentős előrelépés – a más tagállamokban történő szolgáltatásnyújtás (vagy, hasonlóan a jól működő páneurópai banki keretrendszerhez, „passzportálás”) szabadsága – szintén bekerült a rendeletbe, ami ösztönzőleg hat a központi értéktárakra, hogy kiterjesszék tevékenységüket a nemzeti határokon túlra. A rendelet meghatározta a banki típusú kiegészítő szolgáltatások (az értékpapír-kiegyenlítést támogató szolgáltatások) központi értéktárak általi nyújtását is, az e szolgáltatásokhoz kapcsolódó hitelkockázatokra vonatkozó különleges prudenciális követelmények szigorú betartása mellett. A jogi keret azonban nem vezetett az EU kiegyenlítési szolgáltatási rendszerének kívánt szintű integrációjához, mivel a központi értéktárak vonakodtak kiegészítő szolgáltatásokat vállalni, vagy költséges passzportálási eljárást folytatni.

2.5 2022 márciusában az Európai Bizottság a rendelet 75. cikkének megfelelően – amely a felülvizsgálatra adott megbízást – javaslatot terjesztett elő a 2014. évi rendelet felülvizsgálatára (a továbbiakban: CSDR-felülvizsgálat vagy felülvizsgálat). Ez a következő öt fő kérdéssel foglalkozik:

- (i) a passzportálással kapcsolatos megterhelő követelmények;

⁽¹⁾ Értékpapírok fizikai vagy dematerializált formában tarthatók.

⁽²⁾ 26 központi értéktár van, plusz két nemzetközi központi értéktár. Forrás: ESMA Nyilvántartás.

⁽³⁾ Az Eurostat 2021. évi GDP adatai alapján, azaz 14,4 billió EUR.

⁽⁴⁾ 2020 végén több, mint 56 billió euró értékű értékpapírt tartottak az uniós értékpapír-kiegyenlítési rendszerekben. Az EKB értékpapír-kereskedelmi, klíring és kiegyenlítési statisztikai adatbázisán keresztül generált adatok. Hozzáférés: 2022. május 4.

⁽⁵⁾ HL C 299., 2012.10.4., 76. o.

⁽⁶⁾ A részvények esetében a teljes tranzakciószám százalékában számított meghiúsult kiegyenlítések a Covid19 okozta piaci zavarok előtt 3 %-ra csökkentek, de azóta ismét 4,5 %-ra emelkedtek. Az érték százalékában kifejezett meghiúsulásokat tekintve az arány a 2020 márciusa előtti 6 %-ról 2021 januárjára 20 %-ra emelkedett. Forrás: Hatásvizsgálati jelentés. A piaci tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a „meghiúsulások” többsége azért fordul elő, mert a kiegyenlítési megbízás a közvetítők láncolatán keresztül jut el a kiegyenlítési rendszerbe a végső felek által „tervezett kiegyenlítési napként” megjelölt nap után.

- (ii) a gyenge felügyeleti együttműködés;
- (iii) a banki jellegű kiegészítő szolgáltatások nyújtására vonatkozó aránytalan követelmények;
- (iv) a meghiúsult kiegyenlítésekhez vezető hiányosságok;
- (v) a harmadik országbeli központi értéktárak EU-ban folytatott tevékenységeire vonatkozó elégtelen információ.

2.6 A központi értéktárakról szóló rendelet hatálybalépésével szinte egy időben, de különálló fejleményként 2015. június 22-én elindult a T2S, mint az első több pénznemet magában foglaló monetáris bázison alapuló pénzforgalmi értékpapír-kiegyenlítési platform⁽⁷⁾. A T2S platformhoz csatlakozott központi értéktárak ügyfelei (általában bankok) számára ez azt jelenti, hogy választhatnak a kereskedelmi banki pénzzel és/vagy központi banki pénzzel történő eurókiegyenlítés között. A T2S-en keresztül, központi banki pénzzel történő értékpapír-kiegyenlítéssel a központi értéktárak hozzáférést biztosíthatnak ügyfeleik számára az eurórendszerbeli TARGET szolgáltatások egységes likviditás-összevonásához a fedezetek, a biztosítékok és az értékpapír-kiegyenlítés tekintetében. Így jelentősen csökken az egész Európára kiterjedő ügyletek kiegyenlítéséhez szükséges likviditás. Ez azonban több okból, de elsősorban azért nem volt hatással a költségekre, mert a piac a devizavonalak között továbbra is szétterjedt: 2019-ben a T2S-díjak „szállítás fizetés ellenében” tranzakciónként 15 eurócentről 23,5 eurócentre emelkedtek⁽⁸⁾. A T2S továbbra sem tartozik a központi értéktárakról szóló rendelet Európai Bizottság általi 2022. márciusi felülvizsgálati javaslatának hatálya alá.

3. Általános megjegyzések

3.1 Amint azt az EGSZB „A tőkepiaci unió a polgárok és a vállalkozások számára – új cselekvési terv”⁽⁹⁾ című véleményében kifejtette, az EGSZB üdvözlí a tőkepiaci unió ambiciózus jövőképének megvalósítására irányuló európai bizottsági kezdeményezéseket, mely unió lehetővé teszi, hogy a fogyasztók, a befektetők és a vállalatok javát szolgáló tőkeáramlás megvalósuljon az EU-ban. A tőkepiaci unióról szóló cselekvési tervben felvázolt 16 intézkedés közül az egyik legfontosabb a határokon átnyúló elszámolási szolgáltatások fejlesztése (13. intézkedés), mivel nyilvánvalóak a jelenlegi szabályozás hiányosságai, és a gyors jogalkotási fellépés vélhetően előbbre viszi a tőkepiaci unió megvalósítását.

3.2 Az Európai Bizottság által azonosított öt fő kérdéssel kapcsolatban – amelyek a felülvizsgálathoz vezettek –, az EGSZB úgy véli, hogy az előterjesztett megoldási javaslatok elégségesek és hatékonyak:

3.3 Az a javaslat, hogy a **passzportálásra vonatkozó** jelenlegi, nem egyértelműnek vagy nehézkesnek ítélt **követelményeket** értesítéssel váltsák fel (ami azt jelenti, hogy a tagállamok nem utasíthatják el egy központi értéktár kérelmét), jelentős lépés a harmonikusabb és összekapcsolt kiegyenlítési rendszer felé, ami a határokon átnyúló szolgáltatásokat nyújtani kívánó központi értéktárak költségeinek csökkenéséhez vezet. Azt azonban még nem lehet tudni, hogy ezek a támogató intézkedések hogyan fognak költségmegtakarítást eredményezni a kibocsátók és a befektetők számára. Különös figyelmet kell fordítani annak biztosítására, hogy a fogadó országok felügyeleti hatóságai továbbra is felügyelhesék a piacot.

3.4 A költségek csökkentésének szükségessége a **felügyeleti együttműködés** javítása mellett a felügyeleti kollégiumok létrehozására irányuló európai bizottsági javaslatához vezetett, amelyet az EGSZB – mint megfelelő és kiegyensúlyozott intézkedést – határozottan támogat. Az EGSZB üdvözlí, hogy két külön kollégium helyett csak egy kollégiumot vezetnek be a központi értéktárak számára, hogy a központi értéktárak ne tartozzanak egyszerre a „passzportálási kollégium” és a „csoportszintű kollégium” hatálya alá is. Ez költségmegtakarítást és jelentős felügyeleti szinergiákat eredményezne.

3.5 A **banki jellegű kiegészítő szolgáltatások** nyújtásának keretrendszerét érintő egyik fő javítás a rendelet 54. cikke (4) bekezdésének módosításához kapcsolódik, amelyet az EGSZB határozottan támogat, mivel lehetővé teszi a központi értéktárak számára, hogy a fent említett szolgáltatások nyújtását ne csak a kijelölt hitelintézetektől, hanem más központi értéktáraktól is kérhessék.

⁽⁷⁾ TARGET2-Securities rendszer. Jelenleg 20 európai ország 19 központi értéktára kapcsolódik a T2S-hez. A dán korona 2018 októberé óta elérhető a T2S-ben történő kiegyenlítésre.

⁽⁸⁾ TARGET2-Securities rendszer árazása.

⁽⁹⁾ HL C 155., 2021.4.30., 20. o.

3.5.1 Az EGSZB azonban elismeri, hogy ez a lépés potenciálisan növelheti a pénzügyi stabilitási kockázatokat. Miközben az EGSZB hasznosnak tartja azt a célt, hogy a banki jellegű kiegészítő szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos akadályok csökkentése révén javuljon a határokon átnyúló szolgáltatások nyújtása, és osztozik az erre irányuló törekvésben, az EGSZB lehetőségeket lát a központi banki pénzzel történő kiegyenlítésen alapuló megoldásokban is, amelyek eredendően biztonságosabbak. Igaz, ezt nagyrészt a központi értéktárakról szóló rendeleten kívül kellene megoldani: pl. a T2S kiterjesztésével, a központi banki digitális valuták nagykereskedelmi fejlesztésével, a jogi akadályok felszámolásával stb.

3.5.2 Nem világos azonban, hogy megfelelő-e az Európai Bizottság által választott út, miszerint megbízza az Európai Bankhatóságot (EBH), hogy dolgozzon ki szabályozástechnikai standardtervezeteket annak a küszöbértéknek a meghatározására, amely alatt a hitelintézetek nyújthatják ezeket a banki jellegű kiegészítő szolgáltatásokat. Pozitívum, hogy ez a hatóság végezhetné el a legjobban a küszöbérték hitelesítését, és az Európai Bizottságnak szükség esetén nagyobb mozgástere lenne. A fentiek ellenére az EGSZB több alkalommal⁽¹⁰⁾ is felvetette azt a problémát, hogy a társjogalkotókat megfosztják a megvitatott jogalkotási aktus lényeges kérdéseiről történő döntés jogától. Az EGSZB ezért kéri, hogy a fontos gazdasági kérdésekkel rendes jogalkotási eljárás keretében foglalkozzanak⁽¹¹⁾.

3.6 A **kiegyenlítési fegyelem** javítását célzó lépések rendkívül üdvözlendők. Az EGSZB azt is támogatja, hogy a felülvizsgálat több esetben is pontosításokat és kivételeket tartalmazzon az kiegyenlítési fegyelem kérdésével kapcsolatban. Különösen fontos az Európai Bizottság azon döntése, hogy nem kívánja azonnal bevezetni a kötelező kényszerbeszerzéseket; ezek a felvásárlási megállapodások akkor válhatnak alkalmazhatóvá, ha a szankciórendszer önmagában nem csökkenti az Európai Unióban a meghíúsult kiegyenlítéseket. Úgy tűnik, hogy a kötelező kényszerbeszerzések sorozatát megakadályozó továbbadási mechanizmusok bevezetése enyhíti a javasolt kötelező kényszerbeszerzések rendszerének alapvető gyengeségeit (vagy a nem optimális alkalmazástól való félelmet). Az EGSZB óvatosságot tartja a kötelező kényszerbeszerzések „kétlépcsős” megközelítését, és úgy véli, hogy az európai tőkepiacok hosszú távon vonzóbbá válnak mind a kibocsátók, mind a befektetők számára.

3.7 A **harmadik országbeli központi értéktárakkal** kapcsolatos rendelkezések különösen fontosak az EU nyílt stratégiai autonómiára való törekvése szempontjából. Az EGSZB üdvözlö a központi értéktárakról szóló rendelet módosított 25. cikkében bevezetett követelményt, amely szerint a valamely tagállam joga szerinti kiegyenlítési szolgáltatásokat nyújtani kívánó központi értéktáraknak be kell jelenteniük azt az Európai Értékpapírpiaci Hatóságnak (ESMA). Az EGSZB támogatja a felülvizsgálat által bevezetett intézkedéseket is, amelyek a harmadik országbeli központi értéktárak uniós működésének egyéb szempontjait szabályozzák, és ezáltal egyenlő versenyfeltételeket és jobb versenykörnyezetet eredményeznek.

4. Részletes megjegyzések

A T2S szerepe

4.1 Tekintettel a T2S rendkívüli jelentőségére, az EGSZB úgy véli, hogy koherens felügyeleti és ellenőrzési keretet kell kialakítani a platformnak a teljes kiegyenlítési rendszerben betöltött szerepével kapcsolatban. Az Európai Központi Bank (EKB), az ESMA, a T2S-ben részt vevő központi értéktárak illetékes nemzeti hatóságai és a központi értéktárakat felügyelő központi bankok közötti jelenlegi önkéntes megállapodásokat korszerűsíteni kell annak biztosítása érdekében, hogy az új jogszabályi keret egyértelmű szerepet biztosítson valamennyi részt vevő hatóság számára: az illetékes nemzeti hatóságoknak, a központi bankoknak és az EKB-nek mint vezető felvigyázó hatóságoknak, valamint az ESMA-nak mint felügyeleti hatóságnak. Ez a továbbfejlesztett keret egy felügyeleti kollégium formájában valósulhatna meg.

4.2 Az EGSZB ezért arra kéri a társjogalkotókat, hogy a T2S rendszerszintű kiegyenlítési platformot vonják be a központi értéktárakról szóló rendelet hatálya alá, és teremtsék meg a feltételeket a T2S eszközön keresztül történő kiegyenlítés széles körű bevezetéséhez az EU-ban⁽¹²⁾. Erre azért van szükség, hogy ez a több pénznemet magában foglaló rendszer végre – az euróövezeten kívüli országok központi bankjainak és központi értéktárainak érthető fenntartásai ellenére – teljes kapacitással működhessen. A T2S-nek az adat- és információáramlás harmonizálásában betöltött szerepét – amely a központi értéktárak hatékony szolgáltatásnyújtásának alapvető szempontja – szintén el kell ismerni és be kell építeni a jogalkotási javaslatba.

⁽¹⁰⁾ Legutóbb a Szolvencia II felülvizsgálatáról szóló, 2022 februárjában elfogadott EGSZB-véleményben, lásd a 2.3. pontot (HL C 275., 2022.7.18., 45. o.).

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye a Szolvencia II felülvizsgálatáról (HL C 275., 2022.7.18., 45. o.).

⁽¹²⁾ A dán korona kivételével a T2S-rendszeren keresztül nem lehet más, eurótól elért valutában történő kiegyenlítést végezni, mivel az euróövezeten kívüli kiegyenlítés érintett szereplői vonakodnak a csatlakozástól, és „várakozó állápontra” helyezkednek.

4.3 Jelenleg a T2S-t az EKB felügyeleti keretrendszerében szereplő, a pénzügyi piaci infrastruktúrára vonatkozó elvek alapján ellenőrzik; ez egy „könnyed” megközelítés, amely elismeri a platform rendszerszintű jelentőségét az Európai Gazdasági Térség számára. Az EGSZB nem lát olyan szabályozási konfliktusokat, amelyek az EKB vitathatatlan függetlenségét befolyásolnák, mivel a T2S olyan, a pénzügyi piaci szereplők számára nyújtott infrastrukturális eszköznek tekinthető, amelyet számos okból kifolyólag jobb az EKB „égisze” alatt fejleszteni, és nem máshol. Ráadásul az EKB-nak a platformon keresztül történő bevonása az értékpapír-kiegyenlítésbe eltávolodást jelent a klasszikus központi banki funkcióktól, ami egyértelműen arra enged következtetni, hogy a T2S-t a központi értéktárakról szóló rendeletbe kell foglalni a szabályozási keretrendszer koherens és hatékony kialakítása érdekében.

A kiegyenlítési fegyelem nyomon követése

4.4 Az EGSZB megjegyzi, hogy a javaslat legvitatottabb része – a kötelező kényszerbeszerzések „kétlépcsős” megközelítésben végrehajtott lehetséges érvényesítése – továbbra is megfontolandó kiegyensúlyozott lehetőség marad mindaddig, amíg nem lesz egyértelmű, hogy a kiegyenlítések meghíúsulásának csökkentésére irányuló egyéb intézkedések kielégítő eredményeket fognak-e elérni.

4.5 Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a probléma késlekedés nélkül történő kezelése a meghíúsult kiegyenlítések okainak jobb és mélyebb megértéséhez vezetne. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy az illetékes hatóság által készített nyilvános jelentés formájában, ideális esetben a szankciórendszer hatálybalépését követő 12 hónapon belül tűzzenek ki egy, a kiegyenlítési meghíúsulások mutatóinak és a meghíúsulások mögöttes okainak értékelésére vonatkozó konkrét határidőt.

4.6 Míg egyesek a kötelező kényszerbeszerzésre vonatkozó kötelezettség teljes eltörlése mellett érvelnek, az EGSZB óvatosabb, tekintettel a meghíúsult kiegyenlítések – más jelentős pénzügyi jogrendszerekhez képest is – elfogadhatatlanul magas előfordulására. Ha egy jelentős szakpolitikai lehetőséget kivonnak Európai Bizottság eszköztárából, az nem javítana a helyzeten. A végrehajtási jogi aktus elfogadása ebben a konkrét esetben megfelelő opciónak tűnik.

4.7 Az EGSZB elismeri, hogy van egy rendkívül hatékony módja annak, hogy gyorsan csökkenjen a meghíúsult kiegyenlítések száma: a meglévő szankciók növelése a megfelelő egyensúly eléréséig. Különös figyelmet kell fordítani a „short ügyletekre” irányuló gyakorlatokkal kapcsolatos kiegyenlítési meghíúsulásokra. A kötelező kényszerbeszerzések végső megoldásként szolgálhatnak, amelyet a piaci szereplőkkel folytatott megfelelő konzultációkat követően akkor lehet – rendkívül körültekintően – alkalmazni, ha minden más megoldás kudarcot vall.

4.8 Mielőtt bármilyen intézkedést meghoznánk, fontos, hogy különös figyelmet fordítsunk a közvetítői láncok lerövidítésére irányuló intézkedésekre. Az „előzetes megfeleltetés” módszer széles körű alkalmazásának okai alapos vizsgálatot igényelnek. Mivel számos (technikai) meghíúsulás a hosszú kiegyenlítési láncok késedelmei miatt következik be, a kötelező kényszerbeszerzések nem írhatók elő e tényező figyelembevétel nélkül és a kiegyenlítési „parancsnoki láncok” lerövidítését ösztönző megfelelő intézkedések végrehajtása előtt.

Kiegyenlítés „digitális eszközökben” a központi értéktár kiegyenlítési rendszerén belül

4.9 A „digitális eszközök” térnyerése rávilágított az adott eszközzel kapcsolatos kereskedési és kiegyenlítési szolgáltatások funkcionális összekapcsolódására. A megosztott könyvelési technológia (DLT) bevezetése a pénzügyi szektorban és máshol is hatalmas lehetőségeket rejt magában. Ha a „hagyományos” eszközökkel való kereskedés és kiegyenlítés versenyképes akar maradni a „digitális eszközökkel” való kereskedéssel és kiegyenlítéssel szemben, a központi értéktárak számára lehetővé kell tenni, hogy könnyen létrehozassák saját kereskedési rendszereiket azokra az eszközökre vonatkozóan, amelyekkel az ügyleteket kiegyenlítik. Az EGSZB teljes mértékben tudatában van annak, hogy a DLT kísérleti rendszer fontos részét képezi a központi értéktárakról szóló rendelet felülvizsgálatára vonatkozó jogszabályi háttérnek. Az EGSZB támogatja, hogy a fent említett kísérleti rendszerre vonatkozó európai bizottsági javaslat elfogadásáig halasszák el a központi értéktárakról szóló rendelet felülvizsgálatának minden olyan módosítását, amely a megosztott könyvelési technológiában rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázását célozza. Átmeneti intézkedésként azonban az EGSZB javasolja egy multilaterális kereskedési rendszer (MTF) létrehozásának lehetőségét a központi értéktár kiegyenlítési rendszerén belül elszámolt eszközökre. Az MTF fenntartását a központi értéktárakról szóló rendelet felülvizsgálata melléklete B. szakaszának 1. része értelmében vett kiegészítő szolgáltatásnak kell tekinteni.

4.10 Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy a „szabályozási tesztkörnyezet” létrehozása nem teremthet precedenst a piaci magatartás és a befektetővédelem meglévő normáinak csökkentésére. A kiegyenlítési folyamatoknak teljes egészében a megosztott könyvelési technológián alapuló hálózatokra való áthelyezése javítja a hatékonyságot, mivel csökkenti a kapcsolódó tranzakciós költségeket és a közvetítők túlságosan kiterjedt láncolatának lerövidítése révén az érintett kockázatot is. Ugyanakkor a partnerkockázat nem szűnik meg pusztán a megosztott könyvelési technológiai hálózatok kihasználásával. Kiemelkedően fontos annak biztosítása, hogy az e hálózatokban való részvétel követelményeit úgy határozzák meg, hogy az csökkentse a partnerkockázatot. A központi értéktáraknak kulcsszerepet kell játszaniuk az infrastruktúra irányításában.

A szankciók érvényre juttatása

4.11 A központi értéktárakról szóló rendelet felülvizsgálata rendkívül nagy kihívást jelentő időszakban, Oroszország Ukrajna elleni háborújának kellős közepén történik. Az európai pénzügyi piaci infrastruktúrát úgy tervezték, hogy képes legyen az ilyen megrázkódtatások leküzdésére; ráadásul ennek egy (rendszerszinten) fontos része – a központi értéktárak hálózata – most döntő szerepet játszik az Oroszországgal szembeni nyugati szankciók megfelelő operatív szintű végrehajtásának biztosításában. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy adjon megfelelő iránymutatást azokban az esetekben, amikor a szankciókkal kapcsolatos intézkedések „feltérképezetlen területekre” vezetnek, ami bizonytalanságot okoz a piaci szereplők körében. Az ilyen „gyors megoldást” jelentő útmutatás egyes rendelkezései megfontolhatók a felülvizsgálati javaslat további fejlesztéséhez is, hogy az jobban megfeleljen a jövőbeli kihívásoknak.

4.12 A nemzetközi fejlemények tükrében az EGSZB azt javasolja, hogy a központi értéktárakról szóló rendelet írja elő a központi értéktáraknak, kibocsátóiknak és résztvevőiknek, hogy hozzanak létre egy életképes, **állandó mechanizmust** a közös európai szankciók alkalmazásával kapcsolatos adatok cseréjére és megosztására. Nem fordulhat elő az a helyzet, hogy egy intézkedés csak azért marad el, mert a különböző résztvevők nem tudnak olyan következtetésre jutni, amely egyébként egyszerű vagy legalábbis megvalósítható lenne (például közös mérlegelés esetén). Jogos kérdés, hogy a központi értéktárakról szóló rendeletet erre megfelelő jogi eszköznek kell-e tekinteni, ugyanakkor az EGSZB erősebb felügyeleti szabályozás mellett száll síkra a szankciók érvényre juttatásának tekintetében.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről

(COM(2022) 105 final)

(2022/C 443/13)

Előadó: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Társelőadó: **Ody NEISINGH**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.22.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	200/7/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli azt a jogalkotási innovációt, amely szerint a nők elleni erőszak elleni küzdelemről szóló irányelv – amelyre nagy társadalmi igény van – egy interszekcionális megközelítés jegyében jön létre.

1.2 Hasonlóképpen, tekintettel a nőket ért erőszak számos formájának jelentőségére és kiterjedtségére, az ilyen erőszak elleni küzdelemre irányuló politikák nem lehetnek semleges politikák, hanem azokat világos és egyértelmű nemi szempontok alapján kell kidolgozni, amelyeket úgy kell kialakítani, hogy megkönnyítsék e politikák szükségességének megértését, és elősegítsék hatékonyságukat.

1.3 Az EGSZB kifejezi, hogy elengedhetetlenek és sürgősnek tartja annak előmozdítását, hogy minden tagállam, amely ezt még nem tette meg, valamint maga az EU is ratifikálja mind az ILO erőszak és zaklatás elleni 190. sz. egyezményét, mind az Isztambuli Egyezményt.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy az irányelvnek ki kell terjednie a nők elleni erőszak minden formájára, így többek között az intézményi erőszakra, a szexuális és reprodukzív kizsákmányolásra, a munkahelyi zaklatásra, a nemi alapú családi erőszakra, a pszichoaktív anyagokkal történő befolyásolásra, az utcai zaklatásra, a nem és/vagy társadalmi nem alapján történő szexuális zaklatásra, a fogvatékossággal élő nők kényszersterilizálására.

1.5 Az EGSZB megítélése szerint a nők elleni erőszakot az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében említett, több tagállamra kiterjedő bűncselekmények közé kellene sorolni.

1.6 Az EGSZB véleménye szerint a szociális párbeszédnek és a kollektív tárgyalásoknak konkrét intézkedéseket kellene tartalmazniuk arra vonatkozóan, hogy garantálva legyen, hogy a nőkkel szembeni erőszak áldozatainak megmarad a munkája, illetve hogy biztosított legyen azoknak az áldozatoknak a munkaerőpiaci integrációja is, akiknek nincs munkájuk.

1.7 Az EP és a CEDAW által elfogadott megközelítéssel összhangban az EGSZB úgy véli, hogy a „szexmunkások” kifejezés helyett a „prostitucióban részt vevő nők” kifejezést kellene használni.

1.8 Az EGSZB úgy véli, hogy a súlyosbító tényezők között figyelembe kellene venni olyan szempontokat, mint az áldozatot vagy annak érzelmi vagy családi környezetét ért korábbi fenyegetés, valamint a nyereségvágy.

1.9 Mindemellett különös figyelmet kell fordítani az etnikai és/vagy kulturális kisebbségekhez tartozó nőkre és lányokra, például a romákra, a migráns nőkre, különösen a rendezetlen jogállású nőkre, valamint a háború elől menekülő lányokra és nőkre.

1.10 Az EGSZB kéri továbbá, hogy fordítsanak különös figyelmet a fogyatékossgal élő nőkre, akik fogyatékossguk miatt jobban ki vannak téve a nemi alapú támadásoknak.

1.11 Az internetes zaklatással kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy a beleegyezés hiánya és a nyilvánosság elé tárás önmagában is internetes zaklatásnak minősül.

1.12 Az EGSZB úgy véli, hogy az áldozatok segítő szakszolgálatokhoz irányításának nemcsak időben és összehangolt módon kell történnie, hanem azt elsőbbséggel és sürgősen kell megtenni.

1.13 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az egészségügyi szolgáltatásokat, köztük a szexuális és reprodukív egészségügyi szolgáltatásokat is vegye fel az áldozatoknak nyújtott alapvető segítő szakszolgálatok közé, és arra biztatja az összes uniós tagállamot, hogy sürgősen hárítsanak el minden akadályt a sürgősségi fogamzásgátláshoz és a nemi erőszak utáni önkéntes terhességmegszakítást nyújtó szolgáltatásokhoz való hozzáférés elől.

1.14 Az EGSZB támogatja, hogy az áldozatok testi és lelki épségének védelmét célzó sürgősségi távoltartási és védelmi rendelkezések szükségszerűen tartalmazzanak olyan intézkedéseket, amelyek megakadályozzák, hogy az elkövető zaklassa az áldozatot vagy fizikailag közeledjen hozzá.

1.15 Az EGSZB úgy véli, hogy a szexuális erőszak áldozatai számára létrehozott valamennyi támogatási mechanizmusnak és intézkedésnek kifejezetten hozzáférhetőnek és ingyenesnek kell lennie.

1.16 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy ha a munkahelyi szexuális zaklatás esetén csak külső tanácsadási és ellátási szolgáltatások vehetők igénybe, az korlátozást jelent, és hogy a javaslat nem érinti a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások fontosságát, valamint a szociális partnerek részvételének és a velük folytatott tárgyalásoknak a szükségességét.

1.17 Tekintettel az oktatásnak a nemi szerepek és sztereotípiák kialakításában játszott szerepére, az oktatás megelőző szerepének – különösen az átfogó szexuális nevelés révén – az oktatás minden szakaszában meg kell jelennie, és az intézményi együttműködésbe kifejezetten be kell vonni az oktatási közösséget, a civil társadalmi szervezeteket (különösen a női szervezeteket), a szociális partnereket és az érintett közösségeket.

1.18 Az EGSZB úgy véli, hogy a láthatási szabályokkal szemben a gyermek mindenképp felett álló érdekének kell érvényesülnie, amennyiben észszerű kétségek merülnek fel a fizikai és érzelmi szempontból is biztonságos kapcsolattartás biztosíthatóságát illetően.

1.19 Az EGSZB üdvözli, hogy a női nemi szervek megcsonkítása külön bűncselekményként szerepel az irányelvben.

1.20 Az EGSZB úgy véli, hogy a szexuális és reprodukív egészség és jogok szélesebb értelemben vett megsértése ellen is mint a nőkkel szembeni erőszak ellen kell küzdeni, például a nőgyógyászati és szülészeti erőszak, a terhességre kényszerítés és a terhességmegszakítás megtagadása esetében. Az EGSZB ezenkívül aggodalommal állapítja meg, hogy a nők elleni erőszak definíciója nem foglalja magában a terhesség szabad, önkéntes és biztonságos körülmények közötti megszakítására vonatkozó jelenlegi korlátozásokat, valamint az abortusz mellett szabad elhatározásból döntő nők zaklatását, ami különösen a klinikák környékén fordul elő.

1.21 Az EGSZB aggodalommal állapítja meg, hogy a javaslat nem tárgyalja a nők elleni erőszak áldozatainak árván maradt gyermekeit megillető, szabadon és egyenlőként élt teljes értékű életet.

1.22 Az EGSZB mély aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a szélsőjobboldal célul tűzte ki a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó javaslatok elleni fellépést, különösen azért, hogy szisztematikusan tagadja a nőkkel szembeni strukturális erőszakot, amelyet a nők pusztán női mivoltuk miatt szenvednek el. Ez a tagadás, amellet, hogy mérgezi az egyenlőségen alapuló együttélést, az EUSZ 2. cikkében foglalt értékeket és elveket is támadja.

1.23 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az irányelv tartalmazzon egy pénzügyi tervet, amely szavatolja, hogy megfelelő állami finanszírozás révén biztosított legyen az elfogadott intézkedések hatékony végrehajtása.

2. Általános megjegyzések

2.1 A nők elleni erőszak a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés maximális kifejeződése. Egy olyan ellenőrzési mechanizmust jelent, amelynek eredete a nők és férfiak közötti egyenlőtlenségben rejlik, és amely fenn is tartja és táplálja is ezt az egyenlőtlenséget.

2.2 Az EGSZB mély aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a szélsőjobboldal célul tűzte ki a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó javaslatok elleni fellépést, különösen azért, hogy szisztematikusan tagadja a nőkkel szembeni strukturális erőszakot, amelyet a nők pusztán női mivoltuk miatt szenvednek el. Ez a tagadás, amellet, hogy mérgezi az egyenlőségen alapuló együttélést, az EUSZ 2. cikkében foglalt értékeket és elveket is támadja.

2.3 A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó európai stratégia (2020–2025) egyik fő célkitűzése a nemi alapú erőszak felszámolása. Célja továbbá többek között a nemi sztereotípiák elleni küzdelem, a foglalkoztatási bérszakadék és gondozási feladatok terén fennálló különbségek megszüntetése, a gazdaság különböző ágazataiban való egyenlő részvétel elérése, valamint a nők és férfiak közötti egyensúly megteremtése a döntéshozatalban és a politikai tevékenységekben.

2.4 A nők és lányok elleni erőszak a nemek közötti megkülönböztetés egyik legnehezebben leküzdhető formája, és az emberi jogok megsértése. Az EU-ban a nők fele (53 %) kerül bizonyos helyeket vagy helyzeteket a fizikai vagy szexuális támadástól való félelem miatt ⁽¹⁾, és egyharmaduk (33 %) számolt be arról, hogy fizikai vagy szexuális erőszak áldozatává vált.

2.5 Tekintettel a nőket ért erőszak számos formájának jelentőségére és kiterjedtségére, az ilyen erőszak elleni küzdelemre irányuló politikák nem lehetnek semleges politikák, hanem azokat világos és egyértelmű nemi szempontok alapján kell kidolgozni, amelyeket úgy kell kialakítani, hogy megkönnyítsék e politikák szükségességének megértését, és elősegítsék hatékonyságukat.

2.6 A nők nap mint nap ki vannak téve a munkahelyi erőszak veszélyének, különösen a közlekedési ágazatban (a nők 63 %-a számolt be arról, hogy a közelmúltban legalább egy erőszakos cselekmény irányult ellene) ⁽²⁾, valamint a szolgáltatási és értékesítési ágazatban ⁽³⁾.

2.7 A Covid19-világjárvány okozta egészségügyi válság kezelése érdekében hozott korlátozó intézkedések miatt a kapcsolati erőszak is gyakoribbá vált ⁽⁴⁾.

2.8 Az EGSZB üdvözlí, hogy az irányelvjavaslat célja a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak megelőzése és az ellene való küzdelem a magas szintű biztonság és az alapjogok teljes körű gyakorlása érdekében, beleértve az egyenlő bánásmódot és a megkülönböztetésmentességhez való jogot. Bár megértjük, hogy a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelemben szükség van a büntetőjogi megközelítésre, annak szükségszerűen együtt kell járnia egy holisztikus és átfogó megközelítéssel, amely a férfiak által a nőkkel szemben tanúsított erőszak megelőzését, leküzdését és felszámolását célozza.

3. Részletes megjegyzések

3.1 Az EGSZB üdvözlí azt a jogalkotási innovációt, amely szerint a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelemről szóló irányelv egy interszekcionális megközelítés jegyében jön létre. Ugyanakkor figyelmeztet arra, hogy protokollokat kell életbe léptetni, tájékoztató kampányokat kell indítani és szakembereket kell képezni annak érdekében, hogy megelőzhető legyen mind az intézményi erőszak, mind az áldozathibáztatás, amely az erőszakos cselekménytől független külső tényezőkön alapul, mint például az áldozat megjelenése vagy viselkedése, státusza, származása vagy bármely más jellemzője vagy állapota.

⁽¹⁾ Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) (2014), Nőkkel szembeni erőszak: az Unió egészére kiterjedő felmérés.

⁽²⁾ ETF (2019). Time's Up for Violence Against Women.

⁽³⁾ Eurofound (2017). 6th European Working Condition Survey.

⁽⁴⁾ Európai Unió (2021). 2021. évi jelentés a nemek közötti egyenlőségről az EU-ban.

3.2 Ezzel kapcsolatban az EGSZB üdvözlí, hogy a nők elleni erőszak egyes formáira vonatkozó meghatározásoknak az irányelvbe foglalásával tisztább fogalmi és a büntetőjogi helyzet áll elő, ugyanakkor elengedhetetlennek tartja, hogy a javaslat a nők elleni nemi alapú erőszak valamennyi formájával foglalkozzon, és tartalmazza a nemi alapú erőszak olyan általános meghatározását, mint amelyet a nők elleni erőszak felszámolásáról szóló 1993. évi ENSZ-nyilatkozat 1. és 2. cikke vagy az Isztambuli Egyezmény 3. cikke tartalmaz.

3.3 Az EGSZB megítélése szerint a nők elleni erőszakot az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében említett, több tagállamra kiterjedő bűncselekmények közé kellett volna sorolni.

3.4 Az EGSZB üdvözlí, hogy a javaslat a nemi erőszakot pusztán a beleegyezés hiánya alapján büntethetővé nyilvánítja, és a büntethetőséget nem köti erőszak vagy fenyegetés alkalmazásához. Ez a jogi meghatározás az Isztambuli Egyezménnyel összhangban magában foglalja ezt a bűncselekményt: ezt a fogalmat kell alkalmazni a nemi erőszak új formáira, például a pszichoaktív anyagokkal történő befolyásolásra.

3.5 Az EGSZB elismeri, hogy fontos olyan konkrét intézkedéseket foglalni az irányelvbe, amelyek a nemi alapú kapcsolati erőszak áldozatainak védelmét és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést szolgálják; az EGSZB azonban kéri az erőszak e típusának beillesztését az irányelvben meghatározott bűncselekmények közé, közös keretet létrehozva a büntetések, a súlyosbító körülmények, a joghatóság és az elévülési idő tekintetében.

3.6 Az európai nők több mint fele (55 %-a) számolt be arról, hogy korábban már volt szexuális zaklatás áldozata ⁽⁵⁾, ezért az EGSZB úgy véli, hogy az irányelv sem a javasolt meghatározásban, sem a szankciók, a súlyosbító körülmények, a joghatóság és az elévülési idő rendszerében nem hagyhatja figyelmen kívül a nők elleni erőszaknak ezt a formáját ⁽⁶⁾.

3.7 A szexuális zaklatást elszenvedő nők egyharmadát a munkahelyén zaklatták ⁽⁷⁾. Az EGSZB ezért szükségesnek tartja, hogy az irányelv foglalkozzon az erőszak ezen formájával, és hogy a munkáltatók a munkahelyi szexuális és nemi alapú zaklatás – ezen belül az online erőszak és az internetes zaklatás – elleni küzdelem érdekében konkrét intézkedéseket hajtsanak végre, illetve aktualizálják azokat ⁽⁸⁾. Az EGSZB ezért kéri a munkahelyi zaklatás bűncselekményének beillesztését az irányelvbe.

3.8 A helyettes erőszak, azaz az erőszak azon formája, amely a nők érzelmi bántalmazása céljából a szeretteiket vagy a családi környezetükben lévő személyeket célozza, különösen a nők gyermekei ellen irányul. Az EGSZB úgy véli, hogy a látogatási szabályokkal szemben a gyermek mindenképp felett álló érdekének kell érvényesülnie, amennyiben észszerű kétségek merülnek fel a kiskorúval való, fizikai és érzelmi szempontból is biztonságos kapcsolattartás biztosíthatóságát illetően.

3.9 Tekintettel arra, hogy a családon belüli erőszak áldozatainak felépüléséhez és helyzetük megerősödéséhez nélkülözhetetlen a gazdasági önállóság, az EGSZB aggodalommal állapítja meg, hogy a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások nem tartalmaznak konkrét intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy garantálva legyen, hogy a nőkkel szembeni erőszak áldozatainak megmarad a munkája, illetve hogy biztosított legyen azoknak az áldozatoknak a munkaerőpiaci integrációja is, akiknek nincs munkájuk.

3.10 Az EGSZB, ismervén az Európai Parlament szexuális kizsákmányolásról és prostitúcióról, valamint annak a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról szóló jelentésének ⁽⁹⁾ megállapításait, amelyek a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW) 6. cikkével, valamint az ENSZ nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölésével foglalkozó bizottságának a globális

⁽⁵⁾ 42 000 nő által alkotott minta alapján készített tanulmány. Forrás: Nőkkel szembeni erőszak: az Unió egészére kiterjedő felmérés, Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2014.

⁽⁶⁾ Ezzel magának vallja a 2019 februárjában az Európai Parlamentben megrendezett „Me Too” napokon tett vállalásokat – ez alkalommal felszólították a májusi választásokon induló jelölteket, hogy határozottan kötelezzék el magukat a szexuális zaklatás elleni küzdelem mellett.

⁽⁷⁾ 42 000 nő által alkotott minta alapján készített tanulmány. Forrás: Nőkkel szembeni erőszak: az Unió egészére kiterjedő felmérés, Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2014.

⁽⁸⁾ E tekintetben az EGSZB a nők és férfiak közötti tényleges egyenlőséget célzó, spanyolországi jó gyakorlatként hivatkozik a 2007. március 22-i 3/2007. számú sarkalatos törvény 48. cikkére.

⁽⁹⁾ Az Európai Parlament jelentése a szexuális kizsákmányolásról és a prostitúcióról, valamint annak a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról (2013/2103 (INI)). Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság. Előadó: Mary Honeyball. A7-0071/2014. 3.2.2014. Lásd még az Európai Parlament 2021. február 10-i állásfoglalását az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv végrehajtásáról (2020/2029(INI)).

migráció kontextusában a nőkkel és lányokkal folytatott emberkereskedelemtől szülő, 2020. november 6-i 38. sz. általános ajánlásával összhangban fogantak, úgy véli, hogy a „szexmunkások” helyett a „prostitúcióban részt vevő nők” kifejezést helyénvaló alkalmazni.

3.11 A 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹⁰⁾ szerint az áldozat beleegyezése nem vehető figyelembe, ha a beleegyezés elérése érdekében fenyegetést, erőszakot, kényszert alkalmaznak, visszaélnek a hatalmi vagy a kiszolgáltatott helyzettel, illetve anyagi ellenszolgáltatást vagy előnyöket nyújtanak vagy fogadnak el. Az EGSZB úgy véli, hogy a kerítésre vagy a mások szexuális kizsákmányolásán alapuló haszonszerzésre az irányelv 2., a szexuális kizsákmányolással kapcsolatos bűncselekményekről szóló fejezetében előírt szankcióknak kell vonatkoznuk.

3.12 Az EGSZB osztja az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa különleges előadójának aggodalmait⁽¹¹⁾ az úgynevezett béranyaság gyakoribb válásával kapcsolatban. Egyetért az Európai Parlament nézetével⁽¹²⁾, amely szerint ez a reprodukív kizsákmányolás egyik formája, amely sérti a nők méltóságát. Ezért úgy véli, hogy ezt a gyakorlatot – amennyiben bármelyik fél számára nyereséggel vagy haszonnal járó jogügyletről van szó, beleértve a reklámt is – a nők elleni erőszak egyik formájának kell tekinteni, és a szexuális kizsákmányolással azonos szinten kell kezelni (beillesztve azt a 2. fejezetbe és az 1. cikkbe).

3.13 A nők elleni erőszak a legelterjedtebb emberi jogi jogsértés az Unióban, azonban a kiszolgáltatott helyzetben lévő nők és lányok körében nagyobb számban fordul elő, ezért különös figyelmet kell fordítani az etnikai és/vagy kulturális kisebbségekhez tartozó – így például a roma – nőkre és lányokra.

3.14 Az EGSZB támogat minden olyan megfelelő jogalkotási intézkedést, amelynek célja a fogyatékossgal élő nőknek a kizsákmányolás, az erőszak és a visszaélés minden formájával – többek között a nemi alapú erőszakkal – szembeni védelme, valamint támogatja a megelőzésükre irányuló megfelelő intézkedéseket, különösen a fogyatékossgal élő nőknek nyújtott, a nemi szempontokat figyelembe vevő segítség és támogatás megfelelő formáit. Ennek érdekében az EGSZB támogatja, hogy a fogyatékossgal élő nők ellátására szolgáló valamennyi létesítményt és programot független hatóságok érdemben ellenőrizzék.

3.15 Az EGSZB támogatja továbbá az erőszak vagy bántalmazás bármely formájának áldozatává vált fogyatékossgal élő nők fizikai, kognitív és pszichológiai felépülésének, rehabilitációjának és társadalmi reintegrációjának előmozdítására irányuló valamennyi megfelelő intézkedést, többek között védelmi szolgáltatások nyújtása révén, és kéri, hogy fordítsanak különös figyelmet azon fogyatékossgal élő nőkre is, akik nagyobb mértékben vannak kitéve a nemi alapú és a fogyatékossgal összefüggő támadásoknak (kényszersterilizálás, jogi cselekvőképzetlenség megállapítása a családtagok közbenjárására).

3.16 A migráns nőket – különösen, ha rendezetlen jogállásúak – bejelentésük benyújtásakor az önálló és ideiglenes tartózkodási engedély azonnali megadásával kell védeni⁽¹³⁾. Továbbá, ha az eljárás során kiderül, hogy nem rendelkeznek a jogszerű tartózkodást lehetővé tevő okmányokkal, az illetékes migrációs hatóságokat nem szabad tájékoztatni.

3.17 Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a javaslatban az internetes zaklatás és az intim vagy manipulált anyagok beleegyezés nélküli megosztása a nők és lányok elleni erőszak formáiként szerepel, de aggályosnak tartja azt a kikötést, hogy e cselekmény csak akkor minősül bűncselekménynek, ha az anyagot „végfelhasználók sokasága” számára hozzáférhetővé teszik. Ez egy pontatlan, meghatározatlan és nagymértékben megítélésen alapuló követelmény, amely nem veszi figyelembe a jó hírnév valós megsértését, amely néha súlyosabb, ha az adott anyagot csak az áldozat szűkebb társas, családi vagy munkahelyi környezetében lévő emberekkel osztják meg. Az EGSZB úgy véli, hogy a beleegyezés

⁽¹⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 101., 2011.4.15., 1. o.).

⁽¹¹⁾ Egyesült Nemzetek Szervezete. Emberi Jogi Tanács. A különleges előadó jelentése a gyermekek eladásáról és szexuális kizsákmányolásáról, beleértve a gyermekprostitúciót, a gyermekpornográfiát és a gyermekek szexuális bántalmazását bemutató egyéb anyagokat. A/HRC/37/60. Emberi Jogi Tanács. 37. ülészak. 2018. február 26-tól március 23-ig.

⁽¹²⁾ Amint az az Európai Parlament 2015. december 17-i, „Az emberi jogok és a demokrácia helyzete a világban” című 2014. évi éves jelentéséről és az Európai Unió ezzel kapcsolatos politikájáról szóló, 2015/2229(INI) számú állásfoglalásában szerepel, amely elítéli a béranyaságot, mivel az „alázza a nők emberi méltóságát, mivel testüket és annak reprodukív funkcióit árucikként használja”, felszólít arra, hogy a különböző emberi jogi eszközök fényében sürgősen vizsgálják felül annak jogszerűségét, és kéri a gyakorlat betiltását, amely „reprodukív kizsákmányolást és az emberi test pénzügyi vagy egyéb haszonszerzésre való használatát foglalja magában, különösen a fejlődő országban élő, kiszolgáltatott nők esetén”.

⁽¹³⁾ E tekintetben a spanyol bevándorlási törvény jó gyakorlatot jelent (a 4/2000. sz. sarkalatos törvény 31a. cikke).

hiányának és a közzétételnek önmagában is internetes zaklatásnak kellene minősülnie, eltekintve annak megítélésétől, hogy az anyagot végfelhasználók sokaságával, vagy ellenkezőleg, sok vagy elegendő felhasználóval osztották-e meg (7. cikk a) és b) pont, 8. cikk c) pont és 9. cikk a) pont).

3.18 Az internet és a közösségi média széles körű használata miatt a szexuális tartalmú anyagok nem beleegyezésen alapuló megosztása egyre gyakoribbá válik, így nagyobb hatást fejt ki, ezért az áldozatokra nézve súlyosabb károkkal jár. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki e gyakorlat elterjedtsége miatt, és úgy véli, hogy az erre (7. cikk) vonatkozó büntetéseknek és elévülési időnek meg kellene egyeznie az internetes fenyegető zaklatásra (8. cikk) vonatkozó, a 12. és 15. cikkben meghatározott büntetésekkel és elévülési idővel.

3.19 Az EGSZB üdvözli, hogy az irányelv hatálya alá tartozó bűncselekményekkel kapcsolatos bejelentések fogadására és továbbítására vonatkozóan a javaslat az illetékes hatóságok számára célzott képzéseket ír elő, de úgy véli, hogy ezen túlmenően konkrét intézkedéseket kellene előírni a rendszer hatékonyságának nyomon követésére és értékelésére, valamint konkrét szankciókat arra az esetre, ha az illetékes hatóságok nem tartják be a kellő gondosság elvét. (37. cikk (6) bekezdés).

3.20 Az EGSZB üdvözli a nők és lányok elleni erőszakkal kapcsolatos nyomozással és büntetőeljárással foglalkozó személyek, egységek és szolgálatok – különösen a jogi tisztviselők, hatóságok és bírósági alkalmazottak, bírák, ügyészek, ügyvédek, áldozatsegítők és helyreállító igazságszolgáltatási szolgálatok, gondozási szakemberek, szociális és oktatási szolgálatok és a kiszolgáltatott csoportokkal vagy áldozatokkal esetleg kapcsolatba kerülő más érintett személyzet – „megfelelő” szakértelmére vonatkozó követelményt. Az EGSZB ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a szakértelm megítélésének vagy elégtelenségének megítélése szubjektív lehet. Mivel a beavatkozás egyik fő hibája ezen a területen éppen az érintett szereplők képzésének és tudatosításának hiánya, az EGSZB azt javasolja, hogy az irányelv ne csak a bejelentéseket továbbító vagy az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek, hanem a 3. fejezetben (17. cikk (1) bekezdés) meghatározott nyomozásban vagy büntetőeljárásban részt vevők számára is írjon elő célzott képzést.

3.21 Az áldozatok ügyének gyors kezelése központi jelentőségű a megfelelő jóvátétel, rehabilitáció és felépülés szempontjából. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az áldozatok segítő szakszolgálatokhoz irányításának nemcsak időben és összehangolt módon kell történnie, hanem azt elsőbbséggel és sürgősen meg kell tenni (20. cikk (2) bekezdés).

3.22 Az EGSZB üdvözli azokat a javasolt intézkedéseket, amelyek biztosítják, hogy az áldozatok olyan átfogó, személyre szabott, általános és szakértői támogatási szolgáltatásokhoz jussanak hozzá, amelyek megfelelnek sajátos szükségleteiknek. Sajnálja azonban, hogy a tagállamok által az áldozatoknak nyújtandó szakértői támogatásokat felsoroló bekezdés (27. cikk (1) bekezdés) csak a jogi szakaszban vagy a nyomozási és bírósági eljárás során nyújtott támogatásokat sorolja fel, és nem említi az egészségügyi szolgáltatásokhoz – köztük a szexuális és reprodukzív egészségügyi szolgáltatásokhoz – való hozzáférést, amelyek alapvető fontosságúak az áldozatok számára. Az EGSZB ezenkívül mély aggodalommal állapítja meg, hogy a javaslat nem foglalkozik kifejezetten a szexuális és reprodukzív egészségügyi szolgáltatásokkal, beleértve a sürgősségi fogamzásgátlást és az abortuszt, amelyek nemcsak alapvető, hanem sürgősségi segítő szolgáltatások is, amelyekhez a szexuális erőszak áldozatainak hozzáférést kell biztosítani (28. cikk). Az ENSZ és az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint a nemi erőszak miatt bekövetkezett terhesség kihordására kényszerítés a kegyetlen, embertelen és megalázó erőszak egyik formájának minősülhet, ami súlyos cselekmény. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az egészségügyi szolgáltatásokat, köztük a szexuális és reprodukzív egészségügyi szolgáltatásokat is vegye fel az áldozatoknak nyújtott alapvető segítő szakszolgálatok közé, és arra biztatja az összes uniós tagállamot, hogy sürgősen hárítsanak el minden akadályt a sürgősségi fogamzásgátláshoz és a nemi erőszak utáni önkéntes terhességmegszakítást nyújtó szolgáltatásokhoz való hozzáférés elől.

3.23 A lakóhelyüket elhagyni kényszerült és a konfliktus elől menekülő nők fokozottan ki vannak téve a nemi alapú erőszak kockázatának. A szexuális erőszakot gyakran használják háborús fegyverként, a nőket és lányokat pedig fokozottan fenyegeti az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás veszélye. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a támogatás, a védelem és a hozzáférés az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz – mint például a pszichológiai traumák kezelése és a szexuális és reprodukzív szolgáltatások, beleértve a sürgősségi fogamzásgátlást és az abortuszt – rendkívül fontos, és azokat minden európai országban biztosítani kell.

3.24 Az EGSZB támogatja, hogy az áldozatok testi és lelki épségének védelmét célzó sürgősségi távoltartási és védelmi rendelkezések szükségszerűen tartalmazzanak olyan intézkedéseket, amelyek megakadályozzák, hogy az elkövető zaklassa az áldozatot vagy fizikailag közeledjen hozzá. Ez nemcsak a lakásba vagy a munkahelyre való belépés korlátozását vagy megtiltását jelenti (21. cikk (1) bekezdés), hanem általában a közterületeket is érinti, figyelembe véve azokat az eseteket, amikor az áldozat és az elkövető közötti közeledés az elkövető vagy a gyanúsított részéről tanúsított veszélyes magatartásnak tekinthető. (21. cikk (2) bekezdés).

3.25 Az EGSZB üdvözlí, hogy hozzáférhetők és ingyenesen elérhetők a szexuális erőszak áldozatai számára létrehozott telefonos segélyvonalak és a szexuális erőszak áldozatai számára a krízisközpontokban nyújtott speciális ellátás, de úgy véli, hogy a hozzáférhetőségnek és az ingyenes elérhetőségnek kifejezetten vonatkoznia kellene a szexuális erőszak áldozatainak nyújtott valamennyi támogatási mechanizmusra és intézkedésre, a jogaikról való tájékoztatásra irányuló megelőző intézkedésekre, valamint a jogorvoslati és kártérítési eljárásokra.

3.26 Az EGSZB üdvözlí, hogy a javaslat kitér a munkahelyi szexuális zaklatás esetén nyújtandó szakértői támogatásra, és hogy állami szintű megelőző intézkedéseket ajánl, azonban felhívja a figyelmet arra, hogy ha a munkahelyi szexuális zaklatás esetén csak külső tanácsadási és ellátási szolgáltatások vehetők igénybe, az korlátozást jelent (30. cikk), és hogy a javaslat nem érinti a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások fontosságát, valamint a szociális partnerek részvételének és a velük folytatott tárgyalásoknak a szükségességét, különös tekintettel a szakszervezetekre mint a munkavállalók érdekeinek és jogainak legitim képviselőire. Aggodalommal és meglepetéssel veszi tudomásul továbbá, hogy a nők elleni erőszak e formája esetén a javaslat „közvetítést” helyez kilátásba.

3.27 Ezzel összefüggésben EGSZB elengedhetetlennek és sürgősnek tartja annak előmozdítását, hogy minden tagállam, amely ezt még nem tette meg, valamint maga az EU is ratifikálja mind az ILO erőszak és zaklatás elleni 190. sz. egyezményét, mind az Isztambuli Egyezményt.

3.28 Az EGSZB üdvözlí a nemi alapú erőszak elleni megelőző intézkedéseknek az oktatásba való beépítését, ami az átfogó szexuális nevelés megerősítését is magában foglalja. Tekintettel azonban az oktatásnak a nemi szerepek és sztereotípiák kialakításában játszott szerepére, e funkciónak az oktatás minden szakaszában meg kell jelennie, függetlenül annak jellegétől, és az intézményi együttműködésbe kifejezetten be kell vonni az oktatási közösséget, a civil társadalmi szervezeteket (különösen a női szervezeteket), a szociális partnereket és az érintett közösségeket (36. cikk (2) bekezdés).

3.29 Az EGSZB üdvözlí ezenkívül a tagállamok közötti együttműködést és koordinációt a nők elleni erőszak kiváltó okaira, elterjedtségére és hatásaira vonatkozó adatgyűjtés és kutatás terén, de nem bízik abban, hogy a 44. cikk (7) bekezdésében szereplő „támogatják” megfogalmazás, amely nem több a cselekvésre való pusztá felhívásnál, valódi kötelezettségvállalást eredményez, és úgy véli, hogy sokkal hatékonyabb és ambiciózusabb lenne egy olyan kötelezettségvállalás elfogadása, amely célzott, konkrét intézkedések elfogadását írja elő, és meghatározott időkeretet szab meg (44. cikk (7) bekezdés).

3.30 Az Unió különböző országai által befogadott migráns diaszpórákat illetően figyelembe kell venni a nők és lányok elleni erőszak azon formáit, amelyek az eredeti közösségeik kulturális szokásrendszerének részét képezik. Az EGSZB ezért üdvözlí, hogy a női nemi szervek megcsonkítása külön bűncselekményként szerepel az irányelvben, de figyelmeztet arra, hogy különös gondossággal kell eljárni annak érdekében, hogy a tájékoztató vagy megelőző kampányok ne bélyegezzék meg az ilyen közösségekhez tartozó nőket, és hogy a 37. cikk (2) bekezdésében a következmények azonosítása kapcsán említett kulturális érzékenység a megelőző kampányok során is érvényesüljön. Az EGSZB e tekintetben lényegesnek tartja, hogy a gyakorlat megelőzése és kulturális jelentéseinek hatástalanítása érdekében ezt a munkát az érintett közösségekkel együtt és e közösségekre támaszkodva végezzék el (36. cikk (6) bekezdés) ⁽¹⁴⁾.

3.31 Az EGSZB üdvözlí, hogy a javaslat a kényszerabortuszt és a kényszersterilizációt az erőszak sajátos formáiként ismeri el. Ugyanakkor a szexuális és reprodukív egészség és jogok szélesebb értelemben vett megsértése ellen is mint a nőkkel szembeni erőszak ellen kell küzdeni, például a nőgyógyászati és szülészeti erőszak, a terhességre kényszerítés és a terhességmegszakítás megtagadása esetében. Az EGSZB aggodalommal állapítja meg, hogy a nők elleni erőszak definíciója nem foglalja magában a terhesség szabad, önkéntes és biztonságos körülmények közötti megszakítására vonatkozó jelenlegi korlátozásokat, valamint az abortusz mellett szabad elhatározásból döntő nők zaklatását, ami különösen a klinikák környékén fordul elő.

3.32 Az EGSZB aggodalommal állapítja meg, hogy a javaslat nem tárgyalja a nők elleni erőszak áldozatainak árván maradt gyermekeit illető, szabadon és egyenlőként élt teljes értékű életet: ez szükségszerűen azt jelenti, hogy felül kell tudniuk emelkedni az elszenvedett erőszak okozta különlegesen kiszolgáltatott helyzetükön, amely anyjuk meggyilkolása esetén még fokozódik, és jóvátételt kapjanak. Ez utóbbi esetben elengedhetetlen az elszenvedett bűncselekmények miatt őket megillető polgári jogi kártérítéshez való hozzáférés megkönnyítése, valamint a bűncselekményt követő öröklési eljárás felgyorsítása, hogy a bűncselekményt követően sürgősen hozzájuthassanak hagyatéki vagyonukhoz és jogaikhoz ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ A női nemi szervek megcsonkításának megelőzésére és leküzdésére irányuló multiszektorális tudományos program (FGM/C). Európai Bizottság 2016–2018.

⁽¹⁵⁾ E tekintetben jó gyakorlatnak tekintendő a spanyolországi, 2022. március 21-i 2/2022. számú sarkalatos törvény, amely a nemi alapú erőszak áldozataként elárvult személyek védelmének javításáról szól.

3.33 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az irányelvhez nem nyújtottak be pénzügyi tervet, és így nem garantált az irányelv, illetve az abban javasolt szolgáltatások és intézkedések közfinanszírozása.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának
Covid19 – Az uniós felkészültség és reagálás fenntartása: előzetesekintés**

(COM(2022) 190 final)

(2022/C 443/14)

Főelőadó: **FELSZEGHI Sára**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.6.28.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	199/0/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A Covid19-világjárvány rendkívüli károkat okozott/okoz az emberek mindennapi életében, az egészségügyben, a nemzetgazdaságokban és a társadalomban egyaránt. A tapasztalatok és az ennek talaján létrejött tanulságok, valamint az ezzel kapcsolatos kutatások lehetővé teszik, hogy olyan, hosszú távú megoldásokat javasoljon az EGSZB, amelyek felkészültebbé teszik az EU-t, hogy képes legyen nemcsak a Covid19, hanem más fertőző betegségek jelentette egészségügyi veszélyek fenntartható kezelésére, illetve a tagállamok közötti reagálás és globális szintű koordináció megerősítésére, javítására.

1.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy ennek érdekében, a már meglévő eszközöket is bevonva/felhasználva, az EU-nak ki kell alakítania egy azonnali reakálási képességet, mely felkészültté tenné a további variánsok vagy más világjárvány megjelenése esetén az azonnali válaszadásra. Javasoljuk egy olyan stratégia megalkotását, melynek köszönhetően az egyes tagállamok nemzeti sajátosságainak beépítésével, az erővonalak egy irányba terelésével, olyan komplex eszköztárral rendelkeznenek, mely magába foglalná a *prevenció* (oltás, járványügyi intézkedések a megelőzésre, oktatás, kommunikáció stb.), a *gyógyítás* (gyógyszerek, betegellátás, orvosi rehabilitáció, gondozás stb.), a *rehabilitáció* (munkahelyi, iskolai), a *gondozás* (kiemelve a hosszú Covidban szenvedőket) minden elemét, valamint a meglévő és további *gazdasági források* biztosítását.

1.3 A *prevenció* egyik alappillére az *oltás* jelenti. Az epidemiológiai lánc (a fertőzés forrása, a terjedés útja, fogékony szervezet) két fontos láncszemét is gátolja egyszerre (a fertőzés forrása, fogékony szervezet), ezért ennek a stratégiának a végrehajtása mellett elengedhetetlen annak folyamatos elemzése, az új lehetőségek beépítése. A kezdeti nehézségeket leküzdve ma már mind az EU, mind az egyes tagállamok legtöbbje rendelkezik oltási stratégiával. Az uniós oltóanyag-stratégiának köszönhetően mindenki számára elegendő mennyiségű, biztonságos és hatékony oltóanyag áll rendelkezésre. Ennek ellenére az átoltottsági arány több uniós tagállamban stagnál és/vagy az optimálistól elmarad ⁽¹⁾. A veszélyt az is növeli, hogy a vakcina alacsonyabb hatékonyságú azoknál a személyeknél, akik még nem kaptak emlékeztető dózist (köztük körülbelül 9 millió 60 éves vagy annál idősebb személy!) ⁽²⁾.

1.4 Az EGSZB ennek okát többek közt az éberség csökkenésében, a tájékoztatás és az oktatás hatékonyságának hiányában, valamint a dezinformáció jelenlétében látja. Ezért javasoljuk a kommunikáció megerősítését az EU-ban és a tagállamokban egyaránt, a dezinformációk korai kiszűrését és az ellenintézkedések megtételét, valamint olyan, újonnan kifejlesztett komplex oltóanyagok kidolgozásának és beszerzésének a biztosítását, melyek együtt képesek megvédeni mind az új variánsok, mind a komplex fertőzések (pl. Covid19+influenza) ellen.

⁽¹⁾ <https://www.ecdc.europa.eu/en/news-events>

⁽²⁾ ECDC, A Covid19 elleni oltások beadásának nyomon követése, https://ec.europa.eu/health/health-security-and-infectious-diseases/crisis-management_en

1.5 Világjárványról lévén szó, nem gondolkozhatunk csak az EU tagállamaira kiterjedő oltási intézkedésekben. Ezért messzemenően támogatjuk az EU és egyes tagállamok azon törekvését, hogy a szolidaritás elvét is érvényesítve („Európa együtt”) támogassa a partnerországokat ⁽³⁾, az Afrikai Uniót (a 2022. februári csúcstalálkozóján megfogalmazottak szerint), nemcsak az oltások terén, hanem a világjárvány egészségügyi és társadalmi-gazdasági hatásainak kezelése érdekében is.

1.6 A járványügyi intézkedések másik fontos tényezője a népegészségügyi feladatok kijelölése és végrehajtása az egyes tagállamok által, amelyek részei a közösségi kockázatcsökkentő intézkedéseknek. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU intézményeinek itt egy fontos koordinációs, szakmai útmutató szerepet kell betöltenie, mely a népegészségügyi feladatok végrehajtásának és hatékonyságának a megerősítését, a reziliens védelmi rendszer biztosítását célozza.

1.7 Az egyes országok a járványveszély intenzitásának csökkenésével módosították a tesztelési stratégiáikat. A tesztelést a Covid-fertőzés tüneteivel rendelkezők esetében, illetve azok közvetlen kontaktjainak, a súlyos betegségek kockázatának kitett emberek körében, valamint a veszélyeztetett lakossági csoportokkal rendszeres kapcsolatban állók (pl. egészségügyben, szociális hálózatban dolgozók) esetében végzik. Mivel ily módon csökken a tesztelt személyek száma, valószínű, hogy ez az epidemiológiai adatok értelmezését is meg fogja nehezíteni. Ezért alapvető, hogy a megváltozott tesztelési stratégiák mellett is biztosítsák a tesztek megbízhatóságát, illetve epidemiológiai szempontból a reprezentativitást, hogy ezáltal a gyors reakció érdekében hasznos támpontokat adjanak a járványügyi tendenciákról.

1.8 Az egyes tagállamok *antigén gyorseszteket* alkalmaznak az országok általános tesztelési kapacitásának további megerősítésére, különösen a korlátozott PCR-kapacitások esetében, vagy ha a klinikai igények gyorsabb átfutási időt tesznek szükségessé. Az Egészségügyi Biztonsági Bizottság külön technikai munkacsoportot hozott létre, hogy rendszeresen felülvizsgálja és frissítse a SARS-CoV-2 kimutatására vonatkozó egyedi teljesítménykritériumoknak megfelelő antigén gyorsesztek közös uniós jegyzékét ⁽⁴⁾, mely garancia lehet arra, hogy egyfelől csökkenjen az álpozitív/álnegatív eredmények száma (ez fontos az epidemiológiai helyzet valódi feltárásához, a járványügyi intézkedések hatékonyságának növeléséhez), illetve biztonsággal képesek legyenek kiszűrni az új mutációk által okozott fertőzéseket is.

1.9 Az egyéb járványügyi intézkedések keretében külön ki kell emelni a szellőztetés jelentőségét. A gyakori természetes szellőztetés fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni, ez csupán odafigyelést igényel, megoldása egyszerű. Más a helyzet a beltéri szellőzéssel. Ha a szellőztetési rendszert nem tudják hatékonyan fertőtleníteni, vagy a szellőztetés nem elégséges, akkor a SARS-CoV-2 átvitele elsősorban a beltéri környezetben (pl. irodaházak, munkahelyek, oktatási intézmények, bevásárlóközpontok stb.) történik. Ezért a tagállamoknak mérlegelniük kell a jó minőségű szűrőkkel ⁽⁵⁾ felszerelt eszközök használatát, különösen a fent említett területeken. Ehhez a tagállamoknak további erőfeszítésekre (műszaki innováció és anyagi) van szükségük. A járvány intenzitásának csökkenésével a legtöbb tagállam eltörölte a kötelező maszkviselést (az egészségügyi intézmények kivételével). Ennek ellenére az EGSZB, különösen a veszélyeztetett csoporthoz tartozóknak (60 év feletti korosztály, krónikus betegségben szenvedők, oltatlanok stb.) azt javasolja, hogy nagyobb tömeg esetén, rosszul szellőztethető helyiségekben, tömegközlekedési eszközökön stb. továbbra is hordják a maszkot, *tartsák be a megfelelő távolságot*, használjanak *kézfertőtlenítőt*, ezáltal is csökkenthetik a fertőzés kialakulásának veszélyét, a járvány újbóli fellángolásának valószínűségét.

1.10 Az EGSZB egyetért és támogatja azt a szakmai álláspontot, hogy a járványügyi felügyelet céljának már nem az összes eset azonosításán és bejelentésén kell alapulnia, hanem sokkal inkább a közösségi fertőzés intenzitására, a súlyos betegségek hatására és a vakcinák hatékonyságára vonatkozó megbízható becsléseken. Az egészségügyi információk digitalizálását kihasználva a tagállamoknak stratégiákat kell kidolgozniuk az akut légzőszervi fertőzésekre vonatkozó elsődleges és másodlagos ellátáson alapuló *sentinel surveillance* rendszerek ⁽⁶⁾ visszaállítására, kiegészítve más nyomonkövetési rendszerek, például szennyvízmegfigyelési rendszer megerősítésével. Ezeknek az értelmezéséhez elengedhetetlen az egységes adatszolgáltatási rendszer kritériumainak mielőbbi kidolgozása, mely az EU és a tagállamok közös feladata.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/fs_22_870

⁽⁴⁾ A Covid19-diagnosztikai vizsgálatokkal foglalkozó technikai munkacsoport, https://ec.europa.eu/health/health-security-and-infectious-diseases/crisis-management_hu#a-covid19-diagnosztikai-vizsg%C3%A1latokkal-foglalkoz%C3%B3-technikai-munkacsoport

⁽⁵⁾ Például a HEPA-szűrővel (nagy hatásfokú részecskeszűrő) vagy hasonló hatékonyságú szűrőkkel és ultraibolya csíraölő besugárzással (UVGI) felszerelt önálló légtisztító berendezések, a fűtő-, szellőztető- és légkondicionáló rendszerek csatornáiban lévő eszközök, vagy a helyiségekben megfelelően elhelyezett eszközök (a plafon közelében felszerelt UVGI berendezések).

⁽⁶⁾ A *sentinel surveillance* bizonyos betegségek/állapotok előfordulási arányának nyomon követése orvosok, laboratóriumok és népegészségügyi szolgálatok önkéntes hálózatán keresztül azzal a céllal, hogy felmérjék a lakosság egészségi állapotának stabilitását vagy változását.

1.11 Ahhoz, hogy a tagállamok polgárai elfogadják a szükséges járványügyi intézkedéseket, illetve tevőlegesen részt vegyenek azokban, fontos az ok-okozati összefüggések megismerése. Az EGSZB javasolja olyan *oktatási rendszer kialakítását*, mely kiterjed az egészségügyi hálózatra, az iskolai rendszerű oktatásra, a munkahelyi oktatásra, valamint a médiára egyaránt. Az ehhez szükséges oktatási anyagok elkészítése a tagállamok mellett az EU és a WHO feladata is. Ezzel jelentősen lehetne növelni az átoltságot, a lakosság járványügyi megelőzésben való együttműködését, illetve csökkenteni az álhírek terjesztésének és elfogadásának valószínűségét.

1.12 A világjárványt bizonyos szereplők arra használták ki, hogy információmanipuláció és beavatkozás révén, beleértve a dezinformációt is, saját előnyükre fordítsák és felerősítsék a polgárok bizonytalanságait, félelmeit és valódi aggodalmait, kockára téve a polgárok életét, nem utolsósorban veszélyeztetve a világjárványra való hatékony reagálást és a Covid19-világjárványt kezelő intézményekbe vetett közbizalmat. Az EU és a tagállamok által eddig meghozott intézkedéseken túl az EGSZB javasolja a tagállamoknak egy olyan *megfigyelő*, valamint *minősítő rendszer létrehozását*, amely az álhírek kiszűrése mellett a szakmailag minősített információkat amolyan „védjeggyel” látná el, igazolva azok hitelességét és valódiságát, erőteljes kommunikációt folytatva ezzel kapcsolatosan, hogy a tagállamok polgárai megismerhessék azokat saját anyanyelvükön is.

1.13 A Covid19 gyógyítása komplex feladat, mely kiterjed a gyógyszeres terápia mellett a betegellátásra/betegápolásra, az orvosi/munkahelyi rehabilitációra és a gondozásra egyaránt. Az EGSZB javasolja, hogy *készüljön egy olyan szakmai anyag (guideline)*, mely magába foglalja a gyógyítás minden feladatát, és melynek állandóan frissített változata online formában is elérhető (minden tagállam hivatalos nyelvén).

1.14 A fenti feladatok közül a terápián túl nagy jelentősége van a *rehabilitációnak*, ez az egyik kulcsa a fiatalok és a munkavállalók egészségének, jóllétének! A munkahelyi/iskolai rehabilitációnak a sikerességét a foglalkozás-egészségügyi szolgálat/iskola-egészségügyi szolgálat biztosítja, mert a megterhelés-igénybevétel ismeretében végzi azt személyre szabottan, jelentősen csökkenti a betegnapok/hiányzások számát, meggyorsítja a rehabilitációs folyamatot, segíti a reintegrációt. Ezért az EGSZB javasolja, hogy a beteg intézményes rehabilitációját követően a további *rehabilitációját rendeljék a foglalkozás-egészségügyi/iskolaorvosi rendszer mellé*, megteremtve az egyes tagállamok szintjén a jogi és anyagi háttérét annak, hogy a munkáltató (megteremtve a szükséges munkahelyi feltételeket), a foglalkozás-egészségügyi/iskolaorvosi szolgálat (biztosítva az egyénre szabott rehabilitációs szakmai háttérrel), valamint a munkavállaló (aktív résztvevőként) együttműködése sikeres rehabilitációt eredményezzen, mely egyben jelentős népegészségügyi és nemzetgazdasági hasznot jelent mind a tagállamoknak, mind az EU-nak.

1.15 A Covid19 összetett, közvetlen és közvetett egészségügyi hatást kiváltó megbetegedés. Bár még nem ismerjük minden hatását, azt tudjuk, hogy csaknem minden szervet érintő gyulladást okozó megbetegedés (szív, tüdő, mentális képességek, mozgásszervek, vese, emésztőszervek stb.), ahol a betegség akut fázisából meggyógyulva továbbra is hetekig, hónapokig tartó tüneteket tapasztalnak a betegek, ez az ún. „hosszú Covid” (long Covid). Ezek az emberek speciális gondozást és rehabilitációt igényelnek. Az EGSZB javasolja, hogy az EU (szakmai és gazdasági) támogatása mellett az egyes tagállamok segítsék elő, hogy a munkahelyeken a munkavállalók számára könnyen elérhető megelőző mentálhigiénés szolgáltatásokat nyújtsanak (a tagállamok szabályozása szerint mentálhigiénés szakemberek vagy pszichológusok), hogy segítsék a mentális megbetegedésben (kognitív képesség romlása, tanulási képesség csökkenése, depresszió különböző fokozatai) szenvedők rehabilitációját, annál is inkább, mert a mentális megbetegedések nemcsak a „hosszú Covid” esetén jelentkeznek, hanem a járvány miatt kialakult körülmények (bezártság, bizonytalanság, félelem, magány stb.) is okoznak depressziót, mely sok esetben addiktív betegségek kialakulásához, vagy súlyos esetben akár öngyilkossághoz is vezethet, aminek jelentős népegészségügyi, nemzetgazdasági és társadalmi következményei vannak.

1.16 Az EU-tagállamok nem egyenlő gazdasági erőt képviselnek. Ahhoz, hogy hatékony és koordinált, fenntartható rendszer működjön mind az egészségügyi/népegészségügyi rendszerekben, mind az egészségiparban, az EGSZB javasolja, hogy a szakmai stratégia mellé *rendeljen az EU olyan nevesített pénzügyi forrásokat* (a már meglévők kiegészítéseként), melyek lehetővé teszik az azonos szintű, hatékony, fenntartható, reziliens védekezési rendszerek kiépítését.

2. A kialakított álláspont összefoglalása

A Covid19-világjárvány számos széles körű hatást gyakorolt a népegészségügyre, egészségügyi rendszereinkre, gazdaságainkra és egész életmódunkra. A *Következtetések és ajánlások* címszó alatt megtett javaslataink a közösségi kockázatsökkentő intézkedések részeként a folyamatosságot jelentik, és a továbbiakban is a rendszer fenntarthatóságát, hatékonyságát és rezilienciáját szolgálják. Véleményünk szerint a világjárvány szelődülése csupán átmeneti állapot, és bár a kockázatsökkentő intézkedések enyhítése nagy segítséget nyújt, különösen a polgárok és az egészségügyi rendszerek, a

gazdasági szereplők számára, de a járvány esetleges visszatérésére fel kell készülnünk, így a folyamatos erőfeszítések elengedhetetlenek. Az EGSZB reméli, hogy a javaslatának elfogadása tovább fogja erősíteni az EU és a tagállamok képességét az egészségügyi válságok megelőzésére, valamint az azokra való felkészülésre és reagálásra, nemcsak a Covid19, hanem más fertőző betegségek jelentette egészségügyi veszélyek fenntartható kezelésére, illetve a tagállamok közötti reagálás és globális szintű koordináció megerősítésére, javítására.

3. A tárgyalathoz javasolt módosítások

3.1 A meglévő stratégia mellett/annak kibővítésére fontos egy olyan, az EU intézményei által kidolgozott komplex stratégia megalkotása, melynek köszönhetően az egyes tagállamok nemzeti sajátosságainak beépítésével, az erővonalak egy irányba terelésével, olyan komplex eszköztárral rendelkezzenek, mely magába foglalná a *prevenció* (oltás, járványügyi intézkedések a megelőzésre, oktatás, kommunikáció stb.), a *gyógyítás* (gyógyszerek, betegellátás, orvosi rehabilitáció, gondozás stb.), a *rehabilitáció* (munkahelyi, iskolai) és a *gondozás* (kiemelve a hosszú Covidban szenvedőket) minden elemét, valamint a meglévő és ezután létrehozandó *gazdasági források* biztosítását.

3.2 Javasoljuk a *kommunikáció és a média megerősítését* az EU-ban és a tagállamokban egyaránt, a *dezinformáció korai kiszűrését és az ellenintézkedések megtételét*, valamint olyan, újonnan kifejlesztett komplex oltóanyagok kidolgozásának és beszerzésének a biztosítását, melyek együtt képesek megvédeni mind az új variánsok, mind a komplex fertőzések (pl. Covid19+influenza) ellen.

3.3 A dezinformáció elkerülése érdekében létre kell hozni egy *megfigyelő és minősítő rendszert*, amely az álhírek kiszűrése mellett a szakmailag minősített információkat *védjeggyel* látná el, igazolva azok hitelességét és valódiságát valamennyi uniós polgár számára.

3.4 Az EU intézményeinek és az EGSZB-nek fontos koordinációs szerepet kell betöltenie, és szakmai útmutatásaival és a civil társadalom egyidejű, megfelelő tájékoztatásával is segítenie kell azt a folyamatot, mely a népegészségügyi feladatok végrehajtásának és hatékonyságának a megerősítését, a reziliens védelmi rendszer biztosítását célozza.

3.5 Nevesített pénzügyi források biztosítása (a már meglévők kibővítése) a védekezés terén meglévő gazdasági egyenlőtlenségek megszüntetésére.

3.6 Az EGSZB javasolja, hogy valamennyi tagállamban kerüljön bevezetésre *az oktatási rendszer*, mely kiterjed az egészségügyi hálózatra, az iskolai rendszerű oktatásra, a munkahelyi oktatásra, valamint a médiára egyaránt. Az ehhez szükséges oktatási anyagok elkészítése a tagállamok mellett az uniós intézmények és a WHO bevonásával történjen.

3.7 A Covid19 betegségen átesett beteg intézményes rehabilitációja után a további rehabilitációját rendeljék a foglalkozás-egészségügyi/iskolaorvosi rendszer mellé, megteremtve a jogi és anyagi hátterét (a nemzeti sajátosságoknak megfelelően) annak, hogy a munkáltató (megteremtve a szükséges munkahelyi feltételeket), a foglalkozás-egészségügyi/iskolaorvosi szolgálat (biztosítva az egyénre szabott rehabilitációs szakmai hátteret), valamint a munkavállaló (aktív résztvevőként) együttműködése sikeres rehabilitációt eredményezzen.

4. Általános megjegyzések

4.1 Alapvető fontosságúnak tartjuk az Európai Bizottság stratégiáját ⁽⁷⁾, melynek célja, hogy az EU átfogó politikai céljait az uniós intézmények a tagállamokkal közösen dolgozzák ki a nemzeti törvényekkel összhangban. Ezek egyike az Európai Bizottság koronavírus-járvány elleni válaszingedményezése ⁽⁸⁾, valamint az Európai Bizottság helyreállítási terve ⁽⁹⁾. Az Európában valaha finanszírozott legnagyobb ösztönzőcsomag két alkotóeleme a EU hosszú távú költségvetése és a helyreállításra irányuló ideiglenes NextGenerationEU eszköz.

4.2 A tárgyalat javaslatok fontosságát jelzi az is, hogy a jelen véleménnyel párhuzamosan készül az INT/989. sz. saját kezdeményezésű véleménytervezet, melynek tárgya a vészhelyzeti felkészültség, és célja, hogy az EGSZB hozzájáruljon a vészhelyzeti felkészültséggel kapcsolatos megbeszélésekhez és jövőbeli intézkedésekhez, különös tekintettel a vállalkozásokra gyakorolt hatásra, az egységes piac, a termelés és a fogyasztás tekintetében.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy_hu

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response_hu

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_hu

4.3 Az EGSZB véleményében ⁽¹⁰⁾ ismerteti álláspontját az Európai Egészségügyi Szükséghelyzet-felkészültségi és -reagálási Hatóság (HERA) létrehozásáról szóló európai bizottsági javaslatról, amelynek küldetése a transznacionális egészségügyi vészhelyzetek megelőzése, felderítése és az azokra való gyors reagálás. Az EGSZB üdvözlöi ezt a kezdeményezést, de aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a HERA nagyon korlátozott szerepet szán az Európai Parlamentnek, a regionális hatóságoknak, az egészségbiztosítási szerveknek és a civil társadalmi szervezeteknek, és javasolja, hogy a HERA-struktúra kiigazításával és a HERA által és azon keresztül elköltött pénzeszközök tekintetében biztosítsanak nagyobb átláthatóságot.

4.4 Az EGSZB-vélemény ⁽¹¹⁾ szerint a „digitális zöldigazolványnak” minél egyszerűbbé kell tennie az utazást, és meg kell könnyítenie az utazók mozgását a Covid19-világjárvány idején, de hangsúlyozza, hogy a zöldigazolvány birtoklása nem mentesítheti az utazókat az egyéb kockázatsökkentő intézkedések betartása alól, hanem átmeneti stratégiának kell tekinteni azon országok számára, amelyek állandó, az elfogadást követően folyamatosan újraértékelendő mechanizmust szorgalmaznak.

4.5 Üdvözljük, hogy az EGSZB számos olyan véleményt dolgozott ki a közelmúltban, amelyeknek célja közvetlenül összefügg a Covid19 jelentette válsághelyzetre való felkészüléssel, ezek egyike a SOC/665 ⁽¹²⁾, amelynek főbb pontjai közül kiemelhető, hogy EU-nak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy mindenki egyenlő hozzáférést kapjon a minőségi egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, megfelelő intézkedéseket kell hozni az egészségügyi dolgozók munkakörülményeinek, biztonságának és biztonságának javítása érdekében, az oltáshoz való hozzáférés továbbra is a közjavak közt maradjon, az orvosi innovációk és válaszlépések mindenki számára hozzáférhetőek legyenek, függetlenül jövedelmi helyzetüktől és a tartózkodási helyük szerinti tagállamtól vagy régiótól. Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ megújított megbízatásának fényében az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az EU-n belüli egészségi egyenlőtlenségek csökkentését a Központ kiemelt feladatává tegyék, kiterjesztve azt a nem fertőző betegségekre. Ami az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) megerősített szerepét illeti, az EGSZB sürgeti, hogy a gyógyszerekkel és orvostechikai eszközökkel foglalkozó irányítócsoporthoz vonják be a civil társadalmat és a szociális partnereket, valamint érdemben konzultáljanak velük.

4.6 Az EGSZB véleményében ⁽¹³⁾ azt javasolta, hogy a lehető leghamarabb vezessenek be egy európai koordinációs és gyorsbeavatkozási mechanizmust. Azonnal létre kell hozni egy szakértői munkacsoportot, amely tudás- és erőforrás-koordinátorként működik, hogy létrehozza a legjobb virológiai és epidemiológiai központok és a legjobb diagnosztikai kapacitások hálózatát. Az EGSZB úgy véli, hogy az egészségügyi program csak akkor érhet el valódi eredményeket, ha olyan inkluzív megközelítést alkalmaz, amely magában foglalja a nemzetközi szervezeteket (beleértve az Egészségügyi Világszervezetet), a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményt és az egészségügyi ágazat azon érdekelt feleit, akik a legjobban ismerik az emberek helyzetét a helyszínen, nem is beszélve a célkitűzések rendszeres értékeléséről.

4.7 Az EGSZB által kidolgozott vélemény ⁽¹⁴⁾ üdvözlöi azt a szándékot, hogy az új gyógyszerstratégiával a gyógyszeripar versenyképességének elősegítése mellett a biztonságos, kiváló minőségű és megfizethető gyógyszerekkel történő ellátást, valamint a tagállamok egészségügyi rendszereinek pénzügyi fenntarthatóságát is biztosítsák; hangsúlyozza a működő, tisztességes és hatékony egységes piac alapvető szerepét, amely ösztönzi és jutalmazza a valódi orvosi fejlődést, amely valódi hozzáadott értéket képvisel az egészségügy számára, miközben a verseny erősítésén is dolgozik a gyógyszerekhez való méltányos és pénzügyileg fenntartható hozzáférés biztosítása érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁰⁾ HL C 275., 2022.7.18., 58. o.

⁽¹¹⁾ HL C 286., 2021.7.16., 146. o.

⁽¹²⁾ HL C 286., 2021.7.16., 109. o.

⁽¹³⁾ HL C 429., 2020.12.11., 251. o.

⁽¹⁴⁾ HL C 286., 2021.7.16., 53. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia

(COM(2022) 141 final)

(2022/C 443/15)

Előadó: **Florian MARIN**

Társelőadó: **Antonello PEZZINI**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	202/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A textilipar hozzájárulhat az uniós környezetvédelmi célokhoz, és elszámoltathatónak kell lennie környezeti hatásáért. Meg kell teremteni a megfelelő egyensúlyt a textilgyártók életciklus végi költségei és az ipar versenyképessége között.

1.2 A körforgásos és digitális átállás megvalósítása érdekében a textilágazatnak olyan megfelelő és rugalmas intézkedésekre van szüksége, amelyek figyelembe veszik az iparág sajátos jellemzőit. A kreativitásnak és a fenntartható innovációnak a textilipari stratégia szerves részét kell képeznie.

1.3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja, hogy átfogó címkézési követelményeket vezessenek be a textiltermékek újrafeldolgozásának mértékére és környezeti lábnyomára vonatkozóan, ez ugyanis arra ösztönözheti a fogyasztókat, hogy a mennyiség helyett fenntartható termékeket és minőséget válasszanak. Mindehhez azonban alapos hatásvizsgálat és nagyszabású európai szintű tájékoztató kampány kell.

1.4 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a tisztességtelen versennyel kapcsolatos gyakorlatok miatt, és kéri az importált termékek fokozott piacfelügyeletét, valamint jobb koordinációt és együttműködést szorgalmaz a nemzeti végrehajtó hatóságok között. Az EGSZB olyan intézkedéseket szorgalmaz, amelyek biztosítják az egyensúlyt a textillellátási láncok szereplői között. Emellett olyan gyakorlatok bevezetését is javasolja, amelyek a globális fenntarthatóság szempontjából máshol már beváltak és teljes összhangban vannak az Európai Szabványügyi Bizottság (CEN), az Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság (CENELEC) és az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI) műszaki szabványaival. Hangsúlyozza ugyanakkor, hogy szavatolni kell az egészséghez és a környezet védelméhez való jogot is.

1.5 Az EGSZB szerint meg kell erősíteni a meglévő és jövőbeli kereskedelmi megállapodásokat, az általános preferenciarendszerben pedig – a fejlődő országokra vonatkozóan – rendelkezéseket kell bevezetni a fenntarthatóság és az emberi jogok védelmére.

1.6 Az EGSZB arra számított, hogy nagyobb hangsúlyt kapnak az ágazat szociális szempontjai, mivel a zöld átállásnak együtt kell járnia a méltányos átállással. További kezdeményezéseket kell kidolgozni a szociális párbeszédhez és a kollektív tárgyalásokhoz kapcsolódóan.

1.7 Az EGSZB rámutat arra, hogy beruházásokra és programokra van szükség, hogy meg lehessen erősíteni az ellenőrzéseket végző intézmények kapacitásait, illetve a szociális partnerek azzal kapcsolatos működési kapacitásait, hogy nyomon kövessék a globális megállapodásokat, illetve az alapvető jogok és a munkavállalói jogok érvényesülését. A kohéziós alapok intelligens felhasználásával hozzá kell járulni a tagállamok és a régiók közötti egyenlőtlenségek csökkentéséhez.

1.8 Az EGSZB szerint kiegészítő támogatást kell nyújtani a tagállamoknak a határokon átnyúló együttműködés, a piacfelügyelet, a hatékony ellenőrzés és a harmonizált szabványok terén, és szupranacionális nyomkövetési folyamatot kell bevezetni.

1.9 Az EGSZB egyetért azzal, hogy el kell végezni minden uniós vállalat kötelező átvilágítását (külön támogatva a kkv-kat abban, hogy megfeleljenek az előírásoknak), és szigorú intézkedéseket szorgalmaz, amelyek megtiltják a gazdasági kapcsolatokat a gyermekmunkát alkalmazó vagy az ILO alapegyezményeiben rögzített tisztességes munkakörülményeket nem biztosító cégekkel.

1.10 Az ágazatban befektetett uniós forrásoknak tartalmazniuk kell projektfinanszírozásra vonatkozó szociális és környezeti kritériumokat, és az EGSZB kéri, hogy az Unión belüli és kívüli szociális partnerek bevonásával hozzanak létre egy kimondottan a textilipari ágazatra összpontosító uniós kezdeményezést a szociális biztonság, a munkafeltételek, a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, valamint a bérek javítására.

1.11 A környezettudatos tervezésre épülő, új fenntartható üzleti modellekre való áttéréshez hatékony szakpolitikákra van szükség, amelyek az anyagokra, a tervezésre, a gyártásra és a forgalmazásra, a piacfejlesztésre, a felhasználásra és az újrahasználatra, a begyűjtésre és az újrafeldolgozásra vonatkoznak. Ezt ki kell egészíteni azzal, hogy bővíti a finanszírozási lehetőségek körét, és arra ösztönzi a helyi termelőket, hogy a termelési folyamatokat a jó minőségű, tartós és újrafeldolgozható termékek felé tereljék.

1.12 A kiterjesztett gyártói felelősség jövőbeli rendszerének a hamis körforgási folyamatok helyett a textilszálak visszanyerésére irányuló újrafeldolgozást (fibre-to-fibre textile recycling) kell ösztönöznie, és ehhez megfelelő gyűjtőpontokat kell létrehozni minden tagállam minden régiójában, a vidéki területeket is beleértve.

1.13 Az EGSZB kéri, hogy folytassanak nemzeti kampányokat a textilipari munkalehetőségek népszerűsítésére, valamint indítsanak finanszírozási programokat a munkaerő továbbképzésére és átképzésére vonatkozóan, és hajtsanak végre szakképzési és gyakornoki programokat.

1.14 Az EGSZB harmonizált, ágazatspecifikus szociális és környezetvédelmi szabályokat szorgalmaz az uniós közbeszerzésekre vonatkozóan. A szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonásával létre kellene hozni egy európai háromoldalú bizottságot, amely nyomon követi és támogatja a szociális vagy környezetvédelmi kritériumokat a textilipari ágazat beszerzési gyakorlatában.

2. Versenyképességi szempontok

2.1 Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság közleményében⁽¹⁾ megfogalmazott törekvéseket, de úgy véli, hogy ez a közlemény csupán a szükséges lépések és a jövőbeli jogalkotási intézkedések, kötelezettségvállalások és felhatalmazáson alapuló jogi aktusok, nem pedig a textilágazat számára e célok elérését szolgáló konkrét intézkedések ismertetése. Az EGSZB kész lett volna részletesebb vitába bocsátkozni, és nagyon várta ezt, viszont nagyra értékeli, hogy vita indult a textiliákról, és úgy véli, hogy a 16 bejelentett jövőbeli jogalkotási kezdeményezésnek koherensnek, reálisnak és végrehajthatónak kell lennie.

2.2 A textilipari ökoszisztéma rendkívül összetett, és minden egyes összetevője sajátos jellemzőkkel rendelkezik, amelyek megfelelő és az alkalmazkodást segítő intézkedéseket igényelnek. A megfelelő körforgásos és digitális fenntartható átállás biztosítása érdekében ezeket a sajátosságokat kellő fokozatossággal kell kezelni, nem pedig egy egyenmegközelítés keretében. Az ukrainai háború és az energiaárak emelkedése további terheket ró az ágazat termelékenységére és teljesítményére.

2.3 Az online vásárlás gyors bővülése versenyképességi problémát teremtett a textilipari vállalatok számára, és az ágazat nehézségekkel küzd, különösen a nagy platformok miatt. Különös figyelmet kell fordítani a több tagállamban és harmadik országban működő vállalatokra. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális piacok szabályozására és nemzetek feletti ellenőrzésre van szükség, a tagállamok számára pedig kiegészítő támogatást kell nyújtani a határokon átnyúló együttműködés, a piacfelügyelet, a hatékony ellenőrzés és a harmonizált szabványok tekintetében.

⁽¹⁾ A fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia.

2.4 A beszerzési politika, a márkák és a különböző alvállalkozók közötti kapcsolat, a nagy volumen és az alacsony árak olyan tényezők, amelyek az emberi és munkavállalói jogok megsértését idézhetik elő. A márkák hatalmas befolyása az ellátási lánc szintjén olyan tényező, amely alááshatja a gyártók arra irányuló erőfeszítéseit, hogy tiszteltben tartsák a munkavállalói és az emberi jogokat, valamint a környezetvédelmi feltételeket. Az EGSZB olyan intézkedéseket szorgalmaz, amelyek biztosítják az egyensúlyt az ellátási láncok szereplői között. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy az EU textilstratégiája és az ahhoz kapcsolódó valamennyi jövőbeli intézkedés megfelelő módon vegye figyelembe a kkv-k sajátosságait, és hogy minden intézkedést külön hatásvizsgálat előzzön meg és egészítsen ki.

2.5 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a tisztességtelen versenyt eredményező gyakorlatok miatt, és azt kéri, hogy erősítsék meg az importált termékek piaci felügyeletét – különösen a harmadik országokból érkező és az egységes piacra belépő végtermékek tekintetében. Jobb koordinációra és együttműködésre van szükség a nemzeti végrehajtó hatóságok között, hogy biztonságos és megfelelő termékek álljanak a fogyasztók rendelkezésére.

2.6 Az EGSZB rámutat arra, hogy a textiliparra vonatkozó környezettudatos tervezési követelményeknek figyelembe kell venniük a termékek tartósságát, újrafeldolgozhatóságát, javíthatóságát és újrafelhasználhatóságát, illetve a szociális jogokat, valamint korlátozniuk kell a vegyi anyagok használatát, messze túlmutatva a tervezés „klasszikus” szempontjain. Az EGSZB szerint egyensúlyt kell találni az életciklus végén a textilgyártók számára felmerülő költségek és az iparág versenyképessége között.

2.7 A szabadkereskedelmi megállapodások hozzájárulhatnak a tisztességes munka, a tisztességes ellátási láncok és a szociális párbeszéd előmozdításához ágazati szinten. Az EGSZB azonnal szükségesnek tartja, hogy a meglévő és jövőbeli kereskedelmi megállapodásokban megerősítsék a kereskedelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos fejezeteket, valamint hogy az általános preferenciarendszerben a fejlődő országokra vonatkozóan a fenntarthatóságot és az emberi jogokat védő rendelkezéseket vezessenek be. Az előzetes és utólagos emberi jogi és környezeti hatásvizsgálatokat a tárgyalási folyamat során a szociális partnerek és a civil társadalom bevonásával kell alkalmazni, és azoknak a vállalatokon belül egy hosszú időtartamot kell felölelniük.

2.8 Be kell vonni és támogatni kell a szociális vállalkozásokat és a nem kormányzati szervezeteket is, akik fontos hozzájárulást nyújthatnak a textilágazat környezetvédelmi céljainak eléréséhez. A ruhák előállításához felhasznált műanyag súlya alapján az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak fontolóra kellene vennie az újonnan előállított szintetikus szálak megadóztatását, hogy csökkentse az újonnan előállított műanyag felhasználását. Ezenkívül a javítási, hulladékgyűjtési, -utóválogatási és -újrafeldolgozási folyamatoknak figyelembe kell venniük az ipari folyamatban részt vevő egyes létesítmények közötti távolságokat, a regionális és geopolitikai célokat, valamint a vidékfejlesztést.

3. Fenntarthatóság, körforgásos gazdaság és zöld átállás

3.1 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a rugalmasabb, fenntarthatóbb és digitálisabb textilipari ökoszisztémára való átállás pályájának jövőbeli alakulásától függetlenül a termékek élettartamának meghosszabbítása nagyobb előnyökkel jár, mint az újrahasznosítás. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy meg kell teremteni a másodlagos nyersanyagok valódi uniós piacát, és úgy véli, hogy az EU világszinten vezető szerepet tölthet be a másodlagos textilanyagok terén, ha tiszteltben tartják az újrahasznosítási követelményeket. Ebben segíthet a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja is ⁽²⁾.

3.2 Az EGSZB támogatja a nyomon követhetőség és az átláthatóság fokozására vonatkozó kötelezettséget a nagyvállalatok által kidobott és megsemmisített termékek számát illetően. Az EGSZB arra kéri továbbá a társjogalkotókat, hogy támogassák az Európai Bizottságot abban, hogy tilalmat vezessen be az eladatlan textiltermékek megsemmisítésére, és szükség esetén bátorítsa a textiltermékek hátrányos helyzetű csoportoknak vagy jótékonyági tevékenységet folytató szervezeteknek történő adományozását.

3.3 A textíliák jelenlegi kialakítása által okozott mikroműanyag-szennyezés jelentős hatással van a környezetre. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy ezt főként a jelenlegi termelési folyamatok, különösen az ún. „gyors divat” jelenség okozza.

⁽²⁾ A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja.

3.4 Az EGSZB rámutat, hogy a vállalatoknak pénzügyi támogatásra van szükségük ahhoz, hogy bevezessék a nem újrachordható textíliák automatizált válogatási technológiáit, és hogy jobb újrahasznosítási létesítményeket fejlesszenek, beleértve a helyi és regionális újrahasznosítási és válogatóközpontok kialakításának lehetőségét is. Ezenkívül a ruhajavításhoz szükséges infrastruktúra – például üzletek és boltok – kiépítésében az ágazat érdekelt feleinek is szerepet kell vállalniuk. E tekintetben az EGSZB üdvözlözi az EURATEX azon szándékát, hogy öt újrahasznosító központot (textil-újrahasznosító központot) kíván létrehozni az európai textil- és ruházati körzetek közelében az ipari, a fogyasztói használat előtti és a fogyasztói használat utáni textilhulladék gyűjtésére, válogatására, feldolgozására és újrahasznosítására. Az EGSZB szerint az újrafeldolgozott termékekre vonatkozóan műszaki, környezetvédelmi, szociális és energetikai szabványokra van szükség, amelyeket az ISO szintjén kell átültetni és alkalmazni, valamint be kell illeszteni a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokba.

3.5 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a textilhulladék használt termékként exportálható, és úgy véli, hogy ezzel kapcsolatban azonnali fellépésre van szükség uniós szinten. Minden értékláncban hatékony vegyi ellenőrzést kell bevezetni. Az EGSZB kéri továbbá, hogy alkalmazzák a globális fenntarthatóság szempontjából máshol már bevált gyakorlatokat, amelyek előírják a beszerzők és a márkatulajdonosok számára, hogy ellenőrizzék, hogy a termékek megfelelnek-e a CEN, a CENELEC és az ETSI műszaki szabványainak, illetve követeljék is meg azok betartását.

3.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az Unióban harmonizált, ágazatspecifikus szociális és környezetvédelmi szabályokat kell kidolgozni a közbeszerzésekre, elősegítve a határokon átnyúló részvételt és az egyenlő versenyfeltételeket. Ezzel a végső cél az, hogy kötelező erejű és harmonizált rendszerek legyenek EU-szerte. A szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonásával létre kellene hozni egy európai háromoldalú bizottságot, amely nyomon követi és támogatja a szociális és környezetvédelmi kritériumokat a textilipari ágazat beszerzési gyakorlatában.

4. A fogyasztók és a digitalizáció

4.1 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy készítsen hatásvizsgálatot a belső piacon előállított/értékesített textíliák címkézésének lehetséges javításáról. Biztosítani kell a fogyasztók számára a javíthatósági pontszámra és a nyomon követhetőségre vonatkozó információkhoz és a digitális címkén szereplő információkhoz való tisztességes hozzáférést. Az EGSZB úgy véli, hogy a textiltermékek újrahasznosíthatósági fokára és környezeti lábnyomára vonatkozó átfogó címkézési követelmények bevezetése fontos ösztönzést jelenthet a fogyasztók számára, hogy fenntarthatóbb textiltermékeket vásároljanak.

4.2 Az EGSZB úgy véli, hogy egy nagyszabású, európai szintű tájékoztató kampány segítheti a polgárokat abban, hogy megalapozott és fenntartható döntéseket hozzanak, ugyanakkor ösztönzőket kell biztosítani a fogyasztók számára, hogy a mennyiség helyett a minőséget válasszák – ehhez például különböző heakulcsokat lehetne bevezetni a belső piacon a fenntartható/nem fenntartható termékekre vonatkozóan.

4.3 Ezeknek az ellátási láncoknak a nyomon követése szempontjából fontosak a termékekre, az újrahasznosított és újrafelhasznált anyagokra, az áruk megsemmisítésére, a gyártási folyamat során felhasznált vegyi anyagokra, a gyártási folyamat társadalmi és munkaerőpiaci hatásaira és az ellátási lánc egyes vállalataival kapcsolatos környezeti hatásokra vonatkozó átlátható és közös adatok. A textilipar környezeti és szociális helyzetének javításához elengedhetetlen továbbá a nyílt hozzáféréssű adatok keretrendszerének létrehozása és a fogyasztók, a civil társadalom és a szociális partnerek számára a szabad hozzáférés biztosítása. Az EGSZB úgy véli, hogy figyelembe kell venni a fogyasztók digitális jártasságát, és az adattartalomnak az ellátási lánc valamennyi szereplőjét meg kell céloznia. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni aközött, hogy egyrészt átlátható adatokra van szükség, másrészt pedig védeni kell az iparjogvédelmi jogokat.

4.4 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a világ textilanyagainak kevesebb mint 1 %-át hasznosítják újra új textíliákká⁽³⁾, és úgy véli, hogy a jövőbeli kiterjesztett gyártói felelősségi rendszernek megfelelő ösztönzőket kell biztosítani, amelyek a hamis körforgási folyamatok, például az újrafeldolgozott műanyag palackokból származó poliészter használata helyett a textilszálak visszanyerésére irányuló újrafeldolgozást (fibre-to-fibre textile recycling) ösztönzik.

5. Oktatás és munkakörülmények

5.1 Az EGSZB rámutat arra, hogy részletesebben ki lehetett volna fejteni a textilipari ágazaton belüli szociális szempontokat, és üdvözlötte volna, ha több kezdeményezés indul. A zöld átállásnak együtt kell járnia az igazságos átmenettel, és az EGSZB csalódott, hogy nem jelentettek be további kezdeményezéseket a szociális párbeszéddel és a kollektív tárgyalásokkal kapcsolatban.

⁽³⁾ Európai Bizottság – A textilágazatra vonatkozó stratégia.

5.2 A hozzáadott érték ellátási láncon belüli méltányos újraelosztása és a felelősségteljesebb termékek a kollektív tárgyalások megszilárdítását, az atipikus foglalkoztatási formák visszaszorítását és a munkakörülmények megfelelő ellenőrzését feltételezik. Amellett, hogy át kell alakítani az ágazatot a fenntartható termelés és a digitális technológiák irányába, szakképzett munkaerőre is égető szükség van. A korábbi évekhez képest az ágazat igényei a közepesen és magasan képzett munkavállalók felé mozdulnak el.

5.3 Az ágazat komoly előregedési problémával küzd, és a fiatal generáció nem tartja vonzóknak a textilipari munkahelyeket. Az ágazatban dolgozók többsége nő, és ez nagyobb társadalmi nyomást gyakorol az ágazatra. Különös figyelmet kell fordítani a vidékkel kapcsolatos szempontokra, a kistermelőkre és a globális ellátási láncokban betöltött szerepükre. Az EGSZB kéri, hogy minden tagállamban folytassanak külön kampányokat a textilipari munkalehetőségek népszerűsítésére, valamint indítsanak finanszírozási programokat a meglévő munkaerő továbbképzésére és átképzésére vonatkozóan, és valamennyi tagállamban hajtsanak végre szakképzési és gyakornoki programokat, hogy magas színvonalú munkahelyeket lehessen létrehozni a textilágazatban. A pénzügyi intézményeknek a finanszírozás szerződéses feltételeként szociális feltételeket kellene beépíteniük a teljesítmény-előírásaikba.

5.4 A munkavállalói jogok és a munkafeltételek megsértése (bizonytalan munka, éhbérek, a munkahelyi egészségvédelem és biztonság hiánya, kényszermunka) továbbra is problémát jelent, miközben a különböző önkéntes kezdeményezések (szociális auditok, globális megállapodások, magatartási kódexek) elégtelennek bizonyultak. Az EGSZB szorgalmazza az ellenőrzéssel foglalkozó intézmények kapacitásainak kiépítését és megerősítését, az ellenőrzési módszerek és kritériumok koherenciáját és konvergenciáját, az ellenőrök képzését, valamint a szociális partnerekkel és a civil társadalommal folytatott együttműködést az EU-n belül és kívül. Kiemelkedő fontosságúak azok a beruházások, amelyek a szociális partnereknek a globális megállapodások, az alapvető jogok és a munkavállalói jogok nyomán követését szolgáló működési kapacitásait erősítik. Intelligens módon kell igénybe venni a kohéziós alapokat, hogy ezzel is elősegítsük az uniós tagállamok és régiók közötti egyenlőtlenségek csökkentését.

5.5 A nagyon komplex és széttördezett értékláncokban a fenntarthatóság és a társadalmi igazságosság felé vezető út egymást kiegészítő megközelítéseket követel meg. Az aszimmetrikus erőviszonyok és a tisztességtelen verseny megnyitotta az utat a munkavállalók kizsákmányolása és a környezeti korlátoktól függetlenített termelési modell előtt. Az EGSZB úgy véli, hogy a stratégia megfelelő végrehajtásának biztosításához, valamint az emberi és munkavállalói jogok és a környezetvédelmi feltételek tiszteletben tartásához a szervezett civil társadalom bevonásával működő panaszmechanizmusra van szükség európai szinten és az egyes tagállamokban is, hogy el lehessen kerülni a munkavállalók megalázó kizsákmányolását.

5.6 Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a közelmúltban közzétették a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvre vonatkozó javaslatot ⁽⁴⁾. Úgy véli, hogy el kell végezni minden uniós vállalat kötelező átvilágítását (külön támogatást nyújtva a kkv-knak ahhoz, hogy megfeleljenek az előírásoknak), és szigorú intézkedéseket szorgalmaz, amelyek megtiltják a gazdasági kapcsolatokat a gyermekmunkát alkalmazó vagy az ILO alapegyezményeiben rögzített tisztességes munkakörülményeket nem biztosító cégekkel. Az EGSZB emellett megemlíti, hogy egyes országokban korlátozzák a szakszervezeti tevékenységeket, és úgy véli, hogy ez ipari balesetekhez, kemény és embertelen munkakörülményekhez, csupán létminimumot biztosító bérekhez, az alapvető védőfelszerelések hiányához stb. vezet.

5.7 Az egyesülési szabadság, a szakszervezetek alapításához vagy a szakszervezethez való csatlakozáshoz való jog és a kollektív tárgyalásokban való részvétel nem jelenthet akadályt a textilipari munkavállalók számára. A textilipari ágazatba uniós szinten befektetett uniós forrásoknak projektfinanszírozásra vonatkozó szociális és környezeti kritériumokat is tartalmazniuk kellene, amelyeket be kell építeni az értékelési táblázatba. A textilipar sajátosságai miatt az EGSZB kéri, hogy az Unión belüli és kívüli szociális partnerek bevonásával hozzanak létre egy szigorúan a textiliparra összpontosító uniós kezdeményezést a szociális biztonság, a munkafeltételek, a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, valamint a bérek javítására.

6. Finanszírozás és befektetések

6.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az európai textilágazat versenyképességének megszilárdítása és szénlábnyomának csökkentése egy olyan integrált és egymással összefüggő termékpolitikán múlik, amelyet szigorúbb szabályozás, piaci eszközök és ösztönzők, új szabványok, valamint a fogyasztók, a gyártók és más érdekelt felek megfelelő tájékoztatása kísér. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus csökkentheti a kibocsátásáthelyezés kockázatát, és biztosíthatja, hogy az import ára teljes mértékben figyelembe vegye a környezeti lábnyomot.

⁽⁴⁾ Javaslat a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvre és annak mellékletére.

6.2 Az új fenntartható üzleti modellekre való áttérés hatékony politikákat igényel, amelyek az anyagokkal és a tervezéssel, a gyártással és a forgalmazással, a piacfejlesztéssel, a felhasználással és az újrafelhasználással, a begyűjtéssel és az újrahasznosítással foglalkoznak, és amelyekhez a helyi gyártók számára biztosított kibővített finanszírozási lehetőségeknek és ösztönzőknek kell társulniuk, hogy – a kulturális kreativitás támogatása mellett – megváltoztassák a gyártási folyamatokat, új technológiákat kutassanak és alkalmazzanak, fenntartható hulladékgazdálkodási szabályzatokat fogadjanak el, és felhasználják a rendelkezésre álló nagy mennyiségű adatot. Az EGSZB szerint a kreatív textilágazatok fontos szerepet töltenek be olyan innovatív megoldások létrehozásában, amelyek pozitív hatást gyakorolnak más ágazatokra, és hozzájárulnak az európai versenyképesség fokozásához.

6.3 Az éghajlatvédelmi kötelezettségvállalásokat az ellátási lánc szintjén kell alkalmazni, mivel a márkák nem tulajdonosai azoknak a gyáraknak, ahol a termékeket gyártják. Ösztönzőkkel kell jutalmazni azokat a vállalatokat is, amelyek klímasemlegesek és 100 %-ban megújuló energiát használnak. A NextGenerationEU keretében az erre elkülönített alapok teljes körű felhasználása hozzájárulhat a stratégiai beruházások, a gazdasági növekedés és a jólét megteremtéséhez és munkahelyek létrehozásához, különösen a kkv-k esetében.

6.4 Az iparágnak közös európai keretre és pénzügyi támogatásra van szüksége ahhoz, hogy kiváló minőségű, tartós és újrahasznosítható termékeket állítson elő. Ez erőteljes K+F beruházásokkal és a nagyvállalatok és a kkv-k közötti együttműködést finanszírozó és támogató nagyszabású európai programokkal érhető el, a szociális partnerek, a tudományos közösség és más érdekelt felek közvetlen bevonásával.

6.5 A kiterjesztett gyártói felelősség rendszerének bevezetésével párhuzamosan valamennyi tagállam valamennyi régiójában elégséges számú gyűjtőpontot kell létrehozni, amelyek a vidéki térségekben is elérhetők. Az EGSZB kéri, hogy a kkv-k számára vezessenek be külön intézkedéseket, hogy az ellátási lánc szintjén növeljék a nyomon követhetőséget és az átláthatóságot biztosítására szolgáló kapacitásokat, valamint hogy biztosítsák a megfelelő kapcsolatot a gyártókkal, különös figyelmet fordítva a mikro- és kisvállalkozásokra.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A biztonsági és védelmi technológiákra vonatkozó ütemterv

(COM(2022) 61 final)

(2022/C 443/16)

Előadó: **Maurizio MENSI**

Társelőadó: **Jan PIE**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülés száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	165/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) teljes mértékben támogatja a biztonsági és védelmi szempontból kritikus technológiákra vonatkozó ütemterv célkitűzéseit, nevezetesen a kutatás, a technológiafejlesztés és az innováció fellendítését, valamint az EU stratégiai függőségének csökkentését a biztonsági és védelmi szempontból kritikus technológiák és értékláncok terén – annál is inkább, mivel az Ukrajna elleni orosz agresszió fényében kimondottan időszerű ez az ütemterv.

1.2 Az EGSZB üdvözlí, hogy olyan átfogó megközelítést kívánnak kidolgozni, amely átível a polgári és katonai terület közötti választóvonalon, valamint egyesíti az uniós és a nemzeti szintet. Ez a törekvés éppoly összetett, mint amekkora kihívást jelent, és noha nem fog egyik napról a másikra megvalósulni, gyors ütemben végre kell hajtani. Az ukrain invázió arra figyelmeztet, hogy a szokásosnál sokkal gyorsabban kell cselekedni.

1.3 Az EGSZB azt kéri a tagállamoktól, hogy az Ukrajna elleni orosz agresszióra adott azonnali válaszaik legyenek összhangban a hosszú távra szóló erőfeszítést jelentő ütemterv tartalmával és célkitűzéseivel. A rövid távú nemzeti védelmi beruházásokat európai szinten össze kell hangolni, hogy ne fokozódjon a széttagoltság, és ne alakuljanak ki párhuzamosságok; a kész technológiák harmadik országokból történő beszerzése nem fojthatja el a folyamatban lévő vagy tervezett európai fejlesztési projekteket.

1.4 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontját lássák el egyértelmű irányítással, jelentős forrásokkal és erős intézményi háttérrel. Az EGSZB üdvözlí, hogy a közlemény a tagállamokkal való szoros együttműködést javasol, és kéri egy további fórum létrehozását az ágazattal folytatott információcseréhez, mivel az ágazat ismeri a legjobban a technológiákat, az ellátási láncokat és a kritikus függőségeket.

1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy biztosítani kell, hogy a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja eredményeit átültessék ütemtervekbe és kiemelt kezdeményezésekbe. A technológiai és ipari ciklus különböző fázisai közötti átmenetet csak akkor lehet sikeresen kezelni, ha egyértelműek az egyes kezdeményezésekkel kapcsolatos felelősségek és a feladatkörök. Koherenciára és szinergiákra nemcsak horizontálisan, a polgári és a védelmi KTF+I programok között van szükség, hanem vertikálisan is, a KTF+I és a kiépítést támogató programok között.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy alapvető fontosságú a KTF+I-t támogató uniós programok és eszközök egyszerűsítése és észszerűsítése, ami a kedvezményezettek javát szolgálja.

1.7 Az EGSZB javasolja egy online egyablakos ügyintézési pont, egy online „uniós kkv-központ” létrehozását a kkv-k és induló innovatív vállalkozások számára, amely lehetőséget nyújt előre meghatározott adatok megadására, amiért cserébe személyre szabott tájékoztatást ad a legmegfelelőbb, támogatást biztosító uniós program(ok)ról.

2. A vélemény háttere

2.1 A biztonsági és védelmi szempontból kritikus technológiákra vonatkozó ütemterv az Európai Tanács 2021. február 25–26-i kérése nyomán született, amely arra irányult, hogy az Európai Bizottság vázolja fel a kutatás, a technológiafejlesztés és az innováció fellendítéséhez, valamint az EU-nak a biztonsági és védelmi szempontból kritikus technológiák és értékláncok területén fennálló stratégiai függősége csökkentéséhez vezető utat.

2.2 „A 2020. évi új iparstratégia frissítése: Erősebb egységes piac kiépítése Európa fellendülése érdekében” című, 2021 májusában közzétett közleményében az Európai Bizottság megerősítette, hogy a technológiai vezető szerep továbbra is az EU versenyképességének és innovációjának alapvető hajtóereje, különösen a kritikus technológiák tekintetében. A polgári, a védelmi és az űripár közötti szinergiákról szóló, 2021. februári európai bizottsági cselekvési terv elismerte, hogy a polgári szektorból származó forradalmi és alaptechnológiák egyre nagyobb jelentőséggel bírnak Európa biztonsága és védelme szempontjából, valamint hogy elő kell mozdítani a polgári és védelmi technológiák közötti termékeny kölcsönhatást.

2.3 Ezért született döntés az ütemterv kidolgozásáról, amely stratégiai dokumentumként olyan átfogó megközelítést kíván felvázolni a védelmi és biztonsági technológiákra vonatkozóan, amely átível a polgári és katonai terület közötti választóvonalon, és ötvözi az uniós és a nemzeti programokat. Az ütemterv célja Európa technológiai szuverenitásának megerősítése a kulcsfontosságú stratégiai ágazatokban azáltal, hogy fokozza az összes vonatkozó uniós szakpolitika és eszköz közötti koherenciát, a Horizont Európától az Európai Védelmi Alapig, a csipekről szóló európai jogszabálytól ⁽¹⁾ az adatmegosztási jogszabályig ⁽²⁾, a közvetlen külföldi befektetések ellenőrzéséről szóló rendelettől ⁽³⁾ a külföldi támogatások ellenőrzéséről szóló rendeletig ⁽⁴⁾, valamint a javasolt NIS 2 irányelvtől ⁽⁵⁾ a CER-irányelvig ⁽⁶⁾. A dokumentum egy sokrétű konceptuális szakpolitikai keretet vázol fel, amely számos, egymással összefüggő témát érint, azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a biztonság és védelem területére vonatkozó uniós „stratégiai iránytű” kidolgozásához ⁽⁷⁾. A dokumentumot az európai védelemhez való hozzájárulásáról szóló európai bizottsági közleménnyel együtt adták ki, amely azt szorgalmazza, hogy az európai védelmi piac a folyamatosan változó geopolitikai és technológiai környezetben váljon integráltabbá és versenyképesebbé, különösen az EU-n belüli együttműködés erősítése, a költségek csökkentése és az operatív hatékonyság javítása révén.

2.4 A biztonsági és védelmi szempontból kritikus technológiákra vonatkozó ütemterv az EU biztonsági és védelmi ágazatai versenyképességének és ellenálló képességének javítását célzó utat vázol fel, amely a következő elemekre épül: a kritikus technológiák és a stratégiai függőségek feltérképezése, a kritikus technológiák és ellátási láncok, a technológiai hiányosságok és függőségek nyomon követése és értékelése (a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja révén, amelynek létrehozása jelenleg folyamatban van); a kettős felhasználású kutatás és innováció uniós szintű ösztönzése; a tagállamok felkérése arra, hogy a stratégiai iránytűvel összefüggésben dolgozzanak ki összehangolt uniós szintű megközelítést a kritikus technológiákra vonatkozóan; a biztonság és védelem területén az innováció és a vállalkozói készség támogatása számos új eszközzel; valamint az Európai Védelmi Ügynökséggel együtt egy uniós védelmi innovációs program létrehozása az erőfeszítéseik egyesítése céljából.

2.5 Az ütemterv fontos része a kritikus technológiák és értékláncok területén azonosított függőségek csökkentése. Ezt szem előtt tartva az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a védelmi megfontolásokat adott esetben építsék be a fő uniós ipari és technológiai kezdeményezésekbe (pl. szövetségek és szabványok), készüljön jelentés arról, hogy szükség van-e a kritikus infrastruktúrák ellátási láncainak kockázatértékelésére (különösen a digitális ágazatban), és erősítsék meg a közvetlen külföldi befektetések átvilágítását azáltal, hogy minden tagállamot nemzeti átvilágítási mechanizmus létrehozására ösztönöznek.

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A csipekről szóló európai jogszabály, COM(2022) 45 final, 2022. február 8.

⁽²⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a méltányos adathozzáférésre és adatfelhasználásra vonatkozó harmonizált szabályokról (adatmegosztási jogszabály), COM(2022) 68 final, 2022. február 23.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/452 rendelete (2019. március 19.) az Unióba irányuló közvetlen külföldi befektetések átvilágítási keretének létrehozásáról (HL L 79 I., 2019.3.21., 1. o.).

⁽⁴⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a belső piacot torzító külföldi támogatásokról, COM(2021) 223 final, 2021. május 5.

⁽⁵⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv az Unió egész területén magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről, COM(2020) 823 final, 2020. december 16.

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról, COM(2020) 829 final, 2020. december 16.

⁽⁷⁾ Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2022. március 21.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az ütemterv pontosan tükrözi az alakuló technológiai környezetet, amelyben a biztonsági és védelmi szempontból kritikus technológiák létrejötte egyre inkább a kereskedelmi ágazatok innovációjának köszönhető. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság a polgári és katonai terület közötti választóvonalon átívelő és az uniós és a nemzeti szintet egyesítő átfogó megközelítést kíván kidolgozni. Ez azonban kihívást jelentő és összetett feladat lesz, mivel a jelenlegi megközelítés teljes átalakítását feltételezi. Ez nem megy egyik napról a másikra, de gyors ütemben végre kell hajtani. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy Oroszország ukrajnai invázióját arra irányuló figyelmeztetésnek kell tekinteni, hogy a szokásosnál sokkal gyorsabban kell cselekedni.

3.2 Az EGSZB ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az ütemterv hosszú távra szól, és ügyelni kell arra, hogy ne különüljön el a tagállamok jelenlegi beszerzési döntéseitől, amelyek célja a legégetőbb képességbeli hiányosságok mielőbbi megszüntetése. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy a rövid távú nemzeti beruházásokat európai szinten össze kell hangolni, hogy ne fokozódjon a széttagoltság és ne alakuljanak ki párhuzamosságok, és biztosítani kell, hogy a kész technológiák harmadik országokból történő beszerzése ne veszélyeztesse az európai védelmi technológiai és ipari bázist azáltal, hogy elfojtja a folyamatban lévő vagy tervezett európai fejlesztési projekteket.

3.3 Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a szinergiák előmozdítása érdekében nemcsak az egyes technológiákat és értékláncokat kell vizsgálni, hanem azt az ökoszisztémát is, amelybe ezek az értékláncok beágyazódnak. A vállalatok közötti technológiatranszfer ugyanis a legnagyobb valószínűséggel egy ilyen ökoszisztémán belül megy végbe (vagy kezdődik).

3.4 Az ütemterv figyelmet fordít a kettős felhasználású technológiákra, valamint a biztonsági, a védelmi és az űripár közötti szinergiákra, ami fontos az EU e területtel kapcsolatos céljainak elérése szempontjából. Ugyanakkor a kettős felhasználású technológiák és a szinergiák nem öncélúak és nem is elegendőek. Az ütemterv általános célja, hogy az EU rezilienssé váljon, és hogy a nagyszabású (hibrid és katonai) támadásokkal szemben is képes legyen megvédeni magát. Ebből következően a védelmi és biztonsági beruházásokat is növelni kell, és az ütemtervben szerepeltetni kell „tisztá” védelmi technológiákat.

3.5 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy értékelje a kritikus függőségek gazdasági és társadalmi költségeit, valamint a védelemmel kapcsolatos technológiai szuverenitás hiányát.

4. Részletes megjegyzések

4.1 A javasolt megközelítés központi eleme a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja lesz. A Megfigyelőközpont azonosítja, nyomon követi és értékeli a kritikus technológiákat, azok lehetséges alkalmazását és a kapcsolódó érték- és ellátási láncokat, valamint figyelemmel kíséri a technológiai hiányosságokat és a stratégiai függőségek és sebezhetőségek kiváltó okait. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy jelentős forrásokat, erős intézményi háttérrel és egyértelmű irányítást kell biztosítani a Megfigyelőközpont számára a feladatok ellátásához.

4.2 Az EGSZB szerint fontos megismerni, hogy hogyan fog létrejönni a Megfigyelőközpont, és hogyan fog a gyakorlatban működni. Ahhoz, hogy a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja betölthesse feladatát, célkitűzéseket, szabályokat és kritériumokat kell meghatároznia a technológiák értékelésére vonatkozóan. A kritikus technológiák azonosításához szoros kapcsolatban kell majd lennie a képességek iránti igényeket azonosító és a tervezési folyamatokkal, és a képességek és a technológiák összehangolása érdekében megfelelő taxonómiát kell kidolgoznia, amely ideális esetben alkalmazható lesz a védelmi, a biztonsági és az űripár területén. E tekintetben alapvető fontosságú, hogy a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja szorosan együttműködjön az EDA-val és másokkal. Végezetül, a kritikus függőségek azonosításához a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontjának nagyon alaposan meg kell ismernie és meg kell értenie a háttérként szolgáló érték- és ellátási láncokat.

4.3 A tervek szerint kétfévente minősített jelentést nyújtanak be a tagállamok számára. Az EGSZB kifogásolja a jelentések közötti hosszú időközöket, tekintettel a gyorsan alakuló technológiai és ipari környezetre. A Megfigyelőközpont által gyűjtött információk rendkívül érzékenyek lesznek, mivel a kritikus függőségek feltérképezése egyenértékű a sebezhető pontok megjelölésével; ezért kell az információkat megfelelően minősíteni és kezelni, valamint biztosítani, hogy az általa kialakított álláspontokat gyorsan hozzá lehessen igazítani a változó stratégiai környezethez.

4.4 Az ütemterv ezenkívül a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja keretében létre kíván hozni a tagállamokkal egy szakértői csoportot, amely a minősített környezetben történő információcserét szolgálja. Az EGSZB határozottan támogatja azt is, hogy erős és állandó kapcsolatot alakítsanak ki az európai védelmi, biztonsági és űripárral, amelyek a legjobban ismerik az ellátási láncokat és a kritikus függőségeket. Megfelelő mechanizmusokat kell találni, amelyek lehetővé teszik a bizalmas információk biztonságos cseréjét az iparral.

4.5 Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a Kritikus Technológiák Megfigyelőközpontja által elért eredményeket mindenképpen át kell ültetni ütemtervekbe és kiemelt kezdeményezésekbe. A technológiai és ipari ciklus különböző fázisai közötti átmeneteket csak akkor lehet sikeresen kezelni, ha a felelősségek és a feladatkörök minden egyes szakaszban egyértelműek. Ezért koherenciára és szinergiákra nemcsak horizontálisan, a polgári és a védelmi KTF+I programok között van szükség, hanem vertikálisan is, a KTF+I és a kiépítést támogató programok között.

4.6 A kiberbiztonság és a kibervédelem megerősítése érdekében az Európai Bizottság a kibereziilienciára vonatkozó szabályozási intézkedéseket fog javasolni, és fel fogja kérni az európai szabványügyi szervezeteket, hogy dolgozzanak ki harmonizált kiberbiztonsági és adatvédelmi szabványokat. Az Európai Bizottság a tagállamokkal együtt a nagyszabású kiberbiztonsági eseményekre való felkészültséget is erősíteni fogja. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy a kiberbiztonsági képességeket nemcsak védekező, hanem támadó jelleggel is fejleszteni kell.

4.7 Az EGSZB úgy véli, hogy a KTF+I-t támogató, az ütemterv 2. keretes írásában (8. oldal) felvázolt uniós programok és eszközök összetettek és rosszul koordináltak, ezért olyan egyszerűsítésre és észszerűsítésre van szükség, amely maguknak a kedvezményezetteknek a javát szolgálja. A javaslat szerint a kkv-k és az induló innovatív vállalkozások számára online egyablakos ügyintézési lehetőséget kell létrehozni. A védelmi és biztonsági kkv-k részvételével indított kísérleti szakaszban ez az online „uniós kkv-központ” lehetővé tenné előre meghatározott adatok megadását és erre válaszul egy első értékelés rendelkezésre bocsátását azokról a legmegfelelőbb program(ok)ról, amelyek uniós szinten állami támogatást nyújthatnak.

4.8 Az ütemterv helyesen mutat rá arra, hogy az EU a KTF+I programjain és eszközein kívül olyan szakpolitikai eszközökkel is rendelkezik, amelyek segítségével csökkenthetők a stratégiai függőségei a biztonsági és védelmi ágazatokban. Az EGSZB úgy véli, hogy ezek az eszközök fontos szerepet játszanak a fejlesztés és az ipari hasznosítás közötti szakadék áthidalásában, azaz a KTF+I eredmények piaci átvételében.

4.9 Jelentős problémát jelent továbbá annak biztosítása, hogy az uniós tagállamok európai beszállítóktól vásároljanak, miután uniós köztámogatásból kifejlesztették és (részben) finanszírozták a kritikus technológiát. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy uniós és tagállami szinten is következetes beszerzési politika hiányában előfordulhat, hogy az európai piacok – széttagoltságuk és világviszonylatban kis méretük miatt – a költségek csökkentéséhez szükséges méretgazdaságosságot sem tudják elérni, és elegendő aktivitást sem lesznek képesek generálni ahhoz, hogy a születőben lévő induló innovatív vállalkozások fennmaradjanak. Mindent összevetve a teljes európai piac potenciálisan nagyon nagy, de a kiadások koordinálatlanok⁽⁸⁾.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁸⁾ Az USA évente 750 milliárd dollárt költ védelemre, Kína 200–300 milliárd dollárt (a források között nagy eltérések vannak), míg a NATO (csak az európai országokat véve, az Egyesült Királyság és Törökország nélkül, de Norvégiával együtt) 250,7 milliárd dollárt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a borokra, a szeszes italokra és a mezőgazdasági termékekre vonatkozó európai uniós földrajzi árujelzőkről és a mezőgazdasági termékek minőségrendszereiről, az 1308/2013/EU, az (EU) 2017/1001 és az (EU) 2019/787 rendelet módosításáról, valamint az 1151/2012/EU rendelet hatályaon kívül helyezéséről

(COM(2022) 134 final – 2022/0089 (COD))

(2022/C 443/17)

Előadó: **Decebal-Ștefăniță PĂDURE**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.4.7. Tanács, 2022.4.12.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	203/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí az Európai Bizottság kezdeményezését, amellyel olyan új rendeletre irányuló javaslatot terjeszt elő, amely megerősítené a mezőgazdasági termékek, szeszes italok és borok földrajzi árujelzőinek jelenlegi rendszerét. A földrajzi árujelzőknek a vidéki térségek fejlődéséhez, valamint közösségi, táji és kulturális örökségük megőrzéséhez való hozzájárulása alapvető fontosságú, így helyénvaló, hogy rendszerük a lehető legjobb és leghatékonyabb legyen. Ez a munka egyes régiókhoz kapcsolódik, amelyek szakértelme, sajátos jellemzői és kultúrája már jóval azelőtt is létezett, hogy uniós jogalapot határoztak volna meg hozzá. Alapvető fontosságú ennek a rendszernek a megőrzése és a minél magasabb szintű védelem biztosítása.

1.2 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a földrajzi árujelzők jelenleg is jól működő rendszert alkotnak, amelynek felülvizsgálatára nemrégiben, a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU rendelet⁽¹⁾ (KPSZ-rendelet) 2021. évi felülvizsgálatának elfogadásával került sor. Az EGSZB arra kéri az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy ezt vegyék figyelembe, és az új felülvizsgálat keretében javasolt módosításokat gondosan értékeljék és tervezzék meg annak érdekében, hogy azok valóban megerősítsék a rendszert.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a földrajzi árujelzők igen sajátos rendszert alkotnak, amelyben a földrajzi árujelző sokkal többet jelent egy szellemi tulajdon-jognál, így nem kezelhető védjegyként. Az EGSZB ezért arra kéri az uniós intézményeket, hogy bármilyen döntés meghozatala előtt gondosan mérjék fel annak szükségességét és hozzáadott értékét, hogy a földrajzi árujelzők kezelésével kapcsolatos feladatokat a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóságról egy külső ügynökségre ruházzák át. Fontos lenne annak értékelése is, hogy a kijelölt ügynökség rendelkezik-e az átruházott feladatok szakszerű ellátásához szükséges szakértelemmel és tudással. Továbbra is a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóságnak kell a

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/2117 rendelete (2021. december 2.) a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU rendelet, a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek minőségrendszereiről szóló 1151/2012/EU rendelet, az ízesített borászati termékek meghatározásáról, megnevezéséről, kisereléséről, jelöléséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról szóló 251/2014/EU rendelet és az Unió legkülső régiói részére egyedi mezőgazdasági intézkedések megállapításáról szóló 228/2013/EU rendelet módosításáról (HL L 435., 2021.12.6., 262. o.).

földrajzi jelzések kezeléséért felelős legfőbb szereplőnek lennie, míg a Belső Piaci, Ipar-, Vállalkozás- és Kkv-politikai Főigazgatóságnak – kereskedelmi megállapodások és figyelemfelkeltés révén – e rendszer elismerését és védelmét kell biztosítani nemzetközi szinten.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a hatáskörök átruházását a rendelet főszövegében részletesen szabályozni kell, és az adminisztratív feladatokra kell korlátozni. A földrajzi árujelzők alkalmazására, módosítására, törlésére vagy kifogásolására vonatkozó minden döntést szigorúan a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság hatáskörében kell tartani. Emellett a javaslatnak egyértelművé kell tennie, hogy a földrajzi jelzések bejegyzésének és a földrajzi jelzések kezelésével kapcsolatos egyéb eljárásoknak szigorúan ingyenesnek kell maradniuk, függetlenül attól, hogy mely szervezet intézi a folyamatot.

1.5 Az EGSZB üdvözli annak lehetőségét, hogy a földrajzi árujelzőkhöz fenntarthatósági kötelezettségvállalások kapcsolódjanak. Arra ösztönzi azonban a társjogalkotókat, hogy konzultáljanak a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelőivel annak értékelése céljából, hogy a fenntarthatósági kötelezettségvállalásokat közvetlenül a földrajzi árujelzők termékleírása tartalmazza-e, vagy azok eseti jellegűek legyenek.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy a fenntarthatósági kötelezettségvállalásra hajlandó termelői csoportok jogbiztonsága érdekében az ilyen kötelezettségvállalások elismerésének kritériumait közvetlenül szerepeltetni kell a rendeletben, nem pedig később elfogadandó, felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban megállapítani.

1.7 Rendkívül fontos a termelői csoportok lehető legnagyobb mértékű megerősítése és felelősségvállalásuk elősegítése. Az EGSZB ezért üdvözli azt a javaslatot, hogy e csoportok rendelkezzenek hatáskörrel a földrajzi árujelzők összetevőként való használata és az interneten való védelme tekintetében. Azonban a közös agrárpolitika költségvetésén kívül további eszközöket is biztosítani kell a termelői csoportok számára ezeknek a hatásköröknek a gyakorlásához.

1.8 A termelői csoportok belső irányításával és összetételével kapcsolatban az EGSZB arra kéri a társjogalkotókat, hogy konzultáljanak a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelői szervezeteivel a javaslat e szempontjának értékelése céljából. Felhívja továbbá a társjogalkotókat annak biztosítására, hogy a földrajzi árujelzővel ellátott termékek kistermelői ne kerüljenek hátrányos helyzetbe az e csoportokon belüli nagytelőkkel szemben.

1.9 A földrajzi árujelzők általános védelme rendkívül fontos. E tekintetben alapvető fontosságú a rájuk történő félrevezető utalással szembeni védelem is, és az EGSZB üdvözöl minden olyan elemet, amely megerősítheti ezt a védelmet. Az EGSZB azonban aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az utalás részletes fogalommeghatározásának beillesztése kontraproduktív lehet, mivel nem igazodna az utalás idővel változó gyakorlatához. Az EGSZB azt ajánlja, hogy töröljék a fogalommeghatározást, és ehelyett az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatára támaszkodjanak.

1.10 Annak biztosítása érdekében, hogy a földrajzi árujelzővel ellátott termékeket vásárló fogyasztók teljes körű tájékoztatást kapjanak, az EGSZB egy QR-kód használatát javasolja, amely linket tartalmaz az eAmbrosia nyilvántartásban szereplő földrajzi jelzésekkel kapcsolatos információkhoz, valamint a termelő honlapjához és termelői tanúsítványához.

1.11 A fogyasztói tudatosság elengedhetetlen a földrajzi árujelzők sikeréhez. Az EGSZB szorgalmazza a mezőgazdasági termékek promóciójára irányuló uniós politika keretében a földrajzi árujelzők erőteljes támogatását, valamint azt, hogy a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelői részesüljenek az Európai Bizottság vagy a tagállamok által nyújtott marketingtámogatás és szakértelem előnyeiből. Úgy véljük továbbá, hogy a tagállamoknak a közbeszerzési eljárásokban elő kell mozdítaniuk a földrajzi árujelzővel rendelkezőként tanúsított termékekért járó többletpontok alkalmazását. Emellett az EGSZB azt ajánlja, hogy a javaslatban dolgozzanak ki figyelemfelkeltő kampányokat a földrajzi árujelzők rendszerére vonatkozóan, közérdekű üzeneteket küldve a nemzeti közszolgálati és uniós televíziós csatornákon.

1.12 Végezetül az EGSZB arra kéri a társjogalkotókat, hogy a rendeletbe foglaljanak bele olyan intézkedéseket, amelyekkel népszerűsíteni lehet a földrajzi árujelzők rendszerét a termelők körében, és biztosítsák a termelők számára a termékeik nyilvántartásba vételéhez szükséges szakértelmet és adminisztratív támogatást, valamint minden egyéb szükséges segítséget, különösen a földrajzi árujelzők rendszerében alulreprézantált régiókban.

2. Bevezetés

2.1 A földrajzi árujelzők olyan eszközök, amelyek lehetővé teszik azon termékek azonosítását, amelyek jellemzői, hírneve és egyéb lényegi tulajdonságai egy adott régióhoz kötődő emberi és természeti elemekhez kapcsolódnak. A földrajzi árujelzőket a bor esetében 1970 óta, a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek esetében pedig 1992 óta ismerik el hivatalosan, az uniós jogban foglaltak szerint ⁽²⁾.

2.2 Ez az uniós politika valódi sikernek bizonyult: növelte a termelők bevételeit azáltal, hogy hozzáadott értéket teremtett termékeik számára (egy földrajzi árujelzővel ellátott termék ára átlagosan 2,11-szerese egy hasonló, földrajzi árujelző nélküli termék árának), ugyanakkor fellendítette a hozzájuk kapcsolódó régiók és vidéki közösségek fejlődését. A földrajzi árujelzők fontos szerepet játszottak egyes különleges mezőgazdasági technikák, növényfajták és ősi állatfajták megőrzésében is. Jelenleg az EU teljes agrár-élelmiszeripari értékesítésének 7 %-át, teljes exportjának pedig 15,5 %-át képviselik ⁽³⁾.

2.3 A földrajzi árujelzők természetüknél fogva szorosan kapcsolódnak bizonyos régiókhoz és vidéki közösségeikhez. E privilegizált kapcsolaton és gazdasági hozzáadott értékükön keresztül a földrajzi árujelzők nem csupán e régiók és közösségek gazdasági fejlődéséhez járulnak hozzá, hanem kulturális örökségük és identitásuk megőrzéséhez, sőt megerősítéséhez is.

2.4 A földrajzi árujelzők és a régió közötti megbonthatatlan kötelék kiváló eszköz az áthelyezés megakadályozására és a munkahelyek megőrzésére Európa vidéki térségeiben.

2.5 A meghatározott régiókhoz kötődő termelői csoportokon keresztül történő irányításuk sajátos formájából adódóan, amely bizonyos fokú ellenőrzést biztosít az elsődleges termelők számára, a földrajzi árujelzők azt is bizonyították, hogy képesek a beszerzési oldalon is olyan értéket teremteni, amely előnyhöz juttatja az elsődleges termelőket.

2.6 Ez a régiókhoz, emberekhez és földhöz való kötődés a földrajzi árujelzők központi eleme, amely megkülönbözteti ezeket a vállalatokhoz kötődő márkáktól.

2.7 A végül 2021-ben elfogadott új közös agrárpolitika (KAP) létrehozásával, és különösen a KPSZ-rendelet felülvizsgálatával összefüggésben számos módosításra került sor a földrajzi árujelzők rendszerében, egyrészt a termelők adminisztratív terheinek enyhítése, másrészt az általuk előállított termékek földrajzi árujelzői feletti ellenőrzésük megerősítése érdekében, ugyanakkor megőrizve az e termékekhez kapcsolódó magas szintű minőséget. Az ágazat rendkívül pozitívnak ítélte ezeket a módosításokat.

2.8 „A termelőtől a fogyasztóig” stratégiája keretében az Európai Bizottság úgy határozott, hogy ismét felülvizsgálja a földrajzi árujelzők rendszerét, hogy tovább javítsa a rendszert, és fokozza a fenntarthatósághoz való hozzájárulását. Az Európai Bizottság 2022. március 31-én közzétette a borokra, a szeszes italokra és a mezőgazdasági termékekre vonatkozó európai uniós földrajzi árujelzőkről és a mezőgazdasági termékek minőségrendszereiről, az 1308/2013/EU, az (EU) 2017/1001 és az (EU) 2019/787 rendelet módosításáról, valamint az 1151/2012/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatát ⁽⁴⁾. A javaslat célként fogalmazza meg a rendszer további egyszerűsítését, a földrajzi árujelzők oltalmának és ellenőrzésének javítását, a termelői csoportok nagyobb szerepvállalását és a fenntarthatóság fokozottabb integrálását.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság célkitűzéseit, és úgy véli, hogy az Európai Bizottság pontosan meghatározta az eleve jól működő rendszer további javítása érdekében módosítandó elemeket, nevezetesen egyes eljárások egyszerűsítését és harmonizációját, az önkéntes fenntarthatósági kötelezettségvállalások lehetőségét a földrajzi árujelzővel ellátott termékek előállításában, a termelői csoportok további jogokkal való felruházását, a földrajzi árujelzők interneten történő oltalmának megerősítését, illetve az ellenőrzések jobb végrehajtását.

⁽²⁾ <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/>

⁽³⁾ <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/c1d86ba1-7b09-11eb-9ac9-01aa75ed71a1>

⁽⁴⁾ COM(2022) 134 final.

3.2 Bár a javaslat érdemi célkitűzéseket támogat, és pontosan meghatározza azokat az elemeket, amelyek e célkitűzések megvalósítása érdekében bizonyos kiigazításra szorulnak, az EGSZB aggodalmának ad hangot az érintett elemek tekintetében javasolt egyes módosításokkal kapcsolatban.

3.3 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja továbbá, hogy a földrajzi árujelzők rendszere jelenleg is jól működik, és a KPSZ-rendelet 2021. évi felülvizsgálata már javított rajta. Ezért alapvető fontosságú, hogy a mostani új felülvizsgálatot körültekintően tervezzék meg, úgy, hogy az megerősítse a rendszert és a legutóbbi felülvizsgálatot. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós intézményeknek körültekintően, minden olyan hirtelen intézkedés mellőzésével kell eljárniuk, amelynek eredményeként a felülvizsgálat ellentmondhat saját célkitűzéseinek, és ezáltal gyengítheti a mindeddig sikeres politikát.

3.4 Annak érdekében, hogy a mostani új felülvizsgálat valóban megerősítse a földrajzi árujelzők rendszerét, az EGSZB rendkívül fontosnak tartja a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelőinek a lehető legnagyobb mértékű bevonását a folyamatba, valamint szakmai véleményük, igényeik és kívánságaik meghallgatását.

4. Részletes megjegyzések

4.1 A földrajzi árujelzők bejegyzési eljárásának egyszerűsítése, amelynek célja e rendszer vonzerejének növelése a termelők számára, nem eredményezheti azt, hogy a rendszer elveszítse hitelességét a fogyasztók szemében. A földrajzi árujelzők sikerét a termékek minőségéről és hitelességéről a fogyasztókban kialakult kép alapozta meg. A bejegyzési eljárás egyszerűsítésekor körültekintően, az említett elemek veszélyeztetése nélkül kell eljárunk.

4.2 A javaslat egyesíti a mezőgazdasági termékek, a borok és a szeszes italok földrajzi árujelzőinek bejegyzésére, módosítására, törlésére és oltalmára vonatkozó valamennyi eljárást. Az ellenőrzések tekintetében összevonja a mezőgazdasági termékekre és a szeszes italokra vonatkozó eljárásokat, míg a borok földrajzi árujelzőire továbbra is saját szabályok vonatkoznak. Az EGSZB üdvözlö az eljárások ilyen formájú egyszerűsítését, azonban hangsúlyozni kívánja, hogy az egyes ágazatok sajátosságainak megőrzése érdekében a további egyszerűsítés nem helyénvaló.

4.3 Az EGSZB üdvözlö a felszólalás és a „kifogásolási nyilatkozat” közötti választás lehetőségét a termékekre vonatkozó bejegyzési kérelem Európai Bizottság általi közzétételét követő három hónapon belül. A „kifogásolási nyilatkozat” a termékekre vonatkozó bejegyzési kérelemmel kapcsolatos észrevétel, illetve megjegyzés, amely azonban nem minősül a bejegyzéssel szembeni kifogásnak, így bizonyára enyhíteni fogja a felszólalások kezelésével kapcsolatos adminisztratív terheket.

4.4 A földrajzi árujelzők a szellemi tulajdon-jogoknak egy egyedi típusát alkotják, amely egy adott régióhoz, annak kultúrájához, vidéki közösségeihez, tájához és a mezőgazdasági gyakorlatok történelméhez fűződő lényegi kötődése miatt merőben eltér a védjegyektől. E sajátosságokat figyelembe véve megkérdőjelezzük az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a földrajzi árujelzők kezelésének egyes elemeit átadják az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának (EUIPO) vagy bármely más olyan ügynökségnek, amely a földrajzi árujelzők jellegével kapcsolatban nem rendelkezik a kizárólag a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság birtokában lévő mezőgazdasági szakismeretekkel és beható tudással. E tekintetben igazolni kell a feladatok átruházásának szükségességét, valamint az ilyen feladatok elvégzésére kijelölt ügynökség képességeit. Ezenkívül figyelembe véve a földrajzi árujelzők és a mezőgazdaság közötti kapcsolat jelentőségét, valamint a kezelésükhöz kötődő esetleges politikai érzékenységet, az EGSZB úgy véli, hogy a bejegyzésükre, a velük kapcsolatos felszólalási eljárásra vagy módosításukra vonatkozó minden döntést szigorúan a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság hatáskörében kell tartani.

4.5 A javaslat nem fogalmaz egyértelműen a feladatoknak az EUIPO-ra történő átruházását illetően. Tekintettel a földrajzi árujelzők kezelésével kapcsolatos feladatoknak egy különösebb mezőgazdasági ismeretekkel nem rendelkező szervre történő átruházásában rejlő kockázatokra, az EGSZB úgy véli, hogy az átruházást közvetlenül a rendeletben, és nem felhatalmazáson alapuló jogi aktusok útján kell pontosan meghatározni és körülhatárolni.

4.6 Az EUIPO földrajzi árujelzők kezelésével kapcsolatos teljesítményének a javaslatban foglaltak szerinti nyomon követése nem tűnik elegendőnek a földrajzi árujelzők megfelelő kezelésének biztosításához. A megfelelő nyomon követés biztosítása érdekében közvetlenül a javaslatban kell meghatározni a pontos értékelési kritériumokat. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az Európai Parlamentet és a Tanácsot fel kell jogosítani arra, hogy az átruházott feladatokat visszaatalják a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatósághoz, amennyiben a nyomon követés hiányosságokat tár fel az EUIPO feladatellátásában.

4.7 Mivel a földrajzi árujelzők fontos szerepet töltenek be az uniós kereskedelemben, a Belső Piaci, Ipar-, Vállalkozás- és Kkv-politikai Főigazgatóságnak valamennyi kereskedelmi megállapodásba be kell építenie az uniós földrajzi árujelzők elismerését és oltalmát, és nemzetközi szinten elő kell mozdítania azokat.

4.8 A javaslat bevezeti azt a lehetőséget, hogy a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelői csoportjai integrálhassák a fenntarthatósági kötelezettségvállalásokat a földrajzi árujelzőkre vonatkozó követelményekbe. Ennek kapcsán az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a földrajzi árujelzők – mivel jellegükből adódóan egy adott régióhoz, annak vidéki közösségéhez és tájához való közelségükben gyökereznek – már tartalmaznak fenntarthatósági elemeket. E tekintetben az EGSZB nagyra értékeli a javaslat azon szándékát, hogy a földrajzi árujelzőkre vonatkozó további fenntarthatósági kötelezettségvállalások önkéntes jellegűek maradjanak. Mindazonáltal az a lehetőség, hogy a termelők fenntarthatóbbá tegyék a termékeiket, minden bizonnyal jó lehetőséget kínál arra, hogy a földrajzi árujelzők még nagyobb mértékben járuljanak hozzá a fenntarthatósághoz.

4.9 A fenntarthatóság három – környezeti, gazdasági és társadalmi – pilléren nyugszik. Alapvető fontosságú, hogy a földrajzi árujelzőkkel kapcsolatos fenntarthatósági kötelezettségvállalások e három pillér mindegyikét tükrözzék, mivel a földrajzi árujelzők nemcsak a környezeti fenntarthatósághoz, hanem – a vidéki térségekben általuk teremtett munkahelyek és hozzáadott érték révén – a gazdasági és társadalmi fenntarthatósághoz is hozzájárulhatnak.

4.10 A javaslat szerint a fenntarthatósági kötelezettségvállalásokat közvetlenül a földrajzi árujelzők termékleírásába kell integrálni. Ezáltal viszont a fenntarthatósági kötelezettségvállalások beépítése vagy módosítása meglehetősen bonyolult és időigényes lenne, mivel a földrajzi árujelzők módosítására irányuló eljárás lefolytatását igényelné. Egyúttal az adott földrajzi árujelzővel ellátott termékek valamennyi termelőjének meg kellene felelnie a szóban forgó fenntarthatósági kötelezettségvállalásoknak, ennél fogva a termékek fenntarthatósága alapján nem lennének képesek megkülönböztetni magukat a piacon. Az azonos földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelőinek piaci megkülönböztetése gyakran jelent problémát a nagy földrajzi árujelzők esetében. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az uniós intézményeknek konzultálniuk kell a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelőivel annak felmérése érdekében, hogy a fenntarthatósági kötelezettségvállalások közvetlenül a földrajzi árujelzők termékleírásában kapjanak helyet, vagy célszerűbb lenne-e azokat eseti rendszerben kezelni.

4.11 Az EGSZB úgy véli, hogy a meglévő fenntarthatósági normák elismerésének kritériumait meghatározó, felhatalmazáson alapuló jogi aktusok utólagos elfogadásának lehetősége bizonytalan helyzetbe hozza a termelőket, ami visszatarthatja őket a földrajzi árujelzőkkel kapcsolatos fenntarthatósági kötelezettségvállalástól.

4.12 Nem szabad gyengíteni, hanem meg kell erősíteni a földrajzi árujelzőkkel ellátott termékek termelői csoportjainak szerepét, amelyeknek a termék, a róluk kialakult kép és a fogyasztók védelme érdekében saját földrajzi árujelzőket kell kezelniük és fejleszteniük.

4.13 A tisztviselőknek és a fogyasztói szervezeteknek a javaslatban foglaltak szerint a termelői csoportok belső működésébe való bevonása tovább bonyolíthatja e csoportok munkáját.

4.14 Tekintettel arra, hogy a földrajzi árujelzők rendszerének továbbra is a mezőgazdasági termelők védelmének eszközeként kell szolgálnia, a termelői csoportok 33. cikk (2) bekezdésében javasolt elismerésekor csak a képviselt termelők arányát célszerű alapul venni, nem pedig a földrajzi árujelzővel ellátott termék termelői csoportok által előállított mennyiségének arányát. Ellenkező esetben az uniós intézményeknek olyan eszközöket kell szerepeltetniük a javaslatban, amelyekkel biztosítható, hogy a földrajzi árujelzővel ellátott termék nagytermelőinek kisebbsége ne akadályozhassa az ugyanazon földrajzi árujelzővel ellátott termék termelőinek nagy többsége által támogatott döntéseket.

4.15 Nem teljesen világos, hogy a javaslatban miért szerepel a termelői csoportok kétféle típusának elkülönítése. Az EGSZB szerint elképzelhető, hogy ez csak tovább bonyolíttja a földrajzi árujelzők kezelését ahelyett, hogy javítaná azt.

4.16 A javaslat meghatározása szerint „termelői csoport” bármely olyan társulás, annak jogi formájától függetlenül, amelyet főként ugyanazon termék termelői vagy feldolgozóai alkotnak. E meghatározás nem foglalja magában a nyersanyagtermelőket. Tekintettel az oltalom alatt álló eredetmegjelölésekben (OEM) betöltött alapvető szerepükre, helyénvaló lehet indítványozni a nyersanyagtermelők felvételét az OEM-ek „elismert termelői csoportjaiba”.

4.17 Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a termelői csoportok bizonyos mértékben ellenőrizhessék a földrajzi árujelző valamely termék összetevőjeként való használatát az élelmiszer nevében és a kapcsolódó feldolgozott termék forgalmazásában. Ez megerősítené a termelői csoportok azon képességét, hogy ellenőrizzék a termékük jó minőségéről kialakult képet.

4.18 A földrajzi árujelzők a hozzáadott értékük miatt különösen ki vannak téve a csalásnak. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja védelmük megerősítését és az ellenőrzések javítását. A javaslat e tekintetben tartalmaz néhány érdekes elemet, például a tagállamok közötti és az Európai Bizottsággal folytatott együttműködés és információcsere, valamint a kölcsönös segítségnyújtás javítását, a földrajzi árujelzővel ellátott termékek termelőinek tanúsítását, valamint a doménnev visszavonásának vagy átruházásának lehetőségét. A konkrétan a földrajzi árujelzők interneten történő oltalmára vonatkozó egyéb javaslatok az ilyen oltalom érvényesítéséhez szükséges ambíció vagy eszközök hiányáról árulkodnak. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a termelők számára biztosítani kell a termékeik védelméhez való jogot, de semmi esetre sem lehet őket felelősnek tekinteni ezért. A földrajzi árujelzők oltalmáért továbbra is az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak kell felelősnek lenniük, amelyeknek minden szükséges erőfeszítést meg kell tenniük ezen oltalom biztosítása érdekében.

4.19 Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja a földrajzi árujelzőknek az utalás csalárd gyakorlatával szembeni védelmét. Ez a védelem már szerepelt a földrajzi árujelzők rendszerének jogi szabályozásában. A javaslat tartalmazza az utalás fogalom meghatározását is. Az EGSZB úgy véli, hogy az utalás nagyon pontos meghatározása azzal a veszéllyel jár, hogy gyengíti az ilyen gyakorlatokkal szembeni védelmet, mivel azok idővel változnak. Az EGSZB azt ajánlja, hogy töröljék a fogalom meghatározást, és ehelyett az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatára támaszkodjanak.

4.20 Jelenleg több mint 3 300 bejegyzett földrajzi árujelző van. E földrajzi árujelzők mintegy 80 %-a azonban mindössze hat uniós tagállamra korlátozódik⁽⁵⁾. Ez világosan mutatja, hogy számos uniós tagállam alulreprezentált a földrajzi árujelzők rendszerében. Emellett fennáll annak a veszélye, hogy e szakadék tovább nő azáltal, hogy a nagy számú földrajzi árujelzővel rendelkező tagállamok olyan szakértelemre tesznek szert azok gyakorlati és adminisztratív irányítása terén, amely a termékeiket bejegyeztetni kívánó új termelők számára előnyös, míg a más tagállamokban működő termelők úgy érzik, hogy nem rendelkeznek a termékeik bejegyeztetéséhez szükséges eszközökkel. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a javaslat nem tartalmaz olyan intézkedéseket, amelyek az újonnan érkezők számára megkönnyítenék és támogatnák a földrajzi árujelzők bejegyeztetését, valamint népszerűsítenék ezt a rendszert körükben.

4.21 A 2021-ben közzétett európai bizottsági értékelés hangsúlyozza, hogy egyes országokban a földrajzi árujelzőkkel kapcsolatban továbbra sem elégséges mértékű a fogyasztói tudatosság⁽⁶⁾. E tekintetben alapvető fontosságúak a marketing- és promóciós kampányok, amint azt a földrajzi árujelzők uniós promóciós kampányainak hatása is mutatja. Az EGSZB úgy véli, hogy a rendszer felülvizsgálatának olyan eszközöket kell tartalmaznia, amelyek támogatják a földrajzi árujelzők népszerűsítését és az azokkal kapcsolatos figyelemfelhívást.

4.22 A javaslat bevezeti azon termelők tanúsítását, amelyek a földrajzi árujelzőre vonatkozó termék-leírásnak megfelelően állítják elő a terméküket. Az EGSZB úgy véli, hogy körültekintő kialakítás és megfelelő kezelés esetén az ilyen tanúsítványok megkönnyíthetik a kereskedelmet, ugyanakkor magas szintű védelmet biztosítanak a csalással szemben. A földrajzi árujelzővel rendelkező termékeken feltüntetett QR-kód szintén közvetlen hozzáférést biztosíthat ehhez a tanúsítványhoz.

5. Záró megjegyzés

5.1 A földrajzi árujelzők rendszerének uniós szakpolitikája rendkívül sikeresnek bizonyult: lehetővé tette az egyedülálló szakismeret és kulturális örökség megőrzését, egyúttal pedig növelte a termelők jövedelmét, és újjáélesztette a vidéki térségeket. Amint azt a 2021-ben közzétett európai bizottsági értékelés⁽⁷⁾ is megállapítja, ez a szakpolitika viszonylag hatékony, és az új KPSZ-rendelet által bevezetett módosítások tovább erősítették. Az európai bizottsági javaslatban előirányzott új felülvizsgálattal bevezetendő egyes további módosítások fokozhatják a szakpolitika hatékonyságát. Más javasolt módosítások azonban pontosítást igényelnek, megint mások pedig – köztük az EUIPO bevonása – valószínűleg azzal a kockázattal járnak, hogy bonyolítják az eljárásokat, vagy a földrajzi árujelzők rendszerének éppen azokat a lényegi

⁽⁵⁾ <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/c1d86ba1-7b09-11eb-9ac9-01aa75ed71a1>

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2021:427:FIN>

⁽⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2021:427:FIN>

elemeit gyengítik, amelyeknek a rendszer elsősorban a sikerét köszönheti. Továbbra is a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóságnak kell a földrajzi jelzések kezeléséért felelős legfőbb szereplőnek lennie, míg a Belső Piaci, Ipar-, Vállalkozás- és Kkv-politikai Főigazgatóságnak – kereskedelmi megállapodások és figyelemfelkeltés révén – e rendszer elismerését és védelmét kell biztosítani nemzetközi szinten.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a fenntartható termékek normává tételéről

(COM(2022) 140 final)

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapításának kerete létrehozásáról és a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 142 final – 2022/0095 (COD))

(2022/C 443/18)

Előadó: **Thomas WAGNISONNER**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.16. Európai Parlament, 2022.5.2. Tanács, 2022.6.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikk (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	205/1/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) nagyra értékeli a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben foglalt javaslatokat, és a jelen véleményében különösen támogatja az utat, amely a termékek fenntarthatóbbá tételéhez vezet. Emellett a harmonizált jogi megközelítést is szükségesnek tekinti. Ugyanakkor rámutat arra, hogy a környezettudatos tervezésről szóló új rendeletjavaslat a számos, felhatalmazáson alapuló jogi aktus miatt hosszabb szakaszokon továbbra is bizonytalan. Ezenfelül, tekintettel az erőforrás-felhasználás csökkentésének és az éghajlat védelmének szükségességére, az EGSZB gyorsabb és ambiciózusabb végrehajtást javasol.

1.2 Az EGSZB külön felhívja a figyelmet arra, hogy ez a körforgásos gazdaságon alapuló út csak valamennyi gazdasági szereplő – termelők, fogyasztók, munkavállalók – és a hatóságok megfelelő bevonásával és tájékoztatásával lehet sikeres. Ebben az összefüggésben a helyes végrehajtáshoz elengedhetetlen a megfelelő világos, jó és koherens szabályozás ahhoz, hogy a fenntartható termékek tisztességes versenylehetőségekhez jussanak.

1.3 Az EGSZB üdvözlí a rendelet új elemeit, mint például a hatály kiterjesztését, az új környezettudatos tervezési követelményeket (tartósság, javíthatóság, újrafeldolgozás, környezeti hatás, CO₂-kibocsátás stb.), illetve a digitális termékútlel és a címkék segítségével megvalósuló tájékoztatási követelményeket, melyeket illetően – különösen a fogyasztók tekintetében – hangsúlyozza a helyes és megfelelő tájékoztatás fontosságát.

1.4 Az EGSZB támogatja az eladatlan – azaz: új, visszaküldött vagy javítható – áruk megsemmisítésének tilalmát. Üdvözlí továbbá, hogy a rendelet a körforgásos csomaggal összefüggésben ellene hat olyan, fennálló kellemetlenségeknek, mint például a „zöldrefestés” és az elavulás.

1.5 A környezettudatos tervezéssel foglalkozó fórum egy támogató szerv, amely számos feladatot lát el a végrehajtás során. Itt minden érdekelt félnek és a civil társadalom képviselőinek (a szociális partnereket is beleértve) lehetőséget kell adni arra, hogy a folyamat javítására vonatkozó ötletekkel és javaslatokkal álljanak elő.

1.6 Az EGSZB tisztában van azzal, hogy ez kihívások elé állítja a gyártókat és a vállalatokat, különösen a kis- és középvállalkozásokat (kkv-k), és mindenképpen fontos, hogy kerüljük a szükségtelen adminisztratív terheket. A fenntartható termékszabványok révén alighanem egy új „Made in Europe” európai termékszint elérésére is van esély.

1.7 A megfelelőségi nyilatkozat és az önszabályozás eszközei teret engednek a vállalkozások fellépéseinek. A tagállamok közötti hatékony és összehangolt ellenőrzés, valamint a fogyasztók megfelelő tájékoztatása erősíti a bizalmat a lineáris gazdaságtól a körforgásos gazdaság irányába való elmozduláshoz.

1.8 Sajnos az EGSZB-nek meg kell állapítania, hogy a rendelet nem foglalkozik a társadalmi vetülettel. A vállalati átvilágításról szóló irányelvre irányuló európai bizottsági javaslatra való hivatkozás nem tűnik elegendőnek.

2. Háttér

2.1 A lineáris gazdasági rendszer túlterheli a globális erőforrásokat. Az ENSZ párizsi és glasgow-i klímakonferenciája közötti időszakban több mint félbillió tonna új erőforrást használtak fel. A 2022. évi Circularity Gap Report ⁽¹⁾ [a körforgásosság terén mutatkozó hiányosságokról szóló jelentés] szerint a felhasznált termékeknek világszerte csupán 8,6 %-át hasznosítják újra, vagyis fordított megközelítésben a körforgásosság hiánya meghaladja a 90 %-ot. A körforgásos gazdaság hatékonyan hozzájárulhat az erőforrás-felhasználás csökkentéséhez.

2.2 Európában felismerték az erőforrások megővésének szükségességét. Az Európai Bizottság javaslatot tett a zöld megállapodásra, amely növekedési stratégiaként az EU-t olyan igazságos és virágzó társadalommá kívánja alakítani, amely modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággal rendelkezik. Az intézkedések szükségességét erősítik az ellátási láncsal kapcsolatos problémák, amelyek a világjárvány és Oroszország ukrajnai inváziója következtében alakultak ki. A vállalkozások és a fogyasztók számos ágazatban hiányt és áremelkedést tapasztalnak.

2.3 Konkrétabban, az Európai Bizottság 2022. március végén a következő kezdeményezéseket mutatta be a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv részeként:

- Az Európai Bizottság közleménye: „A fenntartható termékek normává tétele”
- A fenntartható termékek környezettudatos tervezéséről szóló rendeletre irányuló javaslat
- A környezettudatos tervezésre és az energiahatékonysági címkézésre vonatkozó munkaterv 2022–2024
- A fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia
- Javaslat az építési termékekről szóló rendelet felülvizsgálatára
- Javaslat a fogyasztók zöld átállásba való bevonására

2.4 Jelen vélemény „A fenntartható termékek normává tétele” című közleményt (COM(2022) 140 final), valamint a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási kereteinek létrehozásáról és a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatot (COM(2022) 142 final – 2022/0095 (COD)) tárgyalja.

2.5 A közlemény rámutat arra, hogy át kell gondolni az uralkodó lineáris gazdasági modellt, és lépéseket kell tenni a körforgásos gazdaság irányába. Az Európa-szerte összehangolt fellépés erősíti a versenyképességet, munkahelyeket teremt, és fenntartható termékeket kínál a fogyasztóknak. Ez a termékek gyártása tekintetében új megközelítést tesz szükségessé, amely túlmutat a jelenlegi minimumkövetelményeken (REACH, energiacímkézés, csomagolás stb.).

⁽¹⁾ Circle Economy: The Circularity Gap Report 2022, Project Platform for Accelerating the Circular Economy (PACE).

2.6 A környezettudatos tervezésről szóló új rendelet hatálya jelentősen kibővül, és a textiltermékekre, építési termékekre stb. vonatkozó ágazatspecifikus kezdeményezésekkel hozzájárul az erőforrások megővéséhez és az energiahatékonysághoz. Különösen a termék életciklusának megerősítéséről (tartósság, javíthatóság, jobb újrafelhasználás stb.) és a digitális termékútlevél révén biztosítandó jobb termékinformációról szóló új részek fogják megkövetelni a vállalatoktól, hogy átlátható módon mutassák be termékeik tulajdonságait és az életciklusra gyakorolt hatásukat. A fogyasztóknak lehetőségük lesz összehasonlítani és így értékelni az európai fenntarthatósági követelményeknek megfelelő termékeket.

2.7 A környezettudatos tervezésről szóló rendelet termékkövetelményeit további kísérő intézkedések egészítik ki. A fogyasztók helyzetét és bizalmát erősíti majd a termék- és környezeti előnyökre vonatkozó kötelező tájékoztatás, valamint a javításra, a tartósságra és a „zöldrefestés” tilalmára vonatkozó információk. A hatóságok által végzett termékellenőrzések és a termékkritériumoknak való megfelelés átlátható nyomon követése biztosítja, hogy a fogyasztók jó minőségű termékek közül választhassanak, és ezzel egyenlő versenyfeltételeket garantál a gazdasági szereplők számára.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB jelzi, hogy elvben egyetért a körforgásos gazdaság és a fenntartható termékekkel kapcsolatos kezdeményezés célkitűzéseivel, mivel a fenntarthatóság itt a környezeti, gazdasági és társadalmi szempontok ötvözését jelenti. Következésképpen minden gazdasági szereplőnek teljesítenie kell a szükséges, új és kihívást jelentő követelményeket. A vállalatoknak a termelésüket és terméktervezésüket a fenntarthatóság igényeinek megfelelően kell kialakítaniuk, és erről tájékoztatást is kell nyújtaniuk. A fogyasztóknak pedig meg kell érteniük ezeket az információkat, amelyek alapján aztán felelősen meg kell hozniuk a „helyes” döntést. Ehhez megfelelő tájékoztató kampányokra van szükség. Elengedhetetlen a hatékony ellenőrzés annak érdekében, hogy a célkitűzéseket teljesítsék, ne pedig kijátsszák, mivel ez utóbbi ártana Európa piaci helyzetének, illetve elősegítené a „zöld szkepticizmust”. A célt sokkal inkább a jó munkahelyek, a jobb fejlődés, a holisztikus megközelítés, valamint a tájékozott fogyasztók és ügyfelek jelentik.

3.2 Ez a rendelet és a körforgásos gazdaság új normákat állít fel. Annak érdekében, hogy ezeket a követelményeket elfogadják, életre keltsék és azok a gazdasági körforgás folyamatához vezessenek, a feladat a gazdasági szereplők – fogyasztók, gyártók, vállalkozók, szakszervezetek, kutatóintézetek – bevonása és proaktív részvételének ösztönzése. Ennek során hasznos lesz a lehetőségekről és célkitűzésekről szóló releváns információk nyújtása, valamint az érdekelt felek időben történő bevonása.

3.3 Az EGSZB támogatja a rendelet és a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok harmonizált megközelítését a széttagoltság elkerülése, valamint a terméksajátosságok, a fogyasztók számára szükséges megfizethetőség és a verseny kezelése érdekében. A fenntartható termékek európai lehetőséget jelentenek a vállalkozások, az innováció és a munkahelyteremtés tekintetében, és figyelembe veszik a fogyasztók környezeti hatásra és tartósságra vonatkozó igényét.

3.4 Az EGSZB üdvözlöi a hatály több termékre és magasabb követelményekre való kiterjesztését. Az EGSZB megjegyzi, hogy a termelő vállalatokra új előírások várnak, például a digitális termékútlevél, az eladatlan árukra vonatkozó szabályozás és a termékspecifikus szabályozások révén, de mindez szükséges a körforgásos gazdaság megvalósításához. Egyidejűleg ezáltal létrejön egy új „Made in Europe” norma is. Ezenfelül ez üzleti lehetőségeket teremt a tervezés, az ártalmatlanítás és a javítás területén.

3.5 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy biztosítani kell az összes érintett jogterület koherenciáját. Ez magában foglalja a jelen cselekvési terv keretein belüli koherenciát az idő és a tartalom tekintetében, hogy a jogszabályok szegmentálása és a tagállamokbeli eltérő kezelés ne csökkentse a hatékonyságot. Ugyanilyen fontos azonban a koherencia biztosítása más fontos kísérő jogszabályi területekkel, mint például az Európai Bizottság nemrégiben előterjesztett, vállalati átvilágításról szóló irányelvvel, a körforgás szempontjából fontos, hulladékokra vonatkozó szabályozásokkal, beleértve az exportintézkedéseket, a piacfelügyeleti rendeletet stb.

3.6 Az EGSZB elismeri, hogy felhatalmazáson alapuló jogi aktusok kibocsátására van szükség, és mivel emiatt egyelőre sok a bizonytalanság, az Európai Bizottságnak kísérő jelleggel ki kellene dolgoznia egy részletesebb munkatervet is. Ez biztosítaná, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok sok termékre kiterjedjenek. Fontos ugyanakkor, hogy a civil társadalmi szervezeteket és a szakszervezeteket minél korábban bevonják.

3.7 Az EGSZB megjegyzi, hogy a környezettudatos tervezésről szóló rendelet igen összetett jogszabályanyag, amely a gazdasági modell megváltozását fogja eredményezni. A tartalmak gyors, de egyben jó végrehajtását tartja szükségesnek. Ezért a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok végrehajtásához megfelelő személyzeti erőforrásokat kell biztosítani. Mivel a fogyasztóknak, a vállalkozásoknak, a szervizeknek és az ellenőrző hatóságoknak is új követelményeknek kell megfelelniük, szükségesnek tartja az összes gazdasági szereplő megfelelő bevonását a tájékoztatási folyamatba.

3.8 A közintézményeknek úttörő szerepet kell vállalniuk a zöld beszerzésben a közbeszerzési eljárásuk során. Ugyanakkor erősítő hatást lehetne elérni azáltal is, hogy a zöld beszerzést feltételként szabják meg a támogatások, illetve szubvenciók támogatási irányelveiben, például a különböző uniós beruházási programokban a vállalatok vagy harmadik felek számára.

3.9 Az EGSZB megjegyzi, hogy a környezettudatos tervezési követelményeknek előnyöknek kell lenniük a fogyasztók számára, és fontos, hogy ez az előny egyértelmű és könnyen felismerhető legyen. A környezettudatos tervezésről szóló új rendelet átfogóbb követelményei növelhetik a termékek beszerzési költségeit, de ezt ellensúlyozza a jobb teljesítményből, tartósságból, korszerűsíthetőségéből és javíthatóságból, valamint az élettartam végi magasabb értékből származó költségmegtakarítás. Energiahatékonyabb berendezésekkel energia- és pénzmegtakarítás érhető el. Ezenkívül a hosszú élettartamú termékek gazdaságosabbak. Az új irányelvjavaslattal a fogyasztók évente átlagosan 285 eurót⁽²⁾ takaríthatnának meg. A rendelet hangsúlyozza a megfizethetőséget, és ez a követelmény figyelembe veszi a háztartások eltérő költségvetését, hogy a környezettudatos tervezés ne váljon exkluzívá. Ezért rendkívül fontos, hogy rendelkezésre álljon pénzügyi támogatás a fogyasztók számára a fenntartható termékek újonnan történő beszerzéséhez és javításához.

3.10 Ökológiai szempontok

3.10.1 A környezettudatos tervezés a körforgásos gondolkodásra vonatkozó megbízás, amit az EGSZB különösen hangsúlyoz az alábbiak tekintetében:

- Jogszabályok és ellenőrzési intézkedések: a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban vagy az önkéntes kötelezettségvállalásban szereplő enyhítések vagy kivételek, valamint a kijátszás lehetőségei, az ellenőrzés kikapui ellentmondának a célkitűzéseknek. A környezettudatos tervezéssel, a teljesítménnyel és a tájékoztatással kapcsolatos követelményeknek – a termékparamétereket is beleértve – magas szinten következetesnek kell lenniük.
- A vállalatoknak már a tervezési fázisban gondolniuk kell az életciklus alatti környezeti hatásokra, a termék hosszú távú használatára, az egyszerű karbantartásra és javításra, illetve arra, hogy milyen utódtermék hozható létre belőle. A termékstandardizálást is újra meg kell fontolni. Példaként említhetők a gumibroncsok vagy a töltőkábelek különböző méretei.
- A fogyasztóknak a vásárlási döntés meghozatalakor alapvető információkat kell kapniuk a környezeti hatásról, az élettartamról, a javításról, a későbbi használatról és az ártalmatlanításról.

3.10.2 Az újrafeldolgozás a rendelet következő erőforrás-hatékony eleme a hosszú távú használat és az újrafelhasználás után. Célja, hogy növelje a termékek újrahasznosított tartalmát, a termékek újrafeldolgozhatóságát, valamint az újrahasznosítási és javítási ágazat értékét. Az EGSZB támogatja a célkitűzést, de rámutat, hogy itt még technikai, jogi és koncepcionális akadályokat kell leküzdeni.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/about_hu

Az anyagciklusokban való gondolkodás megmutatja, hogy óriási átállásra van szükség. Például a magasabb újrafeldolgozási arányoknak együtt kell járniuk a minimális újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó kvótákkal, vagy a termékek elméleti újrafeldolgozhatóságának ⁽³⁾ meg kell felelnie a technikai újrafeldolgozási lehetőségeknek és az újrafeldolgozási intézkedések gyakorlati megvalósításának, vagy például a műanyagok területén sok mindent meg kell változtatni a tervezés és a gyártás tekintetében, egészen addig a tényig, hogy a másodlagos nyersanyagok nem egyenértékűek az elsődleges nyersanyagokkal ⁽⁴⁾.

Az újrahasznosítás lehetőséget is jelent Európa számára: például a kiváló minőségű fémek ásványi anyagokat nyersanyagként vagy termékként importálják, majd használat után lényegében „ingyen” kidobják, vagy a világ minden tájára elszállítják; ide tartoznak különösen az autók és az elektronikai hulladékok. Ezeket értékes anyagoknak kell tekinteni, és e szerint is kell kezelni. A szétszerelés, a feldolgozás és az újrahasznosítás nemcsak az éghajlatnak kedvez, hanem nagy hozzáadott értéket és munkahelyeket is teremt ⁽⁵⁾. Mindezek mellett a gazdasági, ökológiai és társadalmi egyensúlyt is szem előtt kell tartani.

3.10.3 Az EGSZB üdvözli az eladatlan áruk elleni fellépésre vonatkozó javaslatot, de úgy véli, hogy ambiciózusabb megközelítést lehetne alkalmazni. Az érintetlen – azaz: új, visszaküldött vagy javítható – termékek megsemmisítése társadalmi szempontból nem kívánatos, mivel az erőforrások pazarlásával egyenlő. Az Európai Bizottság javaslata, amely első lépésként csak a dokumentálást írja elő a vállalatok számára, és a kkv-kat mentesíti ezalól, az EGSZB véleménye szerint nem elegendő. Az a lehetőség, hogy felhatalmazáson alapuló jogi aktusok révén eszközöljünk ki szigorúbb intézkedéseket, már önmagában kétségeket ébreszt a célok hatékony megvalósításával kapcsolatban. Az EGSZB támogatja az eladatlan termékek megsemmisítésének tilalmát, amennyiben azok nem veszélyesek. Ezenkívül a vállalatokat és a kiskereskedelmi platformokat fel kell szólítani olyan üzleti gyakorlatok kidolgozására, amelyek határozottan csökkentik a visszaküldött termékek és az eladatlan készletek számát. A fogyasztókat pedig tájékoztatni kell a visszaküldött áruk környezeti hatásairól.

3.11 Pénzügyi szempontok

3.11.1 Az EGSZB rámutat, hogy a kkv-k szempontjából a rendeletjavaslat elvben üdvözlendő, de akadnak kétségek is. A kkv-k számára csak bizonyos (emberi) erőforrások állnak rendelkezésre. Különösen a rendeletben említett támogatási intézkedéseknek igazodniuk kell a kkv-k igényeihez és szükségleteihez. Emellett a kkv-k számára nehézségek mutatkoznak az előírt közbeszerzésekhez való hozzáférés terén is. Ezért olyan megoldásokat kell keresni, amelyek lehetővé teszik számukra a megfelelő eljárásokban való részvételt. Végezetül a kkv-k szempontjából biztosítani kell a fenntartható termékre vonatkozó rendelet és a termékspecifikus szabályozás közötti kiegészítő jelleget. Ezzel elkerülhető a költségek és az adminisztratív terhek megkettőzése.

3.11.2 A javítási ágazat szereplői kulcspozícióban vannak, ha a termék hosszú élettartama a tét. Ennek megfelelően meg kell könnyíteni a szervizszolgáltatók, az újrafelhasználással foglalkozó társadalmi-gazdasági vállalkozások és a civil társadalmi/helyi javítási kezdeményezések számára, hogy elfoglalják helyüket ebben a körforgásos modellben. Németországban és Ausztriában például hasznosnak bizonyult a javítási kezdeményezések esetében a javítási költségeket fedező biztosítások kötése, amely egyúttal legitimálja az általuk történő javítást.

3.12 A közlemény fontos eszközként említi az új, körforgásos üzleti modelleket ⁽⁶⁾. Ezeknek vonzónak, menőnek és proaktívnak kell lenniük a vállalkozások és a fogyasztók számára, és megfelelő munkafeltételekről kell gondoskodniuk. A gyakorlatban már léteznek ilyen modellek, például a megosztásalapú gazdaság, a „termék mint szolgáltatás”, a „használatalapú díjfizetés” stb. Az EGSZB szorgalmazza, hogy a bevált gyakorlatok meglévő platformjait egészítsék ki a körforgásos gazdaság használatának ösztönzésével és az aktuális kihívásoknak megfelelően. A jelenleg ott felsorolt példák közé tartozik a Baukarussell projekt – bontás vagy átépítés esetén az anyagokat új felhasználóknak kínálja fel – vagy a szervizhálózatok, amelyeken keresztül a fogyasztók és a szervizek találkozhatnak. Számos adatbank azonban nem elég vonzó a szolgáltatók és a felhasználók számára.

⁽³⁾ Pomberger, R. (2020). Über theoretische, praktische und reale Recyclingfähigkeiten. [Az elméleti, a gyakorlati és a valós újrafeldolgozhatóságról.] <https://doi.org/10.1007/s00506-020-00721-5>, <https://doi.org/10.1007/s00506-019-00648-6>

⁽⁴⁾ Közlemény a műanyagok körforgásos gazdaságban betöltött szerepével kapcsolatos európai stratégiáról, COM(2018) 28 final.

⁽⁵⁾ HL C 220., 2021.6.9., 118. o.

⁽⁶⁾ Lásd INT/778 – Az innováció mint új tevékenységi modellek motorja (feltáró vélemény)(HL C 303., 2016.8.19., 28. o.).

3.13 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy felhívják a fogyasztók figyelmét a fenntartható magatartásra és arra, hogy a termékeket az életciklusuk végéig használják. Tudományos tanulmányok⁽⁷⁾ azt mutatják, hogy a háztartásokban akár hat évig is felhalmozzák a működőképes, de már nem használt termékeket (pl. laptopok, mobiltelefonok, kenyérpíritók stb.). Ezért megfelelő ösztönzőkre van szükség a fogyasztók számára, hogy a már nem használt cikkeket a használati ciklusban tartsák.

3.14 Szociális szempontok

3.14.1 Sajnos az EGSZB-nek meg kell állapítania, hogy a rendelet nem foglalkozik a társadalmi vetülettel. A vállalati átvilágításról szóló irányelvre vonatkozó európai bizottsági javaslatra⁽⁸⁾ való hivatkozás nem tűnik elegendőnek, mivel ebben az irányelvben egyértelműen egy folyamatorientált megközelítés áll az előtérben a globális értékláncok kapcsán, a termékspecifikus szociális kérdéseket pedig nem lehetett megfelelően lefedni. Az EGSZB nyomatékosan rámutat arra, hogy a fenntarthatóság mindhárom dimenzióját, azaz a gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóságot mindig együtt kell kezelni, ezért azt javasolja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja felül a rendeletet, hogy célszerű lenne-e termékspecifikus szociális szempontokat is beépíteni.

3.14.2 Az EGSZB rámutat, hogy a zöld munkahelyek nem jelentenek automatikusan fenntartható munkahelyeket, ha nem vesznek figyelembe minden fenntartható fejlődési célt. Biztosítani kell, különösen a versennyel kapcsolatos okok miatt, hogy a munkaügyi normákat tiszteletben tartsák.

3.14.3 Az európai szociális partnerek egyik projektje⁽⁹⁾ a körforgásos gazdaságnak a foglalkoztatásra és a munkakörülményekre gyakorolt hatását vizsgálta. A körforgásos gazdaságra való áttérés 2030-ig 250 000–700 000 munkahelyet teremthet. A hatás ágazatonként és régióként nagyon eltérő. A hulladékgyűjtési és a javítási ágazat átlagon felül jól, a bányászati és a vegyipari ágazat viszont inkább rosszul jár. Jól képzett munkaerőre is szükség lesz (pl. hulladékgyűjtés). Általában véve gondoskodni kell arról, hogy jó munkahelyek álljanak rendelkezésre, és tisztességes béreket fizeszenek. Az EGSZB sajnálattal fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság jelenleg nem rendelkezik a szociális párbeszédéről, hogy figyelembe lehessen venni a munkavállalókra gyakorolt következményeket, amelyeket a körforgásos gazdaságra való áttérés von maga után.

4. Részletes megjegyzések

4.1 A digitális termékútlevelel, a címkéken és az ökcímkéken szereplő információk

4.1.1 Az EGSZB üdvözlí, hogy a digitális termékútlevelel átfogó termékinformációkhoz lehet hozzáférni. Az információkat célzott és felhasználóbarát módon kell hozzáférhetővé tenni az ellátási lánc valamennyi szereplője számára. A tartalomnak a körforgásos rendszerre irányuló döntési alapot kell nyújtania a fogyasztók számára a vásárlás, az újrafelhasználás, a javítás és az ártalmatlanítás tekintetében. Ez magában foglalja a termék CO₂-tartalmát, a ritkaföldfémek arányát, a veszélyes összetevőket, a nem újrafeldolgozható anyagokat, a javítható alkatrészek listáját, valamint azok rendelkezésre állását, illetve szoftverek esetében a kompatibilitást és a költségeket. Üdvözljük annak lehetőségét, hogy a digitális termékútlevelel más fenntarthatósági szempontokra vonatkozó információkat is tartalmazzon⁽¹⁰⁾. Javasoljuk, hogy a digitális termékútlevelet egészítsék ki egy javítási indexszel, amely információkat tartalmaz különösen a fontos kopóalkatrészek javíthatóságáról, a pótalkatrészek áráról és időbeli elérhetőségéről, valamint a termékek gyártásánál fennálló munkakörülményekről. A lényeges információkat (amilyen például a garancia, a termék szén-dioxid-tartalma) fizikai formában is a fogyasztók rendelkezésére kell bocsátani.

A digitális termékútlevelel nem lehet olyan eszköz a vállalatok számára, amely további erőforrásokat (adatgyűjtés) köt le, hanem a meglévő rendszereket kell integrálnia. Az egyre átláthatóbb, ugyanakkor érzékeny adatok szolgáltatásának követelménye azonban az ipari tulajdonjoggal kapcsolatos döntéshozatal következetességének felülvizsgálatát is szükségessé teheti.

4.1.2 Címkék

A címkéknek a fogyasztók számára termékinformációkat kell nyújtaniuk, amelyeket a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban még meg kell határozni. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az információkat helyesen, láthatóan és egyértelműen kell közvetíteni a vásárlók felé, és kiemelten fontosnak tartja az éghajlati hatásokkal, a tartalommal és összetétellel, a munkaügyi normáknak való megfeleléssel, a tartóssággal és a javíthatósággal kapcsolatos információkat.

⁽⁷⁾ Nyilvános meghallgatás, NAT/851, Gudrun Obersteiner előadása, 2022.4.29.

⁽⁸⁾ COM(2022) 71 final.

⁽⁹⁾ <https://www.etuc.org/en/publication/european-social-partners-project-circular-economy-and-world-work-0>

⁽¹⁰⁾ COM(2022) 142 final – 2022/0095 (COD), 29. o., 26. pont.

4.1.3 Ökocímke

Számos terméknek és szolgáltatásnak szakvélemény alapján odaítélik az európai ökocímét. Ennek a minősítésnek az a célja, hogy a fogyasztók könnyebben felismerjék a környezetbarát jelleget, a tartósságot és a jó minőséget, és a termékek összehasonlíthatók legyenek. Az ökocímke-követelmények azonban legfeljebb kiegészíthetők, de nem helyettesíthetők a termékekre vonatkozó, a környezettudatos tervezésről szóló rendeleten alapuló előírásokat, és a környezettudatos tervezésről szóló rendelet értelmében a hatóságok az ökocímekre vonatkozó információkat is ellenőrzik.

4.2 Online piacterek

Fontos, hogy valamennyi gazdasági szereplő számára biztosítottak legyenek az egyenlő versenyfeltételek, ezért különösen felelősségi rendelkezéseket kell alkalmazni az online piacterekre, ha az ellátási lánc egyetlen más szereplője sem tesz lépéseket a nem megfelelő termékkel szemben ⁽¹¹⁾.

4.3 A piacfelügyelet – ellenőrzés, tilalmak, bírságok – a tagállamok hatáskörébe tartozik, a szabálysértések közzététele pedig a nem megfelelőnek vagy veszélyesnek talált termékekkel foglalkozó piacfelügyeleti információs és kommunikációs rendszer (ICSMS) útján történik. A piacfelügyelet kiterjesztésére és javítására irányuló javaslatot támogatjuk, mivel a vizsgált termékek 10–25 %-a nem felel meg a környezettudatos tervezésről szóló irányelvnek ⁽¹²⁾. Annak érdekében, hogy a tagállamok el tudják látni feladataikat, megfelelő forrásokat kell biztosítani a piacfelügyelethez. Különösen a jogsértések tekintetében fontos biztosítani, hogy a piacfelügyeleti hatóságok kellően nyomon kövessék a meg nem felelő termékeket. Sajnos újra és újra vannak negatív példák a megfelelőségértékelés megkerülésére, mint például a közelmúltban a koronavírus elleni védőmaszkok esetében. A hatóságoknak mindig végezniük kell szűrőpróbaszerű ellenőrzéseket. A szabálysértések kompetens bejelentőiként a fogyasztói szervezeteket is be kell vonni. Ez a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviselői keresetekről szóló irányelv kiegészítéseképpen gyorsan és sikeresen kifejthetné hatását. A minden tagállamot átfogó hatékony piacfelügyelet ezen a területen nagyon aktív szerepet követel meg az Európai Bizottságtól, hogy az Európai Gazdasági Térségben az azonos szintű ellenőrzésnek köszönhetően valamennyi vállalkozás egyenlő versenyfeltételeket élvezzen. Felhívjuk továbbá a figyelmet azokra a lehetőségekre, amelyek az ICSMS-honlap kezelésének és az ott megjelenő információknak a fejlesztésében rejlenek.

4.4 Üdvözlendő a környezettudatos terméktervezéssel foglalkozó fórum, illetve valamennyi érdekelt fél bevonása ebbe a folyamatba, de ügyelni kell a hatékony működésre és arra, hogy adottak legyenek a szóban forgó feladatokhoz szükséges hatáskörök, kompetenciák és erőforrások. Az önszabályozó intézkedések értékelését például nem végezheti a fórum; ez egy hatóság, illetve az Európai Bizottság feladata.

4.5 Fontos, hogy a valamely termékcsoporthoz vonatkozó önszabályozó intézkedésnek a felhatalmazáson alapuló jogi aktus alternatív eszközeként való alkalmazása kivételt jelentsen. Ebben az esetben az egyértelműséggel, a piaci lefedettséggel és a minőséggel kapcsolatos követelményekre vonatkozó kritériumoknak közelíteniük kell a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokhoz.

4.6 Az EGSZB a szóban forgó kérdéskör kapcsán határozottan felhívja a figyelmet a „körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformjára” ⁽¹³⁾. Az EGSZB és az Európai Bizottság által 2017 márciusában közösen indított kezdeményezés Európa-szerte támogatja az új partnerségeket és a körforgásos gazdasággal kapcsolatos megoldások továbbfejlesztését, azt is kifejezve ezzel, hogy milyen fontos hozzájárulást jelenthet a körforgásos gazdaság az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak megvalósításához.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Christa SCHWENG

⁽¹¹⁾ Megjegyzés: INT/957 „A termékbiztonsági irányelv felülvizsgálata” (HL C 105., 2022. 03. 04., 99. o.) már foglalkozik a termékbiztonság fontos szempontjaival.

⁽¹²⁾ J. Bürger/G. Paulinger, Arbeiterkammer Wien (2022) <https://emedien.arbeiterkammer.at/viewer/resolver?urn=urn:nbn:at:at-akw:g-5230098>, 88. o.

⁽¹³⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/>

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése) szülő, 2010. november 24-i, 2010/75/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv és a hulladéklerekéről szóló, 1999. április 26-i, 1999/31/EK tanácsi irányelv módosításáról

(COM(2022) 156 final – 2022/0104 (COD))

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az ipari létesítmények környezeti adatainak bejelentéséről és az ipari kibocsátások portáljának létrehozásáról

(COM(2022) 157 final – 2022/0105 (COD))

(2022/C 443/19)

Előadó: **Stoyan TCHOUKANOV**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.5.2. [a COM(2022) 156 final esetében] Európai Parlament, 2022.5.5. [a COM(2022) 157 final esetében] Tanács, 2022.5.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.14.
Plenáris ülés száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	183/3/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) határozottan támogatja a kombinált megközelítést és a szakpolitikai következetességet az ökoszisztémák és az emberi egészség védelme érdekében a szennyezés káros hatásaival szemben, járulékos előnyöket biztosítva az uniós polgárok és az ipar számára. Az EGSZB ezért üdvözlí az ipari kibocsátásokról szóló irányelv (IED) ⁽¹⁾ és az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -szállítási Nyilvántartásról (Európai PRTR) szóló rendelet felülvizsgálatára irányuló javaslatot.

1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a következő tíz évben dől el, hogy megvalósulnak-e az uniós zöld megállapodás 2050-re tervezett, toxikus anyagoktól mentes környezetre irányuló szennyezőanyag-mentességi célkitűzései, ezért most minden eddiginél fontosabb a szabályozási folyamat rugalmassága és egyértelműsége.

Az ipari kibocsátásokról szóló irányelvhez kapcsolódóan:

1.3 A felülvizsgált 15. cikk (3) bekezdése új alapértelmezésként azt javasolja, hogy az engedélyezők „olyan kibocsátási határértékeket határoz[zanak] meg, amelyek megfelelnek a létesítményben a BAT [elérhető legjobb technikák] alkalmazásával elérhető legalacsonyabb kibocsátásoknak”. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a pontosítás üdvözlendő és összhangban van az ipari kibocsátásokról szóló irányelvvel a szennyezés forrásnál történő megelőzésére irányulóan. Engedélyezéskor a technológia pontos hatókörét és határát figyelembe kell venni a megfelelő BAT-összehasonlítás alkalmazásához.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/75/EU irányelve (2010. november 24.) az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése)(HL L 334., 2010.,12.17., 17. o.).

1.4 Az EGSZB hangsúlyozza a következő pontosítások szükségességét: milyen alapon és milyen megvalósíthatósági kritériumokkal készülne el az üzemeltető megvalósíthatósági elemzése? Lesz benne – a Közös Kutatóközpont (JRC) BAT referenciadokumentumokról szóló referenciajelentése (BREF) mellett – egyéb független és kompetens műszaki szolgáltató, nem kormányzati szervezet, és benne lesz az érintett lakosság, akik az elemzést validálják? Mi az engedélyező hatóság szerepe?

1.5 Az EGSZB szerint a következő javításokkal lehetne hatékonyabbá tenni a rendelkezéseket: a BAT-ot meghatározó kritériumokkal való összekapcsolás (jelenlegi III. melléklet) annak érdekében, hogy az üzemeltetők igazolhassák azokat a különböző eszközök közötti hatásokat, amelyek akadályozhatják a lehető legjobb technikákhoz kapcsolódó kibocsátási szintek (BAT-AEL) elérését. A javaslatnak meg kell határoznia az eltérés maximum érvényességi idejét, pl. [3] / [4] évet annak elkerülése érdekében, hogy az eltéréseket időnként/ismétlődően alkalmazó üzemeltetők jogosulatlan előnyre tegyenek szert. Minimum három független műszaki szolgáltatóval folytatott előzetes egyeztetés lehetővé tenné különböző ipari érdekek nézőpontjának a figyelembevételét. Egyértelműbb feltételeket kell meghatározni, pl. teljes hatásvizsgálatot a legszigorúbb BAT-tal való legmagasabb szintű kompatibilitásra irányuló javaslatokkal szemben, beleértve a környezetminőségi előírásoknak való megfelelést és az értékelés szennyezőanyag-mentességi törekvéssel való kompatibilitását.

1.6 A különféle környezeti elemekre vonatkozó célkitűzésekre való tekintettel az EGSZB fő mutatók meghatározásakor azt javasolja, hogy szorosan kövessék a zöld megállapodás céljait.

1.7 Az EGSZB egyetért az Európai Számvevőszékkel abban, hogy „a szennyező fizet” elv jelentését egyértelműen meg kell határozni. A társadalmi előnyök arányaival szemben pénzben kifejezett gazdasági költségek mellett az átláthatóság és a teljesség érdekében a társadalmi költségek és a társadalmi és környezeti előnyök mutatóinak a viszonyát is elemezni kell. A környezeti előnyökbe beletartoznak az egészségügyi és éghajlatvédelmi előnyök. A kárköltségek kiszámításánál csak a nagyobb védelmet nyújtó módszereket kellene alkalmazni, pl. az (Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) „statisztikai emberélet-érték”-módszert az OECD/USA árszintjeihez igazítva.

1.8 Az EGSZB úgy véli, hogy a kihívás nem az áttörést jelentő technikák (innováció) meghatározásában, hanem azok ipari léptékű alkalmazásában van. Jelentős akadályt jelenthet a külső költségek internalizálásának a hiánya. A károkkal kapcsolatos költségek szintjének alkalmazásával létrehozott alapok átirányíthatók egy „uniós szennyeződés-mentesítési és iparátalakítási alapba” vagy más létező alapokba, például korszerűsítési és innovációs alapokba. Az üzemeltetők számára lehetővé kell tenni, hogy versenyeztetési ajánlattételi eljárás keretében pályázhassanak ezen alapok felhasználására, hogy ösztönözzék az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek eléréséhez szükséges átalakulást. Kellő gondossággal kell ügyelni arra, hogy az átalakulás és átalakítás támogassa a helyi és fenntartható gazdasági fejlődést, teljes összhangban a társadalmilag elfogadott „igazságos átmenettel”. Azok az iparági és szolgáltatási részesülhetnek támogatásban, amelyek valóban hozzájárulnak az uniós zöld megállapodás céljaihoz. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az átmenet támogatására létrehozott alapokat uniós szinten kell kezelni, elkerülve az esetleges állami támogatási rendszereket, és előmozdítva egy harmonizált páneurópai rendszert, amely megfelel az uniós egységes piac elvének.

1.9 Az EGSZB fontosnak tartja az éghajlatvédelmet, és úgy véli, hogy a keret lehetővé teszi a különböző meglévő eszközök kombinált megközelítését. A szennyezés megelőzésére irányuló intézkedések nem függhetnek attól, hogy az éghajlatvédelem gazdaságilag életképes-e. Az EGSZB kifejezetten támogatja a járulékos előnyökkel járó kombinált megközelítést és politikai következetességet. A 9. cikk (1) bekezdése korlátozza a tagállamokat az uniós kibocsátás-kereskedelmi rendszer (EU ETS) hatálya alá tartozó üzemeltetőket érintő további intézkedések meghozatalában, törlését ezért előnyben kell részesíteni. E rendelkezés törlésével az iparágra már nem vonatkoznak közvetlenül az üvegházhatású gázok kibocsátási határértékei.

1.10 Az EGSZB úgy véli, hogy az európai biztonsági hálózat oly módon történő korszerűsítése, hogy megfeleljen a korszerű, legmodernebb BAT-normáknak, jelentős mértékben javíthatná a BAT alkalmazásának a hatékonyságát és a lakosság számára jelentkező előnyöket, különösen a nagy tüzelőberendezések esetében.

1.11 Az EGSZB hangsúlyozza az egyenlő versenyfeltételek javításának a szükségességét – hulladékégetésre vonatkozóan a tényleges üzemidő (EOT) alatt biztosítani kell a kibocsátási határértéknek (ELV) való megfelelést. Nagy tüzelőberendezések üzemeltetőire vonatkozóan az indítási és leállítási műveletek során keletkező kibocsátás figyelmen kívül hagyható. Az EGSZB a másodlagos kibocsátáscsökkentés szerinti bontásban történő üzemeltetés lehetőségét elfogadhatatlannak tartja,

1.12 Annak biztosítása érdekében, hogy az irányelvet arányos és költséghatékony módon hajtsák végre, az EGSZB mindenképp azt ajánlja, hogy az irányelv hatályát a külterjes állattenyésztés esetében igazítsák ki a hektáronkénti állománysűrűség alapjának megfelelően. A szabadtartású állattenyésztést megfelelően figyelembe kell venni.

1.13 és megfeleléstértékelésre irányuló fejlesztési lehetőségeket javasol. A részleteket azonban egy végrehajtási aktusban fogják meghatározni, amelyet csak az új irányelv hatálybalépése után két évvel fogadnak el. Az EGSZB úgy véli, hogy ez már túl késő. Már most meg kellene állapítani a megfigyelőeszközök kalibrálásának minimális értékeit és a mérési bizonytalanságokra vonatkozó követelményeket, amelyek nem haladhatják meg a modern mérőberendezések által elért értékeket.

1.14 Az EGSZB úgy véli, hogy a termelési módszerek gyorsabb és átfogóbb átállítása érdekében célszerű lenne a létesítmények fokozatos javításánál többet megcélozni. A következő tevékenységek javasoltak kiemelt területként: energiatermelés/energiamegtakarítás, vízminőség és szolgáltatásnyújtás, növényi/állati fehérjék és más élelmiszerek és italok termelésének az átalakítása, erőforrás-gazdálkodás, aggodalomra okot adó vegyi anyagok helyettesítése, talajjavítás/termékenység.

Az ipari kibocsátások portáljára (E-PRTR) vonatkozóan:

1.15 A javaslat elmulasztotta a lehetőséget arra, hogy az éves megfeleléségi jelentés (az ipari kibocsátásokról szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdése) révén már most is rendelkezésre álló teljesítményadatokat hatékonyabban használják fel teljesítményértékelési és megfelelési célokra. Az éves megfeleléségi jelentéshez kialakított, kötelező tartalommal rendelkező harmonizált jelentéstételi kötelezettség beviteli űrlap, mely lehetővé tenné ezeknek az információknak az automatikus kinyerését az EEA portálon, jelentős mértékben javítaná a kulcsfontosságú teljesítményadatokhoz való hozzáférést az Európai Unió különféle végfelhasználó csoportjai számára.

1.16 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a teljesítményadatokhoz való hozzáférés javítása a környezetközpontú irányítási rendszer (EMS) egyes részeire vonatkozóan lenne kidolgozva. Számos ilyen elem (pl. erőforrások használata és víz újrafelhasználása, hulladékmegelőzés, veszélyes anyagok helyettesítése és használata) E-PRTR szerinti jelentése már javasolt, az ipari kibocsátásokról szóló irányelvvel kapcsolatos jelentéstétel észszerűsítése az információk portálba történő integrálása céljából tehát csökkentené az adminisztratív terhet és hozzáadott értéket nyújtana az információ hasznossága tekintetében.

1.17 A bejelentési küszöbértékek fenntartása növeli az illetékes hatóságokra rótt adminisztratív terhet, mivel további értékelési lépéseket tesz szükségessé annak ellenőrzése érdekében, hogy a szennyező anyagok meghaladták-e a küszöbértékeket. Ahol vannak ellenőrző adatok, ott használni és jelenteni kell őket, máskülönben fontos információ veszik el azokról a hajtóerőkről, amelyek a kibocsátások bejelentési küszöbérték alá csökkenését eredményezték. Ezért az EGSZB nem ért egyet a bejelentési küszöbértékekkel.

1.18 A jelentési kötelezettség alá tartozó szennyező anyagok listája 2004 óta változatlan. Az EGSZB nincs meggyőződve arról, hogy az aggodalomra okot adó, azonosított szennyező anyagok listájának késleltetése megfelelő. A 14. cikkben meghatározott összes szennyező anyagra jelenleg is jelentéstételi kötelezettség vonatkozik. Az EGSZB nem lát hozzáadott értéket a csupán a már engedélyezett XIV. mellékletre (Különös aggodalomra okot adó anyagok) való hivatkozásban, miközben az ipari kibocsátásokról szóló irányelv rendelkezései „veszélyes anyagokra” vonatkoznak. Ezért az EGSZB úgy véli, hogy a PRTR II. mellékletének közvetlenül tartalmaznia kellene egy szélesebb listát az anyagokról és aggodalomra okot adó tulajdonságaikról, az EU hulladékkódjainak kötelező jelentéseiként.

1.19 Az EGSZB úgy gondolja, hogy az EEA portáljának lehetővé kellene tennie a hasonló létesítményekre vonatkozó engedélyezési határértékek összehasonlítását környezeti és szennyezés-megelőzési szempontból, lehetőleg globális szinten. Az EGSZB javasolja az IED/BAT és a villamosenergiafogyasztás-mérő rendszere vonatkozó (EMS) követelmények révén létrehozott információk integrálását. A kijevi PRTR jegyzőkönyv 1. cikke a PRTR hármas célkitűzésére utal a nyilvánosság megfelelő tájékoztatásának ösztönzése céljából, ami megkönnyítené a nyilvánosság részvételét a környezettel kapcsolatos döntéshozatalban és hozzájárulna a környezetszennyezés megelőzéséhez és csökkentéséhez. Az utóbbi két célkitűzés kezelése nem volt sikeres.

1.20 Végül pedig az EGSZB szerint a környezeti teljesítmény értékelésének és a megfelelés uniós szintű előmozdításának a lehetővé tétele, informatikai karbantartás és ügyfélszolgálatok kidolgozása és az e célból tett kölcsönös erőfeszítések (költségvetés és eszközök) sokkal szélesebb és változatosabb végfelhasználói csoportok érdekeinek felelne meg, továbbá a környezetszennyezés megelőzésében alkalmazott bevált gyakorlatok további cseréjére ösztönözne.

2. Háttér

2.1 Az ipari kibocsátásokról szóló 2010/75/EU irányelv (IED) a szennyezés forrásnál való megelőzését célzó legfontosabb uniós integrált módszerű eszköz, melynek célja, hogy a nagyléptékű ipari tevékenységek magasabb teljes környezetvédelmi szintet nyújtsanak. Benne rejlik tehát annak a lehetősége, hogy konkrét jelentést adjon a saját bevalláson alapuló szennyezőanyag-mentességi célkitűzésnek, továbbá az egészségvédelemhez is hozzájárul. A felülvizsgálat próbatétel az uniós döntéshozók számára, hogy megmutassák, komolyan gondolják az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek célzott rendelkezéseken keresztül történő megvalósítását.

2.2 Az értékelés kezdeményezése az európai zöld megállapodás keretében történt. Különböző nézőpontok léteznek egyes ipari üzemeltetők szakmai szövetségeinek a képviselői és a civil társadalom más képviselői körében, de még az érintett ipari érdekelt csoportokon belül is.

2.3 Az átdolgozott IED javaslat és a 166/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽²⁾ (az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -szállítási Nyilvántartásról [E-PRTR] szóló rendelet) felülvizsgálata megtörtént, ez a rendelet a 2006. évi ENSZ-EGB Kijevi PRTR jegyzőkönyvét alkalmazza⁽³⁾.

2.4 **Az átdolgozott IED javaslat általános áttekintése:** Az Európai Bizottság kifejezett célja a „jogszabályok átalakítása egy előrettekintő keretbe, amely alkalmas a zöld átálláshoz szükséges ipari átalakulás végigkísérésére”, a következő fő építőelemeken alapul: 1: nagyobb hatékonyság; 2: innováció; 3: erőforrások és vegyi anyagok; 4: dekarbonizáció. Ezeknek az építőelemeknek a végrehajtása közvetlenül az IED I. mellékletében meghatározott hatályától függ – ez tekinthető az ötödik építőelemnek.

2.5 **Az átdolgozott E-PRTR javaslat általános áttekintése:** az ipari létesítmények környezeti adatainak bejelentésére és az ipari kibocsátások portáljának létrehozására irányuló rendeletjavaslat a jelentéstételi folyamat integrálására törekszik egy központi online adatbázison keresztül (az EEA ipari kibocsátási portál⁽⁴⁾), az erőforrás-felhasználási jelentéstétel és az információk kontextusba helyezése. A cél a kibocsátási információk minimum 90 %-ának a lefedése. A szennyező anyagok listája és a kibocsátás bejelentési küszöbértékei nem változtak.

3. Általános megjegyzések (IED)

3.1 A civil társadalom fő elvárásai⁽⁵⁾ az éghajlatvédelem „kombinált megközelítésen” keresztüli megvalósítása (vezetés és irányítás és kibocsátáskereskedelmi rendszer), a hatályának az újratervezése, teljesítménymutatók az átalakulás végigkísérésére, a rugalmasság korlátozása és erősebb engedélyezési szándék és egy előrettekintő BAT meghatározási folyamat, amely a közérdeket helyezi előtérbe.

3.2 Ipari szempontból változatosabbak az álláspontok.

3.2.1 Az ötödik, transzverzális célkitűzésre a fenti 2.4. pont egyik tétele utal, azonban kihagy egy fő összetevőt, mégpedig azt, hogy az energiahatékonyságon túl további megújuló energiaforrásokra van szükség.

3.2.2 Összehasonlító elemzésre van szükség annak elkerülése érdekében, hogy ugyanarra a kibocsátásra vonatkozóan több (2–4) nem összehangolt jogszabály szülessen, ami zavart okozna. Az energiahordozók esetében például a kibocsátáskereskedelmi rendszer motiválóbbnak tűnik, mint más párhuzamos jogszabályok.

3.2.3 Fontos az engedélyezési eljárás észszerűsítése, megerősítése és egyszerűsítése. A hatóságok kapacitásépítésére és jobb folyamat-előkészítésére van szükség az eljárás gyorsításához és hatékonyabbá tételéhez. Várhatóan az engedély-összefoglalóra irányuló javaslat segít megoldani ezeket a problémákat.

3.2.4 Kifinomult egyensúlyra van szükség a szankciók (negatív motiváció) és az ösztönzés között, az utóbbi javára, a környezetszennyezés megelőzésében / csökkentésében mért eredmények gyorsabb elérése érdekében.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 166/2006/EK rendelete (2006. január 18.) az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -szállítási Nyilvántartás létrehozásáról, valamint a 91/689/EGK és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról (HL L 33., 2006.2.4., 1. o.).

⁽³⁾ <https://unece.org/environment-policy/public-participation/prtrs-protocol-text>

⁽⁴⁾ <https://industry.eea.europa.eu/>

⁽⁵⁾ <https://eeb.org/library/ngo-preliminary-assessment-of-the-european-commissions-proposal-for-revised-ied-and-e-prtr>

3.3 A munkavállalói képviselői szervezetek üdvözlik a javaslatot; a munkavállalók elkötelezettek az ipar zöld átállásában és emlékeztetnek rá, hogy ez nem annyira technológiai, mint inkább társadalmi kihívás. Kellő gondosságot kell fordítani arra, hogy a szélesebb körű állami kedvezmények és munkavállalói juttatások, melyek a nagyobb fokú környezetszennyezés megelőzésére tett erőfeszítésekhez kapcsolódnak és szükségesek az európai zöld megállapodás teljesítéséhez, teljes mértékben összhangban legyenek egy igazságos átmenettel. A munkavállalók érdekképviselői szervezetei úgy vélik, hogy egy szigorúbb európai környezetvédelmi és egészségvédelmi szabályozás támogatja a munkaerőt és a jó minőségű munkahelyek megjelenését ott, ahol maga az ipar fenntartható lesz – léteznek erre jó példák, például a zöld acélra való átállás Svédországban. Szigorúbb szennyezési szabványok segíthetnek bevonítani beruházásokat annak érdekében, hogy az európai ipari infrastruktúra megfeleljen a szennyezőanyag-mentességi célkitűzésnek. A munkavállalók érdekképviselői szervezete támogatja az ipari tevékenységek során előállított és használt veszélyes anyagok helyettesítésére irányuló erőfeszítéseket, így támogatják a vegyi anyagokat kezelő rendszerek nagyobb átláthatóságát és az ott fellelhető információkhoz való felhasználóbarát hozzáférést.

4. Részletes megjegyzések (IED-felülvizsgálat)

4.1 1. építőelem: A BAT szigorúbb alkalmazása az engedélyezésben

4.1.1 A javaslat fő hiányosságként megállapítja, hogy az engedélyezési feltételek többsége a vonatkozó BAT-hoz kapcsolódó kibocsátási szintek (BAT-AE(P)L-ek) szerint engedélyezett legengedélyesebb szennyezési szintekhez van igazítva (15. cikk (3) bekezdés). A felülvizsgált 15. cikk (3) bekezdése új alapértelmezésként azt javasolja, hogy az engedélyezők „olyan kibocsátási határértékeket határoz meg, amelyek megfelelnek a létesítményben a BAT alkalmazásával elérhető legalacsonyabb kibocsátásoknak”. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a pontosítás üdvözlendő és összhangban van az ipari kibocsátásokról szóló irányelvvel a szennyezés forrásnál történő megelőzésére irányulóan. Engedélyezéskor a technológia pontos hatókörét és határát figyelembe kell venni a megfelelő BAT-összehasonlítás alkalmazásához.

4.1.2 A „szigorú”, de műszakilag megvalósítható tartományra való hivatkozás az utolsó bekezdésben belső konzisztenciát és nagyobb összhangot biztosítana az európai zöld megállapodással.

4.1.3 A javaslat lehetővé teszi az üzemeltető számára, hogy elemezze az elérhető legjobb technikához kapcsolódó kibocsátási szintek (BAT-AEL) tartománya „legszigorúbb végpontjának való megfelelés megvalósíthatóságát” és „igazolja a legjobb teljesítményt, amit a létesítmény elérhet a BAT-következtetésekben ismertetett BAT alkalmazásával” – ezt a rendelkezést pontosítani kell (lásd az ajánlásokat).

Eltérésekre vonatkozó rendelkezés (15. cikk (4) bekezdés)

4.1.4 Bármely olyan eltérésre való hivatkozás, ahol az „veszélyeztetheti a környezetminőségi szabványnak való megfelelést, világosabb jogi szövegezést ad az elővigyázatossági és megelőzésre irányuló megközelítésnek, ezért támogatást élvez, csakúgy, mint a környezetre gyakorolt hatásokat vizsgáló kiegészítő megfigyelési követelmények szükségessége.

Költség-haszon elemzés elvégzésének a pontosítási módszere

4.1.5 A költség-haszon elemzési módszer az új II. mellékletben szerepel javaslatként az eltérések engedélyezése során betartandó új elvek részeként. A környezeti előnyökbe beletartoznak az egészségügyi és éghajlatvédelmi előnyök, a kárköltség módszer csak nagyobb védelmet nyújtó módszereket alkalmazhat, pl. az EEA „statisztikai emberélet-érték”-módszere az OECD/USA árszintjeihez igazítva, az EEA (ETC)/ATNI jelentés, 2020/04) alapján ⁽⁶⁾.

4.1.6 A továbbfejlesztett költség-haszon módszer alkalmazandó a szankciók és kompenzációk szintjeinek meghatározására is, illetve annak meghatározására, hogy mi tekintendő „gazdaságilag életképesnek” a BAT meghatározásának összefüggésében. Ennek a módszernek a külső költségek rendszeres internalizálására történő alkalmazása lehetővé teszi további kiegészítő források létrehozását, amelyek átcsoportosíthatók áttörést jelentő új technikák alkalmazásának a támogatására.

⁽⁶⁾ <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-atni/products/etc-atni-reports/etc-atni-report-04-2020-costs-of-air-pollution-from-european-industrial-facilities-200820132017>.

Vízkiöcsátással kapcsolatosan

4.1.7 Az azonos szintű védelem eléréséhez szükséges követelmények a szennyvíz közvetett kiöcsátására vonatkozóan szigorodtak (15. cikk (1) bekezdés). Az érintettek többsége, nevezetesen a civil társadalom és a vízellátási iparág kifejezetten támogatja az új javaslatot érintő módosításokat, mivel így további feltételrendszer jön létre arra vonatkozóan, milyen körülmények között történhet közvetett kiöcsátás. Öröndetes, hogy ki van emelve a szennyezési terhelés egyenértékűsége, és az, hogy ez minden esetben a 18. cikk (a) környezetminőségi szabványoknak való megfelelés) sérelme nélkül történik. Erősebb megfogalmazás lenne elképzelhető a hígítás tiltására, továbbá a „zéró tolerancia” elvének kellene érvényesülnie a makacs szennyező anyagok listájára vonatkozóan, a vízvédelemben alkalmazandó, a romlást megakadályozó kötelezettséggel összhangban.

4.1.8 A rendelet több hozzáadott értékkel rendelkezne, ha az elérendő biológiai lebonthatósági célérték bármelyik kiöcsátási pontra érvényes lenne.

A rugalmasság korlátozása az uniós biztonsági hálózat korszerűsítése révén

4.1.9 Ha csak a lignittüzelésű erőművek számára elő lett volna írva, hogy ne haladják meg a BAT-AEL szigorú tartományát, évente 42,4 milliárd EUR értékű egészségkárosodási költségteher lett volna elkerülhető. Tekintve, hogy az V. melléklet minimum kötelező érvényű követelményei a 2000-2001-es kiöcsátási adatokon alapulnak, az EGSZB szerint az V. melléklet kiöcsátási határértékeit, csakúgy, mint a megfelelési rendszerrel kapcsolatos rendelkezéseket, a felülvizsgált 2017-es BREF3-ban meghatározott, szén és/vagy a lignit égetésére vonatkozó, BAT-hoz kapcsolódó energiahatékonysági szintekhez és kiöcsátási szintekhez kell igazítani. A javaslat nem tartalmaz indoklást arra vonatkozóan, miért nem történt meg az elavult európai biztonsági hálózat felülvizsgálata.

Az ipari kiöcsátásokról szóló irányelv céljainak hatékonyságát kedvezőtlenül befolyásoló egyéb hiányosságok

4.1.10 Eredményközpontú kötelezettséggel rendelkező, egyértelműbb intézkedéseket (pl. csökkentett működés) kell meghatározni a környezetminőségi szabványokról szóló 18. cikk jogi szövegében annak garantálására, hogy az illetékes hatóság köteles legyen megelőző intézkedéseket tenni (pl. a környezetminőségi szabványoknak való megfelelésre vonatkozó „biztonsági puffer”), öröndetes lenne egy közvetlen kapcsolat a 21. cikk (5) bekezdésében a nemzeti levegőszennyezés-csökkentési programok, nemzeti energia- és klímatervek és a WHO levegőminőségi iránymutatások⁽⁷⁾ között, a 3. cikk (6) bekezdését ennek megfelelően kell módosítani.

Egyenlő versenyfeltételekre vonatkozó teljesítményinformáció megerősítése és a megfelelés előmozdítása

4.1.11 A javaslat elmulasztotta a lehetőséget arra, hogy az éves megfelelési jelentés (az ipari kiöcsátásokról szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdése) révén már most is rendelkezésre álló teljesítményadatokat hatékonyabban használják fel. Egy olyan harmonizált jelentéstételi kötelezettség beviteli űrlap, amely lehetővé tenné ennek az információknak az automatikus kinyerését az EEA portálon, jelentős mértékben javítaná a kulcsfontosságú teljesítményadatokhoz való hozzáférést.

4.1.12 Az EGSZB úgy véli, hogy a megfelelést elősegítő előírásoknak – például a megfigyelőberendezések kalibrálásának minimális gyakoriságára és a legkorszerűbb mérések maximális bizonytalansági szintjeire vonatkozó szabályoknak – már létezniük kellene.

Az Aarhusi Egyezmény megerősítése

4.1.13 A nyilvánosság részvételével és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos néhány kérdésben javulás történt, amihez az Aarhusi Egyezmény Megfelelési Bizottsága elé terjesztett ügy is hozzájárult⁽⁸⁾. A 25. cikkben szereplő új garanciák hatékony jogorvoslatra és az igazságszolgáltatáshoz való jogra vonatkoznak, és ez üdvözlendő. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a 25. cikk rendelkezését módosítani kell, és a 24. cikkel kapcsolatos cselekményeken / mulasztásokon túl az ipari kiöcsátásokról szóló irányelv hatálya alatt történt valamennyi cselekményt / mulasztást bele kell foglalni. Továbbá alapos, szisztematikus vizsgálatot kell végezni, amennyiben és amilyen mértékben a bizalmas üzleti információkkal kapcsolatos követelések összhangban vannak a vonatkozó aarhusi keretrendszerrel.

⁽⁷⁾ <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/what-are-the-who-air-quality-guidelines>

⁽⁸⁾ ACCC/C/2014/121 EU: <https://unece.org/acccc2014121-european-union>

4.2 2. építőelem: „Innováció támogatása”

4.2.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat nem nyújt egyértelmű eszközöket és ösztönzőket érdemi „innováció” ösztönzésére. Egyrészt a fő teljesítménymutatók (KPI-k) hiánya és az eredményorientált célok hiánya miatt nem egyértelmű, hogy ez az innováció milyen célt szolgál. Vannak olyan rendelkezések, amelyek irányítanak az „új keletű technológiák” alkalmazását. Annak az értékelési kritériumai azonban, mi minősül új keletű technológiának, kizárólag a technológiai készlet szinteken alapul.

4.2.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az „átalakulás” 2050-es határideje nem egyeztethető össze a környezetszennyezésre és a kibocsátáscsökkentésre vonatkozó uniós célkitűzésekkel, sem a bolygónk tűrőképessége által jelentett korlátokkal. A mérföldköveket és a KPI-ket most kell meghatározni egy tudományosan megalapozott folyamat keretében, és kifejezetten be kell vonni a nem kormányzati szervezeteket és az egyéb érdekeltet.

4.2.3 Az egyéb érdekelt feleknek hivatalos szerepet kell kapniuk az átalakítási tervek kidolgozásában és az elérhető legjobb technikák uniós referenciadokumentumán (BREF) belüli információcserében. Az ipari átalakulással és kibocsátásokkal foglalkozó innovációs központról (INCITE) szóló rendelkezésben említett érdekelt felek listája, beleértve az EGT-t is, megfelelőbb. Ösztönözni kell különféle érdekcsoportok kiegyensúlyozottabb részvételét, valamint tudományos szervezetek és más egészségvédelmi nem kormányzati szervezetek bevonását.

4.2.4 Az EGSZB úgy véli, hogy világos időkeretekkel rendelkező kulcsfontosságú teljesítménymutatókat kell kidolgozni. Ezeket hozzá lehetne adni például az IED III. mellékletéhez, amely a BAT meghatározásának kritériumairól szól. Az ilyen fő teljesítménymutatók felhasználhatók a BREF felülvizsgálatok, valamint az átmenet tervezési folyamatának irányítására. Ezeknek a felülvizsgálatoknak korai jelzések és megfelelő tervezési támogatás biztosítása érdekében megfelelően megtervezett és precíz folyamat keretében kell történniük, várakozások alapján tervezhető mérföldkövekkel.

4.2.5 Az EGSZB minimális elvek meghatározását javasolja, biztosítva a környezetszennyezés megelőzésének az előnyben részesítését a környezetszennyezés csökkentésével szemben, továbbá egy összeegyeztethetőségi szűrést arra vonatkozóan, hogy az azonosított (új keletű) technikák kompatibilisek-e a vívmányok megvalósításával és a meghatározott „szennyezőanyag-mentességi” célokkal.

4.3 3. építőelem: Erőforrások és vegyi anyagok

4.3.1 A 15. cikk (3a) bekezdése előírja, hogy a környezeti teljesítményre vonatkozó határértékeknek a BAT-hoz kapcsolódó kibocsátási szintek és egyéb BAT-hoz kapcsolódó környezetvédelmi teljesítményszintek (BAT-AEPL) tartományában kell lenniük. Ez a bekezdés nincs kellőképpen összhangban azzal, hogy megkövetelje az üzemeltetőktől a BAT alkalmazását, és meg kell felelnie az „új telepítés” szabványokra vonatkozó BAT-AEPL tartományok szigorú szintjének, ahol különbséget kell tenni a megfelelő BAT-következtetésekben. Az EGSZB üdvözlöi a BAT szerepének erősödését az erőforrás-felhasználásra vonatkozóan; ez a környezet és az emberi egészség számára nyújtott előnyökön felül üzleti esettanulmányt is jelent az üzemeltetők számára.

4.3.2 A munkavállalói érdekképviselői szervezetek és nem kormányzati szervezetek kiemelik a veszélyes anyagok helyettesítése és a megelőzés által nyújtott előnyöket, melyek végső soron csökkentik a foglalkozási megbetegedéseket, például a rákot (amely a munkahelyi halál elsődleges oka). Az EGSZB hangsúlyozta, hogy a teljesítményadatokhoz való hozzáférés és az adatértelmezés javítása az EEA portálra történő közvetlen integrálással lenne biztosítható.

4.4 4. építőelem: Dekarbonizáció támogatása

4.4.1 A javaslatban az ipari kibocsátásokról szóló irányelv nem felel meg az éghajlatvédelemnek. Az EGSZB fontosnak tartja az éghajlat védelmét. Az EGSZB kifejezetten támogatja a járulékos előnyökkel járó kombinált megközelítést és szakpolitikai következetességet.

4.4.2 A civil társadalom a következő rendelkezések meghatározását javasolta az ipari kibocsátásokról szóló irányelvben: a „klímasemlegességet” a BAT kiegészítő kritériumaként kell szerepeltetni; a 9. cikk (1) bekezdését törölni kell; dekarbonizációt célzó intézkedések az átalakítási tervekben is szerepelnek, pl. 2035. január 1-től, 1 100g CO₂e/kWh, legkésőbb 2040-től pedig 0gCO₂e/kWh. Kötelező villamosítási és tüzelőanyag-váltási kötelezettségek.

4.4.3 Az ipar más nézőpontot képvisel, és ehelyett eseti megközelítést alkalmazna, a lehetséges hatásokat pedig a megerősített EU ETS irányelvtől tenné függővé. Előnyben részesítik a felülvizsgálat 2028 közepéig történő elhalasztására irányuló európai bizottsági javaslatot. Ennek fő oka az, hogy az EU-ETS rendszer sokkal rugalmasabb lehetőségeket nyújt üzemeltetők számára annak önálló eldöntésében, hogy mely intézkedések végrehajtása költséghatékony.

4.5 Hatály újratervezése / bővítése (ágazati pontok)

Intenzív állattartási tevékenységek (szarvasmarha-befogadás, felülvizsgált baromfi és sertés küszöbértékek)

4.5.1 Az Európai Bizottság módosításokat javasolt az állat-egészségügyi egységeken (LSU) alapuló ipari méretű állattenyésztésre vonatkozóan⁽⁹⁾. Az Európai Bizottság évente 5,5 milliárd EUR értéket számít ezzel kapcsolatosan egészségügyi előnyökre, körülbelül 265 millió EUR-ra becsült megfelelési költség mellett.

4.5.2 A fő módosítások az engedélyezési rendszerre vonatkoznak, „tapintatos” engedélyezési rendszer javaslatával az új VIa. fejezetben. Az EGSZB számára nem egyértelmű, hogyan érhető el szennyezéscsökkentés pusztán a hatály kiterjesztésével. Az „üzemeltetési szabályokon” (70i. cikk) keresztül végrehajtandó intézkedések még nincsenek meghatározva, és az Európai Bizottság valamely felhatalmazáson alapuló jogi aktusának a hatálya alá tartoznának, 2030-ra előírt megengedett határidővel.

4.5.3 A civil társadalom fő aggályai a tagállamok által használható olyan regisztrációs rendszerre vonatkoznak, amely nincs összhangban az eseti alapú engedélyezési eljárásokban meghatározott követelményekkel (pl. a befogadó környezet állapota, különösen nitrátokra és trágyakijuttatásra vonatkozóan). Ez a jelenleg az ipari kibocsátásokról szóló irányelv által szabályozott 6.6 fejezet (sertés és baromfi) tevékenységei esetében visszalépést jelentene. Nincs közvetlen kapcsolat a környezetminőségi szabványoknak való megfelelés szükségessége és a föld befogadóképessége között. Az akvakultúrából származó szennyezést is le kell fedni. Végül pedig nem egyértelmű a kérdések fontosságára vonatkozó fejezet (70. cikk) szövegezése.

4.5.4 Az érintett képviseleti szervezetek állásfoglalása a következő: a szarvasmarhatartás belefoglalása korainak tűnik: a trágyakijuttatáshoz kapcsolódó kibocsátási értékek nem mérhetők megfelelően, inkább becsülni lehet őket az alkalmazott tápanyag típusából; még a becslések is +/- 100 % feletti szórást mutatnak az átlaghoz képest; ez a még szórta kibocsátást mutató, legelőkön alapuló tenyésztés esetén még ingatagabb; még felsorolás szintjén sem áll rendelkezésre analitikus JRC-tanulmány; az üzemeltetők ismeretei és kapacitásai ilyen típusú adatok gyűjtésére, szolgáltatására és jelentésére nézve hiányosak.

4.5.5 Az ipari kibocsátásokról szóló irányelv a nagyméretű ipari létesítmények környezetvédelmének általános magas szintjét tűzi ki célul. Az Európai Bizottság javaslata azt jelenti, hogy az ipari kibocsátásokról szóló irányelv rendelkezéseinek hatálya („küszöbértékként”) immár a 150 vagy több számosállategységből álló gazdaságokra is kiterjed, az alkalmazott tenyésztési technológiától függetlenül. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy így számos családi gazdaság is az irányelv hatálya alá tartozik, és ezért ugyanazon szabályozás vonatkozik rájuk, mint más nagyipari üzemekre (pl. a cement- vagy acélgéártás terén). Annak biztosítása érdekében, hogy az irányelvet arányos és költséghatékony módon hajtsák végre, az EGSZB határozottan javasolja az állattartó gazdaságokra vonatkozó küszöbérték jelentős emelését egy a tenyésztési technológiákra vonatkozó új, megfelelő hatásvizsgálat alapján.

4.5.6 Az EGSZB úgy véli, hogy pontosításokat kell végezni a működési szabályok tartalmában (70i. cikk), különösen azokban, amelyek a leghatékonyabb segítséget nyújtják a környezetszennyezés megelőzésének kinyilvánított céljairól, ugyanakkor az üzemeltetők számára arányosak. Különbséget kell tenni abban, hogy az állattenyésztés csak szezonálisan történik-e beltéri létesítményekben vagy nem, és abban, hogy milyen intézkedéstípusra van szükség trágyakezelés tekintetében. Az EGSZB további ösztönzőket ajánl a legjobb környezeti gyakorlatot, különösen ökológiai gazdálkodást és az állatok jólétét előtérbe helyező egyéb gazdálkodási gyakorlatokat bemutató szabadtartású gazdaságok számára, lehetőleg helyileg adaptált, helyi és ritka fajták tekintetében. Az új keretrendszer feladata, hogy támogassa a fenntartható gyakorlatokat és ne ösztönözze az intenzív állattenyésztési módszerek optimalizálását pl. további, a folyamat végén beavatkozó levegőszabályozó intézkedésekkel. Az EMAS mezőgazdasági ágazatban alkalmazandó bevált környezetvédelmi vezetési gyakorlatokat megállapító 2018-as ágazati referenciadokumentuma⁽¹⁰⁾ hasznos inspirációt szolgált kiválósági referenciaértékekhez, amelyek a szabványok meghatározásához nyújthatnak alapot.

⁽⁹⁾ A számosállategység tényezőik a 808/2014/EU európai bizottsági végrehajtási rendelet II. mellékletén alapulnak.

⁽¹⁰⁾ A Bizottság (EU) 2018/813 határozata (2018. május 14.) a szervezetteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételéről szóló 1221/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében a mezőgazdasági ágazatban alkalmazandó bevált környezetvédelmi vezetési gyakorlatokat, ágazati környezeti teljesítménymutatókat és kiválósági referencia követelményeket megállapító ágazati referenciadokumentumról (HL L 145., 2018.6.8., 1. o.).

4.5.7 Az akvakultúra összetett ökoszisztéma, amely a kibocsátások mellett szinergikus környezeti előnyökkel is jár: mikroklima, hőmérséklet-szabályozás, levegőminőség, vízháztartás, szén-dioxid-leválasztás, biológiai sokféleség stb., ezért a kibocsátásokat nem lehet elszigetelten értékelni. Részletes, elemző JRC-tanulmány még az elérhető legjobb technikák uniós referenciadokumentumában (BREF) sem létezik. A meglévő technológiák nagy száma miatt, amelyek közül néhány nettó klímasemleges, nagyon pontosan meg kell határozni a BAT-verziókat.

Ásványbányászati tevékenységek

4.5.8 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy egyes ásvány- és fémbányászati tevékenységek tartozzanak a hatálya alá. Az EGSZB támogatja ezt a befoglalást, mert jelentős környezeti hatása lehet, ösztönzi a kitermelhető erőforrások ökológiailag megalapozott, lehető leghatékonyabb módon történő feltárását, ezáltal javítva a társadalmi elfogadottságon. A kritikus ásványok iránti kereslet várhatóan erőteljesen nőni fog az Európai Unióban, további nyomás alá helyezve az új bányászati tevékenységeket. Legtöbb esetben ezeknek a tevékenységeknek a szabályozása nemzeti szinten történik, és egy uniós megközelítés támogatná az egyenlő versenyfeltételeket.

Gigawattórás akkumulátorok gyártásának a befoglalása

4.5.9 Az Európai Bizottság javaslata szerint bele kell foglalni az ipari kibocsátásokról szóló irányelvbe a lítiumion elemek gyártását és akkumulátorcellák / akkupakkok összeszerelését, 3,5 GWh értéket meghaladó éves termelési kapacitással. Az EGSZB az ilyen tevékenységek potenciálisan magas hatásaival kapcsolatosan kirajzolódó megállapítások alapján támogatja ezt a befoglalást, különös tekintettel a vízfogyasztásra és a veszélyes fémek használatára. A közlekedés villamosításának és egyéb felhasználásoknak köszönhetően ez egy gyorsan növekvő ágazat. Nem világos azonban, hogy a kezdeti 2,5 GWh teljesítmény határérték javaslat miatt lett az utolsó pillanatban lecsökkentve.

Hulladéklerakás

4.5.10 Az Európai Bizottság a hulladéklerakókra vonatkozó követelmények szigorítását javasolja, ezért ez nem hatálykiterjesztés. Hulladéklerakásra vonatkozó BAT biztosításával javíthatóak lennének a hulladéklerakás környezeti és éghajlati hatásai, különösen metánkibocsátás megelőzése/megkötése tekintetében. A hulladéklerakókról szóló irányelv⁽¹⁾ 1999-ig nyúlik vissza. Az Irányelvben foglaltakkal ellentétben nincsenek hulladéklerakásra vonatkozó BAT-szabványok. Az is egyértelmű, hogy a biológiai kezelés anaerob kezelési tevékenységekre terjed ki (5.3 fejezet). Mindkét pontosítást támogatja az EGSZB.

5. Általános megjegyzések (az Európai PRTR felülvizsgálata)

5.1 A PRTR-eknek minimum 3 egymással összefüggő célkitűzést kell szolgálniuk, a PRTR kijevi jegyzőkönyv 1. cikke szerint (lásd az 1.18. pontot).

5.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a modern és könnyen kezelhető integrált adatportálok kulcsfontosságúak a környezetszennyezés megelőzésének nyomon követésében és a nyilvános elszámoltathatóságban. Míg az EGSZB az új rendelkezések egy részét üdvözli – ilyen például a rendszeres jelentés az inputanyagokról (fogyasztás, anyagok, az ellátási lánc hatásai), az információk kontextusba helyezése, a diffúz kibocsátásokról szóló jelentések, a maximálisan felhasználóbarát jelleg és különböző jelentéstételi folyamatok integrálása – komoly aggályok merülnek fel konkrétabb előírásokkal kapcsolatosan, azaz arra vonatkozóan, hogyan lesz lehetséges a teljesítményértékelés és a megfelelés ösztönzése.

6. Részletes megjegyzések (az Európai PRTR felülvizsgálata)

6.1 Az EGSZB nincs meggyőződve arról, hogy az aggodalomra okot adó, azonosított szennyező anyagok listázása lenne a megfelelő továbblépés.

6.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a polgároknak jogos érdekük, hogy hasznos információhoz jussanak a termékek környezeti lábnyomáról.

6.3 Az Európai Bizottság kitűzi célul a levegőbe, vízbe és talajba kibocsátott egyes szennyező anyagok legalább 90 %-ának a megkötését, beleértve a nulla küszöbérték alkalmazását a környezetre vagy az emberi egészségre különösen nagy veszélyt jelentő anyagok esetében; ez a célkitűzés örömdetes.

⁽¹⁾ A Tanács 1999/31/EK irányelve (1999. április 26.) a hulladéklerakókról (HL L 182., 1999.7.16., 1. o.).

6.4 A bejelentési küszöbértékek fenntartása növeli az illetékes hatóságokra rótt adminisztratív terhet; ha rendelkezésre állnak megfigyelési adatok, azokat kell felhasználni és jelenteni. A fentiek alapján az EGSZB nem ért egyet a bejelentési küszöbértékekkel.

6.5 Az EGSZB szerint a jelentéstételi hatékonyság javítható. Az üzemeltetőknek képesnek kell lenniük az EEA portálon közvetlenül jelenteni a megfigyelési adatokat; ezek többnyire folyamatos kibocsátásmérő (CEM) rendszereken alapulnak. Az Európai Unió számos országában, de Kínában és az Egyesült Államokban is közvetlenül nyilvánosságra hozzák valós időben (vagy egy hónapon belül) a CEM nyers adatokat a központi adatbázisban. Az EGT még nem kínált ilyen lehetőséget. Az EGSZB úgy véli, hogy ha az üzemeltetők számára lehetővé tennék, hogy az információkat elektronikus úton közvetlenül az EGT-hez nyújtsák be, az mentesítené az illetékes hatóságokat az adminisztratív és megfeleltetéértékelési terhek egy részétől, miközben a különböző végfelhasználók számára gyorsabb hozzáférést biztosítana az információkhoz. Az illetékes hatóságnak továbbra is fennmaradna az érvényesítés és a végrehajtás felelőssége a különleges hozzáférési jogok révén. A bevitt adatokat státuszuk szerint (függőben lévő/jóváhagyott) lehetne megjelölni.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Ellátásbiztonság és megfizethető energia: Az azonnali intézkedések és a télre való felkészülés opciói

(COM(2022) 138 final)

(2022/C 443/20)

Előadó: **Alena MASTANTUONO**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.21.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	188/3/13

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A szóban forgó közleményt a REPowerEU általános összefüggésében kell vizsgálni, amelynek fő célja az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való elszakadás. A helyzet súlyos, és korábban soha nem látott válaszintézkedéseket, valamint az uniós tagállamok közötti maximális szolidaritást és bizalmat követel meg. Európának hatékony tervre van szüksége, amely különböző, energiahíányra vonatkozó menetrendeleteket vetít előre, és felvázolja, hogyan kell kezelni ezeket a helyzeteket az uniós tagállamok közös fellépésével, illetve hogyan lehet a leghatékonyabban felhasználni és továbbfejleszteni az energetikai infrastruktúrát. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) ösztönzi, hogy a tagállamok közösen tegyenek lépéseket a megfelelő infrastruktúra és annak hatékony felhasználása iránti igény kielégítésére.

1.2 Az orosz gáztól való függőség csökkenése nagyobb önállóságot jelent, és az EU-ban rendelkezésre álló erőforrások fokozott felhasználását igényli, egyebek közt a megújuló energiaforrások gyors elterjesztését is. Az EU-nak tehát maximálisan ki kell használnia a rendelkezésére álló erőforrásokat és saját meglévő kapacitásait ahhoz, hogy meg tudja oldani az elégtelen energiaellátás problémáját. A helyi források azonban nem lesznek elegendőek vagy könnyen elérhetőek, ezért az EU-nak új partnerségeket kell kialakítania megbízható országokkal. Ebben a tekintetben az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU-n kívüli országokkal való energetikai partnerségek kialakításakor gondosan szem előtt kell tartani az olyan országoktól való függés hatásait, amelyek nem osztják az EU értékeit, vagy amelyek barátságtalan rezsimeknek tekinthetők.

1.3 A jelenlegi magas villamosenergia-árak alapvető oka a gáz, amely felfelé hajtja a villamosenergia-árakat. Az egyetlen ideális megoldás erre a problémára az lenne, ha a nem fosszilis villamos energia termelését és felhasználását olyan mértékben növelnék, hogy az kielégítse a villamos energia iránti igényt.

1.4 Bár a közlemény az ellátás biztonságát és a megfizethető árakat biztosító rövid távú intézkedésekre összpontosít, ezeket a hosszabb távú célok keretében kell figyelembe venni. Az EGSZB létfontosságúnak tartja a fenntartható energiarendszerek valamennyi alapvető célkitűzésének – az ellátásbiztonságnak, az elfogadható költségeknek és áraknak, valamint a környezeti fenntarthatóságnak – a folyamatos és következetes szem előtt tartását.

1.5 Sürgősségi intézkedésként kétségtelenül a közvetlen támogatás a legrealisabb lehetőség. A megnövekedett hő- és energiaadó-bevételek felhasználása segíthet a tagállamoknak az ilyen intézkedések finanszírozásában. A válság enyhítését célzó valamennyi támogatási intézkedésnek ideiglenesnek kell lennie, és a leghátrányosabban érintett csoportokra kell irányulnia, legyenek azok akár a polgárok, a kkv-k vagy az energiaigényes iparágak. A közlemény azonban nem tér ki arra, hogy a fogyasztóknak is jelentős erőfeszítéseket kell tenniük a gázfogyasztás csökkentése érdekében. Nem fenntartható megoldás az olyan kompenzáció, amely nem vezet a gázfogyasztás csökkenéséhez.

1.6 A helyzet csak olyan célzott átmeneti intézkedéseket tehet szükségessé a tagállamokban, amelyek a legkevesbé torzítják az uniós piacot, illetve olyan uniós szintű intézkedéseket, amelyek nem veszélyeztetik a dekarbonizációra irányuló erőfeszítéseket vagy az energiaellátást. Összességében a piaci beavatkozások azzal a kockázattal járnak, hogy a hosszabb távú célkitűzések ellen hatnak, mivel beruházási bizonytalanságot okoznak, és eltántorítanak az energiaiparban a dekarbonizációtól. Az EGSZB egyetért az ACER következtetéseivel, miszerint a villamosenergia-piac bizonyította megfelelő működését, hiszen sikerült elkerülnie a villamosenergia-ellátás korlátozását, sőt egyes területeken az áramkimaradásokat.

2. Általános megjegyzések

2.1 Miután a Kreml úgy döntött, hogy néhány európai ország számára beszünteti a gázszállításokat, az európai vezetők megértették a helyzet súlyosságát, amely eddig nem látott válaszlépéseket, valamint az uniós tagállamok közötti maximális szolidaritást és bizalmat követel meg. Európának hatékony tervre van szüksége, amely különböző, energiahíányra vonatkozó menetrendeket vetít előre, és felvázolja, hogyan kell kezelni ezeket a helyzeteket az uniós tagállamok közös fellépésével, illetve hogyan lehet a leghatékonyabban felhasználni az energetikai infrastruktúrát.

2.2 A szóban forgó közleményt a REPowerEU általános összefüggésében kell vizsgálni, amelynek fő célja az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való elszakadás. Ebben a tekintetben az EGSZB utal korábbi véleményeire⁽¹⁾, amelyek az e probléma okozta kihívásokra való reagálást célzó rövid és hosszú távú intézkedésekkel kapcsolatos nézeteket és üzeneteket tartalmaznak.

2.3 Bár a közlemény az ellátás biztonságát és a megfizethető árakat biztosító rövid távú intézkedésekre összpontosít, ezeket a hosszabb távú célok keretében kell figyelembe venni. Az EGSZB létfontosságúnak tartja a fenntartható energiarendszerek valamennyi alapvető célkitűzésének – az ellátásbiztonságnak, az elfogadható költségeknek és áraknak, valamint a környezeti fenntarthatóságnak – a folyamatos és következetes szem előtt tartását. Látni kell, hogy számos intézkedés, különösen a nagyobb beruházások gyakorlati megvalósítása hosszabb időt vesz igénybe, és a vészhelyzet átvészeléséhez rövid távú kompromisszumos intézkedésekre lehet szükség.

2.4 Átfogó megközelítés nélkül nagy a veszélye annak, hogy az akut tüneteket olyan intézkedésekkel kezeljük, amelyek vagy nem hatékonyak, vagy rosszabb esetben az alapvető célkitűzések ellen hatnak. A klímasegítségességre való törekvés mellett az Európai Uniónak abszolút prioritásként kell kezelnie az energiához való egyenlő, megfizethető áron történő hozzáférés megteremtését és az energiaellátás biztonságának elfogadható költségek mellett történő biztosítását is.

3. Részletes megjegyzések – a gázellátás biztonsága elfogadható költségek mellett

3.1 A közlemény közös európai fellépéseket javasol a gázellátás kérdésének megoldására. Az intézkedések között szerepelnek a harmadik országokkal való uniós partnerségek és a közös beszerzések megkönnyítése, valamint a közös gáztárolási politika is.

3.2 Az orosz gáztól való függőség csökkenése nagyobb önállóságot jelent, és az EU-ban rendelkezésre álló erőforrások fokozott felhasználását igényli, többek között a megújuló energiaforrások elterjesztését is. Az EU-nak tehát maximálisan ki kell használnia a rendelkezésére álló erőforrásokat és saját meglévő kapacitásait, hogy meg tudja oldani az elégtelen energiaellátás problémáját.

3.3 Nyilvánvaló azonban, hogy a helyi források nem lesznek elegendőek vagy könnyen elérhetőek, ezért az EU-nak új partnerségeket kell kialakítania harmadik országokkal. Ebben a tekintetben az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU-n kívüli országokkal való energetikai partnerségek kialakításakor gondosan szem előtt kell tartani az olyan országoktól való függés hatásait, amelyek nem osztják az EU értékeit, vagy amelyek barátságtalan rezsimeknek tekinthetők.

3.4 Ennek megfelelően az EU-nak alaposan elemeznie kell a harmadik országokból származó hidrogénimport előnyeit és hátrányait, és az Európai Unión belül is keresnie kell a megfelelő megoldásokat.

3.5 Az LNG-terminálok, a gáztárolók és a diverzifikált ellátást biztosító csővezetékek központi szerepet játszanak a gázellátás biztonságában. Az EU-ban rendelkezésre álló erőforrások fenntartható módon történő felhasználása érdekében Európának hatalmas infrastrukturális és K+F+I-beruházásokat kell végrehajtania. Az EGSZB ösztönzi, hogy a tagállamok közösen tegyenek lépéseket a megfelelő infrastruktúra és annak hatékony felhasználása iránti igény kielégítésére. Az EGSZB felhívja a figyelmet az olyan folyamatban lévő projektekre, mint például egy LNG-terminálháló közös finn és észti lízingje.

⁽¹⁾ HL C 323., 2022.8.26., 123. o. és HL C 323., 2022.8.26., 129. o.

3.6 Az EGSZB határozottan támogatja a gáztárolásra vonatkozó új szabályokat, amelyekről az európai társjogalkotók gyorsan megállapodtak. A kellő mértékben feltöltött gáztároló létesítmények hozzájárulnak a 2022/2023-as tél ellátásbiztonságának garantálásához, az ársokkok elleni védelemhez, az európaiak energiaszegénységtől való megóvásához és az európai vállalkozások versenyképességének biztosításához.

3.7 Az EU gáztárolási politikájáról szóló véleményével⁽²⁾ összhangban az EGSZB a harmadik országokkal való együttműködést az új infrastruktúrába történő beruházásokat kiegészítő intézkedésnek tekinti, amely növeli Európa energiabiztonságát. Az EGSZB sürgeti a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy fontolják meg a megbízható szomszédos országokban – közöttük Ukrajnában – található gáztároló létesítmények használatát, ami hozzájárulna az ellátás biztonságához.

4. Részletes megjegyzések – a magas villamosenergia-árak kezelése

4.1 A világjárványt követő és az ukrajnai orosz invázió által tovább súlyosbított energiaár-emelkedés a fogyasztók széles körét érinti, és Európa-szerte hozzájárul az energiaszegénység növekedéséhez. Az energiaszegénységgel már korábban is küzdő fogyasztók helyzete tovább romlik, azokat a fogyasztókat pedig, akiknek korábban nem okozott gondot az energiaszámlák kifizetése, most a szegénységbe süllyedés veszélye fenyegeti.

4.2 Az Európai Bizottság már számos kezdeményezést tett közzé a magas energiaárak és azok hatásainak kezelésére, beleértve a cselekvés és a támogatás eszköztárát⁽³⁾, valamint a REPowerEU-ról szóló közleményben bemutatott lehetőségeket a kiszolgáltatott polgárok és a leginkább érintett vállalkozások, például az energiaigényes iparágak támogatására a termelési költségek csökkentése és a dekarbonizációra irányuló erőfeszítések fokozása érdekében. Az EGSZB üdvözlöi és alapvető fontosságúnak tartja, hogy a támogatási intézkedések a kkv-kra is kiterjednek.

4.3 Az EGSZB üdvözlöi a szóban forgó közleményben foglalt elemzést, amely a magas villamosenergia-árak és azok polgárookra és vállalkozásokra gyakorolt hatásainak kezelésére szolgáló különböző lehetőségek előnyeire és hátrányaira vonatkozik. A lehetőségek kétféle intézkedéstípusra terjednek ki: a magas árak hatásainak enyhítését célzó pénzügyi támogatásra és a maguknak az áraknak a befolyásolását célzó piaci beavatkozási intézkedésekre.

4.4 Sürgősségi intézkedésként kétségtelenül a közvetlen támogatás a legrealisabb lehetőség. A megnövekedett héa- és energiaadó-bevételek felhasználása segíthet a tagállamoknak az ilyen intézkedések finanszírozásában. A válság enyhítését célzó valamennyi támogatási intézkedésnek ideiglenesnek kell lennie, és a leghátrányosabban érintett csoportokra kell irányulnia, legyenek azok akár a polgárok, a kkv-k vagy az energiaigényes iparágak. A közlemény azonban nem tér ki arra, hogy a fogyasztóknak is jelentős erőfeszítéseket kell tenniük a gázfogyasztás csökkentése érdekében. Nem fenntartható megoldás az olyan kompenzáció, amely nem vezet a gázfogyasztás csökkenéséhez.

4.5 Ahogy azt a közlemény helyesen megállapítja, ideális megoldás nem létezik: az energiapiacra történő bármilyen beavatkozásnak lesz negatív következménye. Ezek sok esetben piaci torzulások, költségvetési terhek, ellátási zavarok, illetve a beruházásokra vagy a fogyasztói magatartásra gyakorolt negatív hatások formájában jelentkezhetnek. Összességében a beavatkozás hátrányosan befolyásolhatja a dekarbonizációra irányuló erőfeszítéseket, illetve veszélyeztetheti az ellátás biztonságát.

4.6 Az Európai Bizottság által felvázolt kép tehát azt mutatja, hogy Európa az energiabiztonsággal, megfizethető árakkal és az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatos összetett, hármas kihívással néz szembe. Ez ismét rávilágít arra, hogy átfogó megközelítésre van szükség minden szakpolitika és intézkedés esetében, hogy azok összhangban legyenek az energiarendszer általános fenntarthatóságának célkitűzésével és hozzájáruljanak ahhoz.

4.7 Amint azt a dokumentum bemutatja, nem létezik mindenre egységesen érvényes megoldás, ami teret enged a tagállamok számára, hogy megtalálják az országuk számára legmegfelelőbb megoldást. Az EU energiapiacának esetében azonban minden beavatkozás kihathat a piac többi részére, függetlenül a beavatkozás jellegétől és helyétől. Ezért a helyzet csak olyan célzott átmeneti intézkedéseket tehet szükségessé a tagállamokban, amelyek a legkevésbé torzítják az uniós piacot, vagy olyan uniós szintű intézkedéseket, amelyek nem veszélyeztetik a dekarbonizációra irányuló erőfeszítéseket vagy az energiaellátást.

⁽²⁾ HL C 323., 2022.8.26., 129. o.

⁽³⁾ COM(2021) 660 final.

4.8 Az ACER közelmúltbeli jelentésével⁽⁴⁾ összhangban az EGSZB egyetért azzal a következtetéssel, miszerint a villamosenergia-piac bizonyította jó működését, hiszen sikerült elkerülnie a villamosenergia-ellátás korlátozását, sőt egyes területeken az áramkimaradásokat is. Az ACER értékelése szerint érdemes megtartani a jelenlegi piaci struktúrát. Emellett néhány hosszabb távú fejlesztés valószínűleg kulcsfontosságú lesz majd ahhoz, hogy a keretrendszer a következő 10–15 évben követni tudja az EU ambiciózus dekarbonizációs pályáját, mégpedig az ellátás biztonságának alacsonyabb költségekkel történő biztosítása mellett. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a piac kialakításának bármilyen változtatását a gazdasági, társadalmi és környezeti következmények körültekintő elemzésére kell alapozni.

4.9 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a jelenlegi magas villamosenergia-árak alapvető oka a gáz, amely a határár alapú árképzés révén a villamosenergia-árakat is felfelé hajtja. Az ideális megoldás erre a problémára az lenne, ha a nem fosszilis villamos energia termelését és felhasználását olyan mértékben növelnénk, hogy az kielégítse a villamosenergia-igényt.

4.10 Az EGSZB problematikusnak tartja az árplafonokat vagy a nagykereskedelmi energiapiacokon történő egyéb beavatkozásokat, mivel ezek torzítanak a szükséges árjelzéseket, és a „megfelelő” árszint meghatározásának bonyolult feladatát vonják maguk után. Az olyan adóügyi intézkedések, mint a „rendkívüli adók” nem csökkentik az árakat, hanem inkább bevételi forrásnak tekinthetők. Összességében a piaci beavatkozások azzal a kockázattal járnak, hogy a hosszabb távú célkitűzések ellen hatnak, mivel beruházási bizonytalanságot okoznak, és eltántorítanak az energiaiparban a dekarbonizációtól.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁴⁾ Az ACER végleges értékelése az EU nagykereskedelmi villamosenergia-piacának kialakításáról.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendelete az Ukrajna elleni orosz invázióra tekintettel az Ukrajna által saját jogszabályaival összhangban kiállított járművezetői okmányokra vonatkozó egyedi és átmeneti intézkedések megállapításáról

(COM(2022) 313 *final* – 2022/0204 (COD))

(2022/C 443/21)

Felkérés:	Tanács, 2022.6.28. Európai Parlament: 2022.7.4.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 91. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	195/4/3

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról szóló (EU) 2018/2001 irányelv, az épületek energiahatékonyságáról szóló 2010/31/EU irányelv és az energiahatékonyságról szóló 2012/27/EU irányelv módosításáról

(COM(2022) 222 final)

(2022/C 443/22)

Felkérés:	Európai Parlament: 2022.6.6. az Európai Unió Tanácsa, 2022.6.15.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 91. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.7.13.
Plenáris ülészak száma:	571.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	201/2/1

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2022. július 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU